A FIATAL ÖNKÉNTESEK MOBILITÁSA EURÓPÁBAN

A tanulmányt a Public Policy and Management Institute készítette, és nem tükrözi a Régiók Bizottságának hivatalos álláspontját.

Az Európai Unióról és a Régiók Bizottságáról további tájékoztatás a http://www.europa.eu, illetve a http://www.cor.europa.eu internetes oldalakon olvasható.

Katalógusszám: QG-79-10-493-HU-C
ISBN : 978-92-895-0533-8
DOI : 10.2863/33410

© Európai Unió

A részleges sokszorosítás a forrás kifejezett feltüntetésével engedélyezett.

Tartalomjegyzék

TÁBLÁZATOK JEGYZÉKE ..... **V**

ÁBRÁK JEGYZÉKE ..... **V**

RÖVIDÍTÉSEK ..... **VII**

ÖSSZEFOGLALÓ ..... **IX**

BEVEZETÉS **1**

1. KUTATÁSI TERV ÉS MÓDSZERTAN **5**

1.1. AZ ELEMZÉS HATÓKÖRE: FŐBB FOGALMAK 5
1.2. AZ ELEMZÉS HATÓKÖRE: A HATÁROKON ÁTNYÚLÓ ÖNKÉNTES MUNKA DIMENZIÓI 9
1.3. KUTATÁSI KÉRDÉSEK ÉS ELŐZETES ÉSZREVÉTELEK 17
1.4. KUTATÁSI MÓDSZEREK 22

2. A HATÁROKON ÁTNYÚLÓ ÖNKÉNTES MUNKA EURÓPAI HÁTTERE **25**

2.1. AZ EURÓPAI SZAKPOLITIKAI KERET ÁTTEKINTÉSE 25
2.1.1. Az önkéntes munka az EU ifjúságpolitikájában *25*
Az EU ifjúságpolitikájának felépítése *26*
Az Európai Önkéntes Szolgálat története *29*
Az önkéntes munka az EU ifjúságpolitikájában *30*
2.1.2. A határokon átnyúló önkéntes munka az EU oktatáspolitikájában *35*
2.1.3. Az önkéntesség európai éve és az érdekelt felek várakozásai *37*
2.2. AZ UNIÓS HOZZÁADOTT ÉRTÉK A HATÁROKON ÁTNYÚLÓ ÖNKÉNTES MUNKA ELŐSEGÍTÉSÉBEN 39

3. AZ EURÓPÁN BELÜLI HATÁROKON ÁTNYÚLÓ ÖNKÉNTES MUNKA JELENLEGI HELYZETÉNEK ÉRTÉKELÉSE **45**

3.1. A HATÁROKON ÁTNYÚLÓ ÖNKÉNTES MUNKÁT VÉGZŐ FIATALOK JELLEMZŐI ÉS INDÍTÉKAI 45
3.1.1. A határokon átnyúló önkéntes munkát végző európai fiatalok társadalmi-gazdasági profilja *47*
3.1.2. A külföldön önkéntes munkát vállaló európai fiatalok indítékai *50*
3.2. A HATÁROKON ÁTNYÚLÓ ÖNKÉNTES MUNKÁT VÉGZŐ FIATALOK SZÜKSÉGLETEI 53
3.3. AZ ÖNKÉNTES MUNKA HASZNA 61
3.3.1. Az önkéntes munka előnyei a fiatal önkéntesek számára *62*
3.3.2. Az önkéntes munka előnyei a küldő és fogadó társadalmak számára *64*
3.4. AZ EURÓPAI NEMZETKÖZI ÖNKÉNTES TEVÉKENYSÉG ELŐTT ÁLLÓ KIHÍVÁSOK 67
3.4.1. Jogi és közigazgatási akadályok *68*
Az önkéntesek jogállása *70*
A szervezetek akkreditációja *71*
Az önkéntes munka elismerése *72*
Átvilágítás *75*
3.4.2. Társadalmi-gazdasági és pénzügyi akadályok *77*
3.4.3. A tájékoztatás hiánya *80*
3.4.4. Társadalmi és kulturális problémák *82*
3.4.5. Személyes jellegű akadályok *84*

3.5. NEMZETI ÖNKÉNTES CSEREPROGRAMOK....85
KÖVETKEZTETÉSEK....93
AJÁNLÁSOK....99
FORRÁSOK LISTÁJA....115
INTERJÚK LISTÁJA....115
KIADVÁNYOK LISTÁJA....119
JOGI ÉS SZAKPOLITIKAI DOKUMENTUMOK LISTÁJA....123
WEBHELYEK LISTÁJA....126
1. MELLÉKLET - EURÓPAI ÖNKÉNTES SZOLGÁLAT....129
2. MELLÉKLET - ESETTANULMÁNY: OLASZORSZÁG....157
3. MELLÉKLET - ESETTANULMÁNY: NÉMETORSZÁG....185
4. MELLÉKLET - ESETTANULMÁNY: EGYESÜLT KIRÁLYSÁG....213
5. MELLÉKLET - ESETTANULMÁNY: LITVÁNIA....245
6. MELLÉKLET - ESETTANULMÁNY: MAGYARORSZÁG....273
7. MELLÉKLET - ESETTANULMÁNY: SVÉDORSZÁG....293

Táblázatok jegyzéke

1. TÁBLÁZAT: NÉHÁNY EURÓPÁBAN MŰKÖDŐ NEMZETKÖZI IFJÚSÁGI ÖNKÉNTESMUNKA-PROGRAM 13
2. TÁBLÁZAT: A MEGÁLLAPÍTÁSOK TÁBLÁZATA A HATÁROKON ÁTNYÚLÓ ÖNKÉNTES MUNKÁRÓL SZÓLÓ TANULMÁNYHOZ 18
3. TÁBLÁZAT: A JOGSZABÁLYOK ALKALMAZHATÓSÁGA AZ EURÓPAI NEMZETKÖZI ÖNKÉNTES TEVÉKENYSÉGRE 69
4. TÁBLÁZAT: AZ ÖNKÉNTESEK SZÁMA KÜLÖNBÖZŐ NEMZETKÖZI MOBILITÁSI PROGRAMOKBAN 131
5. TÁBLÁZAT: AZ OLASZORSZÁGI EVS ÖNKÉNTESEK SZÁMA, 2007–2009 164
6. TÁBLÁZAT: NEMZETKÖZI ÖNKÉNTES SZOLGÁLATBAN RÉSZT VEVŐ NÉMETEK SZÁMA 2008-BAN 193
7. TÁBLÁZAT: AZ FSJ ÉS FÖJ PROGRAMOKBAN RÉSZT VEVŐ NÉMET ÉS KÜLFÖLDI FIATALOK SZÁMA 2008-BAN 194
8. TÁBLÁZAT: HÁTRÁNYOS HELYZETŰ FIATALOK ARÁNYA AZ EVS NÉMET RÉSZTVEVŐI KÖZÖTT, 2000–2006 198
9. TÁBLÁZAT: STATISZTIKAI ADATOK AZ EGYESÜLT KIRÁLYSÁG EVS SZERVEZETE ÖNKÉNTESEINEK ALAKULÁSÁRÓL (2009) 224
10. TÁBLÁZAT: AZ EVS ÖNKÉNTESEK SZÁMA MAGYARORSZÁGON 2007 ÉS 2009 KÖZÖTT (KIZÁRÓLAG AZ EU-BA KÜLDÖTT ÉS ONNAN FOGADOTT ÖNKÉNTESEK) 279

Ábrák jegyzéke

1. ÁBRA: AZ ÖNKÉNTES MUNKÁVAL KAPCSOLATOS UNIÓS POLITIKA FŐBB FEJLEMÉNYEI (1992–2009) 34
2. ÁBRA: AZ UNIÓS TAGÁLLAMOKBAN ÉS TAGJELÖLT ORSZÁGOKBAN ÖNKÉNTES TEVÉKENYSÉGET VÉGZŐ SZEMÉLYEK ARÁNYA 86
3. ÁBRA: A MUNKA, A SZABADIDŐ ÉS A MÁSOK SEGÍTÉSE/ÖNKÉNTES MUNKA JELENTŐSÉGE AZ EURÓPAIAK ÉLETÉBEN 87
4. ÁBRA: RÉSZVÉTEL AZ EVS-BEN 135
5. ÁBRA: AZ EU TAGÁLLAMAI ÁLTAL 2009-BEN KÜLDÖTT ÉS FOGADOTT EVS ÖNKÉNTESEK SZÁMA (CSAK AZ EU-BAN) 142
6. ÁBRA: KIUTAZÓ OLASZ EVS ÖNKÉNTESEK SZÁMA CÉLORSZÁGONKÉNT AZ EU-BAN (2009) 165
7. ÁBRA: BEUTAZÓ OLASZORSZÁGI EVS ÖNKÉNTESEK SZÁMA SZÁRMAZÁSI ORSZÁGONKÉNT AZ EU-BAN (2009) 165
8. ÁBRA: AZ OLASZ KÜLFÖLDI CIVIL SZOLGÁLATI ÖNKÉNTESEK TEVÉKENYSÉGI TERÜLETEI 2006 ÉS 2008 KÖZÖTT (%) 167
9. ÁBRA: KIUTAZÓ OLASZ EVS ÖNKÉNTESEK SZÁMA NEMEK SZERINT (%) (2007–2009) 168
10. ÁBRA: BEUTAZÓ OLASZORSZÁGI EVS ÖNKÉNTESEK SZÁMA NEMEK SZERINT (%) (2007–2009) 168
11. ÁBRA: KÜLFÖLDI CIVIL SZOLGÁLATI ÖNKÉNTESEK KORCSOPORTOK SZERINT (%)(2008) .. 169
12. ÁBRA: KIUTAZÓ OLASZ EVS ÖNKÉNTESEK SZÁMA KORCSOPORTOK SZERINT (%) (2007–2009) 169
13. ÁBRA: KÜLFÖLDI CIVIL SZOLGÁLATI ÖNKÉNTESEK ISKOLAI VÉGZETTSÉG SZERINT (2008) 170

14. ÁBRA: HÁTRÁNYOS HELYZETŰ RÉSZTVEVŐK A KIUTAZÓ OLASZ EVS ÖNKÉNTESEK KÖZÖTT (%) (2007–2009) 171
15. ÁBRA: HÁTRÁNYOS HELYZETŰ RÉSZTVEVŐK A BEUTAZÓ OLASZORSZÁGI EVS ÖNKÉNTESEK KÖZÖTT (%) (2007–2009) 171
16. ÁBRA: BEUTAZÓ NÉMETORSZÁGI EVS ÖNKÉNTESEK SZÁMA SZÁRMAZÁSI ORSZÁGONKÉNT AZ EU-BAN (2009) 195
17. ÁBRA: KIUTAZÓ NÉMET EVS ÖNKÉNTESEK SZÁMA CÉLORSZÁGONKÉNT AZ EU-BAN (2009) 195
18. ÁBRA: A NÉMET EVS ÖNKÉNTESEK RÉSZVÉTELÉNEK FŐ INDOKAI 1999-BEN (%) 200
19. ÁBRA: NÉMET EVS ÖNKÉNTESEK TANULÁSI EREDMÉNYEI ÉS AZ ÁLTALUK ELSAJÁTÍTOTT KOMPETENCIÁK 1999-BEN (%) 202
20. ÁBRA: AZ EGYESÜLT KIRÁLYSÁG EVS SZERVEZETE ÁLTAL KIKÜLDÖTT ÖNKÉNTESEK SZÁMA CÉLORSZÁGOK SZERINT (2009) 226
21. ÁBRA: AZ EGYESÜLT KIRÁLYSÁG EVS SZERVEZETE ÁLTAL FOGADOTT ÖNKÉNTESEK SZÁMA SZÁRMAZÁSI ORSZÁGOK SZERINT (2009) 226
22. ÁBRA: AZ EU-BÓL SZÁRMAZÓ FIATAL ÖNKÉNTESEK SZÁMA A „VITALISE"-NÁL SZÁRMAZÁSI ORSZÁGOK SZERINT (2009) 228
23. ÁBRA: AZ EVS RÉSZTVEVŐK SZÁMA LITVÁNIÁBAN (2004–2009) 255
24. ÁBRA: LITVÁNIÁBA ÉRKEZŐ ÉS ONNAN KIMENŐ EVS ÖNKÉNTESEK 2009-BEN (CSAK EU) 256
25. ÁBRA: MUNKANÉLKÜLISÉGI RÁTA LITVÁNIÁBAN 2004 ÉS 2009 KÖZÖTT (%) 260
26. ÁBRA: A KIMENŐ MAGYAR EVS ÖNKÉNTESEK SZÁMA CÉLORSZÁGOK SZERINT 2009-BEN (KIZÁRÓLAG EU) 279
27. ÁBRA: A MAGYARORSZÁGRA ÉRKEZŐ EVS ÖNKÉNTESEK SZÁMA SZÁRMAZÁSI ORSZÁGOK SZERINT 2009-BEN (KIZÁRÓLAG EU) 280
28. ÁBRA: MAGYARORSZÁGRA ÉRKEZŐ ÉS ONNAN KIMENŐ EVS ÖNKÉNTESEK MOTIVÁCIÓJA 2006-BAN (%) 282
29. ÁBRA: SVÉDORSZÁGBA ÉRKEZŐ ÉS ONNAN KIMENŐ EVS ÖNKÉNTESEK SZÁMÁNAK ALAKULÁSA 2009-BEN (CSAK EU) 301

Rövidítések

AUI – Action d'Urgence Internationale
CCIVS – A Nemzetközi Önkéntes Szolgálat Koordinációs Bizottsága (Co-ordinating Committee of International Voluntary Service)
CEV – Európai Önkéntes Központ (European Volunteer Centre)
CoR – Régiók Bizottsága
CV – önéletrajz
EB – Európai Bizottság
EU – Európai Unió
EU 10+2 (EU-12) – a 2004-ben csatlakozott 10 és a 2007-ben csatlakozott 2 új EU-tagállam
EU-15 – az EU 2004 májusa előtti 15 tagállama
EU-27 – az összes jelenlegi EU-tagállam
EVS – Európai Önkéntes Szolgálat
FSJ – *Freiwilliges Soziales Jahr*
FÖJ – *Freiwilliges Ökologisches Jahr*
IVS – Nemzetközi Önkéntes Szolgálat
Tá. – tagállam
NA – nemzeti iroda
NGO – nem kormányzati szervezet
OMC – nyitott koordinációs módszer
SCI – Service Civil International
UK – Egyesült Királyság
ENSZ – Egyesült Nemzetek Szervezete
UNV – United Nations Volunteers
USA – Amerikai Egyesült Államok
VSO – Voluntary Service Oversees
YAP – Youth Action for Peace

Összefoglaló

A „Fiatal önkéntesek mobilitása Európában” című tanulmány elsődleges célkitűzése a fiatal önkéntesek európai mobilitását akadályozó fogalmi és gyakorlati tényezők áttekintése volt. A tanulmány elkészítését a Régiók Bizottsága kezdeményezte a fiatal önkéntesek európai mobilitásáról szóló tanácsi ajánlásra irányuló javaslatra vonatkozó véleményében.[1]. A Bizottság kiemelte, hogy nem állnak még rendelkezésre olyan mélyreható kutatások az önkéntes munkáról, amelyek fényt derítenének a fiatal önkéntesek tényleges európai helyzetéhez jól illeszkedő új szakpolitika kidolgozásához szükséges információkra. Az ilyen irányú kutatásnak meg kell vizsgálnia a különféle tagállamok önkéntes munkával kapcsolatos különböző rendszereit és jogszabályi hátterét, a (potenciális) fiatal önkéntesek igényeit és mindazokat az akadályokat, amelyekkel szembesülnek, valamint az önkéntes munka előnyeit úgy magunkra a fiatal önkéntesekre, mint a kiküldő és fogadó régiókra nézve. A tanulmány kiterjed mindezekre a szempontokra.

Az önkéntes munka mindeddig viszonylag kevés kutatás tárgyát képezte, noha a terület iránt az elmúlt évtizedekben nőtt az érdeklődés. A fiatal önkéntesek határokon átnyúló mobilitásának elemzését különösen megnehezíti a megfelelő adatok hiánya. A meglévő adatok összehasonlítása is gondokat okozhat, mivel az önkéntes tevékenység meghatározása és az adatgyűjtés során alkalmazott eljárások országonként nagymértékben különböznek. Ez a tanulmány megoldást próbál nyújtani ezekre a problémákra.

Felépítés

A jelentés **három fejezetből** áll. Az első fejezet a főbb használt kifejezéseket, a kutatási tervet és az alkalmazott módszereket tárgyalja. A második fejezet áttekinti a határokon átnyúló önkéntes munka európai uniós szakpolitikai keretét. A harmadik fejezet bemutatja a kutatás főbb eredményeit, egyenként kitérve a fiatalok határokon átnyúló európai mobilitásának öt alábbi szempontjára:

- a határokon átnyúló önkéntes munkát végző európai fiatalok jellemzői és indítékai;
- az önkéntesek szükségletei;
- az önkéntes munka előnyei az önkéntesek, illetve a fogadó és kiküldő társadalmak számára;
- a fiatal önkéntesek nehézségei;

[1] A Régiók Bizottsága 2009. március 31-i véleménye „fiatal önkéntesek európai mobilitásáról szóló tanácsi ajánlásról” (2009/C 76/05).

- a tagállamokban meglévő, a tevékenységet szabályozó nemzeti rendszerek és keretrendszerek.

Módszertan

A közvetlen eredmények többsége **hét esettanulmányból** származik. Az első tanulmány egy, a fiatalok határokon átnyúló önkéntes munkáját célzó, uniós finanszírozású program, az **Európai Önkéntes Szolgálat** (EVS) működését elemzi: ez a program jelenti pillanatnyilag az önkéntesek mobilitására vonatkozó összehasonlító statisztikai adatok egyedüli elérhető forrását. A többi tanulmány mélyrehatóan megvizsgálja **hat tagállamnak** – Németországnak, Magyarországnak, Olaszországnak, Litvániának, Svédországnak és az Egyesült Királyságnak – a határokon átnyúló önkéntes munkára vonatkozó nemzeti keretrendszerét. Az esettanulmányok kellőképpen reprezentatívak a fiatalok határokon átnyúló mobilitása terén az Unióban tapasztalható sokszínűség tekintetében.

Az esettanulmányok céljára az adatgyűjtés a fiatalok önkéntes munkájára vonatkozó **jogszabályok és szakpolitikák elemzésével**, valamint személyes, illetve telefonon, Skype-on vagy e-mailben készített interjúk (összesen **közel 100 interjú**) útján történt. Elemeztük az EVS önkénteseivel, azok küldő országával és az Unión belüli fogadó országával kapcsolatos **statisztikai adatokat** is. Az önkéntes munkáról szóló irodalom **áttekintése** és az uniós szakpolitikai dokumentumok elemzése szintén fontos adat- és információforrásnak bizonyult.

A tanulmány hatóköre

E tanulmány értelmezésében a **külföldi önkéntes munka** (illetve nemzetközi, határokon átnyúló és országok közötti önkéntes munka, amelyek szinonimaként értelmezendők) javadalmazás nélküli (eltekintve az önkénteseknek fizetett juttatásoktól és a kiadások megtérítésétől), az egyén szabad akaratából valamely fogadó szervezetnél, a tartózkodási hely szerinti országon kívül, harmadik fél javára végzett munkát jelent. **Fiatal önkéntes** minden, a 18 és 30 év közötti korcsoportba tartozó önkéntes, és a tanulmány földrajzi hatóköre az EU határaiig terjed (noha számos fiatal európai önkéntes az Unión kívül, különösen a fejlődő országokban is vállal munkát).

A **külföldi önkéntes munka számos formát** ölthet: ilyen például a rövid távú (1 hónapnál rövidebb időtartamú), a középtávú (1–3 hónapos) és a hosszú távú (több mint 3 hónapon át végzett) önkéntes munka. Mivel a külföldi tartózkodás időbeni kerete pontosan meghatározott, a nemzetközi önkéntes munka rendszerint kötöttebb szerkezetű, mint az országon belüli (amely lehet részmunkaidős vagy *ad hoc*, eseti jellegű is), és gyakran teljes munkaidőben végzett önkéntes szolgálatnak tekinthető. A nemzetközi önkéntes munkát

gyakran nem kormányzati szervezetek igazgatják, azonban a civil szolgálat (azaz állami finanszírozású önkéntes szolgálat) keretében végzett munka is a tanulmány hatókörébe tartozik, amennyiben az külföldi szolgálatot is lehetővé tesz (ez a helyzet például Németországban és Olaszországban). A sorkatonai szolgálat helyett végzett civil szolgálat azonban nem tekintendő önkéntes munkának, mivel ebben az esetben nem teljesül a szabad akarattal kapcsolatos feltétel.

A határokon átnyúló ifjúsági önkéntes munka egyik korábbi formáját – már a két háború közötti időszaktól kezdve – az Európa népei közötti békét és kiegyezést ösztönző **nemzetközi építőtáborok** jelentették, míg a **hosszabb időtartamú külföldi önkéntes szolgálat** az 1970-es évektől vált gyakorlattá Európában. A tanulmány hatóköréből nem zártuk ki a külföldi önkéntes tevékenység egyetlen konkrét típusát sem. Mindamellett – noha a résztvevők indítékai, jellemzői és az általuk tapasztalt előnyök mindhárom típusú munkavégzés esetében többé-kevésbé azonosak – az önkéntesek mobilitásának a tanulmányban vizsgált akadályozó tényezői többségükben a hosszú távú önkéntes szolgálatra vonatkoznak, mivel ebben az esetben több előkészítésre, tervezésre és papírmunkára van szükség, mint az egyéb tevékenységi formák esetében. További szempont, hogy ez a munkavégzési forma várhatóan maradandóbb hatást gyakorol mind az önkéntesre, mind a társadalomra; ráadásul a megkérdezett önkéntesek többsége az interjú időpontjában vagy korábban már részt vett hosszú távú EVS-projektben.

Az európai uniós szakpolitikai keret

Részben több nemzetközi szervezet – így az EU és az ENSZ –, részben a nemzeti kormányok és nem kormányzati szervezetek erőfeszítéseinek köszönhetően a közelmúltban megnőtt az érdeklődés az önkéntes munka iránt. A fiatal önkéntesek mobilitását célzó első uniós kezdeményezések az 1990-es évek közepén láttak napvilágot. A 2010. évi „Európa 2020” stratégia többek között az önkéntesek nemzetközi mobilitásának ösztönzésével kíván jól képzett, mobilis munkaerőt biztosítani a gyorsan változó tudásalapú gazdaság szükségleteinek kielégítésére.

Az **uniós szakpolitikák** közül az ifjúságpolitika és az oktatáspolitika kapcsolódik legszervesebben a fiatalok határokon átnyúló önkéntes munkájához. A valamely más tagállamban végzett önkéntes munkát mindkét szakpolitika a nem formális tanulás olyan formájának tekinti, amely segítségével a munkaerőpiacon jól értékesíthető készségekre tehetnek szert a fiatalok. A politikák céljai között van a tagállamok közötti együttműködés ösztönzése a fiatal önkéntesek mobilitását korlátozó akadályok visszaszorítása érdekében (például a képesítések kölcsönös elismerése által). Mivel az EU csak korlátozott hatáskörrel rendelkezik az oktatás- és ifjúságpolitika területén, a legnagyobb

befolyással bíró (tanácsi szinten elfogadott) dokumentumok egyelőre csak ajánlások, úgy az oktatásügy – a tanulók, szakképzésben részt vevők, önkéntesek, tanárok és oktatók Közösségen belüli mobilitásáról szóló ajánlás (2001) –, mint az ifjúságpolitika – a fiatal önkéntesek európai mobilitásáról szóló ajánlás (2008) – tekintetében.

Az **uniós ifjúságpolitika** azzal segítette elő legnagyobb mértékben a határokon átnyúló önkéntes munkát, hogy az 1990-es években létrehozta az **EVS**-t, amely jelenleg a fiatalok körében a legnépszerűbb európai önkéntes mobilitási program (az elmúlt években évente mintegy 5000 résztvevőt számlált). Az ifjúságpolitika 2001 óta a **nyitott koordinációs módszer** (OMC) alkalmazásával igyekszik elősegíteni a tagállamok közötti együttműködést. A fiatal önkéntesek munkájának előmozdítása terén az együttműködés elsősorban a határokon átnyúló önkéntesmunka-lehetőségek (programok) létrehozását, valamint azoknak a fiatalok körében történő népszerűsítését és (a korlátozottabb lehetőségekkel bíró fiatalok számára is) elérhetőbbé tételét célozza.

Az uniós **oktatáspolitika** a határokon átnyúló önkéntes munkát (a diákok, kutatók, tanárok és oktatók számára kínált mobilitási lehetőségek mellett) a tanulási célú mobilitás egy típusának tekinti. Ennélfogva különös figyelmet fordít a mobilitási tapasztalat minőségére. Az Európai Mobilitásminőségi Charta (2006) úgy rendelkezik, hogy a külföldi önkéntes szolgálatnak (vagy a tanulási célú mobilitás bármely más formájának) kellőképpen tervezettnek, előkészítettnek, strukturáltnak és célorientáltnak kell lennie, és azt megfelelő értékelésnek kell követnie. A minőségi szabványok kulcsfontosságúak ahhoz, hogy az önkéntes szolgálat alatt szerzett ismeretek átláthatók legyenek, és az önkéntes munka során megszerzett készségeket hivatalosan is el lehessen ismerni. A készségek hivatalos elismerése különösen fontos a munkaerőpiacra történő belépés vagy a formális oktatásban való részvétel terén nehézségekkel küzdő hátrányos helyzetű fiatalok esetében.

A nemzeti kormányok játsszák a legfontosabb szerepet az országon belüli és országok közötti önkéntes munkára irányadó jogi és szakpolitikai keret megalkotásában. Mindamellett a **regionális és helyi hatóságoknak** is megvan a maguk feladata, elsősorban az új fogadó és küldő szervezetek létrehozásának elősegítése, valamint az önkéntes munka helyi szintű népszerűsítése terén. Az Európai Unió által hozzáadott értékek közül pedig a legfontosabb a különböző országokban fennálló helyzetek és meglévő szabályozások megvitatására szolgáló fórum biztosítása a tagállamok számára, a helyes gyakorlatok cseréjének előmozdítása, valamint a határokon átnyúló önkéntes munka elősegítését célzó közös keretrendszer kidolgozása. Az EU fontos fórumot jelent a kommunikációs és figyelemfelhívó tevékenységek számára is: erre kiváló

lehetőséget biztosít például az aktív polgárságot előmozdító önkéntes tevékenységek európai éve (2011).

Eredmények

A határokon átnyúló önkéntes munka eredetileg inkább az „ellenkultúra” részét képezte – azét az áramlatét, amely szembehelyezkedett a modern kapitalista életmóddal. Azóta az önkéntes munka nagyságrendjét és népszerűségét tekintve jelentős növekedésen ment keresztül, és meglehetősen **bevett gyakorlattá vált bizonyos társadalmi csoportok** (különösen a képzett és tehetős rétegek) körében. Az esettanulmányok arra mutatnak, hogy Németországban olyan mértékig „mindennapos” gyakorlattá vált, hogy – különösen a kedvezőtlen munkaerő-piaci feltételek mellett – a fiatalok szinte kötelezőnek érzik az egyéves külföldi önkéntes szolgálatot. Az Egyesült Királyságban a fizetett külföldi (általában a fejlődő országokban végzendő) önkéntes munka kiterjedt piaccal rendelkezik, és népszerű választási lehetőséget jelent a frissen végzettek, diákok és tanévhalasztók számára.

Ennek ellenére meglehetősen alacsonynak tűnik az európai országokban önkéntes munkát végző európai fiatalok átfogó aránya. A nemzetközi csereprogramok jóval gyakoribb jelenségnek számítanak a formális (felsőfokú) oktatás ágazatában: a (becslések szerint) 96 millió európai fiatal (15–29 éves korosztály, az Eurostat 2007. évi adatai alapján) közül csak 3418 vett részt (az Unión belüli) EVS projektben 2009-ben, míg az „Erasmus” diákcsereprogram keretében 170 951 fiatal jutott el valamely más uniós tagállamba. A 14,53 millió német fiatal (Eurostat 2007) közül ismereteink szerint csak 8210 vett részt külföldi önkéntes szolgálati programban 2008-ban. A résztvevők közül ráadásul legalább 1230-an civil szolgálatot teljesítettek, így nem tekinthetők önkéntesnek. A hátrányos helyzetű fiatalok közül csak kevesen élhetnek a határokon átnyúló lehetőségekkel, vagy kevesen éreznek kedvet ehhez. A **külföldi munkát végző európai önkéntesek többsége** valószínűleg a felsőbb társadalmi osztályokból származik, és egyetemi diplomával rendelkezik. Ezért az EVS önkénteseinek többsége a 22–26 éves korcsoportba tartozik, hiszen már alap- vagy mesterdiplomát szereztek. Ezenkívül jóval több nő vesz részt a nemzetközi önkéntes-csereprogramokban, mint ahány férfi. A külföldi önkéntes munka leggyakrabban említett **indítéka** az új ország megismerésének szándéka, a nyelvtudás fejlesztése vagy új nyelv elsajátítása, a mindennapi életből való kiszakadás és a továbblépési lehetőségek végiggondolása, új készségek szerzése, egy adott területen az esetleges karrier kipróbálása, valamint mások segítése. Ha fedezik a külföldi önkéntes munka költségeit, akkor az a munkanélküli fiataloknak is ideiglenes megoldást jelenthet.

Ahhoz, hogy az önkéntes munka sikeres lehessen, **a fiatal önkénteseknek szükségük van** többek között megfelelő információkra (például az elérhető

lehetőségekkel, a kiválasztott programmal, a költségvonzatokkal, a biztosítással és a vállalt kötelezettségekkel kapcsolatban), nyelvi és interkulturális oktatásra, támogatásra mind a küldő, mind a fogadó szervezet részéről, valamint mentorálásra. Segítségre van szükségük a pénzügyi akadályok legyőzéséhez is (néhány program például csak az utazás vagy a szállás költségeit fedezi). Fontos az önkéntes munka minősége is: az önkéntesek nem alkalmazhatók a fizetett munkaerő helyett, ugyanakkor olyan munkát kell végezniük, ami értékes és tanulási lehetőséget biztosít nekik. Ideális esetben a fiatal önkéntest arra is bátorítják, hogy létesítsen kapcsolatot a helybeli fiatalokkal, és igyekezzen beilleszkedni a fogadó közösségbe.

Az érdekelt felekkel készített interjúk megerősítették, hogy **a határokon átnyúló önkéntes munka előnyökkel jár** úgy magukra az önkéntesekre, mint az érintett szervezetekre, közösségekre és társadalmakra nézve. A nemzetközi önkéntes munka nagyfokú integrációs, kulturális tanulási és (például a társadalmi részvétel szempontjából) lehetőségteremtő potenciállal rendelkezik, és amennyiben az EU határain belül kerül rá sor, hozzájárul az európai identitás kialakulásához. Az önkéntesek megszerzik az akár tanulási, akár munkavállalási célú mobilitáshoz szükséges készségeket, és érettebben, több önbizalommal és potenciálisan aktívabb (állam)polgárként térnek haza. Ugyanakkor a fogadó szervezetek és társadalmak nemcsak az önkéntesek munkájának közvetlen hasznát élvezik, hanem a kultúrák közötti párbeszéd és tapasztalatcsere által is gazdagabbá válnak. A volt önkénteseket alkalmazó munkáltatók pedig tapasztaltabb munkaerőt nyernek.

Az Unión belüli, határokon átnyúló önkéntes munkát azonban még számos – jogszabályi, közigazgatási, szervezeti, társadalmi-gazdasági, pénzügyi, társadalmi és kulturális – **akadály** korlátozza. Ezeket számos különféle uniós szakpolitikai dokumentumban újra és újra meghatározták, a vonatkozó szakpolitikai intézkedések kidolgozása és végrehajtása azonban igen lassan halad előre, különösen tagállami szinten. Sok tagállamban a jogszabályok nem ismerik el az önkéntes munkát olyan jogállásként, amely feljogosít az országban való hosszabb távú tartózkodásra. Az önkénteseket adott esetben rendes alkalmazottnak tekintik, így az összes juttatásuk jövedelemadó-kötelessé válik és a minimálbérekről szóló jogszabályok hatálya alá tartozik. Pénzügyi szempontból számos külföldi önkéntesmunka-program igen magas költségekkel jár az önkéntesek számára. Még ha nem is ez a helyzet, a külföldi önkéntesmunka-projektek iránt érdeklődő munkanélküli fiatalokat elriaszthatja, hogy valószínűleg elvesztik miatta a munkanélküli juttatásokra való jogosultságukat. Nem egyértelmű és átlátható az önkéntes munka során szerzett készségek és ismeretek elismerése sem, ezért több potenciális résztvevő nem biztos benne, hogy az önkéntes munka által megerősíthetné munkaerő-piaci pozícióját.

A tagállamok különféle megközelítéseket alkalmaznak az önkéntes munka tekintetében, és a legtöbb esetben a határokon átnyúló önkéntes munkára jóval kevesebb figyelmet fordítanak, mint az országon belüli tevékenységekre. A határokon átnyúló önkéntes munkát hátráltató akadályok többsége azonban enyhíthető lenne azáltal, ha javulnának a teljes munkaidőben végzett önkéntes munka átfogó feltételei. Elsősorban is az önkéntesek (beleértve a más országokból teljes munkaidejű állás betöltésére érkezőket) jogállásának tisztázása elősegítené számos kulcsfontosságú problémának, így például a bevándorlás és a fogadó országban történő tartózkodás, illetve a teljes munkaidejű önkéntesek adózása és társadalombiztosítása kérdésének megoldását.

Ajánlások

Főbb, javításra szoruló terület	Konkrét probléma	Javasolt fellépés	A fellépés szintje			Javaslatok és példák különböző szintű fellépésekre (a jelentés törzsrésze és az esettanulmányok alapján)
			EU	**Tá.**	**Regionális /helyi**	
Jogi keret	Jogállás	1. Határozzák meg az önkéntesek jogállását (a külföldön önkéntes munkát végzőkét is), azaz: o *Az olyan helyzetek elkerülése érdekében, ahol az önkénteseknek kell megfizetniük saját egészség- vagy felelősségbiztosításukat, tisztázzák a részmunkaidős és teljes munkaidős önkéntesekre vonatkozó biztosítási rendszert, és határozzák meg a kiküldő és fogadó szervezetek, az önkéntesek és az állam felelősségi körét.*		**X**		**Tá.:** Németországban külön törvény szabályozza az FSJ és FÖJ teljes munkaidős nemzeti önkéntesmunka-programokat (mind a belföldi, mind a külföldi munkavégzés tekintetében), és felsorolja az önkéntesek biztosítási helyzetére irányadó összes jogszabályi rendelkezést.

		o *Az önkéntes munkát tekintsék jogszerű jogalapnak az országokban való tartózkodáshoz.*		**X**		**Tá.:** • Litvánia kifejezetten mentesíti az uniós vagy tagállami finanszírozású önkéntesmunka-programok résztvevőit a munkavállalási engedély megszerzésének kötelezettsége alól (amennyiben azok az Unión kívülről érkeznek). • Olaszország különleges *missione/V* elnevezésű vízumot vezetett be, miáltal az önkéntes munka elégséges jogalapot jelent az Európai Önkéntes Szolgálat nem uniós tagállamból érkező önkénteseinek (az EB „Fiatalok lendületben” programjának 2. alprogramja) ahhoz, hogy Olaszországba beutazzanak és ott tartózkodjanak.
		o *Határozzák meg a munkanélküliség és az önkéntes munka közötti kapcsolatot, lehetőleg*		**X**		**Tá.:** • Az Egyesült Királyság eltörölte a munkanélküliek önkéntesmunka-vállalása

		oly módon, hogy a külföldi munkavégzés időtartama képzési időnek minősüljön.				tekintetében előzőleg megszabott időkorlátot (legfeljebb heti 16 óra). Ez az intézkedés azonban csak az országon belüli teljes munkaidejű önkéntes munkát segíti. • Magyarországon az Önkéntes Központ Alapítvány által végrehajtott „ÖTLET” program 10 hónapos önkéntesmunka-vállalást tesz lehetővé az álláskeresőknek motivációjuk megtartása, munkatapasztalat szerzése és a munkaerő-piaci kompetencia fenntartása érdekében. Ez a program szintén csak a belföldi önkéntes munkára korlátozódik. • Svédországban az EVS-nél folytatott munkavégzést tanulmányi időként ismerik el.

		o *Határozzák meg az önkéntesek készpénz-kiadásainak visszatérítése tekintetében azt a szintet, amely még nem minősül jövedelemnek (figyelembe véve a teljes munkaidős önkéntesek juttatásait, például az ellátás és szállás költségeit).*		**X**		**Tá.:** • Az Egyesült Királyságban megengedett az önkéntesek – munkájuk ellátása során felmerült – készpénzkiadásainak ésszerű mértékű megtérítése, valamint az ellátásra és szállásköltségekre nyújtandó juttatás. • Németországban az FSJ és FÖJ önkéntesmunka-programokat szabályozó törvény úgy rendelkezik, hogy a teljes munkaidős önkéntesek jogosultak szállásra, ellátásra és munkaruha-juttatásra (vagy ezek pénzbeli ellentételezésére). A számukra készpénzben kifizetett költőpénz nem haladhatja meg a nyugdíjbiztosítás tekintetében figyelembe vett felső jövedelemhatár 6%-át.

		2. Használják az OMC együttműködési keretet a külföldi önkéntesek tagállamonként eltérő jogi helyzetéből adódó problémák megvitatására és megoldására.	**X**	**X**		**EU:** A Tanács a tagállamokkal folytatott konzultáció, illetve az általuk benyújtott jelentések és kitöltött kérdőívek alapján elfogadta a fiatal önkéntesek európai mobilitásáról szóló ajánlást.
	A (külföldi) önkéntes munka során szerzett készségek és ismeretek elismerése	3. Tegyék lehetővé az önkéntes munka során szerzett nem formális képesítések elismerését (a formális oktatási és képzési rendszer keretében).		**X**		**Tá.:** Az Egyesült Királyság egyetlen egységes képesítési keretrendszert alkalmaz a formális és nem formális oktatás elismerésére.
		4. Az európai képesítési keretrendszer (EQF) segítségével valósítsák meg a különféle tagállami rendszerek közötti komplementaritást. Amennyiben létezik nemzeti képesítési keretrendszer, azt meg kell feleltetni az EQF-nek.	**X**	**X**		**EU:** Az EVS önkénteseinek kiállított „Youthpass” tanúsítvány az EQF-hez kapcsolódó, az életen át tartó tanuláshoz szükséges nyolc kulcskompetencián alapul.
		5. Dolgozzanak ki átlátható (mentor által irányított önértékelésen alapuló) eszközöket az önkéntes munka során szerzett		**X**	**X**	**Tá.:** A Svéd Nemzetközi Ifjúsági Csereprogram-központ elnevezésű nem kormányzati szervezet kidolgozta az ELD (*Experience, Learning,*

		készségek és ismeretek értékelésére, és ezeket ismertessék meg az érdekelt felekkel.				*Description* – tapasztalat, tanulás, leírás) nem formális elismerési eszközt a határokon átnyúló önkéntesmunka-projektek keretében történő használatra. **Regionális/helyi:** A regionális/helyi partnerségeken keresztül széles körben fel kell hívni a figyelmet a nem formális oktatás elismerését szolgáló eszközökre. Használják ki például minél jobban az EVS „Youthpass” eszközét, és népszerűsítsék azt az érdekeltek körében!
		6. Vitassák meg a nem formális tanulás eredményeinek elismerését a nem kormányzati és munkáltatói szervezetekkel annak érdekében, hogy a toborzási folyamat során ösztönözzék az önkéntes munka során szerzett ismeretek és készségek figyelembevételét.	**X**	**X**	**X**	**Regionális/helyi:** Amikor új alkalmazottakat vesznek fel a helyi vagy regionális önkormányzati intézményekbe, vegyék figyelembe a jelöltek (nemzetközi) önkéntes munka során szerzett tapasztalatát.

Szervezetek	A koordináló, küldő és fogadó szervezetek kapacitásépítése	7. Ösztönözzék a nemzetközi önkéntes-csereprogramokban való részvételre alkalmas szervezetek kialakítását.		**X**	**X**	
		8. Támogassák a meglévő szervezeteket a határokon átnyúló önkéntes-csereprogramok megvalósításában és infrastruktúrájuk fejlesztésében.		**X**	**X**	**Regionális/helyi:** Mérlegeljék a szolgáltatásnyújtást támogató külföldi önkéntesek fogadását a közintézményekben. Az aktív akkreditált EVS-szervezetek között vannak például svéd és olasz települési önkormányzatok is. Az önkéntesek azonban semmiképpen sem helyettesíthetik a fizetett munkaerőt, és feladataik ellátása során alkalmuk kell, hogy nyíljon a tanulásra.
		9. A nem kormányzati szervezetek körében támogassák a nemzetközi önkéntesek igazgatásával kapcsolatos képzést és a vonatkozó helyes gyakorlatok cseréjét.		**X**	**X**	**Regionális/helyi:** Kezdeményezzenek szemináriumokat a regionális/helyi nem kormányzati szervezetek számára. • A Volunteering England és a Volunteer Development

						Scotland (VDS) jó példa arra, hogyan terjesztik a szervezetek az önkéntesek igazgatásával kapcsolatos helyes gyakorlatokat az Egyesült Királyságban. • Litvániában az „Actio Catholica Patria” és a „Youth Exchange Agency” nevű szervezetek képzéseket szerveztek a nem kormányzati szervezetek megerősítése érdekében a vidéki térségekben.
	Hálózatok	10. Ösztönözzék az önkéntes munkát igénybe vevő szervezetek közötti nemzetközi hálózatok és partnerségek kiépítését.	**X**	**X**	**X**	**EU:** Az EB „Fiatalok lendületben” elnevezésű programja lehetőséget biztosít partnerségek kiépítésére és hálózatépítésre az ifjúsági munka területén. **Regionális/helyi:** Ösztönözzék a helyi nem kormányzati szervezetek közötti partnerségek létrejöttét és a határokon átnyúló önkéntes-csereprogramokban való részvételét, például hálózatépítő rendezvények szervezése útján.

		11. Mérlegeljék önkéntes csereprogrammal összefüggő szempontok különféle szinteken történő bevezetését a meglévő nemzetközi együttműködési programok keretében.		**X**	**X**	**Tá.:** A német–francia és német–cseh kétoldalú partnerségek között kis léptékű önkéntes-csereprogramok is vannak. **Regionális/helyi:** Indítsanak önkéntes-csereprogramot a testvérvárosi partnerségek keretében! A litvániai Telšiai és német testvérvárosa, Steinfurt például sikeres önkéntes-csereprojektet valósított meg együttműködésük elmélyítése érdekében.
Tájékoztatás	A potenciális önkéntesek tájékoztatása	12. Könnyítsék meg a fiatalok külföldi önkéntes munkájával (többek között a költségekkel és feltételekkel, a társadalombiztosítási jogállással, a jogokkal és kötelességekkel) összefüggő teljes körű és megfelelő tájékoztatáshoz való hozzáférést.		**X**	**X**	**Tá.:** Németországban a „Fiatalok lendületben” tevékenységében korábban részt vevők által alapított EuroPeers hálózat iskolákban és szórakozóhelyeken népszerűsíti ezt az uniós programot (így az EVS-t is) és más mobilitási lehetőségeket a német fiatalok körében. **Regionális/helyi:** Fontolják meg előadások szervezését iskolákban és ifjúsági központokban, ifjúságsegítők közreműködésével. Vonjanak be

						ezekbe (volt) nemzetközi önkénteseket is, hogy ők maguk mesélhessenek tapasztalataikról, ahogy ez már Litvániában most is történik: itt az iskolákban, egyetemeken és nyilvános könyvtárakban szervezett rendezvényeken EVS-önkéntesek mutatják be az EVS által nyújtott lehetőségeket.
		13. Mérlegeljék egy önkéntes munkához kapcsolódó központi ifjúsági portál megnyitását, amelynek egy alegysége (vagy egy külön portál) a külföldi önkéntes munkáról szól, és amely felsorol minden elérhető hálózatot és programot, a költségek és feltételek részletes leírásával.		**X**		**Tá.:** Németországban az Eurodesk honlapot működtet a fiatalok külföldi lehetőségeiről (www.rausvonzuhaus.de), ahol a külföldi önkéntes munka külön kategóriaként jelenik meg, és a honlap bemutatja a főbb programlehetőségeket is.
		14. Amikor az önkéntesmunka-lehetőségeket népszerűsítik a fiatalok körében, hívják fel a figyelmet arra, milyen	**X**	**X**	**X**	**EU:** Az EVS hangsúlyt fektet a határokon átnyúló önkéntes munka tanulással kapcsolatos szempontjaira: a résztvevők számára az elindulás előtt és az érkezést követően is szerveznek

		készségeket és ismereteket szerezhetnek az önkéntesek a munka során – többek között az interkulturális készségek és az interperszonális kommunikáció terén.				képzést, valamint nyelvoktatást biztosítanak. Mindezeket a program népszerűsítése során is ismertetik. **Tá.:** Németországban az FSJ és FÖJ nemzeti teljes munkaidős önkéntesmunka-programokat tanulási lehetőségként tervezték meg és népszerűsítik. **Regionális/helyi:** Emeljék ki a készségek szerzésével összefüggő szempontokat a nemzetközi önkéntes munkát népszerűsítő reklámokban.
	A társadalom szélesebb körének tájékoztatása	15. Integráljanak általában az önkéntes munkát, illetve konkrétan a határokon átnyúló önkéntes munkát népszerűsítő fellépéseket a nemzeti/regionális/helyi fejlesztési stratégiába és a különféle ágazatok (például az oktatásügy vagy az ifjúságpolitika) stratégiai szakpolitikai dokumentumaiba.		**X**	**X**	**Tá.:** A 2010–2018. évi litvániai ifjúsági stratégia a végrehajtási intézkedései keretében legalizálja az önkéntes munkát. **Regionális/helyi:** Használják a nemzetközi önkéntes munkát regionális/helyi ifjúságpolitikai eszközként (a stratégiákba foglalja bele a releváns programokat vagy fellépéseket). A fiatal munkavállalókkal kapcsolatos skóciai stratégia például elismeri, hogy a külföldi

						önkéntesmunka-projektekben való részvétel növeli a fiatalok motivációját, önbizalmát és mindennapi készségeit.
		16. Alkalmazzanak nemzeti/regionális/helyi stratégiákat a fiatalok határokon átnyúló önkéntes munkájának népszerűsítésére.		**X**	**X**	**Regionális/helyi:** Az önkéntes munkáról szóló regionális/helyi stratégiákban kapjon helyet a nemzetközi önkéntes munka is.
		17. Az önkéntes munka népszerűsítését célzó tájékoztató kampányokba (például az önkéntesség európai éve (2011) keretében megvalósítandó kampányokba) integráljanak nemzetközi szempontokat is. Hangsúlyozzák az önkéntes munka előnyeit a fogadó társadalmak és közösségek számára.	**X**	**X**	**X**	**Tá.:** Az Egyesült Királyság „Fiatalok lendületben” programért felelős nemzeti irodája (a British Council) rendezvényt tervez az EVS önkéntesei által 2011-ben elért eredmények megünneplésére. **Regionális/helyi:** Mérlegeljék a nemzetközi önkéntes munkát regionális/helyi szinten népszerűsítő rendezvények szervezését.
Pénzügyi	Az önkéntesek támogatása	18. Mérlegeljék az EVS önkéntes-csereprogramjai-nak pénzügyi támogatását az álláshelyek számának növelése érdekében.		**X**		

		19. Mérlegeljék néhány teljes munkaidős önkéntesi ösztöndíj vagy olyan, a külföldi önkéntes munkához kapcsolódó nemzeti vagy regionális szintű program létrehozását, amely mind a küldéssel, mind a fogadással kapcsolatban tartalmaz intézkedéseket.	**X**	**X**	**X**	**EU:** Az AMICUS uniós civil szolgálati kísérleti projekt keretében csereprogramot szerveztek fiatal önkéntesek számára a nemzeti civil szolgálati programok között. **Tá.:** Egyes civil szolgálati rendszerek lehetővé teszik a külföldi önkéntesmunka-vállalást; néhány példa: • A német FSJ és FÖJ nemzeti program lehetővé teszi a német fiatalok számára, hogy külföldre menjenek, illetve külföldi fiatalok számára, hogy Németországba látogassanak, és ott 6–18 hónapon keresztül teljes munkaidőben önkéntes munkát végezzenek. • Az olasz nemzeti civil szolgálat szintén működtet külföldön projekteket, amelyek útján az olasz fiatalok teljes munkaidőben önkéntes szolgálatot

						vállalhatnak más országokban. **Regionális/helyi:** Mérlegeljék a regionális/helyi hatóságok által finanszírozott pályázati programok létrehozását önkéntesek számára.
	A szervezetek támogatása	20. Biztosítsanak adómentességet az önkéntesek juttatásai és készpénzkiadásainak visszatérítése számára, és biztosítsák ennek teljes körű végrehajtását.		**X**		**Tá.:** Az önkéntesek készpénzkiadásainak megtérítése rendszerint adómentes az olyan országokban, amelyek elismerik az önkéntes munka sajátos jellegét (például Németországban, Magyarországon és az Egyesült Királyságban). E szabályok végrehajtását azonban nem mindig biztosítják megfelelően, és az önkénteseknek problémáik adódhatnak az adóhatóságokkal.
		21. Fontolják meg a fiatalok nemzetközi önkéntes munkáját segítő szervezeteket célzó támogatási rendszerek bevezetését.		**X**	**X**	**Regionális/helyi:** Célzott regionális/helyi hatósági támogatás a határokon átnyúló önkéntes-csereprogramokat igazgató szervezeteknek.

Korlátozottabb lehetőségekkel rendelkező fiatalok	Több területet érintő kérdés	22. Kezdeményezzenek kutatást a hátrányos helyzetű fiatalok határokon átnyúló önkéntes tevékenységekben való részvételéről. 23. Dolgozzanak ki módszereket a hátrányos helyzetű fiataloknak a nemzetközi önkéntesmunka-lehetőségekről történő tájékoztatására (például szociális munkások és ifjúságsegítők vagy kortárs csoport útján). 24. Fejlesszenek ki pedagógiai segédeszközöket a hátrányos helyzetű fiatal résztvevők segítésére. 25. Támogassák az önkénteseket küldő és fogadó, a korlátozottabb lehetőségekkel bíró fiatalokat megcélzó szervezeteket. 26. Mérlegeljék határokon átnyúló önkéntes munkával kapcsolatos ösztöndíjak bevezetését hátrányos helyzetű fiatalok számára.	Minden szint
Kutatás	Több területet érintő kérdés	27. Ösztönözzék a nemzetközi önkéntes munkában részt vevő fiatalok számával kapcsolatos összehasonlítható adatok tagállamok közötti gyűjtését. 28. Kezdeményezzenek kutatást arról, milyen rövid és hosszú távú hatást gyakorol a külföldi önkéntes munka magukra az önkéntesekre és a cserében érintett közösségekre. 29. A nem formális oktatás elismerésére szolgáló keretrendszer megalkotásának megkönnyítése érdekében kezdeményezzenek kutatást a különféle ágazatokban végzett önkéntes munka során megszerezhető készségekről és ismeretekről. 30. Kezdeményezzenek a nemzetközi önkéntes-csereprogramokról szóló összehasonlító tanulmányokat uniós és azon kívüli országokkal. 31. Végeztessenek mélyreható kutatást a határokon átnyúló önkéntes-csereprogramokban részt vevő hátrányos helyzetű fiatalok szükségleteiről és az ezalatt őket érő hatásokról.	Minden szint

Bevezetés

Ez a zárójelentés „A fiatal önkéntesek európai mobilitása” című tanulmányt mutatja be. A tanulmány elkészítéséről szóló CDR/ETU/30/2009 számú szerződést 2009 októberében írták alá. Az előzetes jelentést egy hónappal később nyújtották be, és a Régiók Bizottságával (CoR) rendezett ülésen december 14-én elfogadták. Az előrehaladási jelentést március 1-jén nyújtották be és a második ülésen, március 10-én fogadták el. A zárójelentés tervezetét június 7-én terjesztették be, és június 17-én telefonos konferenciabeszélgetés keretében vitatták meg.

A kutatási projekt átfogó célja:
„A fiatal önkéntesek európai mobilitása” című tanulmány beterjesztése a Régiók Bizottsága részére, amely olyan témákkal foglalkozik, mint a fiatalok önkéntes munkájára irányadó tagállami jogi keretek közötti különbségek, a különféle adminisztratív akadályok (például a készségek elismerésének hiánya), a fiatal önkéntesek szükségletei, indítékai és az ezekre való válaszadás lehetőségei, valamint az önkéntesek, illetve a fogadó országok vagy régiók számára kínálkozó előnyök.

Az ilyen jellegű tanulmányok szükségességét és jogalapját a Régiók Bizottsága „a fiatal önkéntesek európai mobilitásáról szóló tanácsi ajánlásról” szóló véleményében vázolja fel, ahol arról az alábbi észrevételt teszi:

<...> jelenleg komoly különbségek vannak a tagállamok között az önkéntes munka szervezési módozatait illetően, és nagyrészt nem állnak rendelkezésre az önkéntes munkára vonatkozó statisztikai adatok és mélyreható tanulmányok. Mivel a jogi szabályozás harmonizálása nem lehetséges és nem is kívánatos, a Régiók Bizottsága egy távlati terv szakaszokban történő kidolgozását javasolja. Az első szakasz *az önkéntes munka vonatkozásában a különböző tagállamokban létező jogi szabályozás különféle rendszereinek, valamint a (potenciális) fiatal önkéntesek igényeinek és a határokon átnyúló önkéntes munkavégzésük során felmerülő akadályaik alapos tanulmányozásából áll, valamint megvizsgálja azt a kérdést is, hogy az önkéntes munka milyen előnyökkel jár a fiatal önkéntes, illetve a kiküldő és fogadó régiók számára*. Ezek az adatok elősegíthetik a vitát és egy olyan új politika kialakításához vezethetnek, amely jól illeszkedik a fiatalok európai önkéntes munkájának valóságához.[2] [saját kiemelés]

A jelentés törzsszövege három részből áll. Az **első fejezet** bemutatja a kutatási tervet és módszertant. Ismerteti a tanulmány hatókörét, meghatározza a

[2] A Régiók Bizottsága 2009. március 31-i véleménye „a fiatal önkéntesek európai mobilitásáról szóló tanácsi ajánlásról” (2009/C 76/05).

legfontosabb fogalmakat, áttekinti az önkéntes szolgálatnak az elemzés keretében vizsgált típusait, bemutatja a kutatási folyamat irányát megszabó főbb kérdéseket, és körvonalazza az alkalmazott módszereket. A **második fejezet** áttekinti a határokon átnyúló önkéntes munka európai szakpolitikai keretét és megvizsgálja a kérdés szakpolitikai megközelítésének különböző síkjait (a helyi/regionális, nemzeti és uniós szinteket), kitérve az EU e szakpolitikai területre történő bevonásából származó hozzáadott értékre.

A **harmadik fejezet** összefoglalja az esettanulmányokból és kiegészítő elemzésekből származó kutatási eredményeket. Az eredményeket öt szakaszban vázolja fel, amelyek a fiatalok Európán belüli nemzetközi önkéntes munkájával összefüggő öt különböző szempontot elemeznek:

- a határokon átnyúló önkéntes munkát végző fiatalok jellemzői és indítékai;
- a határokon átnyúló önkéntes munkát végző fiatalok szükségletei;
- a határokon átnyúló önkéntes munka előnyei az önkéntesek, illetve a fogadó és kiküldő társadalmak számára;
- az Unión belüli, határokon átnyúló önkéntes munkával összefüggő kihívások (jogi, közigazgatási, társadalmi-gazdasági, pénzügyi, tájékoztatási, szociális, kulturális és személyes szempontok);
- az uniós tagállamok önkéntes munkára vonatkozó különféle nemzeti rendszereinek és kereteinek áttekintése.

Az európai nemzetközi önkéntes-csereprogramok helyzetét értékelő **következtetéseket** a helyzet javítását célzó **ajánlások** követik. A tanulmány lehetséges fellépéseket javasol a szakpolitikai tervezés különböző szintjei számára, és a jelentés törzsrészéből vagy az esettanulmányokból számos példát hoz fel a már bevezetett gyakorlatokra. A **hét esettanulmány** a kiválasztott tagállamokban különböző érdekelt felekkel, valamint az Európai Bizottsággal készített interjúkon, ezenkívül dokumentumelemzéseken és a hozzáférhető statisztikai adatok áttekintésén alapul. Az egyik esettanulmány az Európai Önkéntes Szolgálatot (EVS) vizsgálja, míg a többi a határokon átnyúló önkéntes munka nemzeti keretrendszereit vizsgálja Németországban, Magyarországon, Olaszországban, Litvániában, Svédországban és az Egyesült Királyságban. Az esettanulmányokat az 1–7. melléklet tartalmazza.

A projektvezető Egidijus Barcevičius (PPMI), az elemzésvezető Indrė Balčaitė (PPMI) volt. A tanulmány elkészítéséhez hozzájárult partnereink együttműködése – a SPES olasz regionális önkéntestámogatási központ és Jeney Orsolya Magyarországról –, továbbá az az esettanulmányokra kiválasztott országokban és az uniós intézményeknél megkérdezett közel 100 interjúalany, aki megosztotta velünk tudását és meglátásait. Közülük néhányan a szövegtervezethez fűzött értékes észrevételeikkel is segítették a munkát. A

szerzők szeretnének köszönetet mondani mindannyiuknak, különösen az Európai Bizottság kapcsolattartóinak – Karin Lopatta-Loiblnak, Frode Dal Fjeldavlinak és Peggy Geneve-nek –, akik nagyon sok információt szolgáltattak az uniós szakpolitikai tervezésről és az EVS-ről. Végezetül szeretnénk köszönetet mondani a Régiók Bizottságával való zökkenőmentes együttműködésért.

1. Kutatási terv és módszertan

A tanulmány a megbízásban kijelölt két alábbi specifikus kutatási célkitűzést tartalmazza:

1. azon fogalmi és gyakorlati problémák áttekintése, amelyekkel egy regionális (helyi) tisztviselő szembesül a fiatal önkéntesekkel kapcsolatos szakpolitikai intézkedések megtervezése és végrehajtása során (további részletekért lásd a 2.2. szakaszt);
2. ajánlások és gyakorlati javaslatok tétele a szakpolitikai ciklus során felmerülő kérdések és problémák kezelését illetően.

A fejezet következő szakaszaiban bemutatjuk a fenti célkitűzések teljesítése érdekében kidolgozott kutatási tervet. *Először* ismertetjük az elemzésünk hatókörét: ennek során bemutatjuk a fő fogalmakat és a határokon átnyúló önkéntes szolgálat e tanulmányban tárgyalt típusait (1.1. és 1.2. szakasz). *Másodszor* következik a kijelentések és kérdések fogalmi táblázata, azaz a kutatás tárgyát képező legfontosabb kérdéseket és az irodalom áttekintéséből nyert főbb észrevételeket tárgyaljuk (1.3. szakasz). *Harmadszor* bemutatjuk a tanulmány során alkalmazott kutatási módszereket (1.4. szakasz).

1.1. Az elemzés hatóköre: főbb fogalmak

E tanulmány tárgya **a fiatal önkéntesek európai mobilitásának sémái és feltételei**. Mivel kulcsfontosságú a tanulmány során használt főbb szakkifejezések tisztázása, meg kell határozni az alábbi fogalmakat:

- önkéntes munka;
- fiatal önkéntesek;
- az önkéntesek mobilitása;
- a tanulmány földrajzi hatóköre („Európa”);
- nemzeti önkéntesmunka-programok és -rendszerek.

A tanulmány szempontjából központi fontosságú az **önkéntes munka** fogalma. Noha régóta viták tárgyát képezi, konszenzus kezd körvonalazódni az ENSZ által javasolt fogalommeghatározást illetően. Az önkéntes munkát Femida Handy és mások[3] szabad akaratból, díjazás nélkül végzett munkaként határozták meg, az ENSZ definíciója azonban részletesebb. Az önkéntesek nemzetközi éve

[3] Femida Handy et al.: „Public Perception of ‘Who is a Volunteer’: An Examination of the Net-Cost Approach from a Cross-Cultural Perspective’. In: *Voluntas*: *International Journal of Voluntary and Nonprofit Organizations*. 2000, 11(1), 46. o. (45–65).

(ENSZ, 2001) céljára összeállított eszközkészlet szerint az önkéntes munkát az alábbi jellemzők alapján kellene meghatározni:

1. elsődlegesen nem anyagi haszonszerzés miatt végzik;
2. szabad akaratból végzik (nem tartozik például a fogalom körébe az iskolában kötelező jelleggel megkövetelt önkéntes munka);
3. az önkéntes munkát végzőkön kívül egy harmadik fél számára is hasznot biztosít (azaz nem zárt körben végzik).[4]

Egyesek még hozzáteszik, hogy a tevékenységet **szervezett körülmények között** (például nem kormányzati szervezetek, önkéntesközpontok vagy szervezett csoportok keretében) kell folytatni.[5] Mivel a nem hivatalos, semmiféle szervezett egység tevékenységéhez nem kapcsolódó önkéntes munkát lehetetlen lenne nyomon követni, ez az utolsó kitétel is fontos a tanulmányunk hatókörének feltérképezéséhez. Ezen túlmenően az önkéntesbarát kultúra megteremtését célzó jogi, szakpolitikai vagy tájékoztatási intézkedések is elsősorban a szervezett önkéntes munkára alkalmazandók.

Az önkéntes munkára vonatkozó meghatározásunk tehát mind a négy fenti elemet tartalmazza: nem anyagi jellegű az indíték, a résztvevő szabad akaratából vesz részt benne, hasznot termel egy harmadik fél számára, és szervezett körülmények között folyik. Következésképpen **értelmezésünk szerint az önkéntes olyan személy, aki önkéntes munkát végez, azaz szabad akaratából, szervezett körülmények között, ingyen dolgozik mások javára**.

Az első megállapítást nem úgy kell értelmezni, hogy maguknak az önkénteseknek kell viselniük a valamely másik uniós tagállamba történő költözés és az ott végzett önkéntes munka során felmerülő összes költséget. Az önkéntes munka nem olyan fizetett foglalkoztatási forma, amelynek elsődleges célja az anyagi ellenszolgáltatás. Az önkéntesek mindamellett kaphatnak költségtérítést, ingyenes szállást és ellátást (vagy ennek pénzbeli ellenértékét) és némi költőpénzt, ami jóval kevesebb a jogszabályban meghatározott minimálbérnél, hiszen ez a természetbeni vagy pénzbeli jövedelem nem az önkéntes munka ellentételezése, hanem csak a létfenntartás biztosítását szolgálja.[6] Ennek ellenére ez vethet fel kérdéseket olyan jól finanszírozott, teljes

---

[4] Alan Dingle et al. (szerk.): *Measuring volunteering: A practical toolkit*. Washington, DC and Bonn: Independent Sector and United Nations Volunteers, 2001, 9. o. Online elérhető az alábbi internetes címen: http://www.unv.org/index.php?eID=tx_nawsecuredl&u=0&file=fileadmin/kp/RandD/GLOBAL_Tool_Measuring_Volunteerism.pdf&t=1278598012&hash=be9c6d11b8ef14fa2fbf589ca0599bdb

[5] European Volunteer Centre: *MOVE Conference on "Mutual recognition skills and competences gained through volunteering: Towards a European debate" organised by the European Volunteer Centre (CEV) in partnership with the European Economic and Social Committee (EESC) and the European Commission*. Zárójelentés. Brüsszel, 2007, 13. o. Online elérhető az alábbi internetes címen: http://www.cev.be/data/File/CEV-MOVEconferenceReport.pdf

[6] Association of Voluntary Service Organisations: 'Legal status of volunteers'. Brüsszel, 2006. http://www.avso.org/activities/activities_legal.html [Letöltve: 2010.06.16.].

munkaidejű önkéntesmunka-programok esetében, mint például az olasz nemzeti civil szolgálat. Olaszországban e program résztvevőit jogi szempontból nem tekintik önkéntesnek, mert a szállás- és egyéb költségeiktől független havi juttatásban részesülnek (lásd a 2. mellékletet).
A második követelmény alapján kizárható a civil szolgálat minden olyan formája,[7] amely az (egyébként önkéntesnek tekinthető) tevékenységeket kötelezővé teszi a résztvevő számára. Ez a helyzet például akkor, ha a civil szolgálatot a kötelező sorkatonai szolgálat alternatívájaként végzik. Ezt a szolgálati formát polgári szolgálatnak[8] nevezik, és gyakorlatnak számít például Németországban (lásd a 3. mellékletet), valamint régebben Olaszországban, amikor még létezett kötelező sorkatonai szolgálat (lásd a 2. mellékletet).

Noha az uniós intézményekkel folytatott strukturális párbeszédben a fiatalokat képviselő Európai Ifjúsági Fórum szakpolitikai dokumentumában úgy tekinti, hogy a részvételen alapuló ifjúsági szervezetekben való munkavégzésre szánt idő is az önkéntesség egy formája és azt ilyenként kellene támogatni is,[9] ebben a tanulmányban az ENSZ definícióját tekintjük irányadónak, amely előírja, hogy az önkéntes tevékenységnek az önkéntes munkának helyet adó szervezeten kívül valamely harmadik fél számára is hasznosnak kell lennie. Ezzel nem kívánjuk kisebbíteni az emberek saját közösségükben, egyházukban, sportklubjukban vagy diákegyesületükben végzett önkéntes munkájának értékét, hiszen ezek a tevékenységek is hozzájárulnak a helyes, felelős polgári lét és a nyílt politikai hozzáállás kialakításához, azonban most a tudatosan mások javára végzett munkára összpontosítunk. Ugyanezen oknál fogva az elemzés hatóköréből kizárjuk a nyereségorientált szervezeteknél folytatott szakmai gyakorlatot és fizetés nélküli munkavégzést is.

Ma már elfogadott tény, hogy az önkéntes munka lehetőségét minden korcsoport előtt meg kell nyitni. Tanulmányunk azonban kizárólag a fiatalok szükségleteivel foglalkozik. Fiatal alatt a 18–30 év közötti korcsoportba tartozókat értjük, mivel rendszerint ez az önkéntesmunka-programokban való részvétel korhatára. A **fiatal önkéntesek** ezért 18–30 éves, határokon átnyúló önkéntes tevékenységben részt vevő személyek.

---

7 Az Európai Bizottság e tanulmányban is használt fogalommeghatározása szerint a civil szolgálat önkéntes alapon működő, az állam által vagy annak megbízásából szervezett szolgálat. Lásd a Bizottságnak a Tanácshoz intézett, 2004. április 30-i közleményét: „Az „Új lendület Európa fiataljai számára” című fehér könyv nyomon követése. Ajánlott közös célok a fiatalok által végzett önkéntes tevékenységekre, válaszul a Tanácsnak az ifjúság terén folytatott európai együttműködés keretéről szóló 2002. június 27-i állásfoglalására” (COM (2004) 337 végleges).

8 Uo.

9 European Youth Forum, *Policy Paper on Volunteering (adopted by the General Assembly, 11–13 November 2004 – Madrid, Spain)*. Brüsszel, YFJ, 2004, 2. és 6. o. http://www.youthforum.org/fr/system/files/yfj_public/ strategic_priorities/en/0416-04.pdf [Letöltve: 2010.01.18.].

Az **önkéntesek mobilitása** alatt olyan határokon átnyúló cseréket értünk, amelyek célja egy valamely más országbeli fogadó szervezetnél történő munkavégzés. Nem feltétlenül a szó szoros értelmében vett önkéntescserékről – különböző országokból származó önkéntesek egymás országába költözéséről – van szó, noha bizonyos esetekben ezeket külön kategóriaként tartják számon. Az elemzésünk keretében vizsgált határokon átnyúló önkéntesmunka-programok állhatnak csak küldésből vagy csak fogadásból is, mindaddig, amíg az egyéb kritériumoknak eleget tesznek.

Az önkéntesek határokon átnyúló mobilitása a személyek szabad mozgásának, azaz az EU négy alapvető szabadsága egyikének részét képezi. E tanulmány keretében a *mobilitás hatókörét* is az EU-27 határain belülre korlátozzuk, mivel a kutatás célja „a tagállamokban kialakított ifjúsági önkéntesmunka-rendszerek", valamint „a különböző tagállamokban létező jogi szabályozás különféle rendszereinek" vizsgálata.

A **nemzeti önkéntesmunka-programok és -rendszerek** fogalommeghatározásunk szerint azon tagállamon belüli jogi és társadalmi-gazdasági keretek, azaz azon nemzeti (illetve szövetségi vagy nem centralizált államok esetén regionális) keretrendszerek, amelyekben az önkéntes-csereprogramokban közreműködő küldő, koordináló és fogadó szervezetek, illetve maguk az önkéntesek működnek. Ezt a keretrendszert a szervezetekre irányadó és az önkéntesek jogállását (azaz társadalombiztosítási és egészségügyi ellátási jogosultságait, jövedelemadó-kötelezettségeit, készségei és képesítései elismerését stb.) meghatározó jogszabályok írják elő.[10]

A határokon átnyúló önkéntes munka nemzeti háttereinek tanulmányozása lényeges annak megállapításához, milyen mértékben tudnak együttműködni az egyes országokban önkéntes munkát szervező intézmények. Másképp fogalmazva: létfontosságú annak értékeléséhez, milyen mértékig összeegyeztethetők egymással az egyes országok tagállamok közötti önkéntescsere-rendszerei, tekintettel az önkéntes munka európai hagyományainak, feltételeinek és szakpolitikai hátterének sokszínűségére. Az önkéntes munka horizontális jellege egységes, mindamellett rugalmas megközelítést tesz szükségessé.[11]

---

[10] A nemzeti önkéntes tevékenységi rendszereket (mint az egyes államokban az önkéntes munkára irányadó feltételek összességét) a „nemzeti önkéntes tevékenységi rendszereknek" a véleményében a Régiók Bizottsága által használt meghatározásnál tágabban értelmezzük. Mivel a Régiók Bizottságának érvelése szerint „nem minden európai országban szabályozzák az önkéntes munkát nemzeti szinten", az általa használt kifejezés bizonyára feltételezi valamiféle, az önkéntes munkát népszerűsítő és a cseréket szervező nemzeti program létezését. A Régiók Bizottsága 2009. március 31-i véleménye „a fiatal önkéntesek európai mobilitásáról szóló tanácsi ajánlásról".

[11] A Bizottság 2009. június 3-i munkadokumentuma az önkéntesség európai évéről (2011): előzetes értékelés (COM (2009) 254).

A nemzeti keretrendszerek összeegyeztethetősége a következő kritériumok teljesülésével értékelhető:

1. Minden uniós polgár szabadon dönthet úgy, hogy valamely másik uniós tagállamban kíván önkéntes munkát végezni. Ez a döntés nem befolyásolja jelentős mértékben azokat az ellátásokat, amelyekre az önkéntesek a küldő országban jogosultak lennének. A fogadó országokban a tartózkodási engedély kibocsátásának egyik lehetséges jogalapja az önkéntes munka, amelyet megkülönböztetnek a munkavállalástól.
2. A kiválasztott országban az önkéntesek megfelelő képzésben (többek között nyelvoktatásban) részesülnek, ami lehetővé teszi számukra a fogadó ország társadalmába történő beilleszkedést. Az önkéntesmunka-vállalási lehetőségekről elégséges, hozzáférhető és részletes tájékoztatás áll rendelkezésre, amely egyértelműen megállapítja az önkéntesek kötelezettségeit és jogosultságait.
3. Az önkéntes munka során szerzett készségeket és ismereteket más tagállamok elismerik.
4. Az önkéntesek megfelelő szociális ellátásban részesülnek és a fogadó országban kellő jogokkal rendelkeznek.

Ennélfogva úgy fogalmazhatunk, hogy **tanulmányunk célja a 18–30 éves, fiatal európai uniós polgárok Európai Unión belüli, határokon átnyúló önkéntescseréi sémáinak és feltételeinek elemzése.** Az elemzés eredményeképpen gyakorlati javaslatokat kell tenni e cserék továbbfejlesztésének és megkönnyítésének lehetséges módjairól.

1.2. Az elemzés hatóköre: a határokon átnyúló önkéntes munka dimenziói

A főbb fogalmak meghatározása után ez a szakasz a tanulmány tárgyának, azaz a határokon átnyúló önkéntesmunka-programok sokféleségének áttekintésével foglalkozik. Azon jellemzők bemutatása, amelyek e programok osztályozásához alapul szolgálhatnak, segít a tanulmány hatókörének és feltételeinek megértésében is.

Önkéntes munkára világszerte lehetőség van, ezért a **földrajzi hatókör** az önkéntes szolgálat meghatározásának egyik dimenziója. Az önkéntes munka végezhető helyben, azaz az önkéntes hazájában, vagy bármely más országban is (belföldi, illetve határokon átnyúló önkéntes munka). Noha a társadalmi, emberi és gazdasági tőkére gyakorolt jótékony hatása miatt a helyi önkéntes munkát is

hasznosnak tekintik a bizalmon alapuló társadalom kiépítése szempontjából[12] és mint ilyet, ösztönzik, e tanulmány az Unión belüli határokon átnyúló önkéntes munkára összpontosít.

Az építőtáborok hagyománya a két világháború közötti időszakra nyúlik vissza,[13] kis léptékű, hosszú távú nemzetközi önkéntesmunka-programok pedig az 1970-es évek óta léteznek.[14] Határokon átnyúló jellegénél fogva a nemzetközi önkéntes munka rendszerint strukturáltabb, mint a belföldi. Helyben az emberek szabadidejükben is végezhetnek önkéntes munkát, nem kell szükségszerűen rendszeres időbeosztáshoz alkalmazkodniuk. Ezzel szemben a külföldi önkéntes munka teljes munkaidejű kötöttséget jelent, meghatározott időbeosztás szerint történik és előre meghatározott feladatok ellátásával jár. Ennélfogva a határokon átnyúló önkéntesmunka-lehetőségeket többnyire önkéntes szolgálat formájában szervezik meg.[15]

Ez a kutatási téma még így is meglehetősen sokszínű, hiszen a nemzetközi önkéntesmunka-projektek igen sokfélék lehetnek (lásd a nemzetközi önkéntes munka legnagyobb hálózatait összefoglaló 1. táblázatot). Ami az **időtartamukat** illeti, a projektek hossza néhány naptól akár egy évig vagy még tovább terjedhet. A projekt keretében kínált **munka típusa** szerint lehet csoportmunka vagy egyéni tevékenység. Az Európai Önkéntes Szolgálat (EVS) projektjei keretében legalább 10 önkéntesből álló csoportok 2 héttől 12 hónapig terjedő időtartamú projektekben vehetnek részt, míg egyének és kisebb csoportok csupán több mint 2 hónapig tartó tevékenységekre jelentkezhetnek.[16] Csapatmunka keretében

---

12 *Inspiring Volunteering: A Volunteering Strategy for Edinburgh*. Edinburgh: The City of Edinburgh Council, 2006, 14. o. http://www.volunteeredinburgh.org.uk/strategy/documents/VolunteeringStrategy2006_000.pdf [Letöltve: 2010.03.20.].

13 Tony Geudens (szerk.): *International Voluntary Service. T-kit No. 5*. Strasbourg: Council of Europe and European Commission, 2002, 11. o. Online elérhető az alábbi internetes címen: http://youth-partnership-eu.coe.int/youth-partnership/documents/Publications/T_kits/5/tkit5.pdf; Sonia Haapanen: *Inclusion Work: Immigrant Youth in Voluntary Service – A Case Study on Organisations' Intercultural Competence*. Brüsszel, AVSO, 2007, 12. o. http://www.avso.org/activities/Research/AVSO_Research_Intercultural_Competence_VS.pdf [Letöltve: 2010.06.16.].

14 Regine Schröer, „Voluntary Service at European and International Level" in Association of Voluntary Service Organisations (szerk.): *Youth Civic Service in Europe. Policies and Programmes: France, Germany, Italy, the Czech Republic, Poland and at European level*. Pisa: Plus-Pisa university press, 2005, 319. o.

15 „Önkéntes szolgálat: az önkéntes tevékenységek részét képezi és az előzőek mellett még az alábbi, egyéb szempontok jellemzik: meghatározott időtartam; világosan megfogalmazott célok, tartalmak, feladatok, szerkezet és keret; megfelelő támogatás, valamint jogi és szociális védelem." A Bizottságnak a Tanácshoz intézett, 2004. április 30-i közleménye: „Az „Új lendület Európa fiataljai számára" című fehér könyv nyomon követése. Ajánlott közös célok a fiatalok által végzett önkéntes tevékenységekre, válaszul a Tanácsnak az ifjúság terén folytatott európai együttműködés keretéről szóló 2002. június 27-i állásfoglalására".

16 Európai Bizottság: *„Fiatalok lendületben" programismertető és útmutató*. Brüsszel, 2010, 55. o. http://ec.europa.eu/youth/youth-in-action-programme/doc/how_to_participate/programme_guide_10/guide_en.pdf [Letöltve: 2010.01.30].

végezhető tevékenység például a tengerpartok megtisztítása, alapvető építőipari vagy erdőültetési munkák, míg az egyéni önkéntesek többek között gyerekekkel vagy tizenévesekkel, idősekkel vagy fogyatékossággal élőkkel dolgozhatnak együtt, vagy ők maguk is közreműködhetnek önkéntes-csereprogramok koordinálásában.

Az ifjúsági önkéntes szolgálat egy másik dimenziója az **életkor**. A résztvevőkre vonatkozó korhatár az EVS gyakorlatában rendszerint 18–30 év. Néhány program azonban nem szab meg ilyen felső korhatárt. Ilyen például a The Alliance, az Action d'Urgence Internationale (AUI), a Service Civil International (SCI) és az Internationaler Versöhnungsbund hálózat (lásd a szervezetek felsorolását az alábbi 1. táblázatban). Másfelől bizonyos rendszerek már 16 éves kortól lehetővé teszik a részvételt. Erre példa a német FSJ és FÖJ nemzeti program (lásd a 3. mellékletet) és az EVS által a korlátozott lehetőségekkel bíró fiataloknak kínált projektek. Az önkéntesek többsége mindazonáltal a fent említett korcsoportba tartozik.

Léteznek mindamellett más korcsoportokat célzó programok is. A Voluntary Service Overseas (VSO) például 30–35 éveseknek kínál lehetőségeket, míg a United Nations Volunteers (UNV) programjaiban 30 és 40 év közöttiek vehetnek részt. Ezen túlmenően a felnőttoktatás támogatását célzó, uniós finanszírozású Grundtvig önkéntesmunka-projektek az 50 évesnél idősebb felnőttek számára nyitottak.[17] Ez újabb szempontot vet fel: a projektek a résztvevőként elfogadható **önkéntesek profilja** szerint is megkülönböztethetők. A VSO és az UNV esetében szakmai tapasztalat is szükséges, bár a legtöbb határokon átnyúló önkéntesmunka-program – és különösen a fiatalokat célzó programok – nyitva állnak a szakmai ismeretekkel még nem rendelkező önkéntesek előtt is, sőt eszközként szolgálnak a munkatapasztalat megszerzéséhez.

Konkrétabb példával élve, az SCI által kínált rövid távú (2–4 hetes) önkéntesmunka-projektek többsége építőtábor jellegű. E táborokban 10–20, különböző nemzetiségű fiatalt fognak össze, hogy különleges szakismeretet nem igénylő helyi nonprofit projekteken dolgozzanak. A középtávú (1–3 hónapos) és hosszú távú (több mint 3 hónapos) projektek azonban rendszerint egyéni kiküldetések (amelyekhez szintén nincs szükség szakismeretre).[18]

---

17 Oktatásügyi és Kulturális Főigazgatóság: „Grundtvig fellépések – Mobilitás: 50 éven felülieket célzó önkéntesmunka-projektek". Brüsszel, Európai Bizottság, 2010. http://ec.europa.eu/education/grundtvig/doc986_en.htm [Letöltve: 2010.05.26].

18 Co-ordinating Committee of International Voluntary Service: 'Members' activities". http://ccivs.org/New-SiteCCSVI/CcivsMembers/Documents/Members-fields.htm [Letöltve: 2009.11.30].

Összefoglalásképpen elmondható, hogy a határokon átnyúló önkéntesmunka-programok földrajzi hatókörükben, időtartamukban, a kínált önkéntes tevékenység típusában és a résztvevők számára kijelölt korhatárban térhetnek el egymástól. Ez a tanulmány az Európai Unión belül fiatal (18–30 éves) európaiak számára működtetett programokkal foglalkozik, azonban nem zárja ki hatóköréből a különféle időtartamú és különböző tevékenységeket felölelő projekteket sem, így kiterjed mind az építőtáborokra, mind a nem formális gyermekoktatástól az építőipari munkáig terjedő területekhez kapcsolódó, hosszú távú kiküldetésekre.

Tanulmányunk így hozzájárul ahhoz, hogy a szakpolitikai tervezők és kutatók egyre nagyobb figyelmet fordítsanak a határokon átnyúló önkéntes munkára és egyre jobban megismerjék azt: ennek érdekében megvizsgálja az Európai Unióban jelenleg fennálló helyzetet, és javaslatot tesz arra, hogyan javítható az együttműködés az egyes országokban az önkéntes-csereprogramokat igazgató szervezetek között. A tanulmány az e területtel kapcsolatos ismeretek létrehozásához is hozzájárul. Ahhoz azonban, hogy el lehessen végezni a fent említett kérdések átfogó rendszertani elemzését, kulcsfontosságú a korábbi kutatási eredmények és empirikus adatok megismerése, ami önmagában sem kis feladatot jelent. Noha számos tanulmány jelent már meg az önkéntes munkáról, az önkéntesek motivációjáról és az önkéntes munka által az abban részt vevőkre és a fogadó országokra gyakorolt előnyös hatásokról, még mindig igen kevés a **határokon átnyúló önkéntes munkával** kapcsolatos összehasonlítható statisztikai adat és a nemzeti rendszerek összeegyeztethetőségére vonatkozó elemzés. E feladat megoldási módjait a következő szakaszok tárgyalják, amelyek bemutatják a tanulmány elkészítéséhez használt kijelentéseket és azok fogalmi táblázatát, valamint az alkalmazott módszereket.

1. táblázat: Néhány Európában működő nemzetközi ifjúsági önkéntesmunka-program

Név	Szervezet típusa	A mobilitás időtartama	A tevékenység földrajzi hatóköre	Főbb témák és tevékenységek	Az önkéntesekre vonatkozó különleges követelmé-nyek	Korhatár
Co-ordinating Committee of International Voluntary Service (a Nemzetközi Önkéntes Szolgálat Koordinációs Bizottsága) (CCIVS)	1948 óta működő koordinációs testület. 144 tagszervezet 100 országban.	Rövid és hosszú távú	Világszerte	Béke; fenntartható fejlődés; régiók közötti cserék.	Nincs kikötés	Nincs korhatár
Association of Voluntary Service Organisations (AVSO)	1993 óta működő koordinációs testület. 13 tagszervezet.	Hosszú távú	Európa	Az önkéntesek jogállása; Közép- és Kelet-Európa; hátrányos helyzetű önkéntesek bevonása.	Nincs kikötés	Főként 30 év alatt

The Alliance	1982 óta működő nemzetközi hálózat. 21 teljes jogú és 9 társult tagszervezet.	Főként rövid távú	Európa	Hátrányos helyzetű önkéntesek bevonása; képzési és csereprogramok alkalmazottaknak és önkénteseknek; közép- és hosszú távú önkéntes szolgálat igazgatása.	Nincs kikötés	Nincs korhatár (átlag korosztály 30 év alatt)
International Cultural Youth Exchange (ICYE)	1949 óta működő nemzetközi szervezet. 27 nemzeti bizottság és 4 regionális testület. A CCIVS és az AVSO tagja.	6–12 hónap	Világszerte	A hosszú távú önkéntes szolgálat minőségének javítását célzó képzés; szemináriumok különféle témákról, például a fiatalok mobilitásáról.	Nincs kikötés	18 - 28
European Federation of Intercultural Learning (EFIL)	1971 óta működő nemzetközi szervezet. 23 tag. A CCIVS és az	Hosszú távú	Európa	Középiskolai csereprogramok; EVS; képzési szemináriumok.	Nincs kikötés	15 év (min. az iskolai csereprogramok esetében) –

	AVSO tagja.					30 év (max. az EVS esetében)
Service Civil International (SCI)	1920 óta működő nemzetközi szervezet. 33 fiókiroda és tagcsoport. A CCIVS és az AVSO tagja.	Rövid távú (kevés közép- és hosszú távú)	Európa, Ázsia és Észak-Amerika	Béke; nemzetek közötti megértés; fenntartható fejlődés; a környezet tisztelete.	Nincs kikötés	Nincs felső határ Alsó határ: 21 év fejlődő ország esetében, más esetben 18 év
Voluntariato Internazionale Donna Educazione Sviluppo (VIDES)	1987 óta működő nemzetközi szervezet. A CCIVS tagja.	1 hónaptól 2 évig	Világszerte	Béke; adósságkönnyítés; a nők ügyének előmozdítása; hajléktalan gyermekek; globalizáció és szolidaritás.	Nincs kikötés	Alsó határ: 21 év a hosszú távú projektek esetében, más esetben 17 év Felső határ: 35 év
Youth Action for Peace (YAP)	1923 óta működő nemzetközi szervezet. 15 fiókiroda és	Rövid és hosszú távú	Európa (Kelet- és Nyugat-), Latin-Amerika és a Földközi-	Béke; szociális változás; fenntartható fejlődés;	Nincs kikötés	Alsó határ: 18 év

	tagcsoport. A CCIVS és az AVSO tagja.		tenger térsége	környezet.		
Európai Önkéntes Szolgálat (European Voluntary Service, EVS)	A tagállami nemzeti irodák által végrehajtott „Fiatalok lendületben” európai uniós program része.	Hosszú és rövid távú	Főként Európa (lehetőségek a földközi-tengeri térségben és a FÁK országaiban is)	Mobilitás; interkulturális tanulás.	Nincs kikötés	18 - 30
Internationaler Versöhnungs-bund	1914 óta működő nemzetközi hálózat.	Rövid és középtávú	Világszerte	Ökumené; béke.	Nincs kikötés, keresztény	Alsó határ: 18 év

Forrás: Tony Geudens (szerk.): *International Voluntary Service. T-kit No. 5*. Strasbourg: Council of Europe and European Commission, 2002, 92–94. o.

Megjegyzés: E hálózatok közül több összefonódik. Egyes hálózatok szervezetei például az EVS-en keresztül finanszírozhatják külföldi önkéntesmunka-lehetőségeiket. Ezenfelül a felsorolás nem kimerítő és nem tartalmazza az összes európai nemzetközi önkéntesmunka-programot, mivel léteznek más, kisebb rendszerek is, és egyéni szervezés is lehetséges.

1.3. Kutatási kérdések és előzetes észrevételek

A tanulmánynak a megbízásban rögzített, tervezett kutatási célkitűzései a következők voltak:

1. A meglévő ifjúsági önkéntesmunka-rendszerek (és azok előnyös és hátrányos jellemzőinek értékelése).
2. A tagállamok jogszabályi rendelkezései.
3. Az önkénteseket korlátozó akadályok (például a készségeik elismerésének hiánya, a jogi keret stb.).
4. Az önkéntesek szükségletei és indítékai.
5. Az önkéntesek haszna saját tevékenységükből.
6. A fogadó régiók haszna a külföldi önkéntesek fogadásából.

Egy ilyen kutatási terv mellett a tanulmány nyilvánvalóan nemzeti és regionális dimenzióval is rendelkezik. Ugyanakkor szükség van az EU-szintű dimenzióra is az összehasonlítások lehetővé tétele érdekében és azért, hogy meg lehessen vizsgálni az önkéntesmunka-rendszerek összeegyeztethetőségével összefüggő akadályokat és lehetőségeket. A módszertani szakasz stratégiát javasol e dimenziók egyeztetéséhez.

Az elméleti előkészítő kutatás során meghatározták a fő kérdéseket, és megelőlegeztek néhány, a tanulmány szempontjából fontos és figyelembe veendő észrevételt. Ezek a **megállapítások alábbi fogalmi táblázatában** tekinthetők át (lásd a 2. táblázatot). A megállapításokat téma szerint rendezték: ilyen témák az önkéntes munka jelenlegi tendenciái, az önkéntesek indítékai és az uniós tagállamok különféle nemzeti rendszerei. A határokon átnyúló önkéntes munka különböző szempontjaira vonatkozó észrevételeket a bal oldali oszlop sorolja fel, amely ezáltal tükrözi a határokon átnyúló önkéntes munka jelenségének összetettségét és bemutatja a tanulmány előtt álló kihívásokat. A jobb oldali oszlop röviden tárgyalja a kihívások megoldása érdekében tett fellépéseket.

A megállapítások fogalmi táblázata olyan figyelemfelkeltő eszközként szolgált, amely ráirányította a szerzők figyelmét az Európán belüli nemzetközi önkéntes munka különféle (személyes/regionális/nemzeti/európai, illetve társadalmi/politikai/kulturális stb.) szempontjaira és dimenzióira. Ezen észrevételek mentén elemezték a nemzeti (regionális) jogi dokumentumokat és készítették el az interjúkat a határokon átnyúló önkéntes munkában érdekelt felekkel. Miután bemutattuk a kutatás előfeltevéseit, a módszertant a következő szakaszban tárgyaljuk.

2. táblázat: A megállapítások táblázata a határokon átnyúló önkéntes munkáról szóló tanulmányhoz

Észrevételek	A tanulmány szempontjából releváns következtetések
Általános észrevételek	
Konszenzus kezd kialakulni az önkéntes munka tágabb értelmű meghatározásáról.	Az önkéntes munka e tanulmányban használt meghatározása a következő elemekből áll: nem jár anyagi előnnyel, szabad akaratból és nem kötelező jelleggel végzik, hasznot termel egy harmadik fél számára, és szervezett keretek között végzik.
Egyre népszerűbbé válik az önkéntes munka beiktatása az életpályába.	Elemezték az önkéntesek készségeinek elismerésére szolgáló meglévő keretrendszereket. Mindamellett nem hagyták figyelmen kívül az önkéntes munka önzetlen természetét sem.
Az önkéntesek indítékai	
A legtöbb önkéntes izgalmas élményre vágyik. A kihívás, új barátok szerzése, a kikapcsolódás a fizetett munkából vagy tanulmányokból, illetve a más ország megismerése mind fontos szerepet játszik a határokon átnyúló csereprogramokban, amelyek új lehetőséget nyitnak meg a multikulturális tapasztalatszerzésre. Mindamellett az értékeken alapuló elkötelezettség továbbra is az önkéntes munka szerves részét képezi, és ezt megfelelő módon el kell ismerni.	Az önkéntes munkát nem szabad sem teljes mértékben önzetlen tevékenységnek, sem a karrierlehetőségek javítására tett egoisztikus erőfeszítésnek tekinteni. Ezért a tanulmányban minden lehetséges indítékot megvizsgálnak anélkül, hogy előfeltételezéseket tennének azok értékéről.
Az önkéntes munka önmegvalósítási és tanulási folyamat. Gyakran szembeállítják egymással a „régi típusú” önkéntes munkát, amely alatt hosszú távú,	Ajánlatos kidolgozni az önkéntes munka során megszerzett készségek és ismeretek teljes mértékű elismerését szolgáló mechanizmusokat. Mindamellett e keretrendszerek

értékeken alapuló, valamely vallási, politikai vagy más közösségben való részvételhez kötődő elkötelezettség értendő, és az „újfajta” önkéntes munkát, amely projektközpontú, rövid távú tevékenység, és célja bizonyos készségek elsajátítása és az egyén karrierlehetőségeinek javítása.[19]	igénybevételének opcionálisnak kell lennie, mivel egyes önkéntesek nem szeretnék hivatalosan elismertetni önkéntes munkájukat.
Noha a munkaerőpiacon még mindig nem ismerik el kellőképpen az önkéntes tevékenységet,[20] nem igaz az az állítás, miszerint a munkáltatók sohasem ismerik el az önkéntes munka értékét, különösen amióta előnynek tekintik az interkulturális tapasztalatokat és az idegen nyelvek ismeretét.	A munkáltatók egy képviselőjét is megkérdezték arról, hogy értékelik-e a munkahelyeken a volt önkéntesek készségeit és ismereteit. Ajánlatos felhívni a figyelmet az önkéntesek által megszerzett készségekre és ismeretekre.
Nemzeti keretrendszerek	
Magáról az önkéntes munkáról rendelkezésre állnak adatok, az önkéntesek mobilitásáról azonban alig. Szintén nem állnak rendelkezésre „megbízható és összevethető számadatok az önkéntes tevékenység mértékéről, jelentőségéről és társadalmi-gazdasági értékéről”.[21]	Az összehasonlító áttekintésekhez az EVS önkéntesek mobilitására vonatkozó statisztikai adatait használták fel, amelyeket az Európai Bizottság bocsátott rendelkezésre, az esettanulmányok készítése során pedig a lehető legtöbb adatforrást igyekeztek felkutatni a nemzetközi önkéntesek számát illetően.
Bár különbség mutatkozik az EU-15 és az EU-12 között, néhány eset egyértelműen kiemelkedik az önkéntesek	Az esettanulmányokban vizsgált országokat (lásd a módszertannal foglalkozó 1.4. szakaszt) elsősorban az

19 Walter Rehberg: ‘Altruistic Individualists: Motivations for International Volunteering Among Young Adults in Switzerland’. In: *Voluntas: International Journal of Voluntary and Nonprofit Organizations*, 2005, 16(2), 109–110. o. (109–122).

20 World Volunteer Web, *A legal status for volunteers: facilitating engagement and mobility (visas)*. Bonn, 2001, 2., 4–5. o. http://www.worldvolunteerweb.org/fileadmin/docs/old/pdf/2001/01_06_12_BELvisas_project.pdf [Letöltve: 2009.05.11].

21 Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság 2006. december 30-i véleménye az önkéntes tevékenységről: szerepe az európai társadalomban és kihatásai (2006/C 325/13). Az Európai Önkéntes Központ szerint az Eurostat (az EU „statisztikai szerve”) „nemcsak nem foglalkozik a nonprofit szektor adataival, de nem is tekinti fontos tevékenységnek az ilyen adatok gyűjtését”. European Volunteer Centre: *General Assembly Conference ‘Putting volunteering on the economic map of Europe’*. Ljubljana, 2008. április 18., 19. o. http://www.cev.be/data/File/GA_Ljubljana_FINALReport.Complete.pdf [Letöltve: 2010.03.20.].

aránya tekintetében.	önkéntes tevékenység aránya és sémái alapján válogatták ki, és csak kevésbé vették figyelembe az EU-12 és EU-15 közötti különbségtételt. Mindamellett mindkét csoportból beválogattak országokat, mivel az EU-12 országaiban jellemzően alacsonyabb az önkéntesek aránya.
Az országok között nem pusztán az önkéntesek átfogó aránya szerint mutatkozik különbség, hanem azt illetően is, hogy kik, hogyan és miért vállalkoznak önkéntes munkára.	Az esetek kiválasztása során különféle önkéntességi sémákat vettek figyelembe. Minden egyes esettanulmányban megkísérelték leírni a külföldi önkéntes munkát vállalók prototípusának társadalmi-gazdasági profilját.
A társadalmi-gazdasági háttér önmagában nem feltétlenül meghatározó az önkéntes munka szempontjából, legalábbis a teljes munkaidejű tevékenység esetében. Az önkéntesek társadalmi-gazdasági akadályokkal szembesülnek: ilyen többek között a nem teljes körű egészségügyi ellátási jogosultság vagy a munkanélküli segély vagy egyéb társadalombiztosítási juttatások (például alacsony jövedelmű családok esetében a jövedelempótló támogatás) elvesztése. Más alacsony jövedelmű csoportokkal (például a diákokkal vagy nyugdíjasokkal) szemben a teljes munkaidős önkéntesek nem kapnak kedvezményt a tömegközlekedésben vagy a kulturális rendezvényeken. Néha az önkéntesek (akár pénzbeli, akár természetbeni) juttatásai is adókötelesek.	Az esettanulmányok keretében elemezték az önkéntesek társadalombiztosításával, felelősségbiztosításával és egészségbiztosításával összefüggő jogszabályi rendelkezéseket, és rámutattak az adóhatóságokkal szemben esetleg felmerülő problémákra.
A fiatalok esetleg szívesen végeznének önkéntes munkát, de adott esetben nem jutnak kellő tájékoztatáshoz a lehetőségekről, az egyes lehetőségek	Megvizsgálták a határokon átnyúló önkéntes munka akadályait, és adott esetben meghatározták az információ elégtelen terjedésének okait.

esetleg nem felelnek meg a szükségleteiknek, vagy az önkéntes munkához való általános hozzáállás is akadályozó tényezőt jelenthet.	
Az országok – mind küldő, mind fogadó országként – lehetőségeket teremthetnek a fiatal nemzetközi önkéntesek számára és akadályokat állíthatnak eléjük.	Az esettanulmányok keretében elemezték az érkező és a kimenő önkéntesekre vonatkozó rendelkezéseket (azaz a bevándorlási szabályokat, illetve a külföldön önkéntes munkát vállalók számára nyitott lehetőségeket) is.

1.4. Kutatási módszerek

Ez a szakasz röviden bemutatja a kutatási tervvel és módszertannal kapcsolatos legfontosabb döntéseinket, amelyek segítségével megvalósíthattuk a tanulmány célkitűzéseit. Az alábbi módszereket alkalmaztuk a kutatási célkitűzések elérésére:

- a szakirodalom áttekintése;
- a statisztikák áttekintése;
- az EVS és egyes kiválasztott tagállamok esettanulmányai:
  - a fiatalok önkéntes munkájára és mobilitására vonatkozó jogszabályi rendelkezések és szakpolitikák elemzése;
  - félig strukturált interjúk a határokon átnyúló önkéntes munkában érdekelt felekkel.

A szakirodalom áttekintése útján vizsgáltuk az EU önkéntes munkával és különösen az önkéntesek mobilitásával kapcsolatos szakpolitikai keretét: ennek során uniós dokumentumokat elemeztünk, és az EU ifjúság- és oktatáspolitikájában tapasztalt főbb fejleményeket a 2. fejezetben foglaltuk össze. Ezt a módszert alkalmaztuk az önkéntes munkáról folytatott régebbi releváns kutatások áttekintéséhez és a kutatási kérdések megválaszolásához is (lásd a 3. fejezetet). Ezen túlmenően az esettanulmányok során is alkalmaztunk irodalmi áttekintést az egyéni esetek eredményeinek elemzéséhez és bemutatásához.

A **statisztikák áttekintése** útján derítettünk fényt az Európán belüli önkéntes-csereprogramok sémáira. Az egyetlen egész Európára kiterjedő összehasonlítható statisztikaiadat-forrás azonban az EVS „Youthlink” adatbázisa volt, mivel a legtöbb európai országban nem vezetnek hivatalos nyilvántartást az önkéntesek mobilitásáról, sőt egyes esetekben még az önkéntesek átfogó arányáról sem állnak rendelkezésre megbízható adatok. Az esettanulmányokban vizsgált országokban (lásd alább) az önkéntesek mobilitásával kapcsolatos adatok többsége csak bizonyos, nemzetközi önkéntes munka bonyolításával foglalkozó szervezők szintjén áll rendelkezésre. Az adatokat nem gyűjtik központilag, és nehéz teljes képet alkotni a határokon átnyúló önkéntes munkában részt vevők arányáról.[22] Az adatok mennyisége nem tette lehetővé teljes körű statisztikai elemzés végzését, így az esetek többségében csak az EVS mobilitási tendenciáinak áttekintését lehetett elvégezni és közzétenni. Az esettanulmányok keretében megkíséreltük az EVS adatainak kiegészítését és

[22] Ebben a tekintetben Németország kivételnek számít, mivel itt tapasztalatunk szerint több szervezőtől is gyűjtötték az önkéntesek nemzetközi mobilitására vonatkozó adatokat (3. melléklet).

amennyire lehetséges, igyekeztünk számokban is bemutatni a határokon átnyúló önkéntes munka helyzetét az adott országokban.

Tekintettel a tanulmány korlátaira és az összehasonlítható adatok hiányára, nem lehet elvégezni a nemzetközi önkéntesek mobilitásának módszeres összehasonlító elemzését. Ezért a kutatás hét esettanulmányon alapul: ezek egyrészt az EVS horizontális esettanulmánya, másrészt hat ország – az Egyesült Királyság, Litvánia, Magyarország, Németország, Olaszország és Svédország – tekintetében végzett felmérés (lásd az 1–7. fejezetet). **Az esettanulmányok** kedvező módszertani eszközt jelentenek az ismeretek elmélyítésére és a feltevések ellenőrzésére, mivel egyedi eseteket írnak le azok saját háttere fényében, és megmutatják, hogyan működnek a szakpolitikai intézkedések a gyakorlatban. Az esettanulmányok keretében a statisztika, a jogszabályok áttekintése és az interjúk eredményei a kvantitatív és kvalitatív módszerek optimális kombinációjának bizonyultak.

A kiválasztott országokban igen eltérőek az önkéntesek részvételi arányai és sémái. A szövetségi és decentralizált államokban a kutatás egy-egy adott régióra (Németországban Alsó-Szászországra, az Egyesült Királyságban pedig Skóciára) összpontosított. Először a nemzetközi önkéntes munka német nemzeti rendszerének esettanulmánya készült el kísérleti jelleggel. Ez az esettanulmány igazolta a főbb kutatási előfeltevések validitását és megerősítette, hogy a tervezett kutatási kérdések relevánsak és megfelelően kidolgozottak.

Az országonkénti esettanulmányok keretében elvégezték az önkéntes munkára vonatkozó **nemzeti** (és adott esetben regionális) **jogszabályok és szakpolitikák elemzését**. Ennek során az adott országban a nemzetközi önkéntesek jogállásáról, társadalombiztosítási helyzetéről és juttatásairól, jogairól, kötelezettségeiről, valamint az esetleg felmerülő jogi és adminisztratív problémákról tettek fel kérdéseket. Ezen túlmenően sok információt gyűjtöttek az érdekelt felekkel – szakpolitikai tervezőkkel, tisztviselőkkel, az önkéntes munka kutatóival, önkéntesekkel, nem kormányzati szervezetekkel, jogi szakértőkkel stb. – készített **interjúk** és a velük folytatott konzultáció során. Minden egyes esettanulmányról szóló jelentés legfeljebb 24 interjún alapul, amelyek biztosították a nemzeti önkéntesmunka-rendszerek mélyreható megismerését.

A fent leírt módszerek által nyert főbb kutatási eredményeket a 3. fejezet mutatja be. Az Európán belüli nemzetközi önkéntes munka hátterének megvilágítása érdekében a következő fejezet áttekinti a határokon átnyúló önkéntes munkára irányadó európai uniós szakpolitikai keretet és az EU nemzetközi önkéntes-csereprogramok előmozdításában való részvétele által teremtett hozzáadott

értéket.

2. A határokon átnyúló önkéntes munka európai háttere

2.1. Az európai szakpolitikai keret áttekintése

Az önkéntes munka terén tett első uniós fellépések az EU ifjúságpolitikája részét képezték. Ugyanakkor a nem formális oktatást támogató eszköznek is tekinthetők. Ebben a fejezetben megkíséreljük felvázolni az önkéntes munkával összefüggő főbb fejleményeket úgy az uniós ifjúságpolitika, mint az oktatáspolitika terén. Noha több európai szakpolitikai terület is kapcsolódik valamilyen módon az önkéntes munkához,[23] úgy véljük, hogy ez a kettő a legrelevánsabb a fiatalok Európán belüli nemzetközi önkéntes munkája szempontjából.

Az egész életen át tartó tanulást célzó megközelítés térnyerése óta a nem formális tanulási lehetőségek már nem korlátozódnak kizárólag a fiatalokra. Az Európai Bizottság által finanszírozott és koordinált, fiatalokat célzó Európai Önkéntes Szolgálat (EVS) mellett hasonló lehetőségek léteznek idősebbek számára is az élethosszig tartó tanulás programja keretében. Különösen a „Grundtvig" támogatja a felnőttek mobilitását az 50 éven felüliek számára szervezett önkéntesmunka-projektjei útján.[24] Mivel azonban e tanulmány kifejezetten a fiatalok önkéntes munkáját vizsgálja, a fiatalok önkéntes tevékenységére vonatkozó európai szakpolitikai keretre összpontosítunk.

2.1.1. Az önkéntes munka az EU ifjúságpolitikájában

Ebben a szakaszban áttekintjük a fiatalok önkéntes munkájáról és különösen a határokon átnyúló önkéntes munkáról szóló uniós jogszabályokat és szakpolitikai dokumentumokat. Hogy megértsük, hogyan születnek, és hogyan valósulnak meg az önkéntes munkával kapcsolatos uniós kezdeményezések, először érdemes áttekinteni az EU ifjúságpolitikájának átfogó felépítését.

---

[23] Egy közelmúltban készült tanulmány az uniós szakpolitikai területek közül az aktív polgári részvétel, az ifjúságpolitika, az oktatás és képzés, a foglalkoztatás és szociálpolitika, a sport, a külkapcsolatok és nemzetközi fejlesztés, valamint a környezetvédelem témakörét sorolja fel mint az önkéntes munkához kapcsolódó területeket. Lásd: GHK: *Volunteering in the European Union*. Brüsszel, Európai Bizottság, 2010, 28. o. http://ec.europa.eu/citizenship/eyv2011/doc/Volunteering%20in%20the%20EU%20Final%20Report.pdf [Letöltve: 2010.06.01.].

[24] Oktatásügyi és Kulturális Főigazgatóság: „Grundtvig fellépések – Mobilitás: 50 éven felülieket célzó önkéntesmunka-projektek".

Az EU ifjúságpolitikájának felépítése

Ebben a szakaszban bemutatjuk, hogyan alakult ki az EU ifjúságpolitikájának struktúrája, és hogyan fejlődött mindaddig, míg elnyerte jelenlegi „formáját". Noha az ifjúságra irányuló első uniós kezdeményezések viszonylag későn és nehezen indultak útjukra, ma az európai ifjúságpolitikai tervezés összetett, tagállamok közötti együttműködési keretben folyik. A folyamat három pilléren nyugszik – ezek a horizontális integráció, a nyitott koordinációs módszer és a lisszaboni folyamat –, amelyeket a fiatalok oktatását és lehetőségeik kiterjesztését célzó uniós programok egészítenek ki.

Az európai ifjúságpolitikát a fiatalokat sújtó nagyarányú munkanélküliségre[25] válaszul dolgozták ki az 1970-es évek közepén.[26] Az uniós ifjúságpolitika ezért elsősorban a fiatalok társadalmi integrációjára irányuló erőfeszítés volt. A fiatalokat célzó első európai szintű intézkedések az 1980-as években láttak napvilágot kísérleti diákcsereprogramok támogatása formájában, majd 1987-ben útjára indították az „Erasmus" felsőoktatási diákcsere-programot.[27]

Az EU ifjúságpolitikai koordinációban betöltött szerepe igen vitatott volt, mivel egyes országok támogatták, mások ellenezték az uniós szintű kezdeményezéseket. Az „Erasmus" bevezetése kapcsán keresetet nyújtottak be az Európai Bírósághoz. A Bíróság ítélete megerősítette a nemzeti szuverenitást az ifjúságpolitika és az oktatás terén, azonban lehetővé tette olyan uniós kezdeményezések létrehozását, amelyekről a tagállamok a meghatározott eljárások alapján megállapodnak.[28]

Néhány évvel később megszületett az ifjúság- és oktatáspolitika terén meghozandó európai szintű intézkedések jogalapja. Az 1992-ben Maastrichtban aláírt, *az Európai Unióról szóló szerződés* **bizonyos fokú hatáskörrel ruházta fel az Uniót az ifjúságpolitika terén**. E szerződés 126. cikkének (2) bekezdése úgy rendelkezett, hogy a közösségi fellépések célja többek között „a fiatalok és a szociálpedagógusok csereprogramjainak elősegítése".[29] Ezeket a Maastrichti Szerződésben meghatározott csereprogramokat egyes diákprogramok, így az „Erasmus" és az 1988 és 1999 között végrehajtott „Ifjúság Európáért" program keretében szervezték meg. Az uniós ifjúságpolitika a 2000-es évekig mindössze ilyen programok megvalósítására korlátozódott.[30]

---

25 Schröer: „Voluntary Service at European and International Level", 320. o.

26 Ralf-René Weingärtner: „Milestones in Council of Europe activities in the area of youth and sport". Strasbourg, 2004, 2. o. http://www.coe.int/t/dg4/youth/Source/Resources/Forum21/Issue_No3/N3_Council_of_Europe_en.pdf [Letöltve: 2010.05.25.].

27 oktatásügyi és Kulturális Főigazgatóság: „Az Erasmus program története". Brüsszel, Európai Bizottság, 2010. http://ec.europa.eu/education/erasmus/doc1709_en.htm [Letöltve: 2010.05.26].

28 Schröer: 'Voluntary Service at European and International Level', 320. o.

29 Szerződés az Európai Unióról, 1992.

30 Finn Yrjar Denstad: *Youth policy manual: How to develop a national youth strategy*. Strasbourg: Council of Europe Publishing, 2009, 26. o. Online elérhető a következő internetes címen: http://youth-

Az Európai Bizottság 2001-ben közzétette *„Új lendület Európa fiataljai számára" című fehér könyvét*. A széles körű nemzeti és uniós szintű konzultáción alapuló fehér könyv számos, a fiatalokat érintő kérdést tárgyalt, és hosszú távú prioritásokat javasolt az ifjúságpolitika terén. Igen fontos, hogy ezek keretében a Bizottság két stratégiára tett javaslatot az uniós ifjúságpolitika előmozdítása érdekében: nevezetesen a **nyitott koordinációs módszer** (OMC) létrehozására, amely célja az országok közötti együttműködés és kölcsönös tanulás ösztönzése, valamint az ifjúságpolitikával összefüggő kérdések más ágazati politikákba történő **horizontális integrálására**.[31]

Az OMC és a horizontális integráció lett az uniós ifjúságpolitika két „alappillére" (a harmadik pillér a lisszaboni folyamat – lásd alább). 2002-ben elfogadták *az ifjúság terén folytatott európai együttműködés keretéről szóló állásfoglalást*. Az állásfoglalás a fehér könyvből kiindulva meghatározta az európai ifjúságpolitika terén folytatandó nyílt koordinációs folyamatot, valamint felszólított „az ifjúság dimenziójának az egyéb szakpolitikákba és programokba történő integrációjára úgy nemzeti, mint európai szinten".[32] Az állásfoglalás keretrendszert hozott létre az együttműködés mindkét területén elért előrehaladás nyomon követésére, és négy prioritást határozott meg az uniós ifjúságpolitika számára: a fiatalok részvételét, a tájékoztatást, a fiatalok önkéntes tevékenységét, valamint a fiatalok fokozott megértését és megismerését.[33]

Az OMC más szakpolitikai területeken (például a szociálpolitikában vagy a foglalkoztatáspolitikában) történő végrehajtásához hasonlóan az ifjúságpolitika terén történő együttműködés elemei a fiatalokkal folytatott konzultáció („strukturált párbeszéd" – lásd alább), az Európai Bizottság által a tagállamokhoz intézett, a tagállami ifjúságpolitikai intézkedésekre vonatkozó kérdőívek, valamint a tagállamok rendszeres jelentései a négy prioritásról. Ezeket a jelentéseket a Bizottság értékeli, majd összefoglaló jelentést nyújt be róluk a Tanácsnak.[34] Két-három évre van szükség egy ifjúságpolitikai ciklus teljes lefutásához: egy-egy ilyen ciklus magában foglalja a tagállami jelentések elkészítését és benyújtását, a Bizottság közleményét ezek értékeléséről, valamint az ifjúságügyi miniszterek tanácsának ezt követő állásfoglalását.

---

partnership.coe.int/youth-partnership/documents/EKCYP/Youth_Policy/docs/YP_strategies/Research/Youth_policy_manual_pour-mep.pdf.

31 Az Európai Bizottság 2001. november 21-i fehér könyve: „Új lendület Európa fiataljai számára" (COM (2001) 681 végleges).

32 A Tanács és a tagállamok kormányainak a Tanács keretében ülésező képviselőinek 2002. június 27-i állásfoglalása az ifjúságpolitika területén folytatott európai együttműködés keretéről (2002/C 168/02).

33 Uo.

34 Uo.

Mindamellett a 2002 óta közzétett összes állásfoglalás helyébe lépett a 2008-ban elfogadott, az ifjúságpolitika terén tett **legelső ajánlás** (amely közvetlenül foglalkozott az önkéntes munkával – lásd alább).[35] Mivel az ifjúságpolitika a tagállamok hatáskörébe tartozik,[36] az ajánlás nem kötelező jellegű, mindamellett nagyobb politikai súllyal bír az állásfoglalásoknál.[37]

Az uniós ifjúságpolitika harmadik „pillére" a **lisszaboni folyamat**. Az eredeti, 2000. évi lisszaboni stratégia csak azzal összefüggésben tett említést a fiatalokról, hogy biztosítani kell az európai oktatási és képzési rendszerek különféle csoportok szükségleteihez történő igazítását, mivel a tudásalapú társadalomban nélkülözhetetlen az állandó tanulás.[38] 2005-ben Franciaország, Németország, Spanyolország és Svédország állam- és kormányfői javaslatot tettek az európai ifjúsági paktumra, amely kifejezetten a fiatalokat illetően prioritásokat határozott meg a lisszaboni folyamat keretében. A paktumot a brüsszeli Európai Tanács még ugyanabban az évben elfogadta. A kezdeményezés az ifjúságpolitikai együttműködési kereten kívül eső kérdésekkel, azaz az ifjúságpolitika társadalmi dimenziójával is foglalkozott, így többek között a foglalkoztatással, az integrációval, a társadalmi előrejutással, az oktatással, a képzéssel, a mobilitással, valamint a családi élet és a hivatás összeegyeztetésével.[39]

Később az európai ifjúsági paktumot integrálták a felülvizsgált lisszaboni stratégiába,[40] és a 2010 júniusában elfogadott új **Európa 2020 stratégia** is merít belőle. Az új dokumentum hasonló aggályoknak ad hangot az európai fiatalokat illetően, hangsúlyozza a fiatalok fokozott munkaerő-piaci részvételének fontosságát az átfogó foglalkoztatottsági arány növelése érdekében, valamint az oktatási szint javításának szükségességét az iskolai oktatásból lemorzsolódók számának csökkentése útján.[41] Ezen túlmenően az Európa 2020 ambiciózus céljainak elérését elősegítő kiemelt kezdeményezések egyike – a „Mozgásban az ifjúság" – kifejezetten a fiatalokat célozza meg, és azt (elsősorban felsőoktatási) ifjúsági mobilitási programmá kívánják fejleszteni, amely célja „az oktatási

---

35 Az ifjúságpolitikai tisztviselővel készített interjú – Fiatal önkéntesek, határokon átnyúló mobilitás és tényalapú szakpolitikai tervezés. *Európai Bizottság, Oktatásügyi és Kulturális Főigazgatóság* (a továbbiakban: EB, DG EAC), 2010.05.07. Az OMC folyamatának alkalmazásáról az ifjúságpolitikában lásd részletesebben: Denstad, 28–29. o.

36 A Bizottság 2005. május 30-i közleménye a Tanácsnak az ifjúságot érintő európai szakpolitikákról: „Napirenden az európai fiatalokat foglalkoztató kérdések: Az Európai ifjúsági paktum végrehajtása és az állampolgári szerepvállalás ösztönzése" (COM (2005) 206 végleges).

37 Denstad, 27. o.

38 A 2000. március 23–24-i lisszaboni Európai Tanács elnökségi következtetései (100/1/00).

39 A 2005. március 22–23-i brüsszeli Európai Tanács elnökségi következtetéseinek (619/1/05 REV 1) 1. melléklete.

40 Denstad, 26. o.

41 Lásd: A 2010. március 25–26-i Európai Tanács következtetései (EUCO 7/10).

rendszerek teljesítményének (...) növelése" és „a fiatalok munkaerőpiacra történő belépésének megkönnyítése".[42]

Mivel a 2001. évi fehér könyv 2009-ben hatályát vesztette, új hosszú távú politikai dokumentumot fogadtak el az érdekelt felekkel folytatott újabb széles körű konzultációs fordulót követően. *„Az EU ifjúsági stratégiája: befektetés és az érvényesülés elősegítése"* című bizottsági közlemény 2018-ig meghatározta az ifjúságpolitikai prioritásokat. A stratégia megerősítette az EU ifjúságpolitikájának[43] hármas szerkezetét, amely az alábbi elemekből épül fel:

- az „aktív polgári részvétel" elem, amely az OMC-t alkalmazza a fent említett négy prioritás (a részvétel, a tájékoztatás, az önkéntes tevékenység és a fiatalok jobb megértése és megismerése) megvalósítása érdekében;
- a „társadalmi és foglalkoztatási integráció" elem, amelyet az Európai Ifjúsági Paktumban határoztak meg és a lisszaboni folyamat keretében hajtottak végre, és három prioritást ölel fel (foglalkoztatás és társadalmi befogadás, oktatás és képzés, a családi élet és a hivatás összeegyeztetése);
- az ifjúságpolitika integrációja egyéb szakpolitikákba, így a megkülönböztetésmentességbe, az egészségügybe, a sportba stb.

Az európai ifjúságpolitika fent említett eszközei kiegészítéseképpen **strukturált párbeszéd** formájában konzultációt folytatnak a fiatalokkal. A tagállamokat először is a 2005. évi tanácsi állásfoglalásban felszólították arra, hogy „nemzeti, regionális és helyi szinten fejlesszék a fiatalokkal és az ifjúsági szervezetekkel a párbeszédet az őket érintő politikai intézkedések kérdésében, az ifjúságpolitikai kérdésekkel foglalkozó kutatók bevonásával".[44] Ennek eredményeképpen a tagállami hatóságok 2006 óta rendszeresen konzultálnak a nemzeti ifjúsági tanácsokkal. Uniós szinten rendszeres találkozókra kerül sor az EU-intézmények és az Európai Ifjúsági Fórum, az európai fiatalokat képviselő csúcsszervezet között.[45]

Az Európai Önkéntes Szolgálat története

Amint az előző szakaszból látható, az EU ifjúságpolitikája ifjúsági programok elfogadásával kezdődött. Noha az európai ifjúságpolitika mára ennél jóval

---

42 A Bizottság 2010. március 3-i közleménye: „Európa 2020: Az intelligens, fenntartható és inkluzív növekedés stratégiája" (COM (2010) 2020).

43 A Bizottság 2009. április 27-i közleménye a Tanácsnak, az Európai Parlamentnek, az Európai Gazdasági és Szociális Bizottságnak és a Régiók Bizottságának: „Az EU ifjúsági stratégiája: befektetés és az érvényesülés elősegítése – Megújított nyílt koordinációs módszer a fiatalok előtt álló kihívások és lehetőségek kezelésére" (COM (2009) 200 végleges).

44 A Tanács és a tagállamok kormányainak a Tanács keretében ülésező képviselői által elfogadott állásfoglalás – „Napirenden az európai fiatalokat foglalkoztató kérdések – az európai ifjúsági paktum végrehajtása és az állampolgári szerepvállalás ösztönzése" (2005/C 292/03).

45 Oktatásügyi és Kulturális Főigazgatóság: „Középpontban: A strukturált párbeszéd." Brüsszel, Európai Bizottság, 2008. http://ec.europa.eu/youth/focus/focus165_en.htm [Letöltve: 2010.12.02].

összetettebbé és sokoldalúbbá vált, a fiatalokat célzó programok továbbra is kulcsfontosságú szakpolitikai eszközt jelentenek. A Bizottság jelenleg a **„Fiatalok lendületben" programot** hajtja végre. A program öt fellépésének egyike az **Európai Önkéntes Szolgálat** (EVS), egy fiataloknak szóló nemzetközi önkéntesmunka-program.

Az EVS először kísérleti projektként indult 1996-ban. Mivel sikeresnek bizonyult, egyre nagyobb léptékűvé vált, és később külön fellépésként integrálták az „Ifjúság" közösségi cselekvési programba (2000–2006). Ekkor az EVS-ben való részvétel korhatára 18–25 év volt. Az „Ifjúság" közösségi cselekvési programot a határokon átnyúló önkéntes szolgálat és az ifjúsági csereprogramok támogatására hozták létre.[46] A program az önkéntes munkát a dolgozó élethez szükséges készségek megszerzését lehetővé tevő, **iskolán kívüli oktatásként** határozta meg, és ösztönözte a tagállamokat arra, hogy mozdítsák el az akadályokat az önkéntes szolgálat útjából.[47]

Az „Ifjúság" programot 2007–2013-ban a „Fiatalok lendületben" program váltotta fel. Amint már említettük, az EVS ennek a programnak is részét képezte. Az új időszakra kitágították az „ifjúság" fogalmát: az önkéntesek korhatárát 18–25 évről 18–30 évre emelték fel.

Az EU talán az EVS által járult hozzá legnagyobb mértékben a nemzetközi önkéntes munka fejlesztéséhez, hiszen a program keretében évente több ezer fiatalnak nyílt lehetősége arra, hogy önkéntes szolgálat keretében felfedezzen egy másik országot. A program hatókörét és működési szabályait, valamint előnyeit és problémáit az 1. melléklet (az EVS-esettanulmány) tárgyalja részletesen. A következő szakasz az önkéntes munka szempontjából tekinti át az Unió ifjúságpolitikáját.

Az önkéntes munka az EU ifjúságpolitikájában

Az EU önkéntes munkára és az önkéntesek nemzetközi mobilitására vonatkozó politikája elsősorban a szélesebb körű ifjúságpolitika részeként fejlődött ki. A tagállamok között az OMC keretében folytatott együttműködés hasznosnak bizonyult az önkéntesek mobilitását akadályozó tényezők feltárásában és az együttműködés tárgyát képező intézkedések kezdeményezésében. A szakpolitikák szintjén az önkéntes tevékenység az uniós ifjúságpolitika egyik prioritását képezte már az „Új lendület Európa fiataljai számára" című fehér könyv közzététele óta (amire 2001-ben, az Önkéntesek Nemzetközi Éve keretében került sor). Az alábbi 1. ábrán időrendi sorrendben nyomon

[46] Az Európai Parlament és a Tanács 2000. április 13-i 1031/2000/EK határozata az „Ifjúság" közösségi cselekvési program létrehozásáról.

[47] Uo.

követhetők az önkéntes munka területén bekövetkezett főbb uniós szintű fejlemények.

Az „Új lendület Európa fiataljai számára” (2001) című fehér könyv négy prioritási területet határozott meg a tagállamok közötti ifjúságpolitikai együttműködés számára. Az egyik ilyen terület a „fiatalok önkéntes szolgálata” volt, amelyet **„a társadalmi részvétel egy formájaként, tanulási tapasztalatként, valamint foglalkoztathatósági és integrációs tényezőként”** határoztak meg. A fehér könyv szerint szükség van az önkéntes szolgálat tanulási tapasztalatként (azaz a nem formális tanulás egy típusaként) történő elismerésére. A tagállamokat sürgették, hogy azonnal lépjenek fel a fiatal önkéntesek mobilitását hátráltató nemzeti, regionális és helyi szintű akadályok megszüntetése érdekében.[48]

Az ezt követő, a fehér könyv javaslatának megfelelően az OMC-folyamatot létrehozó, *az ifjúság terén folytatott európai együttműködés keretéről szóló tanácsi állásfoglalás* (2002) „a fiatalok által végzett önkéntes tevékenységeket” a négy prioritási terület egyikeként határozta meg. Különösen hangsúlyozta, hogy célként tűzi ki az önkéntesmunka-lehetőségek megkönnyítését, az önkéntes tevékenységek népszerűsítését, valamint azok hatóságok, üzleti vállalkozások és nem kormányzati szervezetek általi elismertségének és értékelésének előmozdítását.[49]

Az OMC első ciklusa 2003-ban vette kezdetét, amikor a Bizottság a fiatalok önkéntes tevékenységeiről szóló kérdőíveket küldött ki a tagállamoknak. A tagállamok válaszai alapján a Bizottság közös célkitűzés- és fellépéstervezetekre tett javaslatot.[50] Ennek eredményeképpen négy célkitűzést (és az azok eléréséhez szükséges intézkedéseket) fogadtak el a *fiatalok önkéntes tevékenységeire vonatkozó közös célkitűzések végrehajtásáról szóló tanácsi állásfoglalás* (2004) útján:[51]

> (1) A fiatalok önkéntes tevékenységei fejlesztésének ösztönzése a meglévő lehetőségek ismertségének növelése, azok körének bővítése, valamint minőségének javítása érdekében.

---

48 Az Európai Bizottság fehér könyve: „Új lendület Európa fiataljai számára” .

49 A Tanács és a tagállamok kormányainak a Tanács keretében ülésező képviselőinek állásfoglalása az ifjúságpolitika területén folytatott európai együttműködés keretéről.

50 A Bizottságnak a Tanácshoz intézett, 2004. április 30-i közleménye: „Az „Új lendület Európa fiataljai számára” című fehér könyv nyomon követése. Ajánlott közös célok a fiatalok által végzett önkéntes tevékenységekre, válaszul a Tanácsnak az ifjúság terén folytatott európai együttműködés keretéről szóló 2002. június 27-i határozatára”. Ez a dokumentum állapította meg az önkéntes tevékenység, az önkéntes szolgálat, a civil szolgálat és a polgári szolgálat fogalmának a későbbi uniós dokumentumokban használt meghatározását (lásd a 16. lábjegyzetet).

51 A Tanács és a tagállamok kormányainak a Tanács keretében ülésező képviselői által 2004. november 15-én elfogadott állásfoglalás a fiatalok önkéntes tevékenységeire vonatkozó közös célkitűzésekről (13996/04).

(2) A meglévő akadályok megszüntetésével az önkéntes tevékenységek végzésének megkönnyítése a fiatalok számára.
(3) Az önkéntes tevékenységek előmozdítása a fiatalok felelős polgárokként való szolidaritásának és elkötelezettségének erősítése érdekében.
(4) A fiatalok önkéntes tevékenységeinek elismerése, elismerve ezzel egyúttal egyéni készségeik értékét és társadalmi szerepvállalásukat, valamint az önkéntes tevékenységeknek a tanulásról a munkára és a felnőtt életre való átmenet megkönnyítésében játszott szerepét.

2006-ban benyújtották az önkéntes tevékenységekkel kapcsolatos prioritás végrehajtásáról szóló tagállami jelentéseket. A jelentések elemzését követően a Bizottság arra a következtetésre jutott, hogy a közös célkitűzések továbbra is relevánsak maradtak, és konkrét fellépések formájában újabb lépéseket javasolt az önkéntes tevékenységek terén.[52] Az ezt követő, *a fiatalok önkéntes tevékenységeiről szóló tanácsi állásfoglalás* (2007) hangsúlyozta az OMC és (az önkéntes munka ágazatokon átnyúló jellege miatt) a különböző szakpolitikai területek közötti koordináció megerősítésének szükségességét. A tagállamokat felszólították arra, hogy fogadjanak el **az önkéntes tevékenységeket célzó nemzeti stratégiákat** és javítsák az önkéntes munkáról kialakított képet többek között azáltal, hogy az üzleti vállalkozásokat ösztönzik az önkéntes tevékenységek támogatására. Az állásfoglalásban felsorolt intézkedések felhívták a figyelmet a (külföldi) önkéntes munkát akadályozó jogi és adminisztratív korlátok – a jogi keret felülvizsgálata útján történő – csökkentésének fontosságára is.[53] Ez az intézkedés az Európai Gazdasági és Szociális Bizottságnak a megelőző évben közzétett felhívását visszhangozta, amelyben a bizottság felszólította az összes tagállamot olyan jogi keretfeltételek kidolgozására, amelyek az adott jogi vagy társadalmi státustól függetlenül rögzítik az önkéntes tevékenységhez való jogot.[54]

2008-ban az előző állásfoglalások helyébe lépett az eleddig egyetlen ifjúságpolitikai vonatkozású ajánlás: *a fiatal önkéntesek európai mobilitásáról szóló ajánlás*. A jelen tanulmány voltaképpen a tagállamok által az ajánlás végrehajtása érdekében – a meglévő, határokon átnyúló önkéntesmunka-lehetőségek átalakítása és újabbak létrehozása útján – tett erőfeszítések *jelenlegi helyzetét* tekinti át. Az ajánlás a **határokon átnyúló önkéntes tevékenységet** „valamennyi fiatal számára nyitott, saját szabad akaratból vállalt, hosszabb időszakra szóló, egyértelmű keretek között javadalmazás nélkül vagy jelképes

[52] A Bizottság 2007. szeptember 5-i közleménye a Tanácsnak, az Európai Parlamentnek, az Európai Gazdasági és Szociális Bizottságnak és a Régiók Bizottságának – „Az oktatásban, a foglalkoztatásban és a társadalomban a fiatalok teljes körű részvételének elősegítése” (COM (2007) 498 végleges).

[53] A Tanács 2007. november 19-i állásfoglalása a fiatalok önkéntes tevékenységeiről (14427/07).

[54] Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság 2006. december 13-i véleménye „az önkéntes tevékenységről: szerepe az európai társadalomban és kihatásai”. (2006/C 325/13).

fizetésért és/vagy a költségek fedezése mellett a köz érdekében, a fiatal tartózkodási országától eltérő országban végzett tevékenységként" jellemezte.[55] Javasolja többek között, hogy a tagállamok lépjenek fel az önkéntes tevékenységek különböző országokbeli szervezői közötti együttműködés előmozdítása és a határokon átnyúló önkéntesmunka-lehetőségekkel kapcsolatos információkhoz való hozzáférés elősegítése érdekében, továbbá támogassák az önkéntes tevékenységen keresztüli tanulási eredmények megfelelő elismerését. Az ajánlás azt tanácsolja a tagállamoknak, hogy javítsák a kevesebb lehetőséggel rendelkező fiatalok hozzáférését a határokon átnyúló önkéntes tevékenységekhez.[56]
Az ajánlás hangsúlyozta továbbá a határokon átnyúló önkéntes munka előnyeit – nemcsak maguk az önkéntesek, hanem a helyi közösségek számára is.[57] Az önkéntes munkával kapcsolatos uniós politika egyre inkább arra a felismerésre összpontosított, hogy **az önkéntes munka fontos tényező a társadalmi tőke megteremtésében és a helyi és közösségi szintű fejlesztések lehetővé tételében, valamint a társadalmi és gazdasági kohézió előmozdításában**. Az önkéntes tevékenységet eleinte a nem formális tanulás egy formájának tekintették, amely elsősorban az abban részt vevő egyének számára hasznos. Idővel azonban nemcsak a strukturált tanulással kapcsolatos szempontok váltak egyre fontosabbá, hanem az uniós intézmények egyre inkább kezdték elismerni az önkéntes munkát és az azzal járó gazdasági és társadalmi előnyöket is.[58] Ezeket a szempontokat a Régiók Bizottságának *az önkéntességnek a gazdasági és társadalmi kohézióhoz való hozzájárulásáról szóló véleménye*[59] és az Európai Parlamentnek *a gazdasági és társadalmi kohézió előmozdítása érdekében vállalt önkéntesség szerepéről szóló 2008. évi állásfoglalása* is kiemelte. Ez utóbbi dokumentum figyelemreméltó eleme a felhívás arra, hogy „az önkéntesség(et) foglalják be külön kategóriaként az Eurostat statisztikáiba".[60]

Az önkéntes munka előnyei hangsúlyozásának és ünneplésének szándéka vezetett ahhoz a döntéshez, hogy a 2011. évet az önkéntesség évének nyilvánították. E fejezet utolsó szakasza leírja, hogyan született meg ez a döntés, és mit várnak tőle a különböző érdekelt felek. Nem volna azonban teljes körű az elemzésünk, ha az EU önkéntes munkához való hozzáállását csak az ifjúságpolitika szempontjából tekintenénk át. A következő szakaszban ezért a legfontosabb fejleményeket egy másik nézőpontból – az oktatáspolitika szempontjából is megvizsgáljuk.

---

55 A Tanács 2008. november 20-i ajánlása a fiatal önkéntesek európai mobilitásáról (2008/C 319/03).

56 Uo.

57 Uo.

58 A *Régiók Bizottságának* ír tagjaival készített interjúk, 2010.05.27.; GHK, 26. o.

59 A Régiók Bizottsága 2008. február 7-i véleménye: „Az önkéntesség hozzájárulása a gazdasági és társadalmi kohézióhoz" (2008/C 105/03).

60 Az Európai Parlament 2008. április 22-i állásfoglalása a gazdasági és társadalmi kohézió előmozdítása érdekében vállalt önkéntesség szerepéről (2007/2149(INI)).

2. ábra: Az önkéntes munkával kapcsolatos uniós politika főbb fejleményei (1992–2009)

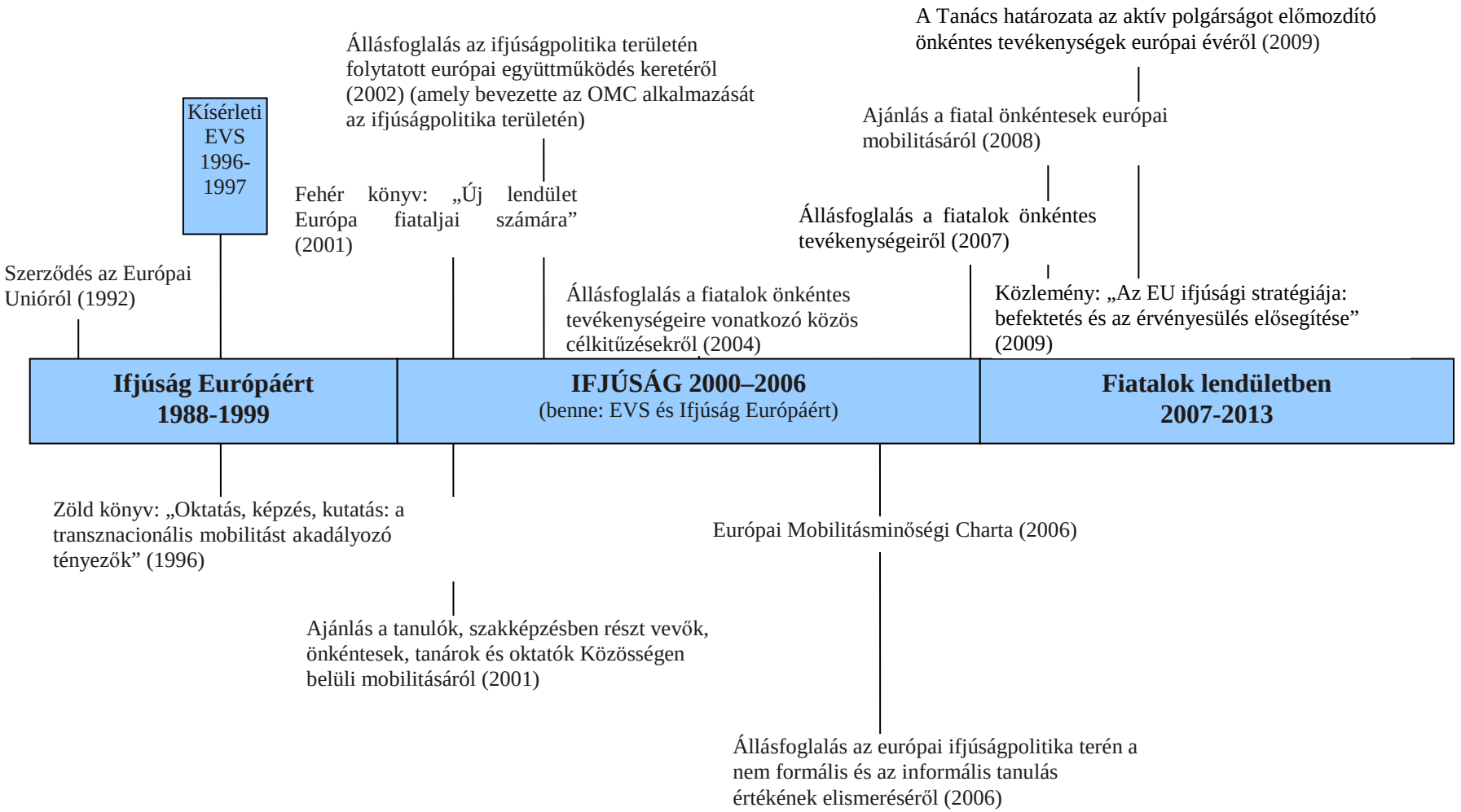

Megjegyzés: Az időrendi ábra felső része az uniós ifjúságpolitikának az önkéntes munkával összefüggő legfontosabb fejleményeit tartalmazza, míg az alsó rész az uniós oktatáspolitika területén az önkéntes munkával összefüggésben elért vívmányokat összegzi. A középső rész a tájékozódás megkönnyítése érdekében feltünteti a fiatalokra irányuló három programot.

2.1.2. A határokon átnyúló önkéntes munka az EU oktatáspolitikájában

Az uniós oktatáspolitika is foglalkozik az önkéntes munka kérdésével. A nemzetközi önkéntesek számára igen kedvező módon a hangsúly elsősorban az önkéntesek mobilitására esik, amellyel az oktatáspolitika a tanulási célú mobilitás tágabb témaköre keretében foglalkozik. Úgy tűnik, hogy az önkéntes munkára mint új ismeretek és készségek szerzésének módjára fordított figyelem magának az EVS-nek a fejlődésével párhuzamosan nőtt.

A Bizottság 1996-ban (ugyanabban az évben, amikor megkezdődött az EVS kísérleti működése) közzétette az *„Oktatás, képzés, kutatás: a transznacionális mobilitást akadályozó tényezők”* című zöld könyvét.. A tanulási célú mobilitást (úgy az önkéntesekét, mint a diákokét, a gyakornokokét és a kutatókét) a **szabad mozgás** egyik alapelvévé kiáltották ki. Az önkéntes tevékenységben részt vevőket fiatal „önkéntes munkavállalóknak” tekintették. E megnevezés ellenére az önkéntes szolgálatot „megkülönböztették a fizetett munkavégzéstől és a hagyományos szakképzési rendszerektől”, azonban úgy tekintették, hogy az „lehetőséget biztosít a szakmai tapasztalatszerzésre”.[61] Elismerték az önkéntes munka **előnyeit** úgy az önkéntesekre, mint a közösségre nézve. A zöld könyv már akkoriban is ugyanazokat a nemzetközi önkéntes munkát hátráltató akadályokat írta le, amelyek még ma is fennállnak. Az önkéntesi jogállás hiányát határozták meg az összes többi eredetéül szolgáló akadályként, ezért javaslatot tettek a gyakornokok és önkéntes munkavállalók különös jogállásának bevezetésére. Említést tettek továbbá a társadalombiztosítás, az adózás, a juttatások más tagállamban folytatott képzés során történő elvesztése, a megszerzett készségek elismerése, valamint a nyelvi és kulturális akadályok problémájáról is.[62]

Néhány évvel később a Tanács és a tagállamok képviselői elfogadták *a mobilitási cselekvési tervről szóló 2000. évi állásfoglalást*. A cselekvési tervben az európai mobilitás meghatározását és demokratizálását, megfelelő finanszírozási formák ösztönzését, a mobilitás fokozását és annak feltételeinek javítását célzó intézkedéseket vázoltak fel.[63] Az állásfoglalás az önkénteseket a más tagállamban tanuló egyéb csoportok között tárgyalta.

A következő évben az Európai Parlament és a Tanács elfogadta *a tanulók, szakképzésben részt vevők, önkéntesek, tanárok és oktatók Közösségen belüli*

---

61 Az Európai Bizottság 1996. október 2-i zöld könyve: „Oktatás, képzés, kutatás: a transznacionális mobilitást akadályozó tényezők” (COM (96) 462).

62 Uo.

63 A Tanács és a tagállamok kormányainak a Tanács keretében ülésező képviselőinek 2000. december 14-i állásfoglalása a mobilitási cselekvési tervről (2000/C 371/03).

mobilitásáról szóló ajánlást (2001). Ez a dokumentum szintén a szabad mozgás szerves részeként határozta meg a tanulási célú transznacionális mobilitást. A mobilitás előtt álló akadályok megszüntetését célzó közös intézkedéseken túlmenően az ajánlás **az önkéntesek mobilitását megkönnyítő különös intézkedéseket** is tartalmazott. Ezek az intézkedések kiterjedtek többek között a következőkre: az önkéntes tevékenység sajátos jellegéhez kapcsolódó nemzeti jogi és közigazgatási fellépések, az önkéntes munka elismerése eszközeként annak tanúsítása, az önkéntesekkel való megkülönböztetésmentes bánásmód az egészségügyi, szociális védelmi és társadalmi jóléti politikák terén, valamint az önkéntes munkának a fizetett foglalkoztatástól történő megkülönböztetése. Az önkénteseket az EVS vagy más hasonló programok olyan résztvevőiként határozták meg, akik „olyan, kifejezetten szolidaritáson alapuló, nyereséget nem termelő és nem fizetés ellenében végzett tevékenységet folytatnak, amely segítségével társadalmi és személyes készségeket szerezhetnek”.[64]

Az önkéntes munkát nyilvánvalóan a nem formális tanulás egyik formájának tekintették az uniós szakpolitikai keretrendszerben. Ennélfogva *az európai ifjúságpolitika terén a nem formális és az informális tanulás értékének elismeréséről szóló tanácsi állásfoglalás* (2006) a fiatal önkéntesekre is vonatkozik. Maga az állásfoglalás nem tesz kifejezetten említést az önkéntesekről, azonban szót ejt az ifjúsági munkát végzőkről és az ifjúsági szervezetekben közreműködőkről, valamint a Bizottság „Fiatalok lendületben” programjáról. A dokumentum ösztönzi a tagállamokat és a Bizottságot „az „Europass”-on belül olyan összehasonlítható és átlátható, ifjúságspecifikus elem kidolgozására a fiatalok által a nem formális és az informális tanulás során megszerzett készségek és kompetenciák meghatározására és elismerésére, amely bizonyítványokhoz és egyéb, elismerésre szolgáló eszközökhöz csatolható, vagy ezek szerves részét képezheti”.[65] Ez **hidat képezne a nem formális tanulás és a formális oktatás között**, ami különösen fontos lenne a kevesebb lehetőséggel bíró fiatalok számára.[66]

A 2001. évi ajánlás végrehajtásának nyomon követésére felállított szakértői csoport hangsúlyozta, hogy **az oktatási és képzési célú, határokon átnyúló mobilitás minőségének javítására,** nem csupán annak intenzitására kell összpontosítani. 2006-ban újabb ajánlást fogadtak el, amely magában foglalta az *Európai Mobilitásminőségi Chartát* is. A felvázolt intézkedések célja annak biztosítása volt, hogy a külföldi oktatást és képzést megfelelő módon megtervezzék, előkészítsék és támogassák. Kitértek olyan szempontokra is, mint

64 Az Európai Parlament és a Tanács 2001. július 10-i 2001/613/EK ajánlása a tanulók, szakképzésben részt vevők, önkéntesek, tanárok és oktatók Közösségen belüli mobilitásáról.

65 A Tanács és a tagállamok kormányainak a Tanács keretében ülésező képviselői által elfogadott állásfoglalás az európai ifjúságpolitika terén a nem formális és az informális tanulás értékének elismeréséről (2006/C 168/01).

66 Uo.

a nyelvoktatás, a mentorálás, az elismerés és az integráció,[67] mégpedig oly módon, hogy a küldő és fogadó országot egyaránt felelőssé tették a mobilitási tapasztalat minőségéért. Az önkéntesek szükségleteit tárgyaló szakasz (3.2.) bemutatja a minőségi kritériumokat és azt, hogy azok mit jelentenek a gyakorlatban az önkéntesek számára.
A közelmúltban közzétett, *„a fiatalok tanulási mobilitásának előmozdításáról" szóló zöld könyv* (2009) ismét hangsúlyozza annak fontosságát, hogy az oktatási célú mobilitás sokkal inkább szabály, mint kivétel legyen, és elemzi az ahhoz szükséges intézkedéseket és támogatást, hogy a fiatalok számára megkönnyítsék az oktatás vagy képzés céljára más tagállamba vagy az Unión kívülre történő kiköltözést. Az önkéntescserét ismét a tanulási célú mobilitás egyik lehetőségeként tárgyalják.[68]

2.1.3. Az önkéntesség európai éve és az érdekelt felek várakozásai

Az Európai Unióban az önkéntes munka terén bekövetkezett legfrissebb fejlemény az a határozat volt, amelynek értelmében 2011-et „az aktív polgárságot előmozdító önkéntes tevékenységek európai évének" (kevésbé hivatalos formában „az önkéntesség európai évévé") nyilvánították. A kezdeményezést nem kormányzati szervezetek indították útjára,[69] és a bizottsági javaslatot[70] számos konzultáció előzte meg, amelyek során mérlegelték az EU esetleges mélyrehatóbb szerepvállalását ezen a területen;[71] a javaslatot az Európai Parlament, a Régiók Bizottsága[72] és számos civil szervezet támogatta, majd végül a Tanács is elfogadta.[73]

Négy célkitűzést határoztak meg az önkéntesség európai éve tekintetében:

1. az önkéntességet támogató környezet kialakítása az EU-ban;
2. az önkéntes tevékenységek szervezőinek megerősítése az önkéntes tevékenységek minőségének javítása érdekében;
3. az önkéntes tevékenységek jutalmazása és elismerése; és

---

67 Az Európai Parlament és a Tanács 2006. december 18-i 2006/961/EK ajánlása: A Közösségen belüli, oktatási és képzési célú transznacionális mobilitás: az európai mobilitásminőségi charta.

68 Az Európai Bizottság 2009. július 8-i zöld könyve „A fiatalok tanulási mobilitásának előmozdításáról" (COM (2009) 329 végleges).

69 Az ifjúságpolitikai tisztviselő – Fiatal önkéntesek, határokon átnyúló mobilitás és tényalapú szakpolitikai tervezés, 2010.05.07. Egy európai hálózatokból álló szövetség két és fél évig folytatott kampányt a kezdeményezés érdekében. Európai Önkéntes Központ: „Sajtótájékoztató". Brüsszel, 2009.02.19. http://www.cev.be/data/File/EYV_Press_Release_02_09_Joint.pdf [Letöltve: 2010.06.01.].

70 Az Európai Bizottság tanácsi határozatra irányuló 2009. június 3-i javaslata az önkéntesség európai évéről (2011) (COM(2009) 254 végleges).

71 A Régiók Bizottsága 2010. február 9–10-i véleménye az önkéntesség európai évéről (2011) (2010/C 175/10).

72 Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye „Az önkéntesség európai évéről (2011)" (COM(2009) 254 végleges – 2009/0072 (CNS)).

73 A Tanács 2009. november 27-i 2010/37/EK határozata az aktív polgárságot előmozdító önkéntes tevékenységek európai évéről (2011).

4. az önkéntesség értékének és fontosságának tudatosítása.

Az év lehetőséget biztosít nagyobb hatás kifejtésére, és eszközként szolgál a meglévő politikák hatásának megerősítésére. Konkrétabban tájékoztatási és promóciós kampányokat, konferenciákat és rendezvényeket kell szervezni, és tanulmányokat és kutatásokat kell végezni.[74]

A különböző tagállamokban az érdekelt felekkel készített interjúk arról tanúskodtak, hogy igen nagy várakozásokkal tekintenek az önkéntesség európai éve elé. Számos megkérdezett úgy nyilatkozott, hogy várakozásai szerint az év hozzájárul a nemzeti önkéntesmunka-keretrendszerek kifejlesztéséhez és a figyelemfelhíváshoz. Egyesek azonban még mélyrehatóbb változásokra számítanak.

Az önkéntesség európai éve a lengyel és magyar EU-elnökségi időszakra esik. Magyarországon, ahol az önkéntesszervezetek és az önkéntesek még mindig küzdenek a kommunista időszak örökségével (lásd a 6. mellékletet), az év hozzájárulhat az önkéntesség magasabb szintű társadalmi elismeréséhez. Alkalom nyílhatna a közérdekű önkéntes tevékenységről szóló törvény felülvizsgálatára, amely kétséges jogi helyzetbe hozza a külföldi önkénteseket.[75] Hasonlóképpen Litvániában már lépéseket tettek egy, a jelenleg szabályozatlan tevékenységnek minősülő önkéntes munkáról szóló törvény előkészítésének megvitatására.[76] Ugyanakkor – mivel Olaszország az AMICUS páneurópai kísérleti civil szolgálati projektben részt vevő tagállamok egyike volt (lásd a 2. mellékletet) – az olasz külföldi civil szolgálat egy tisztviselője arra számít, hogy 2011-ben útjára indulhat az Európai Civil Szolgálat,[77] egy, az EU egészére kiterjedő szolgálati program.

A Régiók Bizottsága ír küldöttségének egy tagja, aki a Régiók Bizottsága két önkéntes munkáról szóló véleményét előkészítő Gazdasági és Szociálpolitikai Szakbizottság elnöke volt, úgy vélte, hogy az önkéntesség európai éve lehetőséget biztosít arra, hogy jóval összetettebb, az Unión belüli határokon átnyúló önkéntes munkát akadályozó kérdésekről kezdeményezzenek vitákat. Ilyen téma lenne többek között az önkéntesek számára egységes jogállás bevezetésének lehetősége az összes tagállamban, az önkéntesek szociális

---

74 Uo.

75 A *Szociális és Munkaügyi Minisztérium Gyermek- és Ifjúsági Osztályának* nemzetközi ügyekért felelős tanácsadójával készített interjú. Budapest, 2010.03.25.

76 Jaunimo reikalų departamentas prie Socialinių reikalų ir darbo ministerijos, „Savanorystė Lietuvoje – nykstanti vizija ar savanoriška veikla su perspektyva". Vilnius, 2010.05.26. http://www.jrd.lt/go.php/lit/Savanoryste_Lietuvoje__nykstanti_vizija_/751 [Letöltve: 2010.05.25.]. Megjegyzés: a nem angol nyelvű címek angol fordítását lásd a jelentés végén található irodalomjegyzékben.

77 Az *Ufficio Nazionale per il Servizio Civile (UNSC)* tisztviselőjével készített interjú. Róma, 2010.03.22.

védelmi keretrendszerének létrehozása, valamint közös bevándorlási szabályok és vonatkozó megfelelési eljárások kidolgozása.[78].

Az év EB-koordinátora azonban figyelmeztet rá, hogy nem érdemes csodákat várni.[79] Az önkéntes tevékenységek európai évének végrehajtása a tagállamoktól, azok nemzeti koordinációs testületeitől és egyéb érdekelt feleitől függ. Ezért a tagállamok politikai támogatása létfontosságú a kampány sikere szempontjából, amint arra az önkéntesség európai évének (2011) előzetes értékelése is rámutat.[80]

Az önkéntesség európai évének hatásait csak később tapasztaljuk majd. A következő szakasz azt vizsgálja, milyen fellépések tehetők a fiatalok határokon átnyúló önkéntes munkájának támogatása és népszerűsítése érdekében a jelenlegi viszonyok között. A 3. fejezet áttekinti a fiatalok nemzetközi csereprogramjainak jelenlegi helyzetét az Unióban.

2.2. Az uniós hozzáadott érték a határokon átnyúló önkéntes munka elősegítésében

Milyen hozzáadott értéket termel az EU hozzájárulása a határokon átnyúló önkéntes munka elősegítéséhez? Az Unió a nemzeti programok összeegyeztethetőségét kívánja támogatni, és ösztönzi a szubszidiaritás elvének alkalmazását a hivatalos keretek közötti, azaz szervezeteken keresztül folytatott önkéntes munka tekintetében. Ilyen módon az összes (a helyi, a regionális, a nemzeti és az európai) politikai szint szerepet játszik abban, hogy egyre jobb lehetőségeket teremtsenek a nemzetközi önkéntesek számára és megszüntessék az előttük álló akadályokat. Ebben a szakaszban áttekintjük az egyes szintek által javasolt vagy már megtett különféle fellépéseket.

A Suzanne C. Thompson és Jennifer Pitts amerikai szociálpszichológusok által 1992-ben kidolgozott osztályozás alapján Piero Paolicchi olasz pszichológus és kutató **az önkéntes munka támogatásának emocionális**, **tájékoztatási** és **instrumentális** típusait különböztette meg. Érvelése szerint az önkéntes munka jellemzően instrumentális támogatásban részesül, noha bizonyos esetekben a másik két típus is legalább ugyanolyan fontos.[81] A szakpolitikai tervezés különböző szintjei számára egyaránt meg kellene találni e három támogatástípus megfelelő és kiegyensúlyozott kombinációját, és még ha az egyik több

78 A *Régiók Bizottságának* ír tagja, 2010.05.27.

79 A polgársági politikáért felelős tisztviselővel készített interjú: Európa a polgárokért (az önkéntesség európai éve (2011) programsorozat koordinátora), EB, DG EAC (újabban Kommunikációs Főigazgatóság), Brüsszel, 2010.01.20.

80 Uo.

81 Piero Paolicchi: „Narratives of volunteering” in *Journal of Moral Education*, 1995, 24(2), 159–173. o.

hangsúlyt kap is, a másik kettőről sem szabadna elfeledkezni. A különböző közigazgatási szintek például támogathatnák az önkéntesszervezetek kapacitásépítését, mivel azok gyakran szenvedik meg az igazgatási és marketingismeretek hiányát.[82]

A fiatalok önkéntesmunka-vállalása számára kedvező kultúra legtöbb jogi és szakpolitikai előfeltételét **nemzeti szinten** teremtik meg. A tagállamok hatáskörébe tartozik az önkéntes munka népszerűsítése és – a társadalom peremére szorult vagy önkéntes munkát jellemzően nem vállaló csoportok önkéntes tevékenységének támogatása által – egyenlő hozzáférés biztosítása az önkéntesmunka-lehetőségekhez. A tagállamoknak megvan a lehetőségük arra, hogy például belefoglalják az önkéntes munkát a meglévő ifjúságpolitikai programjaikba[83] vagy az országjelentésbe[84], ami fontos jelképes gesztus lenne az önkéntesség elismerésében. Néhány tagállam már rendelkezik önkéntességi stratégiával és az önkéntes munka támogatására előirányzott költségvetéssel.

Az önkéntesek tekintetében (az önkéntes tevékenységükkel összefüggő) baleset és betegség esetére, valamint a felelősségbiztosításra vonatkozó megfelelő jogszabályi rendelkezések kidolgozása és végrehajtása a tagállamok hatáskörébe tartozik.[85] Mivel törekedni kell az önkéntesek biztonságos és egészséges munkakörnyezethez és az alapvető megélhetési támogatáshoz való jogának védelmére, nemzeti szintű jogszabályokban lehetne meghatározni az önkéntesek és önkénteseket fogadó szervezetek jogait és kötelességeit.[86] Szintén állami szinten lehetne megvitatni a családi élet, a munka és az önkéntes tevékenység összeegyeztetése keretének kialakítását.[87]

Többen érveltek már amellett, hogy a nemzeti önkéntesmunka-programok keretében több lehetőséget kellene biztosítani a határokon átnyúló önkéntes munka számára. Ez növelné a külföldi önkéntes szolgálat népszerűségét.[88] A német és olasz nemzeti programok keretében például már van lehetőség külföldön önkéntes tevékenység végzésére (lásd a 3. és 2. mellékletben közölt

---

82 Technisches Hilfswerk, *The Promotion of Volunteer work in Civil Protection in the EU Member States and EEA countries on the basis of the recommendation of common standards*. Projektjelentés. Bonn, 2006, 25. o. http://www.eu-volunteers.net/004/final%20report.pdf [Letöltve: 2010.04.02.].

83 A Tanács és a tagállamok kormányainak a Tanács keretében ülésező képviselői által 2007. május 16-án elfogadott állásfoglalás a fiatalok önkéntes tevékenységeire vonatkozó közös célkitűzések végrehajtásáról (2008/C 241/01).

84 International Federation of Red Cross and Red Crescent Societies, the Inter-Parliamentary Union and United Nations Volunteers: *Volunteerism and legislation: A guidance note*. 2001, 24. o. Online elérhető az alábbi internetes címen: http://www.unv.org/fileadmin/docdb/pdf/2003/Guidance_Note_en.pdf.

85 Uo.

86 Ibid, 19. o.

87 Az Európai Parlament 2008. április 22-i állásfoglalása a gazdasági és társadalmi kohézió előmozdítása érdekében vállalt önkéntesség szerepéről.

88 A Bizottság 2008. július 3-i javaslata a fiatal önkéntesek európai mobilitásáról szóló tanácsi ajánlásról (COM (2008) 424).

esettanulmányokat). A német *Freiwilliges Sociales Jahr* (FSJ) és *Freiwilliges Ökologisches Jahr* (FÖJ) nemzeti ifjúsági civil szolgálati programok ezenfelül lehetőséget biztosítanak arra is, hogy külföldi résztvevők vállaljanak önkéntes munkát Németországban. Hasonló lehetőséget biztosít a francia civil szolgálat is.[89]

Számos javaslatot tettek olyan ösztönzőkre, amelyek nemzeti szinten hozzájárulhatnának az önkéntes munka népszerűsítéséhez. Az Unióban nyilvántartott önkéntesszervezetek számára lehetőség szerint héa-mentességet lehetne biztosítani a célkitűzéseik megvalósításához kapcsolódó beszerzéseik tekintetében.[90] Meg lehetne fontolni az önkéntesek és szervezeteik számára további adómentességek biztosítását, kedvezmény nyújtását a tömegközlekedésben, illetve az önkéntesek egyéb pénzügyi ösztönzőkkel történő segítését.[91] Az önkénteseket és családjaikat nem szabad megfosztani az őket máskülönben megillető szociális juttatásoktól.[92] Bizonyos országokban (például az Egyesült Királyságban és Németországban) lehetőség nyílik az önkéntes szolgálatnak a formális oktatás keretében elismert eredményként történő akkreditálására (lásd a 4. és 3. mellékletben közölt esettanulmányokat).

A regionális és helyi hatóságok vannak legközelebb az önkéntes munkát igazgató szervezetekhez, magukhoz a fiatal önkéntesekhez és a potenciális önkéntesekhez, beleértve a kevesebb lehetőséggel rendelkező fiatalokat is. Számos tagállamban ezek a hatóságok felelnek közvetlen módon az ifjúságpolitika megtervezéséért és a fiatalokat célzó tevékenységek megszervezéséért. Ennélfogva igen nagy potenciállal rendelkeznek az önkéntes munka fiatalok közötti népszerűsítése és az önkéntes-csereprogramok ösztönzése tekintetében.[93] A Régiók Bizottsága ezért azt tanácsolta, hogy ezeken a szinteken végezzenek pontosabb statisztikai adatgyűjtést az önkéntesek tevékenységéről az önkéntesmunka-infrastruktúra fejlesztése és az önkéntes tevékenységek közszolgálati hatóságok általi ösztönzése érdekében, ugyanakkor hangsúlyozta az önkéntes ágazat autonómiája tiszteletben tartásának fontosságát.[94]

---

89 Amandine Hubert, Department of Youth, Non-Formal Education and Voluntary Organisations: "Presentation of the French framework: The Civic Service". Presentation at the second meeting of the Expert Group on the Implementation of the Council Recommendation on the Mobility of Young Volunteers. Brüsszel, 2010.03.09.

90 Az Európai Parlament 2008. április 22-i állásfoglalása a gazdasági és társadalmi kohézió előmozdítása érdekében vállalt önkéntesség szerepéről.

91 International Federation of Red Cross and Red Crescent Societies, the Inter-Parliamentary Union and United Nations Volunteers, 22. o.

92 Uo. 15. o.

93 A Régiók Bizottsága 2008. november 26-i véleménye „a fiatal önkéntesek európai mobilitásáról" szóló tanácsi ajánlásra irányuló javaslatról.

94 A Régiók Bizottsága 2008. február 7-i véleménye: „Az önkéntesség hozzájárulása a gazdasági és társadalmi kohézióhoz".

Az adminisztratív eljárásokat egyszerűsíteni lehetne, mindamellett ügyelve a közpénzkiadások ellenőrzésére, és a hatóságok felajánlhatnák segítségüket az önkéntes szervezeteknek a finanszírozáshoz való hozzáférés elősegítése érdekében.[95] A regionális hatóságok szakpolitikai intézkedéseket vezethetnének be az önkéntesek szükséges tájékoztatáshoz, képzéshez, felügyelethez és támogatáshoz való jogának védelme érdekében.[96]

Mivel az EU jogrendszere nem rendelkezik az önkéntesség terén a nemzeti rendszerek összehangolásáról, az egységesítés helyett a tagállamokban meglévő rendszerek közötti együttműködést kell ösztönözni.[97] Számos uniós szakpolitikai dokumentum hangsúlyozza, hogy az önkéntes tevékenységek és rendszerek sokféleségét fenn kell tartani, sőt fokozni kell.[98] Anélkül, hogy csökkenteni kívánnák az önkéntesmunka-rendszerek sokféleségét, az uniós intézmények határozottan buzdítják a tagállamokat arra, hogy vegyenek részt a határokon átnyúló önkéntes tevékenységek előmozdításában, mivel a nemzeti, regionális és helyi hatóságok rendszerint elsősorban a belföldi önkéntes munkával foglalkoznak. Emiatt javasolható egy, a tagállamok közötti két- és többoldalú egyezmények és partnerségek kidolgozására szolgáló platform létrehozása.[99]

Az **uniós fellépések** által hozzáadott érték annak a lehetősége, hogy haszon legyen nyerhető „a tapasztalatok és helyes gyakorlatok tagállamok közötti cseréjének dimenziójából”.[100] Az információk és helyes gyakorlatok cseréje, valamint a normák meghatározása különösen hasznos az önkéntesekkel való méltányos bánásmód, szociális jogaik biztosítása, az önkéntesképzés keretének kialakítása (beleértve a nyelvoktatást is) és készségeik elismerése érdekében tett erőfeszítések során.

A Régiók Bizottsága sürgette, hogy az EU ne csak a közvetlenül az önkéntes munkát célzó programok (például a „Fiatalok lendületben”, a „Grundtvig” vagy a polgárságpolitika), hanem más uniós szakpolitikák keretében is fordítson figyelmet az önkéntes tevékenységre.[101] Az uniós finanszírozású programok keretében az önkéntes munka pénzbeli ellenértékének társfinanszírozási saját erőként történő elfogadása például elősegíthetné az önkéntes munka gazdasági értékének elismerését. Ezen túlmenően javasolta egy minden korosztály számára

95 Az Európai Parlament 2008. április 22-i állásfoglalása a gazdasági és társadalmi kohézió előmozdítása érdekében vállalt önkéntesség szerepéről.

96 International Federation of Red Cross and Red Crescent Societies, the Inter-Parliamentary Union and United Nations Volunteers, 19. o.

97 A Bizottság 2008. július 3-i javaslata a fiatal önkéntesek európai mobilitásáról szóló tanácsi ajánlásról.

98 Uo.

99 Uo.

100 A Bizottság 2009. június 3-i munkadokumentuma az önkéntesség európai évéről (2011): előzetes értékelés.

101 A Régiók Bizottsága 2008. február 7-i véleménye: „Az önkéntesség hozzájárulása a gazdasági és társadalmi kohézióhoz”;A Régiók Bizottsága 2010. február 9–10-i véleménye az önkéntesség európai évéről (2011).

nyitott európai önkéntesmunka-program létrehozását.[102] Ami kifejezetten az oktatáspolitikát illeti, jótékony hatású lenne az önkéntes munka felvétele az Europassban felsorolt kategóriák és kompetenciák közé.[103]

Az Eurostat emellett gyűjthetne adatokat az európai önkéntes munkáról és ösztönözhetné az önkéntes ágazat kutatását,[104] mivel az önkéntes munkával kapcsolatos adatok többsége jelenleg nem összehasonlítható a tagállamok között. Ennek oka az önkéntes tevékenység eltérő meghatározásában és az információgyűjtési módszerek és technikák közötti különbségekben keresendő. Általában ismételten rámutattak az önkéntesség szélesebb körű kutatásának szükségességére.

Az EU fontos fórumot jelenthetne az önkéntességgel kapcsolatos figyelemfelkeltés számára. Az Európai Önkéntes Központ (CEV) javasolta, hogy az EU vezessen be önkénteskártyákat, önkéntesdíjakat és egyéb nyilvános elismerési formákat,[105] és az önkéntesség európai éve 2011 minderre valóban alkalmat is kínál. Ezenfelül a legönkéntesbarátabb városnak, helyi vagy regionális hatóságnak közösségi és tagállami szinten megítélt jutalom[106] mindhárom szintet összefogná az önkéntes munka láthatósága javára. Javasolták egy finanszírozási kezdeményezés bevezetését is az EU által társfinanszírozott testvérvárosi program keretében, amely lehetővé tenné az önkéntesek testvérvárosok közötti cseréjét: ez a kezdeményezés szintén elősegítené az európai és helyi fellépési szintek közötti szinergiát.[107]

Ahogy azonban már számos viszonylatban kiemeltük, az önkéntesség előmozdítása során mindvégig szem előtt kell tartani azt a fő szempontot, hogy az **nem válthatja ki a foglalkoztatást, és azzal nem keverhető össze**[108]. Az

---

102 „Az önkéntesség hozzájárulása a gazdasági és társadalmi kohézióhoz": a *CSVnet (az olasz önkéntestámogató központok nemzeti szövetsége, c/o Európai Önkéntes Központ (CEV*) európai összekötő tisztviselőjével (volt horvátországi EVS-önkéntessel) készített interjú. Brüsszel, 2010.01.19.

103 Az Európai Parlament 2008. április 22-i állásfoglalása a gazdasági és társadalmi kohézió előmozdítása érdekében vállalt önkéntesség szerepéről.

104 Az Európai Parlament 2008. április 22-i állásfoglalása a gazdasági és társadalmi kohézió előmozdítása érdekében vállalt önkéntesség szerepéről; a Régiók Bizottsága 2008. február 7-i véleménye: „Az önkéntesség hozzájárulása a gazdasági és társadalmi kohézióhoz"; European Volunteer Centre: *General Assembly Conference „Putting volunteering on the economic map of Europe"*, 19. o.

105 European Volunteer Centre, *MOVE Conference on „Mutual recognition skills and competences gained through volunteering: Towards a European debate" organised by the European Volunteer Centre (CEV) in partnership with the European Economic and Social Committee (EESC) and the European Commission*, 18. o.

106 A Régiók Bizottsága 2010. február 9–10-i véleménye az önkéntesség európai évéről (2011).

107 A Régiók Bizottsága 2008. február 7-i véleménye: „Az önkéntesség hozzájárulása a gazdasági és társadalmi kohézióhoz".

108 A Tanács és a tagállamok kormányainak a Tanács keretében ülésező képviselői által 2004. november 15-én elfogadott állásfoglalás a fiatalok önkéntes tevékenységeire vonatkozó közös célkitűzésekről, és a Tanács és a tagállamok kormányainak a Tanács keretében ülésező képviselői által 2007. május 16-án elfogadott állásfoglalás a fiatalok önkéntes tevékenységeire vonatkozó közös célkitűzések végrehajtásáról.

önkéntes munka hasonlóképpen nem helyettesítheti a kormányzatok által biztosítandó közszolgáltatásokat sem.[109] Ezért – a Vöröskereszt és Vörös Félhold Társaságok Nemzetközi Szövetsége, az Interparlamentáris Unió és a United Nations Volunteers javaslata szerint – a munkaügyi jogszabályoknak egyértelművé kellene tenniük, hogy az önkéntes munka ellentételezése nem tartozik a fizetett munka fogalma alá, és biztosítaniuk kellene, hogy az önkéntesség ne szolgálhasson az alacsonyan fizetett illegális munka fedezésére. Nagyon fontos, hogy a jogszabályok mentesítsék az önkénteseknek fizetett ellentételezést az általános adórendszerek hatálya alól, mivel azok bennfoglalása tovább csökkentené az önkénteseknek nyújtott, egyébként is igen szerény kompenzáció összegét. Szintén felmerült, hogy a minimálbér ne legyen alkalmazandó a nonprofit szervezetekre,[110] ennek a javaslatnak a végrehajtása azonban bonyolult lenne, és esetleg lehetetlenné tenné az önkéntes munka és a nonprofit ágazatban való foglalkoztatás közötti megkülönböztetést.

Látható tehát, hogy az önkéntes munkával kapcsolatos többszintű politikai tervezés terén számos mind a lehetőség, mind a kihívás. Az EU-nak, a nemzeti kormányoknak és a regionális tisztviselőknek egyaránt mindent meg kell tenniük azért, hogy a polgároknak – pénzügyi forrásaikra való tekintet nélkül – lehetőségük nyíljon az önkéntes munkára, ha úgy kívánják.[111] A szakpolitikai ajánlások a jelentés végén olvashatók, míg a kihívásokat a következő fejezet (3.4. szakasza) elemzi részletesebben.

[109] Az Európai Parlament 2008. április 22-i állásfoglalása a gazdasági és társadalmi kohézió előmozdítása érdekében vállalt önkéntesség szerepéről; a Tanács 2008. november 20-i ajánlása a fiatal önkéntesek európai mobilitásáról.

[110] International Federation of Red Cross and Red Crescent Societies, the Inter-Parliamentary Union and United Nations Volunteers, 12. o.

[111] Ibid, 19. o.

3. Az Európán belüli határokon átnyúló önkéntes munka jelenlegi helyzetének értékelése

A jelentés harmadik része az elméleti kutatásunk és interjúink főbb eredményeit mutatja be a kutatási témák szerinti bontásban. A jelenlegi helyzet ezen értékelése alapján ajánlásokat fogalmaztunk meg. Ez a fejezet öt tágabb témát vizsgál. Az első szakaszban felvázoljuk a fiatal nemzetközi önkéntesek társadalmi-gazdasági profilját és megvitatjuk a nemzetközi önkéntes szolgálatban való részvételük indítékait. A második szakasz a (potenciális) fiatal nemzetközi önkéntesek szükségleteit járja körül maguk a megkérdezett önkéntesek, valamint a nemzetközi csereprogramok igazgatásában jelentős tapasztalattal rendelkező szervezők elmondása alapján. A harmadik szakaszban összefoglaljuk az önkéntes munkából úgy maguk az önkéntesek, mint a küldő és fogadó társadalmak javára származó előnyöket. A negyedik szakaszban tematikus bontásban elemezzük a határokon átnyúló önkéntes munka terén fennálló kihívások különféle fajtáit. Végezetül áttekintjük a különféle nemzeti önkéntesmunka-rendszereket, amelyek összeegyeztethetetlensége áll nem egy, a határokon átnyúló önkéntes munka terén jelentkező probléma hátterében.

3.1. A határokon átnyúló önkéntes munkát végző fiatalok jellemzői és indítékai

Nincsen egyértelmű válasz arra, mit jelent önkéntesnek lenni, és milyen okokból vállalkozik valaki a külföldi önkéntes munkavégzésre. Minderről már számos tudományos vitát folytattak. Az alábbiakban röviden áttekintjük az e témában zajlott közelmúltbeli vitákat, amivel szemléltetni szándékozunk a határokon átnyúló önkéntes munkáról alkotott kép sokféleségét és változékonyságát.

Különféle tanulmányok foglalkoztak az önkéntes munkára hajlamos személyiségtípusokkal. A szakirodalom vizsgálta az önkéntes munka különféle típusait, valamint az önkéntesek profilját és indítékait is.[112] Omri Gillath és mások pszichológiai nézőpontból kutatták az önkéntesek önzetlenségét, és

[112] Pl. Sara Dolnicar és Melanie Randle: „What Motivates Which Volunteers? Psychographic Heterogeneity Among Volunteers in Australia” *In: Voluntas: International Journal of Voluntary and Nonprofit Organizations*. 2007, 18(2), 135–155. o.; Lora D. Allison, Morris A. Okun és Kathy S. Dutridge: „Assessing Volunteer Motives: A Comparison of an Open-ended Probe and Likert Rating Scales”. In: *Journal of Community & Applied Social Psychology*. 2002, 12(4), 243–255. o.

összefüggésbe hozták azt a kötődéselmélettel.[113] Sara Dolnicar és Melanie Randle különbséget tett a „klasszikus önkéntesek” (az ő motivációjuk elsősorban „olyasmit csinálni, amit tényleg érdemes”, ezt követi a személyes elégedettség és mások segítése), az „elkötelezett önkéntesek” (náluk mindegyik előbb említett indíték egyszerre van jelen), a „személyes úton bevont önkéntesek” (akik személyes kapcsolatok miatt csatlakoznak szervezetekhez vagy ügyekhez), a „személyes elégedettség által motivált önkéntesek”, az „altruisták” és az „egyéb önkéntesek” (akiknek sajátos indítékaik vannak, például munkatapasztalat szerzése) között.[114]

E sokféleség ellenére egyes szerzők hangsúlyozzák, hogy az önkéntes munka egyre szorosabban kapcsolódik a karrierlehetőségekhez és a személyes fejlődés motivációjához – a jelek szerint egyre inkább **befektetésnek** tekintik azt.[115] Több szerző rámutatott, hogy míg a külföldi önkéntesmunka-vállalás régebben a "fogyasztói kultúrából" kiszakadni vágyók körében volt népszerű tevékenység, mára egyre inkább **a karrier terén tett előrelépéssé** válik, amely javítja a jövőbeni kilátásokat és úgy a munkáltatók, mint általában a társadalom által elismert készségek kifejlesztéséhez járul hozzá. Noha bizonyos szerzők szélsőségesen bírálják a külföldi önkéntes munka jelenlegi indítékait, hangsúlyozni kell, hogy a nemzetközi önkéntesség terén a közelmúltban bekövetkezett fejlemények miatt a külföldi önkéntes tevékenység sokak számára vonzóbbá vált, és több lehetőséget biztosít arra, hogy az emberek önkéntes tevékenységeken keresztül jobban megismerjék saját magukat.

Hasonlóképpen a „Transitions abroad” nemzetközi önkéntes munkával foglakozó portál is kiemeli, hogy míg a határokon átnyúló önkéntes szolgálat hátterében régebben elsősorban humanitárius és jótékonysági megfontolások álltak, mára a nemzetközi önkéntesség „színt váltott”. Először is többeket vonz a rövid távú önkéntes munka (azaz az úgynevezett önkéntes vakáció, más néven „volunturizmus”).[116] Ezek az emberek hosszabb távú elkötelezettség helyett inkább „à la carte” szeretik megválasztani a segítségnyújtásuk módját.[117] A hosszú távú önkéntes munka vonzereje ezzel szemben abban is állhat, hogy a szokványos hosszabb időtartamú vakációnál jobb lehetőséget biztosít a

---

113 Omri Gillath et al.: „Attachment, caregiving, and volunteering: Placing volunteerism in an attachment-theoretical framework”. *Personal Relationships*, 2008, 12(4), 425–446. o.

114 Dolnicar, 135. o.

115 John Wilson és Marc Musick például különböző felméréseket idéz, amelyek szerint az USA és Kanada önkénteseinek mintegy egyharmada hozza összefüggésbe az önkéntes munkával kapcsolatos elvárásait a karrierjük során hasznosítható új kapcsolatok létesítésével és új készségek elsajátításával. John Wilson és Marc Musick: „Doing well by doing good: Volunteering and occupational achievement among American women”. In: The Sociological Quarterly, 2003, 44(3), 434. (433–450.) o.

116 Volker Poelzl: „The Changing Face of International Volunteering: Trends in Volunteer Opportunities Abroad’. *Transitions abroad*, 2008. http://www.transitionsabroad.com/listings/work/volunteer/articles/trends_in_volunteering_abroad.shtml [Letöltve: 2009.05.11.].

117 Lesley Hustinx: „Weakening Organizational Ties? A Classification of Styles of Volunteering in the Flemish Red Cross. In: *Social Service Review*, 2005, 625. (624–652.) o.

helybeliekkel való kapcsolatépítésre. Másodszor, mivel a biztonság egyre inkább elsődleges fontosságú kérdéssé válik, a "viszonylag kellemes és könnyű" önkéntes munkák nyernek inkább teret a piacon. Harmadrészt mivel az önkéntes tevékenység egyre gyakoribbá válik és nő az önkéntesmunka-lehetőségek iránti kereslet, az önkéntesektől egyre kevesebb kötelezettségvállalást és egyre alacsonyabb szintű képzettséget kívánnak meg.[118] Az izgalmas új élményekért végzett önkéntes tevékenység élesen különbözik az önkéntes munka eredeti céljától, mások segítésétől.

A kutatók szerint kezdenek elmosódni az önkéntesség, a turizmus és a rövid távú külföldi munkavállalás közötti határok. Ez talán közvetlenebbül igaz a tengerentúli önkéntes munkára, amely költségesebb és „egzotikusabbnak" tekinthető, mint az Európán belüli önkéntes szolgálat. Az önkéntesek Unión belüli mobilitásának fejlesztése kevésbé kockázatos, mert kevésbé vonzza a „kalandorokat", azaz olyanokat, akik konfliktusokat és félreértéseket okoznak a fogadó országban, mert naiv módon gyors változásokat akarnak elérni a helyi szokások „megreformálásával". Ezekben az esetekben az önkéntesek előítéleteik miatt nem képesek megfelelő viszonyt kialakítani a helybeliekkel, és szolgálatuk több kárt okoz, mint amennyi hasznot hoz.[119] Az európai nemzetközi önkéntes munka hozzájárul az európai identitás kialakításához, és nem szabad konzerválnia az úgynevezett „első" és „harmadik világ" között tátongó mély egyenlőtlenségeket. Mindamellett fennáll annak a kockázata, hogy a Nyugat-Európából érkező, elméletileg mélyen gyökerező önkéntességi és demokratikus hagyományokkal rendelkező fiatal önkéntesek felsőbbrendűnek érezhetik magukat a volt kommunista államokbeli társaiknál.

E fejlemények tükrében a vita elsősorban arról szól, hogy a határokon átnyúló önkéntes munkát végző fiatalok indítékai nagyobbrészt önzetlenek vagy inkább saját érdekeiket tartják szem előtt. Nem szabad azonban éles különbséget tenni az „egoisztikus" és „altruisztikus" indítékok között. Az önkéntesmunka-vállalással kapcsolatos döntés hátterében valójában többféle személyes motiváció keveréke áll, amelyben rendszerint önzetlen értékek és önös érdekek egyaránt jelen vannak.

3.1.1. A határokon átnyúló önkéntes munkát végző európai fiatalok társadalmi-gazdasági profilja

Az EVS adatbázisa és a megkérdezettek jellemzői szerint a határokon átnyúló önkéntes tevékenységben részt vevő személy jellemzően fiatal, képzett,

---

118 Poelzl.

119 Bernardinai.lt, „Jaunimo nedarbas: Kolpingo patirtis". 2010. http://www.bernardinai.lt/straipsnis/2010-05-18-jaunimo-nedarbas-kolpingo-patirtis/44910 [Letöltve: 2010.06.03.].

viszonylag vagyonos családi háttérrel rendelkező nő. Mielőtt továbblépnénk az önkéntes munka indítékainak kérdésére, ebben a szakaszban részletesebben megvizsgáljuk a fiatal nemzetközi önkéntes prototípusának társadalmi-gazdasági profilját.
A kevés rendelkezésre álló információból nehéz megítélni az európai nemzetközi önkéntesek átlagéletkorát, de az EVS adatai alapján a szolgálat önkénteseinek többsége **22–26 éves**[120] (noha a hivatalos korhatár ennél tágabb). A fiatalok általában életük egyfajta „küszöböt" jelentő pontjain – a legtöbb esetben a középiskola vagy egyetem befejezése után – kezdenek önkéntes tevékenységbe.
Európában a leggyakoribb tendencia az önkéntes munka egyetemi diplomaszerzést követő beiktatása. Ennélfogva az európai nemzetközi önkéntesek következő jellemzője a **felsőfokú diploma**. Az „Ifjúság" program értékelése szerint a 2000 és 2006 közötti EVS programozási időszakban részt vevő fiatalok 75%-a folytatott felsőfokú tanulmányokat, és csak kevesen végeztek szakközépiskolában.[121] Az Olaszországban, Németországban, Franciaországban, Csehországban és Lengyelországban végzett, önkéntes munkával kapcsolatos kutatások eredményei is arra mutattak, hogy a résztvevők többsége magasan képzett.[122] Ezt az összes elkészített esettanulmány is megerősítette (lásd az 1–7. mellékletet).

Az önkéntesek átlagéletkora azonban az Unión belül változó, és különbség figyelhető meg a „régi" és „új" uniós tagállamok között. Az EU-15-ből származó fiatalok már a középiskola befejezése után is igen gyakran döntenek az önkéntes munka mellett. Ezzel szemben a határokon átnyúló önkéntes tevékenységekben részt vevő kelet-európai fiatalok körében ez a csoport csak egy töredéket képvisel. A lengyelek, magyarok vagy litvánok nagyobb valószínűséggel kezdenek külföldi önkéntes munkába egyetemi tanulmányaik alatt vagy után.[123]

Ez részben a felsőoktatási piac helyzetével magyarázható. Olyan országokban, mint például Németország, ahol az egyetemi férőhelyek iránti kereslet jóval nagyobb a kínálatnál, a végzetteknek valamiféle ideiglenes tevékenységgel kell

---

120 Programigazgató: *Fiatalok lendületben*, 2. alprogram(EVS), Brüsszel, 2010.01.19.

121 Sacha Koppert et al., *Az IFJÚSÁG közösségi cselekvési program (2000–2006) külső záróértékelése.* Zárójelentés. 2007, 90. o. Online elérhető az alábbi internetes címen: http://ec.europa.eu/dgs/education_culture/ evalreports/youth/2007/prog/report_en.pdf .

122 Regine Schröer: „Youth civic service in Europe: comparison of policies and programmes – France, Germany, Italy, Czech Republic, Poland and at European level' in: Howard Williamson és Bryony Hoskins és Philipp Boetzelen (szerk.): *Charting the landscape of European youth voluntary Activities.* Strasbourg: Council of Europe Publishing, 2005, 90. (81–105.) o. Online elérhető az alábbi internetes címen: http://youth-partnership.coe.int/youth-partnership/documents/EKCYP/Youth_Policy/docs/Voluntary/2005_charting_landscape_voluntary_coe pub.pdf .

123 Agnieszka Moskwiak: „Learning and recognition of voluntary activities' in Williamson and Hoskins with Boetzelen, 148. (145–156.) o. Lásd még az 5. és 6. mellékletet.

„áthidalniuk” a középiskola és az egyetem közötti időszakot, ezért számos nemzetközi önkéntes csak 19 éves (lásd a 3. mellékletet). Ezzel összefüggésben azonban a társadalom hozzáállása is fontos szerepet játszik: Nyugat-Európában elfogadott jelenség egy kis időre kiszakadni a mindennapokból és végiggondolni, hogyan tovább, milyen tanulmányokat érdemes folytatni és milyen pályát kellene választani, ez idő alatt pedig az önkéntes munka ésszerű lehetőségnek tekinthető. Ezzel szemben sok kelet-európai tekinti a teljes munkaidőben végzett önkéntes tevékenységet terméketlen időnek, amely sokkal jobban kihasználható lenne formális felsőfokú oktatásban való részvétellel vagy a munkaerőpiacra való belépéssel. Meglehetősen nagy a társadalmi nyomás az irányban, hogy a középiskola után azonnal egyetemre kell menni.

A határokon átnyúló önkéntes tevékenység mellett döntő fiatalok nagyobbrészt **felsőbb társadalmi osztályból** kerülnek ki, így meg tudják fizetni a program díját és az egyéb felmerülő – például megélhetési és utazási – költségeket.[124] A felsőoktatás és a tehetős társadalmi háttér gyakran összefügg és erősíti egymást. Ugyanakkor a hátrányos társadalmi helyzetű emberek gyakran nem rendelkeznek a hosszabb külföldi tartózkodáshoz szükséges készségekkel és tapasztalattal, és kevésbé valószínű, hogy érdeklődnének a határokon átnyúló önkéntes munka iránt. Ezért ők a résztvevőknek csak alacsony százalékát teszik ki, még az EVS-ben is, amely kifejezett integrációs politikát folytat a hátrányos helyzetű fiatalok vonatkozásában.[125]

Amint már említettük, szintén fontos szempont, hogy az uniós nemzetközi önkéntesek többsége **nő**. Az EVS programrésztvevőkkel (a programban közreműködő európai országokkal folytatott projektekben részt vevőkkel) kapcsolatos 2005. évi adatai szerint a fiatal önkéntesek 70%-a volt nő és mindössze 30%-a férfi.[126] Az arányok tagállamonként változnak, de a tendenciát az összes olyan esettanulmány megerősíti, ahol rendelkezésre álltak a nemek szerinti megoszlásra vonatkozó adatok. Olaszországban például a fogadott EVS-önkéntesek 75%-a, a kiküldötteknek pedig 62%-a nő (lásd a 2. mellékletet). A német tagállami határokon átnyúló önkéntesmunka-kezdeményezések (az FSJ és FÖJ) résztvevőinek akár 80%-a is nő lehetne, ha kizárnánk az önkéntesmunka-rendszereket polgári szolgálat teljesítése érdekében választó férfiakat (lásd a 3. mellékletet).

---

124 Kate Stanley: „More than a numbers game: a UK perspective on youth volunteering and active citizenship’ in Howard Williamson és Bryony Hoskins és Philipp Boetzelen (szerk.): *Charting the landscape of European youth voluntary Activities*, 107–115. o.

125 Schröer: „Youth civic service in Europe: comparison of policies and programmes – France, Germany, Italy, Czech Republic, Poland and at European level’, 96. o.

126 Európai Bizottság: „Az Európai Önkéntes Szolgálat: rövid ismertető”. Brüsszel, 2006, 2. o. http://ec.europa.eu/youth/archive/evs2006/download/EVS_Fact_sheet.pdf [Letöltve: 2010.01.31.].

A sorkatonai szolgálat helyett civil szolgálat választásának lehetősége előmozdítja az önkéntes jellegű tevékenységeket, noha az a szó szoros értelmében nem igazán önkéntes, hiszen jogszabályi kötelezettség. Másfelől a katonai vagy polgári szolgálatot letöltött fiatalemberek rendszerint nem lelkesednek egy újabb egyéves önkéntes szolgálat lehetőségéért. Ez mindamellett nem magyarázza, miért vesz részt jóval több nő Európa-szerte az önkéntes tevékenységekben, hiszen számos uniós tagállamban már eltörölték a kötelező sorkatonai szolgálatot. A jelenség valószínűleg inkább azzal függhet össze, hogy a belföldi önkéntesmunka-vállalás terén is inkább a nők dominálnak.

3.1.2. A külföldön önkéntes munkát vállaló európai fiatalok indítékai

Abból a tényből kiindulva, hogy bizonyos csoportok szívesebben vállalkoznak önkéntes szolgálatra, felvetődik a motiváció összetett kérdése. Amint már említettük, szinte lehetetlen egyetlen okot megemlíteni – rendszerint többféle indíték kombinációja áll a háttérben. Az időperspektíva szintén fontos szempont, mivel a motiváció változik: az önkéntes szolgálat vállalásának okai igazodnak a fogadó ország és szervezet helyzetéhez. Végül a "miért is fogtam bele?" kérdése veszít jelentőségéből, mivel az önkénteseknek kell eldönteniük, mi motiválja őket.

A belföldi önkéntes munka indítéka az esetek többségében az a szándék, hogy segítsünk másokon, és értelmes részidős tevékenységet keressünk.[127] Ugyanakkor a határokon átnyúló önkéntes munka nehezebb döntést jelent, mivel ehhez hosszabb időre el kell hagynunk otthonunkat. Ennélfogva a nemzetközi önkéntes tevékenység vállalását más tényezők is motiválják, de legalábbis többféle oka lehet. Egy, a nemzetközi önkéntes munka indítékairól szóló tanulmány szerint ezek az okok lehetnek önzetlenek vagy saját érdekeket szolgálók, de legtöbbször e kétféle indíték kombinációjáról van szó.[128] Példának okáért bár a svájci önkéntesekkel kapcsolatos kutatások szerint a válaszadók 77%-a úgy nyilatkozott, hogy indítékaik között szerepelt mások segítése,[129] csak 11%-uk állította, hogy ez volt "az egyetlen hajtóerő a nemzetközi önkéntes munka iránti érdeklődésük mögött".[130]

127 Például Monika Kėžaitė: „Savanoriškos veiklos poveikis jaunam žmogui" in Lažauninkaitė, Bernadeta (szerk.): *Apie savanorišką veiklą: straipsnių rinkinys*. Kaunas: Actio Catholica Patria, 2007, 98. o.

128 Rehberg, 119–120. o.

129 Ibid, 113. o.

130 Ibid, 119. o.

A külföldi önkéntes munka elsősorban azért vonzó a fiatalok számára, mert lehetőséget biztosít **egy másik ország megismerésére** (interkulturális tapasztalatszerzésre). Az interkulturális tapasztalatszerzés része új kultúrák és hagyományaik, valamint új emberek megismerése is, ami még érdekesebbé teszi a külföldi életet.[131] Számos tanulmány említi ezt az indítékot a fiatalok határokon átnyúló önkéntes munkában való részvétele kapcsán. Az új kultúra és új emberek megismerését a lengyel fiatalok említették leggyakrabban az EVS-ben való részvételük okaként.[132] Egy, az EVS német résztvevőiről 1999-ben készített felmérés szintén arra mutatott, hogy egy másik kultúra vagy társadalom megismerése legtöbbjük számára fontos volt.[133] Litván társaik fele és a Magyarországon megkérdezett fogadott és kiküldött EVS-önkéntesek túlnyomó többsége (85%) szintén azt állította, hogy az interkulturális tapasztalatszerzés miatt vágott bele az EVS-programba.[134]

A másik kultúra megismerése iránti vágyat kiegészíti a változás, a kaland és a kihívások keresése. Az anyaország hosszabb időre történő elhagyása rendszerint együtt jár a szokványos tevékenységekből és mindennapi környezetből való kiszakadással, és lehetőséget biztosít arra, hogy az ember **valami egészen mást, valami izgalmasat csináljon**. Más szempontból nézve a külföldi önkéntes munkavállalás tekinthető egyszerűen a rutintevékenységek vagy tanulmányok megszakítására kínálkozó módnak is.[135] Egyes szerzők megjegyzik, hogy ez az indíték az utóbbi időben egyre népszerűbbé válik. Kate Simpson szerint az oktatás és a foglalkoztatás (vagy a továbbtanulás) között egy év szünet kivétele „valaha lázadásnak számított", mára azonban „az egyéves szünet intézményesen elfogadott kereskedelmi ágazattá vált, amely újfajta polgárokat képez a globális kor számára".[136]

A külföldi önkéntes szolgálat valódi **kihívást** jelenthet, mivel az ember nem gondolhatja meg magát csak úgy és nem térhet haza – magyarázta egy volt németországi EVS-önkéntes.[137] Az önkéntesek azért vállalkoznak külföldi munkára, mert úgy gondolják, hogy a stresszes és váratlan helyzetek segítségével kipróbálhatják saját határaikat.[138] Néhányan kifejezetten azt állítják,

---

131 Rehberg, 113. o.

132 Moskwiak, 150. o.

133 Roland Becker et al.: *Lern- und Bildungsprozesse im Europäischen Freiwilligendienst*. Bonn: JUGEND für Europa, 2000, 14. o. Online elérhető az alábbi internetes címen: http://www.jugendfuereuropa.de/downloads/4-20-965/special1.pdf.

134 Monika Kėžaitė és Vaida Špokevičiūtė: „Europos savanorių tarnybos poveikis jaunam žmogui ir organizacijai". Jaunimo tarptautinio bendradarbiavimo agentūra, 2006 (tyrimo ataskaita), 6. o.; Szociális és Munkaügyi Minisztérium: *Magyarország nemzeti beszámolója a fiatalok önkéntes tevékenységéhez kapcsolódó közösségi célkitűzések megvalósításáról*. Budapest, 2007, 18. o.

135 Németországban dolgozó volt litván EVS-önkéntes, Vilnius, 2010.02.03.

136 Kate Simpson: 'Dropping Out or Signing Up? The Professionalisation of Youth Travel'. *Antipode*, 2005, 37(3), 447. (447–475.). o.

137 Németországban dolgozó volt litván EVS-önkéntes, Vilnius, 2010.02.04.

138 Litvániában dolgozó német EVS-önkéntes, 2010.01.29.

hogy a külföldi önkéntes munka – ahol egyedül, ismeretlen környezetben kell túlélni a család és barátok segítsége nélkül – egyfajta **beavatási rítusként** szolgál a felnőtti létbe.[139]

A külföldi önkéntes munkára szakított idő arra is lehetőséget biztosíthat, hogy az ember elgondolkozzon, **merre tovább**, milyen irányba induljon el a jövőben. Ez az oka annak, hogy a fiatalok rendszerint életük bizonyos jelentős pillanataiban – a középiskola és a felsőoktatás vagy az egyetem és a foglalkoztatás közötti átmenet időszakában – vállalkoznak ilyen munkára. Egy Litvániában dolgozó német EVS-önkéntes például úgy tekintette, hogy szolgálata lehetőséget biztosít számára annak eldöntésére, mit tanuljon a későbbiekben.[140] Egy másik EVS-önkéntes – egy litván érettségizett – úgy döntött, hogy a németországi önkéntes szolgálatának leteltével német bölcsész szakon tanul tovább.[141] Az önkéntes szolgálat ugyanakkor **ideiglenes megoldást** is jelenthet egyes oktatási vagy munkaerő-piaci helyzetekben vagy más problémák esetében (például a kevesebb lehetőséggel rendelkező fiatalok számára). Egyesek ezáltal kerülhetik el a hazájukban rájuk váró munkanélküliséget (lásd a 3., 5. és 6. mellékletet). A nemzetközi önkéntes szolgálat mindkét esetben segít a különböző életfázisok közötti átmenetek áthidalásában.

A határokon átnyúló önkéntes munka a közvélemény szerint fejleszti a **készségeket és képességeket**. Ebben a tekintetben a legfontosabb szempont az idegen nyelv megtanulásának szándéka, amely 2006-ban a magyar önkéntesek 89%-a[142] és a megkérdezett litván EVS-önkéntesek több mint egyharmada[143] számára jelentett motiváló tényezőt. A nem idegenforgalmi célú külföldi tartózkodást és az idegen nyelv gyakorlását rendkívül értékes tapasztalatnak tekintik mind az egyén fejlődése, mind a sikeres jövő – a szakmai orientáció, a munkatapasztalat és a munkahelyen felhasználható puha készségek – szempontjából.[144] Mivel a közfelfogás szerint javítja a foglalkoztathatóságot, motiváló tényezőt jelenthet azoknak, akik még nem döntöttek a jövővel kapcsolatos terveikről. Az egy-egy bizonyos területen végzett munka lehetővé teszi a szakmai készségek fejlesztését vagy egy lehetséges pálya kipróbálását. Ilyen esetben több figyelmet fordítanak a projekttevékenységre, mint a fogadó országra.[145] Egy volt egyesült királysági EVS-önkéntes számára, aki információtechnológiát tanult, a Luxemburgban az Európa Kulturális Fővárosa

---

139 A *British Council*-nál (a „Fiatalok lendületben' program egyesült királysági nemzeti irodájánál) az Európai Önkéntes Szolgálat szerződésekért és projektekért felelős projekttisztviselője, London, 2010.03.31.

140 Litvániában dolgozó német EVS-önkéntes, 2010.01.29.

141 Németországban dolgozó volt litván EVS-önkéntes, Vilnius, 2010.01.27.

142 Szociális és Munkaügyi Minisztérium, 18. o.

143 Kėžaitė and Špokevičiūtė, 6. o.

144 Például Moskwiak, 150–151. o.; Roland Becker et al., 14. o.; a CVSnet európai összekötő tisztviselője (volt horvátországi EVS-önkéntes), Brüsszel, 2010.01.19.

145 Németországban dolgozó volt litván EVS-önkéntes, Vilnius, 2010.02.04.

projekt keretében végzett egyéves önkéntes munka lehetőséget biztosított az átképzésre és arra, hogy később a kultúra területén tudjon elhelyezkedni.[146] A lengyel EVS-önkéntesekkel kapcsolatos kutatások szerint a válaszadók közel egynegyede jelezte, hogy az EVS-ben való részvétel lehetőséget biztosított számukra az iskolában vagy egyetemen szerzett ismeretek és készségek alkalmazására.[147] A külföldi önkéntes munka így képzésként vagy gyakorlatként is szolgálhat egy-egy konkrét szakterületen.
Az adott projekttel kapcsolatos döntést hasonlóképpen az is motiválhatja, hogy valaki **ugyanazon a területen szeretne önkéntes munkát vállalni**, amelyen már az anyaországban is dolgozott hasonló keretek között.[148] Ez kapcsolódhat a **mások segítésére** irányuló szándékkal, hiszen (amint az előzőekben már említettük) a belföldi önkéntes tevékenység hátterében elsősorban önzetlen okok állnak. A német- és magyarországi EVS-önkéntesekről készült felmérés azonban arra mutatott, hogy a segítőkészség rendkívül motiváló tényező volt a határokon átnyúló önkéntesmunka-vállalás tekintetében is (lásd a 3. és 6. mellékletet). A segítő szándéktól vezérelt önkéntesek gyakran vállalnak olyan munkát, amely közvetlen kapcsolatot tesz lehetővé az emberekkel.

Ezen túlmenően számos különféle személyes okot lehet felsorolni, mint például a szülőktől való elszakadás szándéka, a függetlenség (és adott esetben az új önazonosság megteremtése) iránti vágy, vagy a barátok szülőhazájának felkeresése.[149] Noha mindenkit más indítékkészlet motivál, levonható a következtetés, hogy a külföldi önkéntes munkavállalás hátterében leggyakrabban a következő tényezők állnak: új kultúra megismerése (a szó legszélesebb értelmében), új kihívásokkal való szembesülés és izgalmas élmény keresése, ugyanakkor értelmes és értékes időtöltés iránti igény.

3.2. A határokon átnyúló önkéntes munkát végző fiatalok szükségletei

A külföldi önkéntes munka olyan élmény lehet a rá vállalkozó fiataloknak, amely egész életüket megváltoztatja – és ez a legtöbbször így is történik, a kellemetlenségek és kényelmetlenségek ellenére. Előfordul azonban olyan eset is, hogy a várva várt önkéntesmunka-kaland csalódást okoz, mert a közreműködő partnerek nem tesznek meg minden tőlük telhetőt. Problémát jelenthet az is, ha az önkéntesek megalapozatlan előzetes elvárásokkal indulnak neki a munkának, vagy nem szánnak elég időt a program, a fogadó projekt, az ország vagy a szervezet alaposabb megismerésére.

146 Egy Luxemburgban dolgozó volt brit EVS-önkéntessel készített interjú, 2010.04.02.
147 Moskwiak, 149. o.
148 A CVSnet európai összekötő tisztviselője (volt horvátországi EVS-önkéntes), Brüsszel, 2010.01.19.
149 Litván, volt németországi EVS-önkéntes, Vilnius, 2010.02.03.

Egy német kutatás szerint, amely az EVS programelhagyóit vizsgálta, az egyes projekteken belül **az egyén várakozásai és a külföldi önkéntes munkavégzés valódi mibenléte közötti eltérés** az egyik fő oka a nemzetközi önkéntes szolgálat megszakításának.[150] Erre a tévedésre pedig azért kerülhet sor, mert a jövőbeni önkéntesek helytelen vagy nem teljes körű **tájékoztatást** kaptak, amint arra számos megkérdezett EVS-önkéntes rámutatott. A várakozásokban való csalódás azonban önmagában nemigen vált ki a munka megszakításával és hazatéréssel kapcsolatos döntést – ehhez rendszerint más kellemetlenségek is hozzájárulnak.[151] Az EVS programelhagyó önkéntesei gyakran panaszkodtak arról is, hogy **a munka vagy nem volt elég igényes, vagy túl igényes volt**, és **nem támaszkodhattak mentoraikra vagy konzulenseikre a problémák megoldása során.**[152]

Ez utóbbi problémák nyilvánvalóan a fogadó szervezetek felelősségi körébe tartoznak. Ha a fent említett gondok merülnek fel, az arra mutat, hogy **a fogadó szervezet nem szentelt kellő figyelmet** a csere megszervezésére és előkészítésére. A nemzetközi önkéntesek különösen sérülékennyé válhatnak, ha a szervezetek és a hatóságok cserben hagyják őket, mivel külföldi környezetben élnek, és számos tagállam nem tekinti az önkéntes munkát jogállásnak.

Másfelől **a határokon átnyúló önkéntes munka potenciálját nem vizsgálták még kimerítően**. Egy 2007. évi Eurobarométer-felmérés szerint a megkérdezett európai fiataloknak csak16%-a vett részt bármiféle önkéntes tevékenységben. A válaszadók 74%-a azonban azt mondta, hogy érdekelné az önkéntes munka, ha több program ösztönözné azt.[153] A legnagyobb európai nemzetközi önkéntesmunka-rendszernek, az EVS-nek évente 5–6000 résztvevője van, mindamellett az Európai Bizottság becslése szerint ha az Európai Unióban élő 96 millió 15–29 éves fiatalnak akár csak 0,1%-a hajlandó lenne önkéntesmunka-projektben közreműködni, ez évente 64 000 külföldre utazó fiatalt jelenthetne.[154] Az évi 64 000 önkéntes nagyon nagyralátóan hangozhat, de még mindig kevesebb mint egyharmada lenne az Erasmus program éves részvételi arányának.[155] A jelenlegi finanszírozási arány mellett persze nyilvánvalóan lehetetlen lenne kizárólag az EVS keretében létrehozni és igazgatni mindezeket az önkéntesmunka-lehetőségeket.

---

150 Gerd Mutz és Susanne Korfmacher: *Grenzerfahrungen. Abbrecherinnen und Abbrecher im Europäischen Freiwilligendienst. Eine Studie.* Bonn: JUGEND für Europa, 2003, 27. o. Online elérhető a következő internetes címen: http://www.jugendfuereuropa.de/downloads/4-20-103/grenzpubl.pdf.

151 Ibid, 13. o.

152 Uo., 24–26., 29. o.

153 Flash Eurobarometer 202, Európai fiatalok: 15–30 éves fiatalokkal készített felmérés az Európai Unióban. Elemző jelentés. Luxembourg, 2007, 12, 14. o. http://ec.europa.eu/public_opinion/flash/fl_202_sum_en.pdf [Letöltve: 2010.05.19.].

154 A Bizottság 2008. július 3-i javaslata a fiatal önkéntesek európai mobilitásáról szóló tanácsi ajánlásról.

155 174 163 a 2007/2008. tanévben. További részletekért lásd az EVS-esettanulmány jelentését.

Az EVS önkénteseivel és más érdekelt felekkel készített interjúk szerint léteznek bizonyos szükségletek, amelyeket a nemzetközi önkéntes munkával foglalkozó szervezőknek és szakpolitikai tervezőknek figyelembe kell venniük annak biztosítása érdekében, hogy a külföldi önkéntes munka sok fiatal számára tűnjön vonzónak, és hogy a más országban végzett önkéntes szolgálatuk sikertörténet legyen. E feltételek teljesítése a várakozások szerint hozzájárulna a fogadó projektet idő előtt elhagyó önkéntesek arányának csökkentéséhez.
Ahogy egy, a Service Civil International brit fiókszervezeténél az önkéntes-csereprogramok igazgatásán dolgozó nemzetközi gyakornok megfogalmazta, minden önkéntesnek megfelelő **támogatásra** van szüksége az önkéntesprojekt előtt, közben és után; szeretnék, ha munkájuk látható és **elismert** lenne, és azt köszönettel és visszajelzéssel honorálnák; végezetül pedig az önkéntes szolgálat során **tanulási** lehetőségekre van szükségük, és arra, hogy **megoszthassák** tapasztalataikat és értékeiket egymás között és a helyi közösséggel.[156] Hogyha mindezek a (lent részletesebben is kifejtett) feltételek teljesülnek, tovább lehet lépni az önkénteseknek a program vagy egy adott projekt követelményeinek teljesítésével kapcsolatos személyes felelősségére is.

Megfelelő tájékoztatás
Amint fent rámutattunk, az önkéntes munka tényleges megkezdése előtt kapott megfelelő és teljes körű tájékoztatás kulcsfontosságú ahhoz, hogy a fiatal önkéntesek körültekintő döntést tudjanak hozni a fogadó projektről, és elkerülhessék a csalódást. Egy, a német NA-nál dolgozó interjúalany szerint a külföldi önkéntesmunka-lehetőséget kereső fiatalok mindent tudni akarnak – a pénzről, a külföldi biztosításukról –, és sok információt szeretnének a fogadó projektet illetően.[157]

Mindamellett nem ritkák a projekt(tevékenység) helytelen leírásából eredő súlyos félreértések. Egy litván EVS-önkéntes például kifejezetten a tanulmányi területén, a kinezioterápiában keresett munkalehetőséget, azonban nem nyílt lehetősége ezen a területen dolgozni, noha a fogadó szervezet ezt kezdetben megígérte neki.[158]

Érdemes az önkéntes munka megkezdése előtt előzetes találkozót szervezni a szervezettel. Ennek keretében lehetőség van többet megtudni a jövőbeni feladatokról, munkakörnyezetről és munkatársakról, ami csökkenti a projektelhagyás kockázatát. Az ilyen előzetes látogatások azonban a jelek szerint az EVS-en kívül teljesen ismeretlenek, az EVS keretében pedig

156 Egy, az *IVS GB* -nél (International Voluntary Service – Nagy-Britannia) dolgozó szlovén gyakornokkal készített interjú, Edinburgh, 2010.03.29.
157 A *JUGEND für Europa* – a „Fiatalok lendületben" program német nemzeti irodájának PR-tisztviselője, Bonn, 2010.02.05.
158 Németországban dolgozó volt litván EVS-önkéntes, Vilnius, 2010.02.04.

alapvetően csak a több támogatásra szoruló hátrányos helyzetű résztvevők számára finanszírozzák ezeket.

Mindamellett még ha nincs is mindig lehetőség előzetes látogatásra, érintkezésbe lehet lépni olyan volt önkéntesekkel, akik ugyanannál a szervezetnél dolgoztak, és segítségükkel megközelítőleg képet lehet alkotni arról, milyen lesz az önkéntes szolgálat, és ennek megfelelően lehet felkészülni rá.[159] Ezért a csereprogramok szervezőinek javasolják, hogy segítsenek a résztvevőknek felvenni a kapcsolatot olyan volt önkéntesekkel, akik ugyanabban az országban, ugyanannál a fogadó szervezetnél dolgoztak.

Költségek

Amint említettük, az önkénteseknek pontos képet kell tudniuk alkotni a projekt költségeiről. Ha minden költséget megtérítenek is (mint az EVS-nél), a ráköltött tényleges pénzösszeg ismerete ráébreszthetti az önkéntest arra, hogy ez mekkora beruházást jelent. Noha a teljes finanszírozású programok vonzók és elérhetők, egyesek szerint valójában elkényeztetik a résztvevőket. Érvelésük szerint jobb, ha az önkéntesnek magának is kismértékben hozzá kell járulnia a szükséges összeghez, mert emiatt nagyobb felelősséggel viszonyul a projekthez és komolyabban veszi a saját részvételét.[160] Ha azonban a fiatalok nem mérik fel, hogy a külföldi önkéntes szolgálat a jövőjükbe tett befektetés lehet, a teljes körű térítés megerősítheti a részvételi szándékot. Ez az egyik oka például annak is, hogy a hátrányos helyzetű fiatalokkal nem szabad díjat fizettetni.

Nyelvoktatás

A nyelvtanulás vagy nyelvgyakorlás lehetősége erős motiváló tényező a nemzetközi önkéntesmunka-vállalás terén. A határokon átnyúló önkéntesmunka-programokat azonban nem szabad összekeverni a nyelviskolával, és valójában csak kevés kínál nyelvoktatást. Mivel dolgozni is kell, a cserék szervezői biztosak akarnak lenni abban, hogy a fiatalok valóban motiváltak az adott projektben való részvételre.[161] A nyelvi szempont azonban kétségtelenül fontos, hiszen sok esetben az önkénteseknek legalább alapszinten ismerniük kell a helyi nyelvet ahhoz, hogy elboldoguljanak a munkájukban és más hétköznapi helyzetekben. A nyelvtudás a fogadó társadalomba való beilleszkedés szempontjából is lényeges.

Számos megkérdezett azonban elégedetlen volt az EVS nyelvoktatási szolgáltatásával. Úgy gondolták, hogy a tanfolyamnak tovább kellene tartania,[162] és ideális esetben már azelőtt el kellene kezdődnie, mielőtt az önkéntes

159 Litvániában dolgozó német EVS-önkéntes, 2010.01.29.

160 Az Önkéntes Központ Alapítvány programkoordinátorával készített interjú, Budapest, 2010.03.11.; egy Portugáliában dolgozó magyar EVS-önkéntes, Budapest, 2010.04.02.

161 A *CVSnet* európai összekötő tisztviselője (volt horvátországi EVS-önkéntes), Brüsszel, 2010.01.19.

162 Egy Litvániában dolgozó német EVS-önkéntessel készült interjú, 2010.02.10.

megkezdi a munkát a fogadó szervezetnél. A kritikák között megemlítették azt is, hogy a nyelvtanfolyamnak szorosabban kellene kapcsolódnia a munkájukhoz.[163] Tudni kell azonban, hogy az EVS részéről mindenképpen előny a tanfolyam biztosítása, hiszen számos más határokon átnyúló önkéntesprogram egyáltalán nem kínál nyelvoktatást.

Interkulturális oktatás

A túléléshez szükséges beszédkészséget biztosító nyelvoktatáson felül fontos az interkulturális kommunikáció jelenségének és a fogadó országnak a megismerése, különösen olyan önkéntesek esetében, akik még soha nem éltek külföldön. Ha felhívják az önkéntesek figyelmét munkájuk interkulturális szempontjaira, megelőzhető számos abból eredő probléma, hogy a szűkebb látókörű résztvevők, akik azt hiszik, mindent jobban tudnak, megpróbálják „megmenteni a világot" és kioktatják a helybelieket.

Emiatt a Nemzetközi Önkéntes Szolgálat nagy-britanniai szervezete (IVS GB) különleges figyelmet fordít arra, hogy elmagyarázza a kiutazó önkénteseknek: megfigyelők és tanulók, ne oktatók legyenek a helyi közösségekben, és arra buzdítja őket, hogy fedezzék fel minél inkább a célország világát. Az IVS önkéntesei ezenkívül békéltetési és konfliktusmegoldási képzésben is részesülnek.[164]

Noha az EVS önkéntesei indulás előtt és érkezés után is részt vesznek képzésben, néhányan kimaradnak ebből, vagy a képzés nem felel meg a résztvevők várakozásainak. Egy olasz EVS-önkéntes arról számolt be, hogy nem részesült képzésben az elindulás előtt, mivel Olaszországban csak évente egyszer szerveznek ilyet.[165] Akik részt vettek a képzésben, többen kételyeiknek adnak hangot annak hasznosságát illetően: Litvániában például a jelek szerint több figyelmet fordítanak arra, hogy más kiutazó önkénteseket ismerjenek meg és felkészüljenek arra, hogyan mutassák be hazájukat a fogadó országban, mint a gyakorlati ismeretekre.[166] A megérkezést követően néhány önkéntes szívesen vett volna több lehetőséget a fogadó országnak és kultúrájának megismerésére,[167] mások azonban saját kezdeményezésből is sokat utazgattak.[168]

Támogatás és mentorálás

A csereprogramok szervezőinek támogatása nélkülözhetetlen ahhoz, hogy az önkéntes szolgálat sikeres és konstruktív élménnyé váljon: a problémákkal küzdő önkéntesek számára azonnali segítséget vagy útmutatást kell biztosítani. Az önkénteseknek kínált szolgáltatások keretében támogatást kell nyújtani a

163 Litvániában dolgozó német EVS-önkéntes, 2010.01.29.
164 Egy, az *IVS GB*-nél dolgozó programigazgatóval készített interjú, Edinburgh, 2010.03.29.
165 Egy, az Egyesült Királyságban dolgozó volt olasz EVS-önkéntessel készített interjú, 2010.04.02.
166 Németországban dolgozó volt litván EVS-önkéntes, Vilnius, 2010.02.04.
167 Egy Olaszországban dolgozó volt litván EVS-önkéntessel készített interjú, 2010.03.24.
168 Egy Litvániában dolgozó spanyol EVS-önkéntessel készült interjú, Vilnius, 2010.03.19.

külföldi tartózkodás gyakorlati kérdéseiben (ilyen a formanyomtatványok kitöltése, a regisztráció, a szállás, az étkezés és más szervezési kérdések), valamint a pszichológiai szempontokat és a tanulási eredmények átgondolását célzó, szervezeten belüli mentorálást illetően is.

Ezért fontos, hogy a fogadó szervezetnél legyen egy erre a feladatra kijelölt, tájékozott mentor, konzulens vagy önkénteskoordinátor. Nem elégséges azonban önmagában a mentor létezése: fontos, hogy motivált legyen, erre a célra nem felel meg a személyzet egy véletlenszerűen kiválasztott tagja, akinek az önkéntesmenedzsment csak járulékos feladata. Az önkéntesek munkáját felügyelő és támogató személy jelenti a kapcsolatot az önkéntes és a szervezőség között. A mentor közvetíti a szervezet kultúráját az önkéntes felé, ő jelöli ki a feladatokat és az önkéntes munka céljait, és ő felel a projekt egészének az önkéntessel együtt történő értékeléséért.

Az önkénteseknek biztosnak kell lenniük abban, hogy megtették az alapvető intézkedéseket szükségleteik kielégítésére, azaz biztosított a szállásuk, étkezésük, megfelelő munkafeladataik és az átláthatóság.[169] Ezenfelül azonban szükségük van mindennapi támogatásra és hogylétük folyamatos megvitatására is, hogy a mentor vagy akár a küldő szervezet szükség esetén beavatkozhasson.

Igen változó azonban a küldő szervezetek által nyújtott támogatás mértéke: egyesek folyamatosan érdeklődnek az önkéntesek hogyléte felől, mások azonban teljesen eltűnnek.[170] Ugyanez igaz a fogadó szervezetekre is: vannak kedvező és kedvezőtlen visszajelzések. Egy volt brit EVS-önkéntes arról számolt be, hogy konzulense nem segített neki a szállásproblémái megoldásában, ami miatt több holmiját is elveszítette.[171]. Néhány németországi önkéntes stresszes munkakörülményekről panaszkodott, amihez nem kaptak pszichológiai támogatást.[172]

A munka minősége

Az önkéntes-csereprogramokkal foglalkozó szervezeteknek magas szakmai szinten kell állniuk, mivel az önkéntesprogramok igazgatása rendkívüli hozzáértést igényel. Fontos, hogy előre reálisan fel tudják mérni, valóban képesek-e nemzetközi önkéntesek fogadására vagy küldésére: nemcsak az önkénteskapacitás tekintetében, de azt illetően is, hogy az alkalmazottak megfelelő idegennyelvtudással rendelkeznek-e és hajlandóak-e nemzetközi cseréket bonyolítani, hogy a külföldiek jelenléte végül ne váljon stressz

169 A Neso-Mobilitás – A „Fiatalok lendületben” nemzeti irodájának EVS-programkoordinátorával készített interjú, Budapest, 2010.03.17.

170 Az Egyesült Királyságban dolgozó EVS-önkéntes, 2010.04.02.; Litvániában dolgozó spanyol önkéntes, Vilnius, 2010.03.19.

171 Luxemburgban dolgozó volt brit EVS-önkéntes, 2010.04.02.

172 Németországban dolgozó volt litván EVS-önkéntes, Vilnius, 2010.02.04.;Mutz és Korfmacher, 25. o.

forrásává.[173] E feltételek teljesülését akkreditáció útján kell biztosítani, ez azonban nem mindig valósul meg.

Ahhoz, hogy a feladatokat egyértelműen meg lehessen fogalmazni és az önkéntes ne érezze magát fölöslegesnek, a fogadó szervezetnek pontosan tudnia kell, milyen munkát vár el az önkéntestől. Az önkéntesek úgy szeretnék érezni, hogy munkájukra valóban szükség van, hogy az „valós és komoly",[174] egy volt magyar önkéntes szavaival élve. Ezért az önkénteseket nem szabad olyan munkák elvégzésére felhasználni, amelyekre senki más nem hajlandó: az egész napos fénymásolás aligha tekinthető tanulási lehetőségnek.[175] A munkának kihívásokat rejtőnek és hálásnak kell lennie, és kézzelfogható eredményekhez kell vezetnie a projekt végére, hogy az önkéntesek később bizonyíthassák, hogy a külföldi önkéntes munka során új készségeket szerezhettek és fejleszthették a meglévőket. Az önkéntesek feladatainak azonban kiegyensúlyozottnak is kell lenniük, mert nem tisztességes dolog a fizetett munkaerő helyett foglalkoztatni önkénteseket. Az önkéntes munkavállalóknak esetleg lehetnek saját kezdeményezéseik is, amelyeket szívesen kibontakoztatnának, ezért a fogadó félnek teret kell adnia a kreativitásuk számára is.

Az önkéntes szerepének tehát kiegyensúlyozottnak és személyre szabottnak kell lennie – ez pedig visszavezet bennünket az önkénteskoordinátor kérdésköréhez. a konzulens megléte elősegíti a különböző önkéntesek munkája közötti folytonosság biztosítását. Az új önkéntesnek így nem kell mindent elölről kezdenie.[176] Ráadásul az önkéntesek munkája kézzelfoghatóbbá és a fogadó szervezet számára is hasznossá válik.

Helyi kapcsolatok

Noha az önkéntesek sok időt töltenek a fogadó szervezetnél munkájuk elvégzése közben, legalább ugyanannyit tanulnak a külvilágban is. A fogadó szervezeten kívüli tanulás dimenziója a belföldi, részidős önkéntes munka keretében nincs jelen. A határokon átnyúló önkéntes szolgálat sokkal érzékenyebbé teszi a résztvevőket a társadalmi környezetre: mivel távol vannak otthonuktól, családjuktól és barátaiktól, a külföldi önkénteseknek új társadalmi kapcsolati hálót kell felépíteniük, mégpedig korlátozott időn belül. Ha sikerül új barátokat szerezniük és megismerniük a közösséget, amelyben élnek, nagyon sokat tanulhatnak az új kultúráról és rengeteg élményben osztozhatnak másokkal.

Noha az önkéntesek napi kapcsolatban állnak a fogadó szervezet munkatársaival és más önkéntesekkel, sajnálatos módon gyakran nincsen alkalmuk és

173 Az Önkéntes Központ Alapítvány ügyvezető igazgatójával készített interjú, Budapest, 2010.03.26.

174 A *Cseresznye Ifjúsági Iroda* EVS-koordinátorával készített interjú, Budapest, 2010.03.22.

175 A British Council-*nál az Európai Önkéntes Szolgálat szerződésekért és projektekért felelős projekttisztviselőjével*készített interjú, London, 2010.03.31.

176 Egy Portugáliában dolgozó volt magyar EVS-önkéntessel készített interjú, 2010.03.07.

indíttatásuk arra, hogy e körön kívüli embereket is megismerjenek. A külföldi önkéntesek sokszor zárt csoportot építenek ki, amely a helyitől eltérő nyelven (rendszerint angolul) beszél és nemigen illeszkedik be a helyi társadalomba. A megkérdezett EVS-önkéntesek sajnálták, hogy szinte semmiféle kapcsolatuk nem volt a korukbeli helybeliekkel, ezért nem ismerték meg jobban a fogadó országot és kultúráját.[177] Ezért helyes gyakorlat a „külső mentor" vagy úgynevezett „helyi barát" alkalmazása. Hasonló megoldás ez ahhoz, amikor az Erasmus-hallgatókat egymáshoz rendelik ugyanazon egyetem valamely helybeli diákjával. A fiatal nemzetközi önkéntesek esetében ez a személy lehet például egy helybeli önkéntes fiatal.

Összefoglalásképpen elmondható, hogy az érintett felekkel készített és fent bemutatott interjúk alapján az önkéntesek szükségletei az Európai Mobilitásminőségi Chartában meghatározott minőségi kritériumokat tükrözik. Noha az ajánlás, amelyhez a Chartát csatolták, az oktatási és képzési célú, határokon átnyúló mobilitás összes típusára vonatkozott (beleértve a hallgatói, oktatói és gyakornoki mobilitást), kutatásunk megerősíti, hogy a normák a fiatalok határokon átnyúló önkéntes mobilitására is érvényesek. Az alábbiakban röviden megvizsgáljuk az egyes kritériumokat a fiatalok nemzetközi mobilitása nézőpontjából:[178]

- **tájékoztatás és útmutatás**: amint a vonatkozó szakasz leírja, a felmerülő költségekkel, a rendelkezésre álló lehetőségekkel és a kínált szolgáltatásokkal kapcsolatos teljes körű és helytálló tájékoztatás kulcsfontosságú ahhoz, hogy az önkéntesek körültekintő döntést hozhassanak és felkészülhessenek az önkéntes szolgálatra, és segít az önkéntesek és fogadó szervezetek közötti félreértések elkerülésében;
- **tanterv**: nemigen lehet pontosan megtervezni előre, hogy mikor és milyen készségeket kell megszerezni egy-egy hosszú távú önkéntes szolgálat során, azonban nyilvánvaló, hogy a fogadó szervezeteknek is megvan a feladatuk abban, hogy kiegyensúlyozott munkakört készítsenek elő az önkéntes számára;
- **személyre szabott jelleg**: az önkéntesek feladatainak megszabása során figyelembe kell venni az illető képességeit, és teret kell engedni kezdeményezéseinek és kreativitásának;
- **általános előkészítés**: az önkénteseknek előkészítő képzésben kell részesülniük, amely kiemeli szolgálatuk interkulturális jellegét, és megismerteti őket a fogadó országgal;

[177] Egy Litvániában dolgozó német EVS-önkéntessel (2010.03.31.), egy Litvániában dolgozó francia EVS-önkéntessel (2010.03.31.) és egy Luxemburgban dolgozó volt brit EVS-önkéntessel (2010.04.02.) készített interjú.

[178] Az Európai Parlament és a Tanács 2006. december 18-i ajánlása: A Közösségen belüli, oktatási és képzési célú transznacionális mobilitás: az európai mobilitásminőségi charta.

- **nyelvi szempontok**: mivel a nyelvoktatás nélkülözhetetlen ahhoz, hogy a külföldi önkéntesek beilleszkedhessenek a fogadó társadalomba, az önkéntesek azt szeretnék, ha a nyelvtanfolyam időben elkezdődne, kellő ideig tartana és igazodna a munkájuk során felmerülő szükségletekhez, noha bizonyos esetekben egyáltalán nem is kerül sor nyelvi képzésre;
- **logisztikai támogatás**: a küldő és fogadó szervezetektől elvárják, hogy segítsenek az önkénteseknek a külföldi letelepedéshez szükséges papírmunkában és az alapvető szükségleteik kielégítéséhez szükséges lépésekben (például a szállás és étkezés megszervezésében és egyéb gyakorlati kérdésekben);
- **mentorálás**: az önkénteseknek mentorra van szükségük, aki tanácsot ad nekik és támogatja őket szolgálati idejük során, és segít az esetleges problémák rendezésében;
- **elismerés**: a nemzetközi önkéntesek szeretnék, ha munkájuk számítana és el is ismernék azt – elsősorban is a szervezeten belül; noha az önkéntes szolgálat alatt nem érdekli őket túlságosan a hivatalos bizonyítványok kérdése, azok jól jöhetnek az önkéntes munkát követően;
- **újbóli beilleszkedés és értékelés**: a mentoroknak folyamatosan véleményezniük kell az önkéntesek szolgálatát és értékelniük kell az elért nem formális tanulási eredményeket; az önkéntesek nemigen kérnek nyíltan segítséget az újbóli beilleszkedéshez, de gyakran szükségük van tanácsra olyan kérdésekben, mint a hazatérésük utáni társadalombiztosítási helyzetük vagy esetleges adóügyi problémáik;
- **kötelezettségvállalások és felelősségek**: a határokon átnyúló önkéntes-csereprogramokban közreműködő felek mindegyikének – mind az önkéntesnek, mind a küldő és a fogadó szervezetnek – ismernie és teljesítenie kell kötelességeit; az EVS keretében ezt a tevékenységi megállapodás aláírásával biztosítják, és ez lehet az oka annak, hogy a megkérdezett EVS-önkéntesek nem érezték fontosnak, hogy erről említést tegyenek.

3.3. Az önkéntes munka haszna

Az önkéntes munkából – úgy maguk az önkéntesek, mint a többi érintett javára – származó haszon igen szerteágazó témát jelent, azonban nem végeztek még reprezentatív és minőségi kutatást ezen a területen. A 2007-ben afiatalok hosszú távú európai önkéntes szolgálatáról végzett kutatás arra a következtetésre jutott, hogy szinte az összes áttekintett, közzétett vagy nem közzétett tanulmány retrospektív módszer alapján dolgozott. Ez azt jelenti, hogy a (belföldi vagy külföldi) önkéntes szolgálat hatását rendszerint volt önkéntesekkel vagy az önkéntes munkát szervező nem kormányzati szervezetek alkalmazottaival készített interjúk útján értékelik. Ennek a módszernek megvan az a hátránya, hogy mivel a válaszok szubjektívek, az eredmények túl „rózsás” színben

tüntethetik fel a valóságot. Megbízhatóbb eredményekhez vezetne, ha szolgálatukat letöltött önkénteseket kérdeznének meg, és válaszaikat összevetnék egy nem önkéntesekből álló kontrollcsoportéival. Szintén jól követhetők lennének a változások az önkéntesek szolgálat előtti és utáni attitűdjének vizsgálatával.[179]

Ilyen precízebb módszereket azonban ritkán használnak, mert hosszabb időt és több pénzügyi forrást vesznek igénybe. Az alábbiakban összefoglaljuk a nemzetközi önkéntes-csereprogramokról készült korábbi kutatások és a saját interjúink eredményeit. Az önkéntesek szolgálatuk hasznaként a szerzett új készségeket és ismereteket, személyiségük megerősödését és a fokozott polgári elkötelezettséget emelik ki. Ugyanakkor minden érdekelt felet gazdagít a kultúrák közötti találkozás és az önkéntesek szolgálata.

3.3.1. Az önkéntes munka előnyei a fiatal önkéntesek számára

A határokon átnyúló önkéntes munka teljesíti a fiatalok új **készségek és ismeretek**[180] szerzésével vagy a meglévők fejlesztésével kapcsolatos várakozásait. Az önkéntes tevékenység során igen sokat tanulnak, részben formális, részben informális módon. nem formális tanulásra nyílik alkalom például az önkéntes munka előkészítése, a munka közbeni képzés, valamint (a fogadó szervezettel összefüggésben) a szervezetekről való ismeretszerzés során. Ezenkívül az új környezet, új ismeretségek és interkulturális élmények kapcsán informális tanulásra is sor kerül. Az önkéntesek egy vagy akár két idegen nyelvet is folyamatosan használnak, hiszen a szervezet munkanyelve és/vagy az önkéntesek egymás között használt nyelve gyakran az angol, míg a többi kommunikációhoz a fogadó ország nyelvét kell használni. Az EVS-önkéntesek az elutazás előtt, a megérkezés után és az önkéntes időszak közepén oktatáson vesznek részt, és még egy rövid nyelvtanfolyamot is biztosítanak nekik.

Különösen sok haszonra lehet szert tenni a **jövőbeni szakmai pályafutás** terén. A fogadó szervezetnél végzett munka során tapasztalatot lehet szerezni a tanult szakmában. Még ha ez nem is így történik, a résztvevők akkor is

---

179 Steve Powell és Esad Bratović/ proMENTE társadalomkutató: *The impact of long-term youth voluntary service in Europe: a review of published and unpublished research studies*. Brüsszel, Association of Voluntary Service Organisations, 2007, 23–25. o. Online elérhető az alábbi internetes címen: http://www.promente.org/userfiles/proMENTE%20AVSO%20effects%20of%20youth%20volunteering.pdf.

180 Erről és más előnyökről tesz bizonyságot a résztvevők önértékelése a „Fiatalok lendületben" program értékelésében. Sajnos nem állnak rendelkezésre az EVS önkéntesei által adott válaszokra vonatkozó elkülönített adatok. Oktatásügyi és Kulturális Főigazgatóság: A „Fiatalok lendületben" program kvalitatív hatása: A 2010. évi felmérésről szóló jelentés. Brüsszel, 2010. Online elérhető az alábbi internetes címen: http://ec.europa.eu/youth/focus/doc/monitoring_survey/report_monitoring_survey.pdf [Letöltve: 2010.06.19.].

munkatapasztalatot szereznek, néha életükben először. Olyan általános készségeket fejleszthetnek ki, amelyeknek minden munkahelyen jó hasznát vehetik majd: német EVS-önkéntesek arról számoltak be, hogy jobb csapatjátékosokká váltak, fejlődött konfliktusmegoldó készségük és jobban elő tudják adni nézeteiket.[181] Egy litván EVS-önkéntesekről készített tanulmány során hasonló eredmények születtek.[182] A kutatási adatok szerint a volt önkéntesek 62%-a úgy véli, hogy az EVS-sel szerzett tapasztalatuk javította karrierlehetőségeiket.[183] Valójában maga az önkéntes szolgálat (nem csak a külföldi) bizonyítottan csökkenti a fiatalok életpályával kapcsolatos bizonytalanságát.[184] Ezért hasznos mind az önkéntesek, mind az oktatási intézmények számára az érettségi utáni és további pályaválasztás előtti önkéntes munka (lásd a 3. és 7. mellékletet).

Ezen túlmenően a személyiség is sokat fejlődik az önkéntes szolgálat alatt. Egyes szerzők szerint a közösségi kötelezettségvállalás csökkenti a depresszió kockázatát[185] és segít az interperszonális kommunikációs problémák megoldásában.[186] Az önkéntes munka megtanítja a fiatalokat arra, hogyan érintkezzenek idegenekkel különféle körülmények között, ezáltal növeli önbizalmukat, rugalmasságukat, valamint a bizonytalanság és a váratlan helyzetek kezelésével kapcsolatos képességüket. A német EVS-önkéntesekről készített tanulmány szerint fejlődött a **személyiségük** (személyi autonómia, érettség, szélesebb látókör és nyitottság) és **társadalmi kompetenciáik** (kommunikációs készségek és empátia).[187] A külföldi önkéntes munka növeli a **szolidaritást** és **toleranciát** is a fiatal önkéntesek körében.[188]

Végezetül a határokon átnyúló önkéntes munka megerősíti a résztvevők állampolgári értékeit. Az „Ifjúság" program értékelési jelentése rámutatott arra, hogy a program sikeresen fejlesztette a fiatalok **állampolgári kompetenciáit.**[189] Az interkulturális és önkéntességhez kapcsolódó élmények hozzájárulnak a **politikai és társadalmi részvételhez**, és a volt résztvevők saját hazájukban is aktívabbá válnak.[190] Még azok is nagy valószínűséggel részmunkaidős önkéntes tevékenységbe kezdenek hazatérésük után, akik előzőleg soha nem vállaltak önkéntes munkát. Ezenkívül a volt EVS-önkéntesek arról számoltak be, hogy

---

181 Becker et al., 98. o.

182 Kėžaitė és Špokevičiūtė, 18. o.

183 A Bizottság 2008. július 3-i javaslata a fiatal önkéntesek európai mobilitásáról szóló tanácsi ajánlásról.

184 Powell és Bratović, 29. o.

185 Ian Wilhelm: 'Volunteering Leads to Longer and Healthier Life, Report Finds'. *Chronicle of Philanthropy*, 2007, 19(15). http://philanthropy.com/article/Volunteering-Leads-to-Longer/55119/ [Letöltve: 2009.05.11.].

186 Gillath et al., 441. o.

187 Becker et al., III. o.

188 Koppert et al., 106. o.; Kėžaitė, Špokevičiūtė, 15. o.

189 Koppert et al., 21. o.

190 Ibid, 102. o.

jobban tudatára ébredtek nemzeti identitásuknak, és reálisabban szemlélik hazájukat, miután alkalmuk nyílt távolabbról szemlélni azt.[191]

A határokon átnyúló barátságok és a kontinensen belüli szabadabb mozgás kedvezőbb hozzáállást alakítanak ki a fiatalokban az EU és az uniós intézmények iránt.[192] Értelemmel telik meg számukra **Európa fogalma** és az **európai polgárság érzete.**[193] Az európai parlamenti választások során például magasabb részvételt mértek a volt EVS-önkéntesek körében.[194] Látható tehát, hogy az önkéntes munka megerősíti mind a nemzeti, mind az európai kötődést, felelősségtudatot és szerepvállalást.

A. Thomas, C. Chang és H. Abt német pszichológusok, akik átfogó kutatást végeztek és módszeres tanulmányt készítettek a fiatalok közötti nemzetközi találkozások (így többek között az építőtáborok) hosszú távú hatásairól, megerősítik az e szakaszban bemutatott eredményeket. Megállapítják, hogy a résztvevők a személyiségfejlődés (önbizalom, önállóság stb.), az interkulturális tanulás, a fogadó országgal való kapcsolat, a nyelvtudás, a társadalmi kompetenciák, a nyitottság, a rugalmasság és higgadtság, az önismeret, a kulturális identitás, a kapcsolódó későbbi tevékenységek (más interkulturális kezdeményezésekben vagy önkéntes munkában való részvétel) és a szakmai fejlődés terén tapasztalhatnak kedvező hatást.[195]

Bizonyos adatok arra utalnak, hogy a hátrányos helyzetű fiatalok még a többi résztvevőnél is többet nyernek az önkéntes szolgálat által.[196] Összegzésképpen elmondható, hogy az önkéntesek elsősorban emberi és társadalmi tőkével gazdagodnak tevékenységük során, mivel jellemzően érettebb, önállóbb, találékonyabb és kommunikatívabb személyiségekként térnek haza. A szolgálat alatti nem formális tanulás miatt életük későbbi szakaszában valószínűleg mobilisabbak lesznek és jobban ki tudják használni az egységes európai munkaerőpiacot.

3.3.2. Az önkéntes munka előnyei a küldő és fogadó társadalmak számára

191 Kėžaitė, Špokevičiūtė, 18. o.; egy Luxemburgban dolgozó volt brit EVS-önkéntes, 2010.04.02.

192 Kėžaitė, Špokevičiūtė, 27. o.; VšĮ „Nacionalinės plėtros institutas", *Tyrimo apžvalga: ES programa „Jaunimas" Lietuvoje 2000 – 2006 metais*, 2007. Online elérhető az alábbi internetes címen: <http://www.jtba.lt/UserFiles/File/Jaunimas%20tyrimas.pdf>

193 Becker et al., III. o.

194 *Fiatalok lendületben* programért felelős osztályvezetővel készített interjú, Brüsszel, 2010.01.19.

195 Alexander Thomas, Celine Chang és Heike Abt: Erlebnisse, die verändern – Langzeitwirkungen der Teilnahme an internationalen Jugendbegegnungen. Göttingen: Vandenhoeck & Ruprecht GmbH & Co. KG, 2007, 115. o.

196 Powell és Bratović, 35. o.

Az önkéntesek által tapasztalt sokrétű előnyök mellett nem szabad elfeledkezni arról sem, hogy a határokon átnyúló önkéntes szolgálat mennyi hasznot biztosít a fogadó és küldő szervezetek, valamint a helyi közösségek számára is. Ráadásul az önkéntes munka szokásos előnyeit kiegészíti a kulturális érzékenység fejlődése is, ami a nemzetközi önkéntes munka egyedülálló sajátossága.

Az önkéntes munka legnyilvánvalóbb haszna az önkénteseket fogadó *szervezetek* számára az, hogy **szélesebb körű tevékenységet tudnak folytatni**, mint az önkéntesek bevonása nélkül lehetséges lenne. Másképp fogalmazva, noha az önkéntesek nem alkalmazottak, és a fogadó szervezettel való viszonyuk nem gazdasági jellegű (mivel munkájukért nem kapnak díjazást), az önkéntesség (és a határokon átnyúló önkéntes munka talán még inkább) igenis pénzügyi értelemben megfogalmazható költségekkel és haszonnal rendelkezik. Hosszú időn át azonban nem szenteltek kellő figyelmet az önkéntes munka gazdasági dimenziójának. A szakpolitikai tervezők és kutatók csak a közelmúltban fordultak nagyobb érdeklődéssel az önkéntesek által termelt hozzáadott érték felé, és az újabb uniós szakpolitikai dokumentumok már nagyobb hangsúlyt fektetnek erre a szempontra.[197]

Az önkéntes munka gazdasági értéke nyilvánvalóbbá válna, ha végrehajtanák azt a (2.2. szakaszban bemutatott) javaslatot, amely értelmében a projektpályázatok keretében (nem feltétlenül csak uniós finanszírozás esetén) az önkéntes munka pénzbeni ellenértékét társfinanszírozási saját erőként kellene elfogadni. Ritkán végeznek gazdasági elemzést az önkéntes munkával kapcsolatban, az Institute for Volunteering Research (UK) által készített összehasonlító tanulmány mérése szerint azonban az önkéntesekbe beruházó szervezetek többsége három–nyolcszoros megtérülésről számolt be.[198] Az előzetes becslések szerint az EVS-önkéntesek által végzett munka értékét tekintve az EVS számára is mindenképpen (legalább) megtérül a program igazgatásával járó pénzügyi költség.[199].

Az önkéntesek segítenek a rendszeres munkában, és új ötletekkel gazdagítják azt. Az EVS fogadó szervezetei arról számoltak be egy, a litvániai fiatalokra és

---

197 Lásd az Európai Parlament 2008. április 22-i állásfoglalását a gazdasági és társadalmi kohézió előmozdítása érdekében vállalt önkéntesség szerepéről. A Régiók Bizottságának az önkéntesség gazdasági és társadalmi kohézióhoz való hozzájárulásáról szóló 2008. február 7-i véleménye felhívta a figyelmet arra, hogy az önkéntes tevékenységek egyrészt a humánerőforrás-többlet révén, másrészt pedig a beruházásokat és a munkahelyteremtést ösztönző társadalmi tőke és jobb életminőség megteremtése révén hozzájárulnak a gazdaságok működéséhez.

198 The Institute for Volunteering Research: „Valuing volunteers in Europe: A comparative study of the Volunteer Investment and Value Audit'. London, 1999. <http://www.ivr.org.uk/researchbulletins/bulletins/ Valuing+volunteers+in+Europe.htm> [Letöltve: 2010.06.18.].

199 Powell és Bratović, 36. o.

szervezetekre gyakorolt hatásról szóló tanulmányban, hogy az önkéntesek leginkább energiájukkal, ötleteikkel és a megszokott tevékenységet változatosabbá tevő új módszereikkel hatottak a szervezetekre. Bevallásuk szerint a fogadó szervezetek munkatársainak is gazdagodott az igazgatási tapasztalata,[200] mivel az önkéntesekkel való munka során több odafigyelésre és intézkedésre volt szükség szállásuk és felügyeletük biztosítása és a papírmunka intézése érdekében. Az önkéntes munkában való részvétel ezért növeli a szervezetek szakmai színvonalát, és egyre alkalmasabbá teszi azokat újabb önkéntesek fogadására és küldésére, és a külföldi szolgálat szervezettségének biztosítására.

A fogadott vagy küldött önkénteseken keresztül maguk a szervezetek is **interkulturális tapasztalatokat** szereznek. Sok toleranciára és megértésre van szükség, míg egy külföldi önkéntes beilleszkedik a szervezet tevékenységébe. Ezenkívül a fogadó szervezet munkatársai is kénytelenek fejleszteni **nyelvtudásukat** (rendszerint az angolt).[201] Közvetettebb módon ugyan, de a küldő szervezetek, az önkéntesek barátai és családtagjai szintén megismerik azt az országot, ahol az önkéntes szolgálatra sor kerül.

Azok a *társadalmak*, ahonnan az önkéntesek érkeznek, a határokon átnyúló önkéntes tevékenység számos hatását érzékelhetik egyidejűleg. A kutatások szerint a közösségek ezáltal gazdasági és társadalmi tőkét nyernek.[202] Az Egyesült Királyságról készült esettanulmányból például kiderült, hogy a külföldi önkéntesek hozzájárultak az észak-írországi közösségek közötti feszültségek enyhítéséhez (lásd a 4. mellékletet). A fenti megállapítások arra utalnak, hogy az önkéntes munka miatt csökken az érdektelen fiatalok száma, mivel ettől fogva úgy érzik, szerepük van a társadalomban. Az egy-egy adott területen való részvétel során a fiatalok is érdekelt felekké válnak, akik tudatára ébrednek annak, hogy maguk is a társadalmi változások eszközei lehetnek. Így mind a belföldi, mind a külföldi önkéntesmunka-vállalás hozzájárul az aktív polgári szerepvállaláshoz: a tájékozottság iránti igényhez, a saját és mások jogai mellett való kiálláshoz, és a közjó és közértékek védelméhez. Az ENSZ Önkéntesek (UN Volunteers, UNV) 2008. évi tanulmánya megállapította, hogy az önkéntes munka a társadalmi aktivitás más formáihoz hasonlóan elősegíti a különböző hátterű emberek részvételi lehetőségeit, ezenkívül felhívhatja a figyelmet a változtatás lehetőségére, és eszközként szolgálhat a fejlődéshez.[203]

---

200 Kėžaitė és Špokevičiūtė, 28. o.

201 Ibid, 18. o.

202 Ibid, 33–36. o.

203 United Nation Volunteers: *Volunteering and Social Activism. Pathways for participation in human development*. 2008, 6. és 8. o. http://www.unv.org/fileadmin/img/wvw/Volunteerism-FINAL.pdf [Letöltve: 2009.12.14.].

Azáltal, hogy a fiatalok számára lehetőséget biztosít egy szervezetben (azaz egy szervezett, ám demokratikus környezetben) való aktív részvételre, az önkéntes munka hozzájárul a civil társadalom fejlődéséhez, mivel a fiatalok megszerzik a politikai szerepvállaláshoz és közösségfejlesztéshez szükséges alapvető készségeket. Az általa termelt társadalmi tőkéhez hasonlóan az önkéntes munka „összeköthet" és „áthidalhat", attól függően, hol kerül rá sor.[204] A határokon átnyúló önkéntes szolgálat jelentős mértékben képes hidat építeni különféle társadalmi csoportok között és összefogni azokat, sőt a kölcsönös személyi kapcsolatokon és szervezeti partnerségeken keresztül a társadalmakat is összekapcsolhatja.

Összefoglalásképpen leszögezhetjük, hogy az összes érdekelt fél rengeteget nyerhet a sikeres önkéntes-csereprogramokon. Először és elsősorban az önkéntesek haszna lehet jelentős, hiszen fejlesztik készségeiket és ismereteiket, személyiségüket és társadalmi kompetenciáikat, és növelik foglalkoztathatóságukat. A határokon átnyúló csereprogramokat szervező szervezetek igazgatási tapasztalatokat szereznek, a társadalmak egészét pedig erősíti a társadalmi tőke növekedése és a volt teljes munkaidejű önkéntesek politikai szerepvállalása. Ugyanakkor az interkulturális tapasztalatok annyiban is gazdagabbá tesznek, hogy új látóhatárokat nyitnak meg mindhárom szint, azaz az egyének, a szervezetek és a társadalmak előtt. Mindamellett további mélyreható kutatásokra van még szükség a határokon átnyúló önkéntes szolgálat által az érdekeltek különféle csoportjaira gyakorolt hatások meghatározása érdekében.

3.4. Az európai nemzetközi önkéntes tevékenység előtt álló kihívások

A külföldi munkavállalással kapcsolatos döntést egyéni és strukturális tényezők hátráltathatják. Számos ok szól a jelentkezés ellen, mivel az önkéntes-csereprogramban való részvétel bizonyos értelemben nehezebb döntés, mint a belföldi (különösen részmunkaidőben végzett) önkéntes munka vállalása. A nemzetközi önkéntes szolgálat ugyanis teljes munkaidőre szóló kötelezettségvállalást jelent, még ha az csak határozott időtartamra szól is. Társadalmi „költségvonzata" is nagyobb, hiszen hátra kell hagyni a társadalmi kapcsolatokat és újakat kell létrehozni egy (többnyire) ismeretlen országban. Ezenkívül azok számára, akik hazájukban korábban már elhelyezkedtek, a

[204] Steve Powell: „Volunteerism: helping one another through the transition'. Az ENSZ fejlesztési programja, 2007. http://www.developmentandtransition.net/index.cfm?module=ActiveWeb&page=WebPage&DocumentID=745 [Letöltve: 2009.12.10.].

külföldi önkéntesmunka-vállalás szűkebb költségvetést biztosít a megélhetéshez, mint amelyhez hozzászoktak.

Amint az uniós szakpolitikai dokumentumokból is kiderül, a legtöbb akadály a szabályozás elégtelenségéből vagy nem megfelelő jellegéből adódik, elsősorban abból, hogy az önkéntes munkát nem határozza meg és nem ismeri el a nemzeti és nemzetközi jog. Mindamellett más területeken is akadhat probléma és hátráltató tényező. Az összes nehézség az alábbi csoportok egyikébe sorolható be:

- jogi és közigazgatási akadályok, beleértve az önkéntesek meghatározatlan jogállását, valamint a szervezetek akkreditációjának és az önkéntesek által szerzett készségek elismerésének kérdését;
- társadalmi-gazdasági és pénzügyi akadályok;
- a tájékoztatás hiánya;
- társadalmi és kulturális problémák;
- személyes jellegű akadályok.

3.4.1. Jogi és közigazgatási akadályok

Az önkéntes munka célországától és az önkéntes származási országától (azaz attól, melyik országban rendelkezik állampolgársággal vagy állandó lakóhellyel) függ, milyen jogszabályok alkalmazandók az európai és azon kívüli nemzetközi önkéntes munkára. A 3. táblázat bemutatja a lehetséges helyzeteket. Ebben a tanulmányban az uniós polgároknak vagy ott tartózkodási hellyel rendelkezőknek az uniós tagállamokban végzett önkéntes szolgálatával foglalkozunk.

3. táblázat: A jogszabályok alkalmazhatósága az európai nemzetközi önkéntes tevékenységre

Az önkéntes származási helye / A nemzetközi önkéntes szolgálat* országa	EU-tagállam, és annak állampolgára	EU-tagállam, annak nem állampolgára, de állandó tartózkodási engedéllyel rendelkezik	Nem uniós európai ország	Európán kívüli ország
EU-tagállam	Az uniós jog alkalmazandó; a három hónapnál hosszabb nemzetközi önkéntes szolgálatot a fogadó ország hatóságánál kell kérvényezni (tartózkodási engedély szükséges)	Bizonyos sajátos feltételek lehetnek alkalmazandók: ezt a fogadó ország hatóságainál ellenőrizni kell	Az uniós tagállam nemzeti joga irányadó. Bizonyos EU-tagállamok különös egyezményt kötöttek egymással a mobilitásról. Ellenőrizni kell az országban való rövid (3 hónapnál rövidebb) és hosszú (3 hónapot meghaladó) távú tartózkodásra vonatkozó sajátos követelményeket	Az uniós tagállam nemzeti joga irányadó. Bizonyos EU-tagállamok kétoldalú egyezményt kötöttek Európán kívüli országokkal a személyek szabad mozgásáról Fel kell venni a kapcsolatot a fogadó ország hatóságaival
Nem uniós európai ország	Az ország nemzeti joga irányadó. Orvosi igazolás szükséges a fertőző betegségekről	Az ország nemzeti joga irányadó Vízumra lehet szükség. Orvosi igazolás szükséges a fertőző betegségekről	Az ország nemzeti joga irányadó. A fogadó ország hatóságainál ellenőrizni kell a lehetséges követelményeket	Az ország nemzeti joga irányadó A fogadó ország hatóságainál ellenőrizni kell a lehetséges követelményeket
Európán kívüli ország	Az ország nemzeti joga irányadó	Az ország nemzeti joga irányadó	Az ország nemzeti joga irányadó	Az ország nemzeti joga irányadó

***** Nemzetközi önkéntes szolgálat: külföldi tartózkodás önkéntes munka végzése céljából, a szervezőtől függetlenül

Forrás: Tony Geudens (szerk.), 83. o.

Mivel egyre többen vállalkoznak határokon átnyúló önkéntes munkára, a közelmúltban egyre kifejezettebb igény merült fel az önkéntesek sajátos jogállásának létrehozására. A vonatkozó jogszabályok bevezetése számos problémát megoldana az elismerést, a szociális védelmet és az adókérdéseket illetően.[205] Ezért a jogi és közigazgatási akadályok elemzését az önkéntesek fogadó országbeli jogállásával összefüggő kérdések megvitatásával érdemes elkezdeni. Az ezután következő alszakaszok a tanúsítással (nevezetesen a szervezetek akkreditációjával és a készségek elismerésével) kapcsolatos problémákat mutatják be.

205 „Analysis of the replies of the Member States of the European Union and the acceding countries to the Commission questionnaire on voluntary activities of young people' in Williamson és Hoskins és Boetzelen (szerk.), 185. (175–193.) o.

Az önkéntesek jogállása

A nemzeti és nemzetközi jogban az önkéntesi jogállás hiánya komoly akadályt jelent a fiatal önkénteseknek, és számos jogi nehézséget okozhat a tagállamokban. Az Unióban nem alakult ki egységes értelmezés az önkéntes tevékenységgel kapcsolatban, a tagállamok értelmezései igen sokfélék, és nem született megállapodás az önkéntesek jogállásáról. Bizonyos tagállamok (Németország, Franciaország és Litvánia) sajátos törvények bevezetését mérlegeli e jogállás tisztázása és konszolidálása érdekében.[206] Addig azonban, amíg ez az Unió egészében meg nem történik, a problémákat valószínűleg továbbra is eseti alapon fogják megoldani, ami hátráltatja a határokon átnyúló önkéntes szolgálat terjedését.

A határokon átnyúló önkéntes munkára irányadó jogalap gondokhoz vezethet a **tartózkodási engedély** igénylése során. Vízummal és tartózkodási engedéllyel kapcsolatos problémák elsősorban a harmadik országokból, főként Törökországból érkező önkéntesek esetében merülnek fel.[207] Mindamellett a valamely másik tagállamban 3 hónapnál hosszabb ideig tartózkodó uniós polgároknak is fel kell venniük a kapcsolatot a migrációs hatóságokkal és be kell szerezniük egy igazolást arról, hogy jogszerűen tartózkodnak az országban. Ez nehézségeket okozhat, mivel egyes országokban az önkéntes munkát esetleg nem tekintik elégséges jogalapnak az országban való tartózkodáshoz. Belgiumban például az önkéntesnek vagy turistaként, vagy diákként, vagy munkavállalóként kell nyilvántartásba vetetnie magát, mert nem ismernek el más jogalapot. Hollandiában az EVS-önkéntesek a holland nemzeti iroda erőfeszítéseinek köszönhetően kivételt képeznek a vonatkozó jogszabályok alól: a holland migrációs hivatal már elfogadja indokolásként az EVS-nél végzett önkéntes munkát.[208] Hasonló megoldást találtak Litvániában is az EU vagy tagállamai által finanszírozott programokban részt vevő önkéntesek számára (lásd az 5. mellékletet).

A legrosszabb esetben még meg is tagadhatják a tartózkodási engedélyt: ez nemritkán megesik az EVS Törökországból és más Európán kívüli partnerországaiból érkező önkénteseivel, de néha uniós polgárokkal is.[209] Ebben az esetben azoknak, akiknek a turistaként az országban tölthető leghosszabb időnél (3 hónap) tovább kellene önkéntes munkát végezniük, el kell hagyniuk az országot, majd újból vissza kell térniük. Ez ideiglenes megoldást jelenthet ugyan, de azzal jár, hogy például egy 9 hónapos önkéntes szolgálat során (ez az EVS-programok átlagos időtartama) kétszer kell elhagyni az országot, majd

206 A *JUGEND für Europa* EVS-programkoordinátorával készített interjú, Bonn, 2010.02.04.; a *Fiatalok lendületben* 2. alprogramjának programmenedzsere (EVS), EB, DG EAC, Brüsszel, 2010.01.19.; Jaunimo reikalų departamentas prie Socialinių reikalų ir darbo ministerijos.

207 A *Fiatalok lendületben,* 2. alprogram (EVS) programigazgatója, Brüsszel, 2010.01.19..

208 Uo.

209 A *Fiatalok lendületben,* 2. alprogram (EVS) programigazgatója, Brüsszel, 2010.01.19..

visszamenni, ami nemcsak kényelmetlenséget okoz, de utazási költségekkel is jár.

A másik hevenyészett megoldás esetében, azaz ha az önkénteseket munkavállalóként veszik nyilvántartásba (vagy az egyes intézmények akként kezelik őket), kötelezhetik őket a hatályos munkaügyi jogszabályok betartására, és adott esetben az önkéntesnek, illetve a fogadó szervezetnek szót kell értenie az adó- és munkaügyi hatóságokkal. Ha az adóhatóságok nincsenek tisztában az önkéntes munka sajátságaival, esetleg megpróbálják **megadóztatni** az önkéntesek számára a szolgálat alatt kifizetett jövedelmet.[210] Ezen túlmenően a **minimálbérre vonatkozó törvények** szintén zavart okozhatnak, ha az önkénteseket munkavállalónak tekintik. Márpedig jövedelmük aligha érheti el a jogszabályban meghatározott legalacsonyabb szintet, még akkor sem, ha a szerény költőpénzhez a természetbeni bevételeik (azaz az ingyenes szállás és étkezés) pénzügyi ellenértékét is hozzáadják.[211]

Csak igen ritkán fordul elő olyan eset, amikor a külföldi önkéntesektől módszeresen megtagadják a tartózkodási jogot, megadóztatják őket, vagy a fogadó szervezeteket arra kötelezik, hogy teljesítsék a minimálbérre vonatkozó követelményeket. Az EVS önkéntesei mindenesetre kedvezőbb helyzetet élveznek, mert számíthatnak a fogadó ország nemzeti irodájának támogatására. De néha még ők is fárasztó és időrabló jogi és közigazgatási huzavonákba bonyolódnak a fogadó állam hatóságaival, amelyek többsége elkerülhető lenne, ha az önkéntesek saját szilárd jogállással rendelkeznének, amely a külföldi állampolgárokra is alkalmazandó lenne, és amely kifejezetten mentesítené jogszerű jövedelmeiket az adózás alól.

A szervezetek akkreditációja

A határokon átnyúló önkéntes-csereprogramok szervezésével foglalkozó szervezetek akkreditációja terén is találkozunk akadályokkal. Ez szintén a tagállamok hatáskörébe tartozik, ezért eltérőek a követelmények. Míg egyesek bírálják az EVS-szervezetek vagy a civil szolgálat terén cseréket szervező (például német vagy olasz) nem kormányzati szervezetek akkreditációja tekintetében támasztott követelményeket, mások arra mutatnak rá, hogy ezek az intézkedések az önkéntesprogramok minőségét hivatottak biztosítani.

Németországban az önkéntes szolgálati programokban részt vevő szervezeteket az adott *tartomány* regionális hatóságai akkreditálják. Franciaországban az

---

210 A *JUGEND für Europa* EVS-programkoordinátora, Bonn, 2010.02.04. Magyarországon az EVS-önkéntesek (vagy például az olasz országos nemzetközi szolgálat önkéntesei, ha magyarországi projektben vennének részt) a törvény értelmében adófizetésre lennének kötelezettek, mivel jövedelmük meghaladja a meghatározott alsó határt. A gyakorlatban azonban nem adóztatják meg az EVS önkénteseit (lásd a 6. mellékletet).

211 A *JUGEND für Europa* EVS-programkoordinátora, Bonn, 2010.02.04.

önkéntes munka lebonyolítását késlelteti az az előírás, hogy a regionális hatóságoknak jóvá kell hagyniuk minden egyes érkező külföldi önkéntest.[212] Egy svéd interjúalany véleménye szerint a szervezetek EVS-akkreditációja akadályozhatja az új szervezeteket abban, hogy határokon átnyúló önkéntes-csereprogramokat kezdeményezzenek Európában.[213]

Ezen túlmenően egy fiatal kiküldése egy másik tagállamban végzendő önkéntes munkára bonyolult eljárásokból összetevődő, hosszadalmas folyamat. Az EVS keretében a pályázat is több hónapot vesz igénybe, és a folyamat lezajlása után még mindig megtagadhatják a projekt finanszírozását. Ez mind az önkéntesek, mind az önkéntesszervezetek kedvét elveheti a pályázat benyújtásától:[214] egy Németországban megkérdezett interjúalany elmondása szerint szervezete emiatt már nem bonyolít EVS-csereprojekteket.[215]

Az eltérő normák befolyásolhatják az önkéntes tevékenységek minőségét. Ha alacsonyak az akkreditációs követelmények, a szervezetek esetleg nem rendelkeznek kellő tapasztalattal és rossz minőségű munkát végezhetnek, emiatt az önkéntesek adott esetben nem kapnak megfelelő színvonalú szállást, vagy nem részesülnek megfelelő képzésben vagy nyelvoktatásban.[216] Ez pedig befolyásolhatja az önkéntesek szolgálatra való hajlandóságát és az azzal összefüggő tapasztalatait. Emiatt szükség van valamiféle akkreditációra vagy legalábbis a szervezetek közötti megalapozott partnerségre az önkéntes szolgálat minőségének biztosítása érdekében.

Az önkéntes munka elismerése

Az önkéntes munkával összefüggő és szociális, jogi és közigazgatási szempontból (mind a határokon átnyúló önkéntes szolgálat társadalmi megítélése, mind annak hivatalos értékelése tekintetében) lényeges másik szerteágazó kérdéskör az önkéntes szolgálat során megszerzett készségek és ismeretek elismerése és az önkéntes munka értéke a munkaerőpiac számára. Noha újra és újra hangsúlyozzák az önkéntes munka során megszerezhető készségek és tapasztalatok **elismerési rendszerének** szükségességét, az önkéntesek képesítései **átláthatóságának** és az érdekelt felek **figyelme felkeltésének** biztosításához még számos teendő áll előttünk.

---

212 „Analysis of the replies of the Member States of the European Union and the acceding countries to the Commission questionnaire on voluntary activities of young people", 185. o.

213 A *Jönköping település* diverzitáskoordinátorával készített interjú, 2010.01.29.

214 „Analysis of the replies of the Member States of the European Union and the acceding countries to the Commission questionnaire on voluntary activities of young people", 185. o.; az *ijgd – Internationale Jugendgemeinschaftsdienste* (Nord) regionális menedzserével készített interjú, Hildesheim, 2010.02.03.

215 Az *ijgd* regionális menedzsere, Hildesheim, 2010.02.03.

216 „Analysis of the replies of the Member States of the European Union and the acceding countries to the Commission questionnaire on voluntary activities of young people', 185. o.; egy Németországban dolgozó volt litván EVS-önkéntessel készített interjú, Vilnius, 2010.02.03.

Az önkéntes szolgálatot hasznosnak tekinthetik a nem kormányzati szektorban[217] és azon a területen, ahol az önkéntes dolgozott – elsősorban a szociális munka vagy a gondozás területén. Ezzel szemben az önkéntes tevékenységet az üzleti szféra rég nem ismeri el előnyként.[218] Az üzleti szférában a munkáltatók a magánvállalkozásoknál szerzett gyakorlati tapasztalatokat részesítik előnyben, márpedig ilyenre nemzetközi önkéntes munka során nemigen lehet szert tenni, mivel a tevékenységet rendszerint nonprofit szervezetek bonyolítják. A szakmai gyakorlat és az önkéntes munka egyaránt a nem formális tanulás formái, azonban nem azonos státuszt élveznek, ez pedig befolyásolhatja a fiatalok döntését.

Mindamellett megfigyelhetők bizonyos pozitív tendenciák is, amelyek arra vallanak, hogy az önkéntes munkába való beruházás igenis kifizetődik. Az Egyesült Királyságban, ahol az önkéntes munka az utóbbi időben széles körű publicitásban és kormányzati támogatásban részesült, a vállalatok jobban tisztában vannak az önkéntes munka előnyeivel és az önkéntesek által tevékenységük során szerzett készségekkel. Ennek eredményeképpen ma már valószínűbb, hogy az önkéntes munkát szerepeltetik az önéletrajzokban és a magánfoglalkoztatók is értékelik azt (lásd a 4. mellékletet). Németországban az érdekelt felek még mindig úgy érzik, hogy a nagyvállalatok az önkéntesség népszerűsítésével javíthatnának a helyzeten. Ehhez elég lenne az is, ha a nyilvánosság előtt kijelentenék, hogy az önkéntes munkát igenis értékes tapasztalatnak tekintik, nem kevésbé, mint például egy nyelvtanfolyamot.[219]

Az elismerés ugyanakkor nem csupán az önkéntes szolgálat tényének nagyra értékeléséből áll. Az önkénteseknek lehetőséget kell biztosítani annak bizonyítására, hogy valóban új készségeket szereztek, vagy továbbfejlesztették a meglévőket. A formális oktatáshoz hasonlóan ez felveti az önkéntesek készségei **tanúsításának** kérdését. Ameddig teljes mértékben ki nem fejlődik, ez akadályként vagy ösztönzésként egyaránt szolgálhat. A megfelelő tanúsítási rendszer bevezetése biztosítaná az önkéntesmunka-tapasztalat szélesebb körben történő elfogadását. Az e téren követett nemzeti stratégiák igen eltérőek lehetnek. A tanúsításnak mindenesetre opcionálisnak kell maradnia, hogy ne riassza el azokat, akik az önkéntes munkára nem a készségeik fejlesztése érdekében vállalkoznának, hanem kellemes élményre vágynak vagy segíteni szeretnének másokon.

Az EVS keretében a **Youthpass**, az önkéntes kérésére a szolgálat leteltével kiállított igazolás hivatott betölteni az egész Unióra kiterjedő tanúsítvány

---

217 A *CVSnet* európai összekötő tisztviselője (volt horvátországi EVS-önkéntes), Brüsszel, 2010.01.19.

218 Ibid; a www.youthreporter.eu szerkesztője; magán-PR-ügynökség (a *JUGEND für Europa* megbízásából), Bonn, 2010.02.05.

219 A www.youthreporter.eu szerkesztője, Bonn, 2010.02.05.

szerepét. A 2007-ben bevezetett eszköz lehetőséget kínál a határokon átnyúló önkéntes szolgálat során szerzett kompetenciák végiggondolására és elemzésére. Az önkéntes és konzulense egy egyszerű sablon alapján készíti el az értékelést, amely tartalmazza az uniós oktatáspolitika keretében az egész életen át tartó tanulás tekintetében elismert nyolc alábbi kulcskompetenciát:[220]

- anyanyelvi kommunikáció;
- idegen nyelvi kommunikáció;
- matematikai kompetencia, illetve alapvető természettudományos és műszaki kompetenciák;
- digitális kompetencia;
- a tanulás elsajátítása;
- szociális és állampolgári kompetenciák;
- kezdeményezőkészség és vállalkozói kompetencia;
- kulturális érzékenység és kifejezőkészség.

Egyelőre nehezen értékelhető a Youthpass fogadtatása a foglalkoztatottak vagy oktatási intézmények körében, noha az első jelek biztatók.[221] Mindamellett vannak még nyitott kérdések a végrehajtást illetően, ezek pedig elsősorban a fogadó szervezetektől függenek. Bizonyos esetekben az önkéntesek egyszerűen azért nem kaphatják meg az igazolást az általuk választott nyelven, mert a szervezetnél senki sem képes megírni azt nekik. Így a fordíttatással járó késedelem miatt az önkéntes nem tudja azonnal felhasználni a készségeit bizonyító Youthpass igazolását foglalkoztathatósága növelésére.[222]

A Youthpasst jelenleg csak a „Fiatalok lendületben” program tevékenységein belül használják. Mindamellett az önkéntes munka más keretei közé is átemelhető, jó példának tekinthető. Egyes tagállamokban már alkalmaznak hasonló technikákat a nem formális oktatás elismerésére ott kifejlesztett tanúsítási eszközök terén (lásd a brit és svéd példát a 4. és 7. mellékletben). Az önkéntes szolgálat egyéni jellege miatt nem megvalósítható az egységes ellenőrzési rendszer, ezért valószínűleg az önkéntes közvetlen felettese által vezetett reflexión alapuló módszerek jelentik majd az egyetlen megoldást. Ezt a reflexiós módszert azonban azokra a készségekre és kompetenciákra kell összpontosítani, amelyeket a potenciális jövőbeni munkáltatók és a formális oktatási intézmények (akár más országokban is) értelmezni tudnak, hogy láthatóvá legyen az önkéntes szolgálat során szerzett tapasztalat hozzáadott értéke.

---

220 SALTO-YOUTH Training and Cooperation Resource Centre: *Youthpass Guide*, 66–73. o. http://www.youthpass.eu/downloads/13-62-3/Youthpass%20Guide%202009-06-09.pdf [Letöltve: 2010.02.05.].

221 A Youthpass projektkoordinátorával készült interjú, *SALTO-YOUTH Training and Cooperation Resource Centre*, Bonn, 2010.02.04.

222 Németországban dolgozó volt litván EVS-önkéntes, Vilnius, 2010.01.27.

Ahhoz, hogy a **formális oktatási rendszer** elismerje az önkéntesmunka-tapasztalatot, az adott tagállam hivatalos állásfoglalására van szükség. Ilyen integrációra léteznek példák. Az Egyesült Királyságban az önkéntes tapasztalat akkreditálható, ha arra strukturált és célorientált tanulás formájában kerül sor, és ennek eredményeképpen a formális tanulásnak megfelelő szakmai képesítés szerezhető (lásd a 4. mellékletet). Ha az önkéntes szolgálat megfelel a követelményeiknek, bizonyos tagállamok a kapcsolódó területen (például a szociálpedagógia terén) folytatott, a tanulmányokat kiegészítő szakmai gyakorlatként elismerhetik azt. Erre lehetőség van például Németországban,[223] Spanyolországban[224] és bizonyos mértékig Olaszországban is (lásd a 2. mellékletet).

Ami a volt önkéntesek **foglalkoztatását** illeti, a nem formális oktatás keretében szerzett kompetenciák elismerésének kérdésében szoros együttműködésre és konszenzusra van szükség a nonprofit és üzleti szféra, valamint az állam között.[225] Az Egyesült Királyság példája azt mutatja, hogy a hálózatépítés, a partnerség és az ismeretterjesztés felkeltheti a potenciális munkáltatók figyelmét, és tájékoztathatja őket az önkéntesek készsége elismerésének létező formáiról, hogy toborzási eljárásuk során fontolóra vegyék az önkéntesek bizonyítványainak figyelembevételét.

Átvilágítás

A Régiók Bizottsága önkéntes munkáról szóló véleményeinek egyike kiemeli, hogy „a tagállamok nem alakítottak ki összehangolt uniós szintű rendőrségi átvilágítási eljárást”, ami a migránsokat akadályozza a gyermekekkel és sérülékeny felnőttekkel való önkéntes munkában.[226] Az Egyesült Királyságról szóló esettanulmány (4. melléklet) részletesebben vizsgálja az abból származó problémákat, hogy számos gondozási tevékenység esetében az önkéntes munka feltétele az erkölcsi bizonyítvány. Tudomásunk szerint az önkéntesekre Írországban is hasonló jogi követelmény vonatkozik.

Noha nem minden tagállam kötelezi átvilágításra a bizonyos területeken munkát vállaló önkénteseket, az Egyesült Királyság és Írország e jogi sajátossága tényleges akadályt jelent számos fiatal európai nemzetközi önkéntes számára, mivel az angolszász országok igen népszerű célállomást jelentenek az

---

223 Bundesministerium für Familie, Senioren, Frauen und Jugend: *Für mich und für andere: Freiwilliges Soziales Jahr/ Freiwilliges Ökologisches Jahr*. Berlin: BMSJ, 2008, 40. o. Online elérhető az alábbi internetes címen: http://www.bmfsfj.de/RedaktionBMFSFJ/Broschuerenstelle/Pdf-Anlagen/Fuer-mich-und-fuer-andere-FSJ-FOEJ-GFD,property=pdf,bereich=bmfsfj,sprache=de,rwb=true.pdf.

224 Egy Litvániában dolgozó spanyol EVS-önkéntes, Vilnius, 2010.03.19.

225 A *CVSnet* európai összekötő tisztviselője (volt horvátországi EVS-önkéntes), Brüsszel, 2010.01.19.

226 A Régiók Bizottsága 2008. február 7-i véleménye: „Az önkéntesség hozzájárulása a gazdasági és társadalmi kohézióhoz”.

önkénteseknek: túl az angol nyelv gyakorlásának vonzó lehetőségén, ezekben a tagállamokban köztudottan magas az életszínvonal és előrehaladott az önkéntes munka igazgatásának kultúrája. Mivel azonban az ottani szervezetek ugyanolyan kötelezettségeket vállalnak az önkéntesekkel szemben, mint saját munkavállalóik tekintetében, egyforma felelősséggel tartoznak az ügyfeleiknek is, akár fizetett alkalmazottak, akár önkéntesek látják el azokat.

Az Egyesült Királyságban a gyermekek és sérülékeny felnőttek védelméről szóló törvény előírja, hogy a gyermekekkel vagy sérülékeny felnőttekkel – például betegekkel, fegyencekkel, bentlakó otthonban elhelyezett idősekkel vagy egyéb, az önellátásban segítségre szorulókkal – foglalkozó (vagy a róluk készült feljegyzésekhez hozzáférő) személyek – alkalmazottak és önkéntesek – [227] tekintetében átvilágításra van szükség az ilyen tevékenység végzéséhez, úgy az oktatás, az egészségügy vagy a szociális ellátás terén, mint bármely más területen. Az Ír Köztársaságban a gyermekgondozás és ifjúsági munka terén, valamint bizonyos sportszervezetek esetében való önkéntesmunka-vállalásnak is előfeltétele az erkölcsi bizonyítvány megszerzése, amely igazolja, hogy nem indokolt az adott önkéntes eltiltása az ilyen tevékenységtől.[228]

A brit és ír intézmények jól bejáratott eljárásokkal rendelkeznek ahhoz, hogy teljesítsék a fent említett területeken munkát vállalni szándékozó saját állampolgáraik igényléseit. A brit állampolgárok néhány héten belül megkapják az erkölcsi bizonyítványt, és azért az önkénteseknek fizetniük sem kell (lásd a 4. mellékletet). Írországban a szervezeteknek kell benyújtaniuk az alkalmazottaikkal és önkénteseikkel kapcsolatos igénylést, amely szintén díjmentes.[229] Azonban az országba érkező külföldi önkénteseknek is egyenértékű igazolást kell beszerezniük saját országuk rendőrségétől, saját költségükön. Ez akadályt jelenthet, mivel az **árak és eljárások még az Unión belül is nagymértékben eltérnek, és egyes országokban nehéz egyenértékű igazolási módot találni**. Végezetül az **erkölcsi bizonyítvány lefordíttatásának költsége** is az önkénteseket terheli (lásd a 4. mellékletet). Emiatt a gyermek- és ifjúsági projekteket szervező jótékonysági szervezetek nehezen tudnak nemzetközi önkénteseket bevonni a munkájukba. Mivel pedig a gondozás az önkéntes munka igen jellemző területe, ez hatással lehet a külföldi önkéntesek számára elérhető projektek kínálatára.

---

[227] Az Egyesült Királyság a sérülékeny csoportok védelméről szóló 2006. évi 47. sz. törvényének 59. cikke.

[228] Citizens information, „Garda clearance for employees'. Dublin: Citizens Information Board, 2010. http://www.citizensinformation.ie/categories/employment/employment-rights-and-conditions/monitoring-and-surveillance-at-work/garda_clearance_for_employees [Letöltve: 2010.06.23.].

[229] An Garda Síochána/ Ireland's National Police Service, „Frequently Asked Questions: Garda Vetting/Data Protection'. Dublin, 2010. http://www.garda.ie/FAQ/Default.aspx?FAQCategory=36 [Letöltve: 2010.06.23.].

3.4.2. Társadalmi-gazdasági és pénzügyi akadályok

A létfontosságú jogszabályi akadályok mellett igen erős lehet a különböző társadalmi-gazdasági és pénzügyi tényezők elbátortalanító hatása is. A legfőbb társadalmi-gazdasági problémát a külföldi önkéntes munka során a szociális juttatások elvesztése és a biztosítási kérdések jelentik. A pénzügyi akadályok között szerepelnek a biztosítási költségek, a járulékos utazási és megélhetési költségek, valamint a kedvezmények elvesztése.

A társadalmi-gazdasági tényezők komoly problémát jelenthetnek. A legfontosabb gond az, hogy a társadalombiztosítási juttatásban részesülő fiatalok számára esetleg számításba sem jöhet a határokon átnyúló önkéntesmunka-vállalás.[230] **A szociális juttatások elvesztése** égető problémát jelent a nemzetközi önkéntes munka terén, mivel jelentősen leszűkíti a kevesebb lehetőséggel rendelkező fiatalok bevonásának esélyét.

A munkanélküliségi juttatások folyósítása is bizonyos kötelezettségekhez kötött, ami megakadályozhatja az önkéntes csereprogramokban való részvételt. A munkanélkülieknek nyilvántartásba kell vetetniük magukat a munkaügyi hivatalnál, és rendszeresen be kell számolniuk a munkakeresés terén tett erőfeszítéseikről. Néhány tagállamban a helyi önkéntes munkát kifejezetten ösztönzik a munkakeresés időszakában. Az Egyesült Királyság például eltörölte a hetente önkéntes munkával tölthető órák számára vonatkozó korlátozást (lásd a 4. mellékletet). Ha azonban hosszabb időre külföldre utazik az álláskereső, elveszítheti a munkanélküliségi juttatását, mivel nem tud megjelenni a kötelező konzultációkon,[231] és nem tud munkára jelentkezni, ha megfelelő ajánlat adódik.[232]

Előfordulhat, hogy a nyilvántartásba vett munkanélkülieknek bizonyos ideig nem szabad elhagyniuk az országot, máskülönben visszavehetik munkanélküliségi juttatásukat (amely adott esetben az álláskereső családjának nyújtott lakhatási támogatást is magában foglal).[233] Ráadásul a külföldön töltött hónapokat ebben az esetben nem számítják bele a nyugdíjazáskor figyelembe

---

230 Példának okáért a szociális biztonsági rendszereknek a Közösségen belül mozgó munkavállalókra és családtagjaikra történő alkalmazásáról szóló, 1971. június 14-i 1408/71/EGK tanácsi rendelet és a kapcsolódó rendelkezések hatálya csak a nemzeti biztosítási jogszabályok értelmében biztosított önkéntesekre terjed ki. Ennélfogva a szociális védelemmel összefüggő problémák néha elriaszthatják a más tagállamban önkéntes szolgálatot vállalni szándékozókat. A Bizottság 2008. július 3-i javaslata a fiatal önkéntesek európai mobilitásáról szóló tanácsi ajánlásról.

231 A *Svéd Országos Ifjúságügyi Tanács*, a „Fiatalok lendületben" program svéd végrehajtó ügynökségének projekttisztviselőjével készített interjú, 2010.01.29.

232 A *Volunteer Development Scotland* szakpolitikai és gyakorlati tanácsadójával készített interjú, Stirling, 2010.03.03.

233 A *JUGEND für Europa* EVS-programkoordinátora, Bonn, 2010.02.04.

vett ledolgozott évek számába.[234] E körülmények miatt a határokon átnyúló önkéntes munka egyáltalán nem tűnik vonzó lehetőségnek, hacsak nem teljes körűen finanszírozott programról van szó, noha az a foglalkoztathatóságot javító új készségek elsajátítására kínálna alkalmat. Segítene, ha a határokon átnyúló önkéntes szolgálatot az álláskeresőknek nyújtott képzési intézkedésként lehetne figyelembe venni, és ahhoz adott esetben némi pénzügyi ösztönzők is járulnának.

Szintén akadályt jelenthet az önkéntesek biztosításának kérdése. Ha az önkéntes biztosítását nem tekintik egyenértékűnek egy olyan ország alkalmazottainak vagy diákjainak biztosításával, ahol az önkéntes munka nem minősül elégséges jogalapnak a tartózkodáshoz, esetleg **magán-egészségbiztosítás** megkötésére kötelezhetik az önkéntes munka időszakára. Hollandiában például ez megtörténhet az EVS önkénteseivel is, noha azokat a végrehajtó ügynökség biztosítja.[235] Azonban még az EVS egészségbiztosítása is korlátozott összegű és nem feltétlenül teljes körű.[236] Előfordulhat, hogy az önkéntesnek is részt kell vállalnia a biztosítás fizetéséből. Litvániában egy közelmúltbeli jogszabály-módosítás miatt a kiutazó önkénteseknek be kell jelenteniük külföldi tartózkodásukat, hogy ne kelljen megfizetniük a kötelező egészségbiztosítási járulékot azokra a hónapokra, amikor nem biztosítottak Litvániában (lásd az 5. mellékletet).

Nem minden önkéntesprogram fedezi az összes **megélhetési és utazási költséget**. Az EVS keretében az Európai Bizottság viseli az utazási költségek 90%-át.[237] Sok más rendszerben azonban a fiataloknak rokonaiktól vagy különleges alapokból kiegészítő finanszírozást kell szerezniük a külföldi önkéntes munkában való részvételhez, hogy elég pénzt tudjanak összegyűjteni a külföldi megélhetéshez (erre példa lehet több német nemzeti program – lásd a 3. mellékletet). Az SCI-hálózat által kínált lehetőségek esetében viszonylag alacsony összeget kérnek a lakhatásért, biztosításért és étkezésért, az önkénteseknek azonban maguknak kell fedezniük az utazási költségeiket. A World Wide Opportunities on Organic Farms (WWOOF) szintén biztosítja a szállást és az ellátást, a kiutazást azonban az önkéntesekre bízza. Emiatt mielőtt valaki határokon átnyúló önkéntes munkára jelentkezne, először fel kell mérnie, hogy anyagilag megengedheti-e magának a részvételt.[238] Ezért a fiatal nemzetközi önkéntesek nagyobbrészt jómódú családi háttérrel rendelkeznek.

234 Programigazgató: *Fiatalok lendületben,* 2. alprogram (EVS), Brüsszel, 2010.01.19.

235 Uo.

236 Egy Németországban dolgozó volt litván EVS-önkéntessel készített interjú, Vilnius, 2010.02.04.

237 Európai Bizottság: *„Fiatalok lendületben" programismertető és útmutató,* 63. o.

238 Brian Gran, „Public-private obstacles to voluntary service and citizenship' in Williamson és Hoskins és Boetzelen, 129. (121–134.) o.

Ezen túlmenően az egyes országokban nem mindig számítják ki helyesen az önkéntes tevékenységek finanszírozására fordítandó **átalányösszegeket**, különösen mivel a városokban és vidéken egészen eltérő lehet az árszint és az életszínvonal. Ennélfogva a megfizethető szállás minősége és az önkéntes költőpénzének reálértéke nagymértékben különböző lehet.[239] Az olasz nemzeti külföldi civil szolgálat rögzített összegű havi juttatást alkalmaz, és nem tesz megkülönböztetést a célországok szerint (lásd a 2. mellékletet), pedig több földrészen is kínál szolgálati lehetőséget.

Másrészt a teljes munkaidős önkéntesek – ellentétben más alacsony jövedelmű csoportokkal, például a diákokkal vagy a nyugdíjasokkal – nem jogosultak **kedvezményre** a tömegközlekedés, kulturális rendezvények stb. esetében. Németországban, ahol a fő nemzeti programok és az EVS külföldi önkéntesei ugyanolyan jogállást élveznek, mint a teljes munkaidős német belföldi önkéntesek, alapvetően ugyanazokban a kedvezményekben részesülnek, mint a diákok.[240] Sok más országban azonban nem ilyen kedvező a helyzet. Ugyanakkor az önkénteseknek azzal is szembesülniük kell, hogy a bizonyos kedvezményekre jogosító „EURO 26" mobilitási kártyát sem egyformán fogadják el az EU egészében.[241]

A társadalmi-gazdasági és pénzügyi akadályok különösen érzékenyen érintik a hátrányos helyzetű fiatalokat. A nemzetközi önkéntesek társadalmi-gazdasági jellemzőiből nyilvánvalóan kiderül, hogy a fiatalok bizonyos csoportjai kívül rekednek ezeken a programokon (lásd a 3.3. szakaszt). A rossz **anyagi helyzet**, a hátrányos **családi háttér** vagy a **fogyatékosság** gyakran gátolja a fiatalokat a határokon átnyúló önkéntes tevékenységben való részvételben.

Sok országban ráadásul az önkéntes munka nemigen jelent ifjúságpolitikai prioritást, és ennek a területnek kevés figyelem jut a közéletben, illetve kevés pénzügyi támogatásban részesül az önkéntesszervezetek **infrastruktúrájának** fejlesztése. Az önkéntesszervezeteknek gyakran nem áll rendelkezésükre elég pénzügyi forrás az önkéntes szolgálatra és tevékenységekre, különösen pedig a kevesebb lehetőséggel rendelkezők támogatására.[242] Ugyanakkor a tagállamok

239 A *CVSnet* európai összekötő tisztviselője (volt horvátországi EVS-önkéntes), Brüsszel, 2010.01.19.

240 Az *ijgd* (Nord)képzésért és a Freiwilliges Soziales Jahrért felelős tisztviselőjével készített interjú, 2010.02.03.

241 Egy Litvániában dolgozó német EVS-önkéntessel készített interjú, 2010.02.04.; az Európai Önkéntes Szolgálat szerződésekért és projektekért felelős projekttisztviselője a *British Councilnál*, London, 2010.03.31.

242 „Analysis of the replies of the Member States of the European Union and the acceding countries to the Commission questionnaire on voluntary activities of young people"; a *CVSnet* európai összekötő tisztviselője (volt horvátországi EVS-önkéntes), Brüsszel, 2010.01.19.

között jelentős különbségek vannak az önkéntes szolgálat és tevékenységek támogatására fordított összeg nagyságrendje tekintetében.[243]

Noha a leendő önkéntesek esetleg nincsenek tisztában a külföldi önkéntesmunka-vállalással kapcsolatos döntésükkel összefüggő összes fent felsorolt társadalmi-gazdasági és pénzügyi szemponttal, mindannyian tudni szeretnék, mennyibe fog kerülni az önkéntes szolgálat. Ezért az érdekelt feleknek biztosítaniuk kell, hogy (az időtartam és a fogadó ország tekintetében) számos lehetőség közül lehessen választani a nemzetközi önkéntesmunka-vállalás terén, hogy azt sok fiatal tekintse vonzó és hasznos időtöltésnek.

3.4.3. A tájékoztatás hiánya

Elméletileg a tájékoztatás hiányának oka valamely csoport elzárkózása vagy a tájékoztatáshoz való hozzáférés egyenetlensége lehet. Más szóval amiatt kerülhet sor ilyen helyzetre, mert a fiatalok egy bizonyos csoportja elszigetelődik a külső információktól, vagy mert egyes csoportok nincsenek megfelelő helyzetben ahhoz, hogy hozzájussanak az önkéntesmunka-lehetőségekkel kapcsolatos tájékoztatáshoz.[244]

Az első eset a kevesebb lehetőséggel rendelkező fiatalok olyan csoportjaira lehet igaz, amelyek nem is tartják lehetségesnek, hogy valaha is részt vehetnének határokon átnyúló önkéntesmunka-projektben, ezért nem érdeklődnek a kínált lehetőségek iránt. Az utóbbi esetre példa, ha egyes csoportok nem **jutnak hozzá a bizonyos médiatípusokban közzétett információkhoz**, például a napilapokban, televízióban, interneten vagy közösségi hálózatokon keresztül hirdetett lehetőségekhez. Ezt szemlélteti az az adat is, miszerint például az internethasználat rendkívül változó az Unión belül: Romániában mindössze 33,4% a hozzáférés aránya, míg ugyanez a mutató Svédországban 89,2%.[245] Egy-egy tagállamon belül a társadalmi rétegek adatai között is nagy különbségek lehetnek.

Az információkhoz való hozzáférés a **nyelvi akadályok** miatt is korlátozott lehet. Noha az önkéntesprogramokban való részvételhez nem minden esetben szükséges valamely idegen nyelv ismerete, előfordulhat, hogy a projekt leírása nem áll rendelkezésre minden leendő önkéntes anyanyelvén, ami

---

243 „Analysis of the replies of the Member States of the European Union and the acceding countries to the Commission questionnaire on voluntary activities of young people", 188. o.

244 Gran, 127. o.

245 Internet World Stats: „*Internet Users in the European Union*'. Bogotá, 2009. http://www.internetworldstats.com/stats9.htm#eu [Letöltve: 2010.02.12.].

megakadályozza őket abban, hogy kellőképpen megismerjék a kínált projekteket.[246]

Ezen túlmenően **a leírások néha nem helytállóak**. A tényleges lakás- vagy munkakörülményekkel vagy a munka jellegével kapcsolatos elégtelen tájékoztatás csalódást okozhat a fogadó szervezethez való megérkezés pillanatában.[247] A korlátozott tájékoztatáson alapuló várakozások és a valóság közötti eltérés gyakran áll az önkéntesprogram elhagyásának hátterében (a németországi önkéntesek tekintetében lásd a 2. mellékletet). Noha az önkéntesek dönthetnek úgy, hogy megszakítják a projektben való részvételt, az EVS önkéntesei esetében ez például szankciókkal jár a szervezet számára, amelynek vissza kell fizetnie a projekthez nyújtott finanszírozást.[248]

Szintén gyakori bírálat a jelenlegi és volt EVS-önkéntesek részéről, hogy a fogadó szervezet kereséséhez használandó adatbázisokra vonatkozó információ **elavult**. Az adatbázisokból nem derül ki, mely projektekhez találtak már önkénteseket és zárták le a jelentkezést. Egyes lehetőségek már nem is állnak rendelkezésre a leírás szerinti formában.[249] A kisebb hatókörű önkéntes-csereprogramok esetében talán nem nehéz utánanézni az összes lehetőségnek, de az EVS keretében nem kis kihívást jelenthet a fogadó szervezet felkutatása. Az elavult tájékoztatás miatt sok fölösleges pályázatot nyújtanak be, és a potenciális önkénteseknek akár hónapokig kell várniuk, míg sikerül helyet találniuk maguknak.[250]

Fontos a tájékoztatás nyújtásának mikéntje is. A száraz stílusban, túl nagy mennyiségben tálalt információ nem teszi vonzóvá a lehetőséget. Az egyszerű, érthető stílus és a kérdések készséges megválaszolása kulcsfontosságú a súlyosan hátrányos helyzetű (például alacsonyan képzett vagy nyelveket nem beszélő) fiatalokkal folytatott munka során, akik könnyen elveszthetik érdeklődésüket a csereprogram iránt.

A társaiktól, személyesen kapott tájékoztatás jobban hat a fiatalokra. A jövőbeni önkéntesek számára különösen fontos információforrást jelentenek a régebben ugyanannál a küldő vagy fogadó szervezetnél dolgozó volt önkéntesek, mivel ők adhatják a legjobb tanácsokat. Ezért a brosúrák és honlapok mellett a német nemzeti iroda létrehozta és működteti a fiatalok „Europeers” csoportját, amelynek keretében volt EVS-önkéntesek népszerűsítik az EVS-t az iskolákban és más olyan helyeken, ahova sok fiatal jár[251] Más

246 Németországban dolgozó volt litván EVS-önkéntes, Vilnius, 2010.02.04.
247 Uo.
248 A *Fiatalok lendületben*, 2. alprogramjának (EVS) programigazgatója, 2010.01.19.
249 Litvániában dolgozó német EVS-önkéntes, 2010.02.04.
250 Luxemburgban dolgozó volt brit EVS-önkéntes, 2010.04.02.
251 A *JUGEND für Europa* PR-tisztviselője, Bonn, 2010.02.05.

országokban is szerveznek olyan promóciós rendezvényeket fiatalok számára, amelyekben volt önkéntesek is közreműködnek. Az EVS-sel kapcsolatos információk uniószerte az Eurodesk információs pontjain is elérhetők (lásd az 1. mellékletet).

Az önkéntesmunka-lehetőségekről, önkéntesszervezetekről és helyes gyakorlatokról folytatott információcsere hozzátartozik az önkéntes tevékenységek népszerűsítéséhez. Az információcsere hatóköre függ úgy a szervezetektől, mint a tagállamoktól, mindamellett néhány uniós tagállam ezt a feladatot teljes egészében a szervezetek hatáskörébe helyezi.[252] Ha azok nem kellőképpen tevékenyek, nem rendelkeznek kellő erőforrásokkal és nem biztosított a munka színvonala ezen a területen, az információáramlás korlátozott lehet, és sok fiatal talán nem is hall az elérhető lehetőségekről. Ezen túlmenően a külföldi önkéntes munka igazgatását adott esetben korszerű IKT-megoldások alkalmazásával is zökkenőmentesebbé lehetne tenni, ami lehetővé tenné a betöltetlen pozíciók kijelzését és az információk egyszerű frissítését.

3.4.4. Társadalmi és kulturális problémák

A társadalmi és kulturális akadályok nem kizáró jellegűek, azonban az önkéntesek kényelmetlenül érezhetik magukat miattuk, vagy azok hátráltathatják a szolgálat sikeres megvalósítását. Társadalmi problémák alatt a határokon átnyúló önkéntes munkát ellenző attitűdöket értjük, míg kulturális problémák a fogadó ország eltérő kulturális környezetéhez való alkalmazkodás során léphetnek fel.

Az önkéntes szolgálat **társadalmi megítélése** befolyásolja a fiatalok döntéseit. Az önkéntes munkához még mindig negatív érzések kapcsolódnak néhány volt szocialista országban, például Lengyelországban, Magyarországon és Litvániában. Az embereknek ugyanis a kötelező szovjet „önkéntes" tevékenységet juttatja eszébe, ami elveszi a kedvüket az önkéntes szolgálatban való részvételtől.[253] Bizonyára nehezebb olyan tevékenységben való részvételre motiválni a fiatalokat, amit népszerűtlennek éreznek.

Ami kifejezetten a határokon átnyúló önkéntes munkát illeti, kölcsönösen szkeptikus lehet a hozzáállás. A külföldi önkéntes munkát az önkéntesek családja és barátai időpocsékolásnak tekinthetik és rossz szemmel nézhetik,[254] mivel a fizetett munkavállalás ésszerűbb lehetőségnek tűnhet. Másrészt a

252 „Analysis of the replies of the Member States of the European Union and the acceding countries to the Commission questionnaire on voluntary activities of young people', 188. o.

253 Moskwiak, 153. o. Lásd még az 5. és 6. mellékletet.

254 Németországban dolgozó volt litván EVS-önkéntes, Vilnius, 2010.02.04.

külföldieket a fogadó ország vagy közösség is idegennek tekintheti. A civil társadalomban működő szervezetek sem mindig kifejezetten nyitottak a külföldi önkéntesek felé, főként a nyelvi korlátok miatt,[255] és azért, mert a más szervezeti és kulturális környezetből érkezőkkel mindig bonyodalmasabb a kapcsolattartás. Mindez akadályozhatja az önkéntesek beilleszkedését a szervezeti struktúrába és a helyi társadalomba.

Kulturális különbségek is akadályt jelenthetnek a nemzetközi önkéntes szolgálatot mérlegelő fiatalok számára.[256] A leggyakoribb ilyen tényező az idegen nyelvek ismerete. Noha a nyelvtanulás ösztönzőként is hathat a munkavállalásra, egy idő után nagyon elkedvetlenítheti az embert, ha képtelen eredményesen kommunikálni, amint egy Svédországban dolgozó holland EVS-önkéntes rámutatott.[257] Azokban az országokban a legnehezebb az önkéntesek dolga, ahol kevesen beszélnek más nyelveket is a saját anyanyelvükön kívül. Akik a nehézségek ellenére kitartanak, később értékes tapasztalatként gondolnak vissza erre a kihívásra, amely elősegítette nyelvtanulásukat. Mások azonban úgy érezhetik, hogy összecsapnak a fejük fölött a hullámok, különösen ha egyidejűleg más problémák is jelen vannak.

Ráadásul bizonyos társadalmak vagy zártabb helyi közösségek esetleg nem túl nyitottak és vendégszeretők a külföldiekkel szemben (vagy a fogadó szervezetek néha félreeső helyeken találhatók), így az önkénteseknek nem mindig nyílik alkalmuk a helyiekkel való kapcsolatteremtésre és kölcsönös kulturális tapasztalatcserére. Ilyen helyzetben nem lehet elvárni, hogy az önkéntesek rendesen beilleszkedjenek és megismerjék a fogadó ország kultúráját.[258] Ilyenkor a fogadó szervezetnél dolgozók és annak közelében élők sem tanulnak semmit az önkéntes származási országának kultúrájáról.

A kulturális és földrajzi különbségek miatt a helyiek segítsége nélkül nehéz alkalmazkodni az új környezethez. A legtöbb program keretében a nemzetközi önkéntesek számára elvileg mentort (vagy legalább egy helyi kapcsolattartót) kell kijelölni a fogadó szervezetnél. Néha azonban a mentorálás gyenge színvonalú vagy nem is létezik, mivel a feladatra kijelölt személyeket nem képezték ki az önkéntesekkel való együttműködésre. Az önkéntesek gyakran panaszkodnak a támogatás hiányáról a szolgálatuk során, és ez a projektek idő előtti elhagyásának egyik leggyakoribb oka (lásd a 3. mellékletet). Ráadásul a fogadó szervezetnél dolgozó mentor nem elegendő, mert elsősorban technikai és

255 A *CVSnet* európai összekötő tisztviselője (volt horvátországi EVS-önkéntes), Brüsszel, 2010.01.19.

256 *Európai Ifjúsági Konferencia, Prága, március 12. és 13.*, 2009., 25. o. http://www.jugendfuereuropa.de/downloads/4-20-1480/European_Conference_on_Youth_Report_final.pdf [Letöltve: 2009.12.10.].

257 Albert Meijer: „The last weeks'. A 2007.07.13-i blogbejegyzés. http://albert.myevs.net/ [Letöltve: 2010.04.03.].

258 Németországban dolgozó volt litván EVS-önkéntes, Vilnius, 2010.02.04.

szervezési kérdésekkel foglalkozik. Ezért jelölnek ki néhány országban ‘helyi barátot” (egy helybeli önkéntest) az EVS-önkéntesek számára. Ez a gyakorlat azonban sajnos még nem elég elterjedt.[259]

A társadalmi és kulturális problémák csökkenthetik a külföldi önkéntes munka vonzerejét a fiatalok szemében. Ezeket azonban nem lehet jogszabályi eszközökkel megoldani. Az általában az önkéntes munkához és különösen a külföldi önkéntes munkához való kedvezőbb hozzáállás beruházásokkal és figyelemfelkeltő kampányokkal terjeszthető, a kulturális és földrajzi különbségek által okozott stressz kezelésében pedig sokat segíthet a tapasztalt önkéntes-mentor és a külföldi önkéntesek fogadó közösségbe és társadalomba való beilleszkedését segítő, körültekintően kidolgozott intézkedések.

3.4.5. Személyes jellegű akadályok

A külső okok mellett számos fontos személyes jellegű probléma is felmerülhet a fiatal önkéntesek számára. Ide tartoznak azok a kötelezettségek, amelyek miatt egyesek nem szívesen hagyják el hazájukat, illetve a (különösen a hosszabb távú) külföldi tartózkodástól való félelem.

Először is a **családi kötelezettségek** kapcsán merülhetnek fel személyes jellegű problémák: a fiataloknak feladataik lehetnek szüleik, testvéreik, saját gyermekeik vagy más családtagjaik irányában. Az is előfordulhat, hogy tanulmányaik, munkaviszonyuk vagy kapcsolatuk jelent akadályt, vagy a költségek tűnnek túl magasnak.

Másrészt különféle okoknál fogva idegenkedhetünk bizonyos országok felkeresésétől is. A hívő emberek adott esetben nem szívesen élnének olyan országban, ahol úgy gondolják, hogy nem gyakorolhatnák szabadon vallásukat.[260] Egyes muzulmán fiatalok például ódzkodnak attól, hogy keresztény kultúrájú országban vállaljanak munkát. Más félelmek is akadályt jelenthetnek: a szexuális kisebbségekhez tartozók például nyilvánvalóan nem szívesen mennének olyan országba, amely az alacsony toleranciaszint miatt nem tűnik biztonságosnak számukra.[261]

A saját **felkészültségükbe vetett hit hiánya** szintén eltántoríthatja a potenciális önkénteseket a részvételtől. A kérdés itt az, hogyan látják az önkéntesek saját oktatási hátterüket, tapasztalataikat és nyelvtudásukat a külföldi önkéntesmunka-vállalás fényében.[262] A leendő önkéntesnek mérlegelnie kell a lehetőség

259 Uo.
260 Gran, 124. o.
261 A *skót kormány* közszférareform-igazgatósága (Public Sector Reform Directorate) non-profit szektor főosztályának vezetőjével készített interjú, Edinburgh, 2010.03.29.
262 Gran, 130. o.

jövedelemkiesés formájában, illetve a formális oktatás és karrierlehetőségek terén jelentkező költségeit is, és ezek néha meghaladják az előnyöket.[263]

Összefoglalásképpen számos különféle akadály hátráltathatja még a más uniós országban történő önkéntesmunka-vállalást is, nem is beszélve a harmadik országokkal folytatott önkéntes-csereprogramok során felmerülő problémákról. Sok ilyen akadályt meg lehetne oldani vagy előzni az önkéntes munka tagállamokon átívelő közös meghatározásának elfogadásával és az önkéntesek jogállásának bevezetésével. Érdemes megemlíteni, hogy e problémák többségét már a mobilitásról és az önkéntes tevékenységről szóló legelső uniós dokumentumokban is nevesítették (lásd az 1.1. szakaszt). Az elemzés azonban arra mutat, hogy még mindig jelentős előrelépésre van szükség a fiatal önkéntesek európai mobilitásáról szóló 2008. évi ajánlás végrehajtása terén.

3.5. Nemzeti önkéntes csereprogramok

Noha a határokon átnyúló tevékenységet végző önkéntesek között világszerte jelentős különbségek figyelhetők meg, és az önkéntes tevékenység nagyrészt már önmagában is nemzetközi élmény, a nemzeti körülmények és domináns értékek fontos szerepet játszanak az önkéntes tevékenységgel kapcsolatos motivációk és lehetőségek alakításában. Ezeket a különbségeket az önkéntesek uniós szintű mobilitásának összehangolásakor figyelembe kell venni. Ezt elősegítendő összefoglaljuk az európai államokban az önkéntesség népszerűségére vonatkozóan rendelkezésre álló adatokat, és bemutatjuk a határokon átnyúló önkéntes tevékenység nemzeti kereteinek több uniós példáját, amelyeket a tagállami esettanulmányok során megvizsgáltunk (2–7. melléklet).

Az önkéntes tevkenység arányai

A határokon átnyúló európai önkéntes tevékenységre vonatkozó adatok rendkívül szórványosak és az egyes tagállamok között aligha összehasonlíthatók. Ahogyan azt az 1. fejezetben említettük, az európai önkéntesek mobilitásával kapcsolatos összehasonlítható statisztikák egyetlen elérhető forrása az Európai Önkéntes Szolgálat (EVS). Az EU-n belüli EVS önkéntesek számára vonatkozó, származási országonként és célországonként lebontott adatok az 1. mellékletben találhatók. Noha a küldött és fogadott EVS önkéntesek száma összefügg a tagállamok népességével, az ország mérete nem az egyetlen meghatározó tényező.

263 Uo.

3. ábra: Az uniós tagállamokban és tagjelölt országokban önkéntes tevékenységet végző személyek aránya

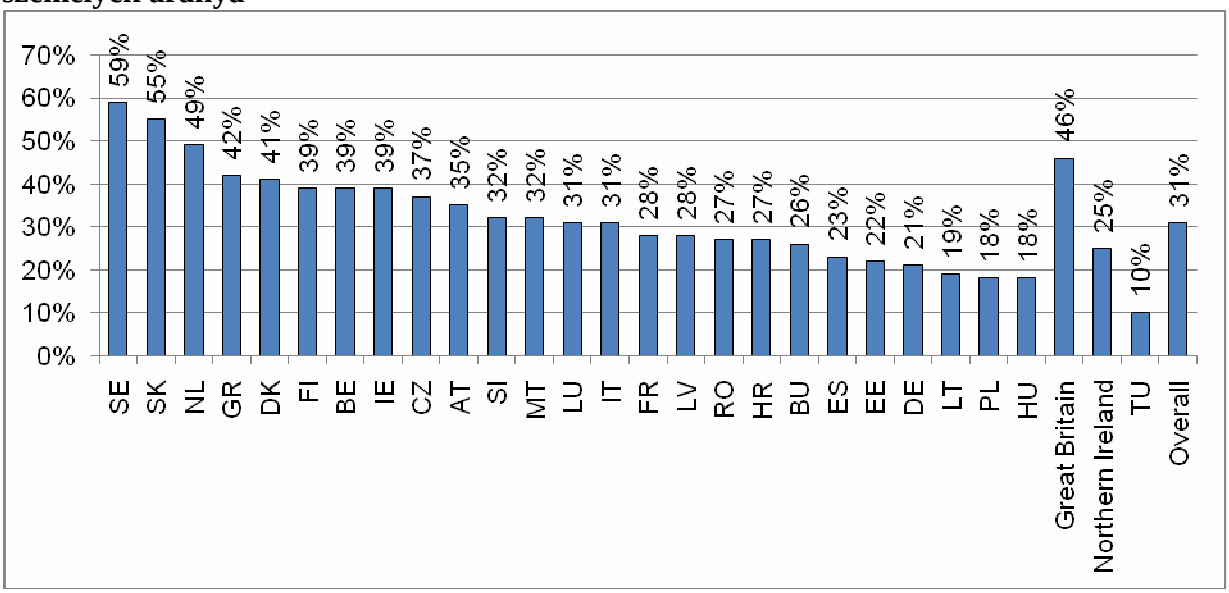

Forrás: Franz Hackl, Martin Halla és Gerald J. Pruckner: „Volunteering and Income – The Fallacy of the Good Samaritan? *KYKLOS*, 2007., 60. köt. 1. sz., 78. o. (77–104. o.), az 1999. évi Európai Értékrend Vizsgálat (EVS) alapján (csak munkaviszonnyal rendelkező személyek).

Ezenfelül az önkéntes munka több ország közötti relatív jelentőségének és mértékének felmérése érdekében néhány helyettesítő mutatót alkalmazunk. A fenti diagram (2. ábra) a tagállamok és a jelenlegi tagjelölt országok: Horvátország és Törökország esetében veti össze az önkéntes munka arányát. Nem átfogó adatokról van azonban szó, mivel csupán a munkaviszonnyal rendelkező személyek képviseltetik magukat: a diákok, a munkanélküli önkéntesek, illetve a teljes munkaidőben dolgozó önkéntesek adatai nem szerepelnek.

Összességében az önkéntesek száma a tagjelölt országokban kevesebb, mint a legtöbb tagállamban. Az egyes tagállamok között ugyanakkor markáns különbségek figyelhetők meg. Rendkívül magas az önkéntesség aránya az északi (Svédország, Dánia és Finnország) és az angolszász (Nagy-Britannia, Írország) országokban, Észak-Írország kivételével, amelyet a vonatkozó tanulmány külön értékel. A legalacsonyabb arány jellemzően a volt kommunista kelet- és közép-európai országokban (Magyarország, Lengyelország, Litvánia, Észtország, Bulgária, Románia és Lettország) tapasztalható; ez alól figyelemre méltó kivétel Szlovákia. A déli (Görögország, Olaszország, Spanyolország, Portugália) és a kontinentális (Ausztria, Németország, Franciaország, Magyarország) tagállamok esetében nem rajzolódik ki egységes tendencia. Látható, hogy az élénk civil társadalmi élet jobban elősegíti az önkéntes tevékenységet.

Egy 2007. évi Eurobarometer felmérés megállapította, hogy a 27 uniós tagállam megkérdezetteinek 79%-a fontosnak tartja, 19%-a pedig nem tartja fontosnak mások segítését és az önkéntes munkavégzést. Az a vélekedés, amely szerint mások segítése és az önkéntes munkavégzés fontos, kevésbé elterjedt Lettországban (65%), Írországban, Romániában (mindkettő 63%) és Bulgáriában (62%)[264]. Az alábbi diagram (3. ábra) azt mutatja be, hogyan értékelik a mások segítését és az önkéntes munkát a szakmai munkával és a szabadidővel összehasonlítva.

4. ábra: A munka, a szabadidő és a mások segítése/önkéntes munka jelentősége az európaiak életében

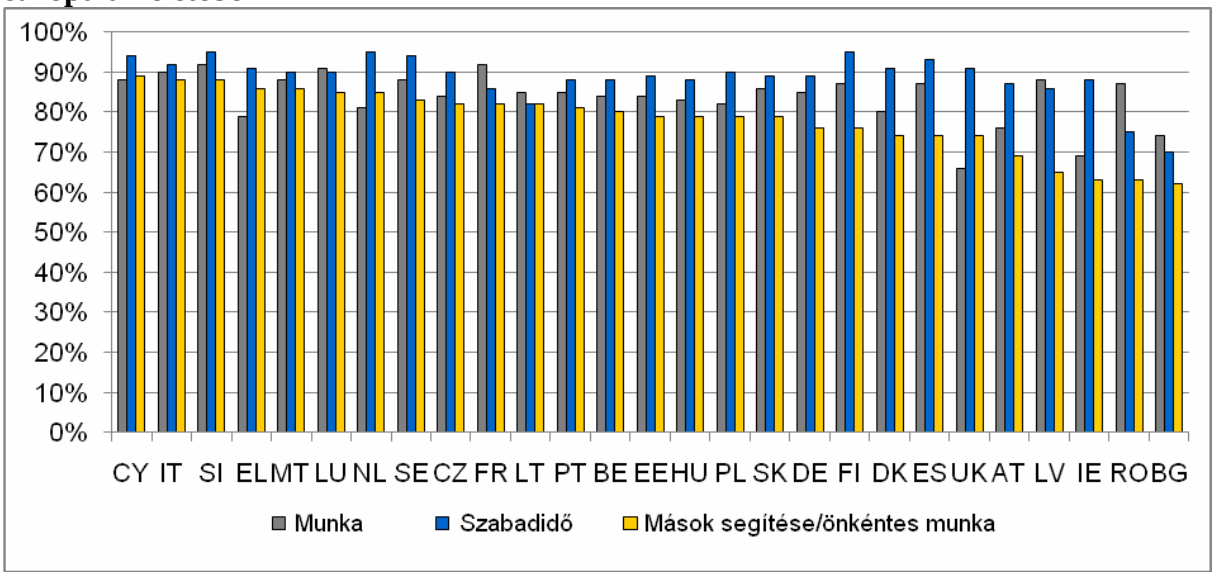

Forrás: Special Eurobarometer 273 Wave 66.3, 2007. február: „European Social Reality, 15. o. http://ec.europa.eu/public_opinion/archives/ebs/ebs_273_en.pdf [Letöltés dátuma: 2010. 01. 03.].

A legtöbb országban (Franciaország, Lettország, Litvánia, Luxemburg, Bulgária és Románia kivételével) a megkérdezettek számára fontosabb a szabadidő, mint a munka vagy az önkéntes tevékenység. Görögországban, Cipruson, Hollandiában és az Egyesült Királyságban többeknek fontosabb az önkéntes munka, mint karrierjük. Az önkéntesség értékelése a legkedvezőbb Görögországban, Olaszországban, Cipruson, Luxemburgban, Máltán, Hollandiában és Szlovéniában; a legalacsonyabb pedig Írországban, Lettországban, Bulgáriában és Romániában.

Határokon átnyúló nemzeti ijfúsági önkéntes programok az esettanulmány-mintában

A helyi és nemzetközi önkéntes tevékenység, valamint e tevékenység meghatározásának, szabályozásának és irányításának módjai jelentősen eltérhetnek. A különböző önkéntes hagyományokkal rendelkező tagállamokból származó esettanulmányaink eredményei bepillantást engednek e

[264] Special Eurobarometer 273 Wave 66.3, 2007. február: „European Social Reality. 14. o. http://ec.europa.eu/public_opinion/archives/ebs/ebs_273_en.pdf [Letöltés dátuma: 2010. 01. 03.].

különbségekbe. A határokon átnyúló nemzeti ifjúsági önkéntes programokat a hat kiválasztott tagállamban – Olaszországban, Németországban, az Egyesült Királyságban, Litvániában, Magyarországon és Svédországban – az országos esettanulmányok keretében vizsgáljuk (2–7. melléklet)[265]. Az alábbiakban röviden összefoglaljuk a határokon átnyúló önkéntes csereprogramok főbb jellemzőit a kiválasztott tagállamokban. Az EVS önkéntesek feltüntetett számai 2009-re vonatkoznak.

Olaszország a harmadik legaktívabb tagállam az EVS önkéntes csereprogramjaiban (évente több mint 300 kiküldött EVS önkéntes és több mint 200 önkéntes – az EU-n belül). Olaszország fő partnerei az EVS önkéntes csereprogramokban Spanyolország, Németország, Franciaország és Lengyelország. Továbbá létezik az államilag finanszírozott nemzeti közszolgálat, amelyet korábban a polgári szolgálat céljára használtak, ma pedig valamennyi 18 és 28 év közötti olasz fiatal előtt nyitva áll. A külföldi közszolgálat évente hozzávetőleg 600 olasz fiatalt küld más országokba. Közülük azonban csupán 30% marad Európában, mivel a nemzetközi projektek többségét a fejlődő világban hajtják végre. A határokon átnyúló önkéntes tevékenységet végző olasz fiatalok a jelek szerint idősebbek az európai átlagnál. A nem formális tanulás révén elsajátított kompetenciák érvényesítésére és elismerésére vonatkozó egységes nemzeti rendszer hiánya, valamint az olasz munkaerőpiac sajátosságai, ahol fontosak a személyes kapcsolatok, mérsékelhetik a külföldi önkéntes szolgálat iránti lelkesedést. Az önkéntes fogalmának jogi meghatározása kizárja a külföldi önkénteseket, mivel csak meghatározott típusú szervezetek olyan tagjait foglalja magában, akik ellenszolgáltatás nélkül tevékenykednek és nem részesülnek juttatásban (kizárólag készpénzkiadásaikat térítik meg).

Az országon belüli és a nemzetközi önkéntesség **Németországban** egyaránt a középiskolai vagy egyetemi tanulmányok befejezését követő egyéves teljes munkaidős önkéntes szolgálat keretében valósul meg. Az utóbbi időben az erre vállalkozó németek, csakúgy, mint a szolgálatot külföldön teljesítők száma növekszik. Emellett az EU-n belül a német fiatalok az EVS leglelkesebb résztvevői is: az ország több mint 700 önkéntest küld más tagállamokba, ugyanakkor kevesebb mint feleannyit (300) fogad. Az EVS-en belül a Németországba érkező uniós önkéntesek legnagyobb része Franciaországból érkezik, míg a kiküldött önkéntesek – angol nyelvtudásuk javításának reményében – az Egyesült Királyságot részesítik előnyben. fA harmadik (rendszerint fejlődő) országokat célzó önkéntes programok azonban jobban

[265] Az tagállamokban folyó önkéntes tevékenység iránt általánosan érdeklődők számára javasolt a GHK tanulmányához kapcsolódó nemzeti jelentések tanulmányozása: *Volunteering in the European Union*. Brüsszel, Európai Bizottság, 2010. http://ec.europa.eu/citizenship/news/news1015_en.htm [Letöltés dátuma: 2010. 06. 07.].

finanszírozottak és vonzóbbak a német fiatalok számára. Mind a helyi, mind pedig a külföldi önkéntesek a munkavállalókhoz hasonló jogi garanciákat élveznek, ezzel egyidejűleg pedig kedvezményekben, például diákkedvezményekben részesülnek. Jelenleg tárgyalnak egy olyan új nemzeti törvény lehetséges elfogadásáról, amely megerősítené az önkéntes státuszt. Megjegyzendő, hogy a mintában Németország volt az egyetlen olyan ország, ahol rendelkezésre álltak az összes nemzetközi önkéntesre vonatkozó számadatok: a 2008. évi adatok szerint több mint 8000 német vett részt különböző külföldi önkéntes szolgálatokban[266].

Ezzel szemben az **Egyesült Királyságban** a hatóságok csekély támogatást nyújtanak a fiatalok határokon átnyúló önkéntes tevékenységéhez. Jóllehet a közelmúltban jelentős beruházások történtek a helyi ifjúsági önkéntes programok terén, amelyek célja a közösségépítés, az integráció és a jogok megerősítésének előmozdítása, a külföldi önkéntes szolgálatban való részvételt továbbra is egyéni döntésnek tekintik. A külföldi önkéntesség mindazonáltal igen népszerű az évhalasztók körében. A legtöbben közülük fejlődő országokba utaznak, önfinanszírozású programok keretében; emellett a kis számú létező kormányzati támogatási kezdeményezés is a fejlesztési célú önkéntes tevékenységekhez kapcsolódik. A brit önkéntesek még az EVS-en belül is szívesen utaznak nem európai uniós országokba. Ugyanakkor maga az Egyesült Királyság népszerű úti cél az európai önkéntesek számára (évente több mint 300 EVS önkéntest fogad – csak Spanyolországba érkeznek ennél néhánnyal többen), míg Olaszország és Németország jóval aktívabb küldő országként. A nagy brit jótékonysági szervezetek is közreműködnek saját önkéntes programjaikkal, amelyek szintén fogadnak külföldi résztvevőket. Az önkéntes munka mint olyan kevéssé szabályozott, de hangsúlyt helyeznek a szervezetek önkénteseikkel szembeni kötelességeire, valamint az önkéntesek irányításával kapcsolatos helyes gyakorlatra. A külföldi önkéntesek és fogadószervezeteik számára ennek ellenére problémát jelenthet azon követelmény teljesítése, amely szerint az egyes gondozói munkakörökben (sérülékeny csoportok esetében) még a munka megkezdése előtt igazolni kell a büntetlen előéletet, mivel az adatközlési eljárások és díjak az egyes országokban jelentősen eltérnek.

Litvánia jelenleg mérlegeli, szükség van-e az önkéntes tevékenység jogi szabályozására. Az önkéntes munka jelenleg nem szabályozott, ezért jogi vagy adminisztratív jellegű akadályok merülhetnek fel. Az önkéntes tevékenység népszerűségének lassú növekedésével együtt az emberek egyre inkább tisztában

[266] Közülük azonban több mint ezren (a pontos számot nehéz megmondani) nem nevezhetők önkéntesnek, ők ugyanis olyan lelkiismereti okokból tiltakozó személyek voltak, akik önkéntes programok keretében teljesítették polgári szolgálatukat. Mivel a polgári szolgálatok állami finanszírozásúak, a lelkiismereti okokból tiltakozó személyek nagyobb valószínűséggel teljesítik teljes munkaidős szolgálatukat külföldön, mint ugyanazon programok más, anyagi nehézségekkel küzdő résztvevői (lásd a 3. mellékletet).

vannak az önkéntesség előnyeivel is, noha az idősebb generáció továbbra is meglehetősen gyanakvóan ítéli meg azt a kommunista korszakban a „kötelező önkéntességgel" kapcsolatban szerzett negatív tapasztalatai miatt. Határokon átnyúló lehetőség csak kevés van, ezért a litvánok (népességüket tekintve) viszonylag aktív résztvevői az EVS-nek: évente 80 uniós önkéntest fogadnak és több mint 60-at küldenek más tagállamokba. Az egyéb támogatási források hiánya miatt a szervezetek gyakran EVS akkreditációra törekednek annak érdekében, hogy finanszírozni tudják önkéntes csereprogramjaikat. Az önkéntes mobilitás legsúlyosabb akadálya feltehetően a gyenge civil társadalom, mivel a városokon kívül kevés olyan nem kormányzati szervezet működik, amelyek önkénteseket fogadhatnának vagy küldhetnének.

Az önkéntes tevékenység még **Magyarországon** sem igazán elterjedt, noha 2001, az önkéntesség nemzetközi éve óta kedvező fejleményeknek lehetünk tanúi. Az elsőszámú önkéntes mobilitási rendszer az EVS, olyannyira, hogy számos érdekelt fél nem is gondolkodik ezen túlmenő önkéntes csereprogramokban. Ennek ellenére léteznek más lehetőségek is, többek között egy új, fiatal romákat célzó kezdeményezés. Az EVS-en belül Magyarország jóval aktívabb küldő, mint fogadó tagállamként: évente 190-nél több önkéntest küld más tagállamokba, és több mint 70 uniós önkéntest fogad. Litvániához hasonlóan legfőbb cserepartnere Németország. Magyarországon létezik ugyan az önkéntes tevékenységekről szóló törvény, de az olaszországihoz hasonlóan ez csak bizonyos szervezetek – a közhasznú szervezetek – önkénteseire vonatkozik. Olaszországtól eltérően azonban a szervezeteknek kérelmezniük kell ezt a státuszt, és fokozott pénzügyi ellenőrzésnek vetik őket alá, megelőzendő, hogy visszaéljenek az önkéntes célú kiadásokra igénybe vehető adómentességgel. A törvény meghatározza az önkéntes célú juttatások azon felső határát, amely felett az EVS önkéntesek költőpénze adóköteles lenne, ezt azonban a gyakorlatban nem alkalmazzák.

Svédország ezzel szemben nem avatkozik be az önkéntes tevékenységi ágazatban, és nem határozza meg hivatalosan az önkéntesség fogalmát. A teljes munkaidőben végzett, határokon átnyúló önkéntes tevékenység a humanitárius vagy a fejlesztési munkához köthető. Ennélfogva az Egyesült Királysághoz hasonlóan az EVS itt sem annyira népszerű: annak ellenére, hogy a lakosság legalább háromszorosa Litvánia népességének, a svédek alacsonyabb arányban vesznek részt az EVS-ben (évente hozzávetőleg 50 bejövő és kimenő önkéntes az EU-n belül). Az érkező EVS önkéntesek között Németországból jönnek a legtöbben, míg a kiküldött önkéntesek aránya szinte teljesen egyenletesen oszlik meg. A svéd fiatalok számos külföldi önkéntes program közül választhatnak, amelyek többsége önfinanszírozású. A svéd szervezetek tapasztaltak az önkéntes csereprogramok irányításában, és elöl járnak a nem formális oktatás révén elsajátított készségek elismerése terén.

Az eddig összegyűjtött adatok arra engednek következtetni, hogy noha a külföldi önkéntesek státusza jellemzően eltér a belföldi önkéntesekétől (mivel előbbiek nem a fogadó állam állampolgárai), azokban az országokban, ahol a helyi önkéntességnek nagyobb hagyománya van, az általános feltételek többnyire a határokon átnyúló önkéntes tevékenységnek is jobban kedveznek. Az önkéntesség kedvező feltételeinek biztosítása érdekében azonban különböző stratégiák alkalmazhatók: egyes országokban törvényekkel biztosítják az önkéntesek jogait, míg másokban az érdekelt felek elsősorban az önkéntesirányítás minőségére összpontosítanak és a problémákat az önkéntes ágazat és a közszféra közötti szoros együttműködés révén oldják meg. Ahol azonban az önkéntességet általánosságban meglehetősen negatívan szemlélik, ott a határokon átnyúló önkéntes munkát végzők is több akadályba ütköznek. További párhuzam, hogy a hátrányos helyzetű társadalmi csoportok a belföldi és a külföldi önkéntes munkaerőn belül egyaránt kisebb valószínűséggel képviseltetik magukat (lásd a következő részt).

A nemzeti körülmények feltérképezése nyomán így átfogó képet alakíthatunk ki arról, milyen mértékben nyújt lehetőségeket vagy emel akadályokat az érintett tagállam a nemzetközi önkéntesek számára, küldő és fogadó országként egyaránt. Kétségtelen, hogy az eltérő szabályozás és az önkéntesség különböző hagyományai, valamint az uralkodó hozzáállás megszűri és formálja az önkéntesség lehetőségeit és a preferenciákat. Ugyanakkor az önkéntes tevékenység egyre nemzetközibb jellegének köszönhetően fokozódik a különböző rendszerek közötti mobilitás. Emiatt a nemzetközi önkéntesség terén átfogóbb politikai megközelítésre van szükség. Az Ajánlások című részben néhány javaslatot ismertetünk arra vonatkozóan, mit tehetünk a döntéshozatal különböző (uniós, tagállami, regionális/helyi) szintjein.

Következtetések

Ez a tanulmány az önkéntességgel kapcsolatos kutatások egyre gazdagabb tárházát gyarapítja, egy olyan témakörét, amely nem sokkal ezelőttig meglehetősen csekély nyilvánosságot kapott. Az EU különböző szervezetei és intézményei már több ízben rámutattak az önkéntességgel kapcsolatos kutatások és megbízható statisztikai adatok hiányára. Tekintve, hogy egyre többen felismerik az önkéntes tevékenység fontosságát, ez az információhiány korlátozza az önkéntes munka népszerűsítésére irányuló politikák elindítását és végrehajtását.

A nemzetközi önkéntességgel kapcsolatban még kevesebb kutatás zajlott. Erre válaszként ez a tanulmány kísérletet tesz arra, hogy tisztázza a határokon átnyúló ifjúsági önkéntes tevékenység EU-n belül megfigyelhető mintáit. Mivel a tanulmány hét (hat országos és egy az Európai Önkéntes Szolgálat programjára vonatkozó horizontális) esettanulmány alapján készült, nyilvánvalóan nem meríti ki az önkéntes mobilitás témakörét. Ugyanakkor, mivel a legtöbb tanulmány egy országon vagy egy programon belül vizsgálja a belföldi vagy a nemzetközi önkéntes tevékenységet, ezáltal azon elenyésző számú törekvések egyike, amelyek célja az EU-n belül a fiatal önkéntesek határokon átnyúló mobilitásának elemzése. Az esettanulmányokban több különböző kérdés vizsgálatára került sor, úgymint a nemzeti koncepciók, a szabályozás, a politikák, a határokon átnyúló ifjúsági önkéntes tevékenység mértéke, az önkéntesek profilja és motivációi, az önkéntes tevékenység előnyei az önkéntesek, a küldő és a fogadó társadalmak számára, valamint az önkéntesek készségeinek elismerését lehetővé tevő meglévő eszközök.

A tanulmány alkalmazásában az **önkéntes tevékenység** nem pénzszerzési céllal, az érintett szabad akaratából egy harmadik fél segítése érdekében vállalt és szervezeti körülmények között végzett munka. A**nemzetközi önkéntes tevékenység**, a **határokon átnyúló önkéntes tevékenység** és a **transznacionális önkéntes csereprogramok** (amelyek egymás szinonimáiként szerepelnek) az önkéntes lakóhelye szerinti országon kívül teljesített önkéntes tevékenységre utalnak. Mivel a külföldi önkéntes munka természetéből adódóan szervezettebb (kötött időkeret, teljes munkaidős elfoglaltság), mint a legtöbb belföldi önkéntes tevékenység (részmunkaidőben végzett, eseti önkéntesség), azt legtöbbször **önkéntes szolgálatnak** is nevezhetjük. A nemzetközi önkéntes tevékenységet gyakran nem kormányzati szervezetek irányítják, de a tanulmány alkalmazási körébe beletartoznak a **közszolgálat**, tehát az államilag finanszírozott önkéntes szolgálat programjai is, mivel ezek is kínálnak külföldi gyakorlati helyeket. A sorkatonai szolgálat helyett teljesített **polgári szolgálat**

azonban a szabad akaratra vonatkozó kitétel hiánya miatt nem minősül önkéntes tevékenységnek.

Az elemzés **az EU-n belül, 18–30 év közötti fiatalok részvételével zajló határokon átnyúló önkéntes csereprogramokat** vizsgál. Egyetlen adott önkéntes tevékenységtípust sem zártunk ki: ezek lehetnek külföldi szakmai táborok vagy rövid távú önkéntes tevékenység (legfeljebb 1 hónap), illetve közép- (1–3 hónap) és hosszú távú (3 hónapnál hosszabb) elfoglaltság. Ugyanakkor, bár a csatlakozás indokai, az előnyök és a résztvevők profiljai a három tevékenységtípus esetén többnyire hasonlók, az önkéntes mobilitás előtt álló legtöbb itt tárgyalt akadály a hosszú távú önkéntes munka esetében figyelhető meg, mivel az a többi tevékenységnél több előkészületet, tervezést és adminisztrációt kíván. Emellett várhatóan komolyabb hatást gyakorol mind az önkéntes személyre, mind pedig a fogadó társadalomra. Továbbá, a legtöbb megkérdezett önkéntes az interjú idején vagy korábban hosszú távú EVS-programban vett részt. Őket könnyebb volt felkutatni, hiszen az EVS a legnépszerűbb határokon átnyúló önkéntes program Európában.

Az önkéntességgel kapcsolatos egyre fokozottabb tudatosság nemzetközi szervezetek, például az EU és az ENSZ, valamint a nemzeti kormányok és nem kormányzati szervezetek erőfeszítéseinek köszönhető. A fiatal önkéntesek mobilitására irányuló **uniós kezdeményezések** az 1990-es évek közepére vezethetők vissza. E tekintetben két szakpolitikai terület, az ifjúság- és az oktatáspolitika játszott főszerepet. A másik tagállamban végzett önkéntes tevékenységre mindkét politkán belül a szabad mozgás jogának gyakorlásaként – tanulási célú mobilitásként tekintenek. Az önkéntes szolgálat a szakmai gyakorlatokhoz hasonlóan intenzív, nem formális tanulásnak minősül. Különösen az „Európa 2020” stratégia összefüggésében az EU-n belüli transznacionális önkéntes mobilitást a gyorsan változó tudásalapú gazdaság által igényelt mobilis munkaerő képzésének egyik módjaként ösztönzik. A transznacionális csereprogramok azonban jóval elterjedtebbek a formális (felső-) oktatási ágazatban, és sajnálatos lenne, ha az Európa 2020 „Mozgásban az ifjúság”[267] nevű „kiemelt” kezdeményezésében csak az egyetemi hallgatók vennének részt.

Az önkéntességgel kapcsolatos ifjúságpolitikai OMC folyamata és uniós oktatáspolitika kiegészítik egymást, hiszen mindkettő hangsúlyozta, hogy csökkenteni kell a fiatal önkéntesek mobilitása előtt álló akadályokat, és el kell ismerni tanulási eredményeiket. Különösen az **ifjúságpolitika** terén szorgalmazták a határokon átnyúló önkéntes munkalehetőségek megteremtését, ezek népszerűsítését és hozzáférhetővé tételét valamennyi fiatal számára

[267] 2010 végén jelenik meg. Lásd az Európai Tanács 2000. június 17-i következtetéseit, EUCO 13/10.

(ideértve a hátrányos helyzetűeket is, akik többet nyerhetnek ezekből). Az EU ifjúságpolitikájának a határokon átnyúló ifjúsági önkéntes tevékenységhez való egyik rendkívül jelentős hozzájárulása volt az EVS (ma az Európai Bizottság „Fiatalok endületben" programjának része), amely jelenleg évente hozzávetőleg 5000 fiatal számára kínál külföldi önkéntes munkalehetőséget.

Az **oktatáspolitika** területén napirendre tűzték a mobilitás minőségének kérdését. Az Európai Mobilitásminőségi Charta (2006) tisztázza: ahhoz, hogy maximálisan kihaszálhassuk a külföldi önkéntes szolgálatban (vagy a tanulási mobilitás más formáiban) rejlő lehetőségeket, az tervezést, előkészítést és szervezést igényel, valamint célirányosnak kell lennie és végül értékelni kell. A minőségi szabványok elengedhetetlenek az ilyen nem formális jellegű tanulási tapasztalatok során szerzett kompetenciák elismeréséhez. A leendő munkaadók – feltéve, hogy azok átláthatósága biztosított – elismerik és értékelik a tanulási eredményeket, amelyek kiválóan kiegészítik a formális oktatásban elért teljesítményt. Az önkéntes tevékenység során szerzett készségek elismerése különösen fontos a hátrányos helyzetű fiatalok esetében, akik nem büszkélkedhetnek a munkaerőpiacon és/vagy a formális oktatás keretein belül elért sikerekkel. Az elismerés valójában javíthatja foglalkoztathatóságukat, vagy elősegítheti a formális oktatási rendszerbe történő belépésüket.

Az EU hatásköre az oktatás és az ifjúságügy területén egyaránt korlátozott, ezért az úgynevezet nyílt koorcinációs módszer (OMC) alkamazásával ösztönzik a tagállamok közötti szakpolitikai koordinációt és a tapasztasztalatcserét. A fiatalok önkéntes tevékenységének előmozdítása például az ifjúságpolitikai OMC négy prioritásának egyike. A legbefolyásosabb (tanácsi szinten elfogadott) szakpolitikai dokumentumok ez idáig az ajánlások: az oktatásügyben – Ajánlás a diákok, képzésben résztvevők, önkéntesek, tanárok és szakoktatók Közösségen belüli mobilitásáról (2001); az ifjúságügyben – Ajánlás a fiatal önkéntesek európai mobilitásáról (2008). A Régiók Bizottsága szintén több fontos véleményt tett közzé az önkéntességről, amelyek közül a legfontosabb tárgya: Az önkéntesség hozzájárulása a gazdasági és társadalmi kohézióhoz (2008).

A külföldi önkéntes tevékenységet végző európai fiatalok száma továbbra is igen alacsony, különösen a hallgatói cserék viszonylatában: a becslések szerint 96 millió uniós fiatal közül (15–29 évesek) 2009-ben mindössze 3418-an vettek részt az EVS-ben (az EU-n belül), míg az „Erasmus" hallgatói csereprogramnak 170 951 résztvevője volt (az EU-n belül). A 14,53 millió német fiatal közül (2007. évi Eurostat adatok) ismereteink szerint 2008-ban csupán 8210-en vettek részt önkéntes szolgálatot célzó külföldi programokban. Közülük ugyanakkor legalább 1230-an nem tekinthetők önkéntesnek, mivel ők polgári szolgálatot teljesítettek.

Mindemellett csak kevés hátrányos helyzetű fiatal fér hozzá a határokon átnyúló lehetőségekhez, illetve motivált azok igénybevételére. A **tipikus európai külföldi önkéntes** jellemzően felsőbb társadalmi osztályból származik és egyetemi végzettséggel rendelkezik. Ennélfogva az EVS önkéntesek többsége a 22–26 éves korosztályból kerül ki, mivel már alap- vagy mesterfokozatú képesítést szerzett. Továbbá, a transznacionális önkéntes csereprogramokban részt vevő fiatal nők száma számottevően magasabb. A külföldi önkéntes munkavállalás leggyakrabban említett **oka** egy új ország megismerésére, a nyelvtanulásra vagy a nyelvtudás javítására, a megszokott életből való kiszakadásra és a jövőn való elgondolkodásra, a kihívásra, a készségek elsajátítására vagy egy adott területen való karrierlehetőség felmérésére, illetve a mások segítésére való igény. Ha a külföldi önkéntesség költségeit megtérítik, ez akár ideiglenes megoldást is jelenthet a fiatal munkanélküliek számára. Magától értetődik, hogy a külföldi önkéntes munka mögötti hajtóerők összetettebbek, mint a helyi önkéntesség esetében.

A sikeres önkéntes tapasztalat érdekében a **fiatal önkénteseknek** megfelelő információkra (a rendelkezésre álló lehetőségekről, a kiválasztott elhelyezésről, a járulékos költségekről, biztosításukról, kötelezettségvállalásaikról stb.), nyelvi és interkulturális képzésre, a küldő és a fogadó szervezettől kapott támogatásra és mentorálásra van szükségük. Segítséget kell kapniuk a pénzügyi akadályok leküzdéséhez (pl. egyes programok fedezik az utazási vagy a szállásköltségeket). Az önkéntes munkát szervezőknek szakmai módon kell eljárniuk, hiszen a munka minősége is számít: az önkéntesek nem alkalmazhatók a fizetett személyzet helyettesítésére, mégis olyan tevékenységet kell rájuk bízni, amely értékes és lehetőséget ad a tanulásra. Kívánatos továbbá, hogy módjuk nyíljon a helyi fiatalokkal való kapcsolatteremtésre és a fogadó közösségbe való jobb beilleszkedésre.

Az érdekeltekkel készített interjúk megerősítik, hogy a **határokon átnyúló önkéntes tevékenység hasznos**, mind maguk az önkéntesek, mind pedig az érintett szervezetek, közösségek és társadalmak számára. A nemzetközi önkéntességben komoly lehetőségek rejlenek az integráció, a kulturális tanulás és a jogok megerősítése (többek között a civil közreműködés) tekintetében, ha pedig a tevékenység az EU határain belül zajlik, előmozdítja egy európai identitás kialakulását (egyúttal pedig lehetővé teszi az érintett nemzeti identitásának újragondolását vagy tudatosabb megismerését). Az önkéntesek elsajátítják a (tanulási vagy munkacélú) mobilitáshoz szükséges kompetenciákat, és érettebb, magabiztosabb, valamint feltehetőleg aktívabb polgárként térnek haza. Mindeközben az őket fogadók nem csupán az önkéntesek által közvetlenül végzett munka előnyeit élvezik, de a kultúrák közötti párbeszéd és megosztás révén is gazdagodnak, ami néhány esetben a rögzült igazságok és sztereotípiák

megkérdőjelezéséhez vezet. A korábbi önkénteseket foglalkoztató munkaadók tapasztaltabb munkaerővel dolgozhatnak.

Ennek ellenére az EU-ban továbbra is számos **kihívás** nehezíti a határokon átnyúló önkéntes tevékenységet: ezek jogi, igazgatási és szervezeti, társadalmi-gazdasági és pénzügyi, valamint az információk rendelkezésre állásával kapcsolatos kihívások, illetve a társadalmi és kulturális akadályok. Különböző uniós dokumentumok több ízben is meghatározták már e problémákat, szakpolitikai szinten azonban számos tagállamban továbbra is megoldatlanok. A legtöbb nehézség mindenesetre nemzeti megoldásokat kíván. Az EU közreműködése által biztosított legfőbb hozzáadott érték a tagállamok közötti együttműködés ösztönzése, amelynek célja a határokon átnyúló önkéntes tevékenység népszerűsítése és előmozdítása (elősegítve az önkéntes tevékenységre vonatkozó nemzeti keretek egymást kiegészítő jellegének elérését). Különösen szükség van egy uniós szintű fórumra, ahol megvitathatók az önkéntesek eltérő státuszával, a társadalombiztosítási kérdésekkel (egészségügyi, társadalom- és felelősségbiztosítás), az ellenőrzési eljárásokkal, valamint az önkéntesek készségei és kompetenciái elismerésével kapcsolatos problémák kezelésének módjai.

A tagállamok különböző módon közelítik meg az önkéntesség kérdését, és a legtöbb esetben a határokon átnyúló önkéntes munka jóval kevesebb figyelmet kap, mint a belföldi tevékenységek. Mindazonáltal a határokon átnyúló önkéntes tevékenység előtt magasodó korlátok lazíthatók lennének a teljes munkaidőben végzett önkéntes munka általános feltételeinek javítása révén. Mindenekelőtt, az önkéntesek jogállásának tisztázása (ideértve a más országból érkező, teljes munkaidőben tevékenykedőket is) számos lényegi probléma megoldását elősegítené, úgymint: bevándorlás és a fogadó országban való tartózkodás, a teljes munkaidőben dolgozó önkéntesek társadalombiztosítási státusza, jogaik és kötelességeik, valamint a munkanélküliség és az önkéntes munka közötti kapcsolat.

Más területeken is számos jelentős javításra van még mód. Ezek egyike az önkéntes tevékenységnek a nem formális oktatási képesítések elismerését célzó keretrendszerbe történő beillesztéséhez kapcsolódik. Az önkéntességből fakadó előnyök és tanulási eredmények általános népszerűsítése elősegíthetné az önkéntes tevékenység széles körű elfogadottságát, míg a magánvállalatok és nem kormányzati szervezetek munkaadóival kialakított partnerségek arra ösztönözhetnék őket, hogy a felvételi eljárás során jobban értékeljék az önkéntesek készségeit és kompetenciáit. További fontos lépések a következők: azon civil társadalmi szervezetek hálózatának megerősítése, amelyek közreműködhetnek a határokon átnyúló önkéntes cserékben, irányítási kapacitásuk fejlesztésének, illetve a más önkéntes munkát szervezőkkel kötött

nemzetközi partnerségek létrehozásának támogatása, valamint olyan pénzügyi ösztönzők kidolgozása, amelyek megfizethetőbbé és vonzóbbá teszik a határokon átnyúló önkéntes tevékenységet.

A regionális és helyi hatóságok fontos szerepet játszanak az ifjúsági önkéntes cserék népszerűsítésében. Figyelmük nagy részét azonban jellemzően a helyi önkéntes programoknak szentelik (ha egyáltalán foglalkoznak ilyenekkel). A határokon átnyúló önkéntes tevékenység kedvező hatásait valójában leginkább azok a kis közösségek érzik, amelyek természetükből fakadóan kevésbé sokszínűek, de örömmel fogadnak be más nemzetiségeket. Közülük néhány az országhatár közelében fekszik, ami elvben többirányú cserelehetőségeket kínálhat a fiatal önkénteseknek. További lehetőség a más országok településeivel kialakított partnerség (ikervárosok / testvérvárosok) határokon átnyúló ifjúsági önkéntes programmal való gazdagítása, ami kézzelfoghatóbbá és ifjúságközpontúbbá teszi a testvériség jellegét (ilyen projektet hajtottak végre, noha csak kis léptékben, egy litván kisvárosban, Telšiaiban). Néhány svéd önkormányzat egyben az EVS által akkreditált szervezet is, és aktívan részt vesz a határkon átnyúló önkéntes cserékben, ami érdekeltté teszi őket az adott kérdésekben, és egyúttal betekintést nyújt számukra ezekbe. Ennek eredményeképpen a felmerülő problémákat, más küldő és fogadó szervezetekkel együttműködve, sikeresen megoldják. A regionális és helyi hatóságok általi fellépés további lehetséges területei a nem kormányzati szervezetek kapacitásépítése, pénzügyi ösztönzők kidolgozása, a potenciális önkéntesek tájékoztatása és tudatosságnövelés az érdekelt felek körében.

Ajánlások

Javítást igénylő főbb területek	Egyedi kérdések	Javasolt intézkedések	A fellépés szintje			Javaslatok és példák a különböző szintű fellépésre (a fő jelentés és az esettanulmányok alapján)
			EU	**Tá.**	**Regio-nális / helyi**	
Jogi keret	Jogállás	1. Az önkéntesek, köztük a külföldi önkéntesek jogállásának meghatározása, tehát: o *Az olyan helyzetek elkerülése érdekében, ahol az önkéntesek maguk kell, hogy finanszírozzák saját egészségügyi vagy felelősségbiztosításukat, tisztázni kell a részmunkaidős és a teljes munkaidős önkéntesek biztosítási rendszerének fogalmát, meghatározva a küldő és a fogadó szervezetek, az önkéntesek, valamint az állam kötelességeit;*		**X**		**Tá.:** Németországban különleges törvény szabályozza az FSJ és az FÖJ teljes munkaidős nemzeti önkéntes programokat (belföldön és külföldön egyaránt), amely felsorolja az önkéntesek biztosítási helyzetét meghatározó valamennyi jogi előírást.
		o *Az önkéntes tevékenységnek az*		**X**		**T.á:** • Litvánia kifejezetten

		országban való tartózkodás jogalapjaként történő meghatározása;				mentesíti az EU vagy tagállamai által támogatott önkéntes programok résztvevőit a munkavállalási engedély megszerzésének követelménye alól (ha az EU-n kívülről érkeznek). • Olaszország bevezetett egy különleges *missione/V* vízumot, aminek köszönhetően az önkéntes tevékenység megfelelő jogalapot biztosít az Európai Önkéntes Szolgálat (a Bizottság „Fiatalok lendületben” programjának 2. alprogramja) nem uniós országokból érkező önkéntesei számára az Olaszországba való belépéshez és az ottani tartózkodáshoz.
		o *A munkanélküliség és az önkéntes munka közötti kapcsolat meghatározása, lehetőség szerint a külföldi munka képzési időszakká történő kijelölése révén;*		**X**		**Tá.:** • Az Egyesült Királyság eltörölte a munkanélküliek által vállalt önkéntes munkára vonatkozó korábbi

						időbeli korlátozásokat (hetente legfeljebb 16 óra). Ez azonban csak az országon belül ösztönzi a teljes munkaidős önkéntes tevékenységet. • Magyarországon az Önkéntes Központ Alapítvány egy „ÖTLET” elnevezésű programot működtet, amely az álláskeresők számára 10 hónapos önkéntes munkavégzést tesz lehetővé annak érdekében, hogy fenntartsa motivációjukat, munkatapasztalathoz juttassa őket és elősegítse a munkaerőpiac által igényelt kompetenciáik megőrzését. A program ebben az esetben is csupán a belföldi önkéntességre vonatkozik. • Svédországban az EVS-t tanulási időszakként ismerik el.
		o *Az önkéntesek készpénzkiadásait fedező*		**X**		**Tá.:** • Az Egyesült Királyságban

		térítések azon szintjének meghatározása, amely még nem minősül fizetésnek (figyelembe véve a teljes munkaidőben dolgozó önkénteseknek járó, például étkezési vagy lakhatási célú juttatásokat).				engedélyezett az önkéntes feladatainak teljesítése során keletkezett készpénzkiadások ésszerű mértékű megtérítése, csakúgy, mint az étkezési és lakhatási célú juttatások. • Németországban az FSJ és az FÖJ önkéntes programokat szabályozó törvény kimondja, hogy a teljes munkaidőben dolgozó önkéntesek szállást, ellátást és munkaruhát (vagy megfelelő összegű készpénzt) kaphatnak. Készpénzben kapott költőpénzük összege nem haladhatja meg a nyugdíjjárulék-fizetés felső keresethatárának 6%-át.
		2. Az OMC együttműködési keret alkalmazása azon problémák megvitatásakor és rendezésekor, amelyek abból fakadnak, hogy az egyes tagállamok más-más jogi bánásmódban részesítik a külföldi önkénteseket.	**X**	**X**		**EU:** A Tanács tagállami konzultációk és jelentések, valamint a tagállamok által kitöltött kérdőívek alapján ajánlást fogadott el a fiatal önkéntesek európai mobilitásáról.

	Az önkéntes tevé-kenység (külföld) során elsajátí-tott készsé-gek és kompe-tenciák elisme-rése	3. Az önkéntes tevékenység során szerzett nem formális tanulási képesítések választható elismerésének engedélyezése (a formális oktatási és képzési rendszerben).		**X**		**Tá.:**Az Egyesült Királyságban a formális és nem formális oktatásra vonatkozóan egységes képesítési keretrendszer van érvényben.
		4. Az európai képesítési keretrendszer (EKKR) felhasználása a különböző tagállami rendszerek egymást kiegészítő jellegének megvalósításához. Ahol létezik nemzeti képesítési keret, azt meg kell feleltetni az európai képesítési keretrendszernek.	**X**	**X**		**EU:** Az EVS önkéntesek részére kiadott Youthpass tanúsítványt az EKKR-hez kapcsolódó, az élethosszig tartó tanuláshoz szükséges nyolc kulcskompetencia alapján dolgozták ki.
		5. Átlátható (a mentor által irányított önértékelésen alapuló) eszközök kidolgozása a készségek és kompetenciák értékeléséhez az önkéntes tevékenység során, valamint az érdekelt felek figyelmének felhívása ezekre.		**X**	**X**	**Tá.:** Egy svéd nem kormányzati szervezet, a Svéd Nemzetközi Ifjúsági Csereközpont kifejlesztette az ELD elnevezésű (*Experience, Learning, Description – tapasztalat, tanulás, leírás*), a nem formális tanulás elismerésére szolgáló eszközt, amely a határokon átnyúló önkéntes projektekben alkalmazható.

						Regionális/ helyi: A nem formális oktatás elismerését célzó eszközök megismertetése regionális / helyi partnerségek révén. Érdemes például igénybe venni az EVS önkéntesek „Youthpass” tanúsítványát, és népszerűsíteni azt az érdekeltek körében.
		6. A nem formális tanulási eredmények elismeréséről folytatott párbeszéd a nem kormányzati és a munkaadói szervezetekkel azzal a céllal, hogy fokozottabban figyelembe vegyék az önkéntesek készségeit és kompetenciáit a felvételi eljárásban.	**X**	**X**	**X**	**Regionális/ helyi:** A jelöltek (nemzetközi) önkéntes tapasztalatainak figyelembevétele a helyi / regionális önkormányzati intézmények alkalmazottainak felvételekor.
Szervezetek	A koordinációs, küldő és fogadó szervezetek kapacitásának kiépítése	7. A transznacionális önkéntes csereprogramokban való közreműködésre alkalmas szervezetek fejlesztésének ösztönzése.		**X**	**X**	
		8. A meglévő szervezetek támogatása a határokon átnyúló önkéntes csereprogramok és		**X**	**X**	**Regionális/ helyi:** Külföldi önkéntesek közintézményekben történő fogadásának mérlegelése, akik közreműködhetnek a

		infrastruktúrájuk kiépítése során.				szolgáltatások nyújtásában. A svéd és az olasz önkormányzatok például aktívan tevékenykedő, EVS-akkreditációval rendelkező szervezetek. Az önkéntesek azonban semmilyen módon nem használhatók a fizetett munkaerő helyettesítésére, és feladataiknak tanulási lehetőséget kell biztosítaniuk számukra.
		9. A képzés, valamint a külföldi önkéntesek irányításával kapcsolatos helyes gyakorlatok cseréjének támogatása a nem kormányzati szervezetek körében.		**X**	**X**	**Regionális/ helyi:** Regionális / helyi nem kormányzati szervezeteknek szóló szemináriumok indítása. • A Volunteering England vagy a Volunteer Development Scotland (VDS) például két olyan szervezet, amelyek az Egyesült Királyságban terjesztik az önkéntesek irányításával kapcsolatos helyes gyakorlatokat. • Litvániában két EVS koordinációs szervezet, az „Actio Catholica Patria” és a „Youth Exchange Agency”

						képzési foglalkozásokat szervezett, amelyek célja a vidéki nem kormányzati szervezetek megerősítése volt.
	Hálóza-tok	10. Nemzetközi hálózatok és partnerségek kialakításának ösztönzése az önkéntes munkát alkalmazó szervezetek között.	**X**	**X**	**X**	**EU:** Az Európai Bizottság „Fiatalok lendületben” programja lehetőséget teremt partnerségek kialakítására és hálózatépítésre az ifjúsági munka területén. **Regionális/ helyi:** A határokon átnyúló önkéntes csereprogramokban való részvételt célzó partnerségek ösztönzése a helyi nem kormányzati szervezetek körében, például hálózatépítési események szervezésével.
		11. Az önkéntes cserék szempontja beillesztésének mérlegelése a meglévő transznacionális együttműködési programokba, különböző szinteken.		**X**	**X**	**T.á:** A német–francia és a német–cseh kétoldalú partnerségek kis léptékű önkéntes csereprogramokat is magukban foglalnak. **Regionális/ helyi:** Önkéntes csereprogramok indítása az ikervárosi és testvérvárosi partnerségek keretein belül. A

						litván Tel□iai város és német testvérvárosa, Steinfurt önkormányzata sikeres önkéntes csereprogramot hajtott végre együttműködésük megszilárdítása érdekében.
Tájékoztatás	A potenciális önkéntesek tájékoztatása	12. A külföldi ifjúsági önkéntes tevékenységgel kapcsolatos teljes körű és megfelelő információkhoz való hozzáférés megkönnyítése (a költségek és feltételek, a társadalombiztosítási státusz, illetve a jogok és kötelességek tekintetében is).		**X**	**X**	**Tá.:** Németországban a „Fiatalok lendületben” program korábbi résztvevőiből álló EuroPeers hálózat iskolákban és különböző klubokban népszerűsíti ezt az uniós programot (beleértve az EVS-t) és más mobilitási lehetőségeket a német fiatalok körében. **Regionális/ helyi:** Ifjúságsegítők által iskolákban és ifjúsági központokban tartott előadások mérlegelése. (Korábbi) határokon átnyúló programokban részt vevő önkéntesek bevonása, akik megoszthatják tapasztalataikat, ahogyan az Litvániában már jelenleg is gyakorlat; itt az EVS önkéntesek iskolai, egyetemi és közkönyvtári rendezvényeken mutatják be az EVS által kínált lehetőségeket.

		13. Az önkéntes tevékenység témájának szentelt központi ifjúsági portál indításának mérlegelése, amelynek egy része (vagy egy külön weboldal) a külföldi önkéntességgel foglalkozna, és ahol valamennyi igénybe vehető hálózat és program szerepelne, a költségek és feltételek egyértelmű ismertetésével együtt.		**X**		**Tá.:** A németországi Eurodesk a fiataloknak szóló határokon átnyúló lehetőségeket bemutató webhelyet üzemeltet (www.rausvonzuhaus.de), ahol a külföldi önkéntesség önálló kategóriaként szerepel, és feltüntetik a legfőbb programlehetőségek leírását.
		14. A fiataloknak szóló önkéntes munkavállalási lehetőségek népszerűsítése során fel kell hívni a figyelmet arra, milyen készségekre és kompetenciákra tehetnek szert az önkéntesek e tapasztalat során, ideértve az interkulturális, illetve az interperszonális kommunikációs készségeket is.	**X**	**X**	**X**	**EU:** Az EVS nagy hangsúlyt fektet a határokon átnyúló önkéntes tevékenység tanulási szempontjára: a résztvevők számára az indulás előtt és érkezés után is szerveznek képzést, valamint nyelvtanfolyamot. A programot is ennek megfelelően népszerűsítik. **T.á:** Németországban az FSJ és az FÖJ teljes munkaidős nemzeti önkéntes programokat tanulási lehetőségként dolgozták ki, és így is hirdetik. **Regionális/ helyi:** A készségek

						elsajátításának kiemelése a határokon átnyúló önkéntes gyakorlatokról szóló hirdetésekben.
	A társada-lom átfogó tájékoz-tatása	15. Az általános, valamint a határokon átnyúló önkéntes tevékenység népszerűsítését célzó intézkedések beépítése a nemzeti/regionális/helyi fejlesztési stratégiákba és stratégiai szakpolitikai dokumentumokba a különböző ágazatokban (pl. oktatás, ifjúságügy).		**X**	**X**	**T.á:** A 2010–2018 közötti időszakra vonatkozó litván ifjúsági stratégia végrehajtási intézkedései között várhatóan szerepelni fog az önkéntes tevékenység jogszabályi elismerése. **Regionális/ helyi:** A nemzetközi önkéntesség regionális/helyi ifjúságpolitikai eszközként történő felhasználása (kapcsolódó projektek vagy intézkedések beillesztése a stratégiákba). A skót ifjúsági munkával kapcsolatos stratégia például elismeri, hogy a külföldi önkéntes projektekben való részvétel növeli a fiatalok motivációját, önbizalmát és javítja a mindennapi életben nélkülözhetetlen készségeiket.
		16. Az önkéntes munkával kapcsolatos nemzeti/regionális/helyi		**X**	**X**	**Regionális/ helyi:** A nemzetközi önkéntes tevékenységről szóló szakaszok beillesztése az

		stratégiák felhasználása a határokon átnyúló önkéntes tevékenység népszerűsítéséhez.				önkéntes munkával kapcsolatos regionális/helyi stratégiákba.
		17. A határokon átnyúló szempont beillesztése az önkéntesség népszerűsítését célzó (pl. a 2011 során, az önkéntesség európai évében végrehajtandó) tájékoztató kampányokba. Az önkéntes munka által a fogadó társadalmak és közösségek számára nyújtott előnyök hangsúlyozása.	**X**	**X**	**X**	**T.á:** A „Fiatalok lendületben” Program egyesült királysági nemzeti irodája – a British Council – 2011-ben az EVS önkéntesek eredményeit megünneplő rendezvényt tervez. **Regionális/ helyi:** A nemzetközi önkéntes tevékenységet regionális / helyi szinten népszerűsítő események mérlegelése.
Pénzügyi	Önkén-tesek támoga-tása	18. Az EVS önkéntes csereprogramjaihoz nyújtott támogatások mérlegelése, amelyek révén növelhető lenne a gyakorlati helyek száma.		**X**		
		19. A külföldi önkéntességgel kapcsolatos, a küldésre és a fogadásra vonatkozó megoldásokat is tartalmazó nemzeti vagy regionális program kidolgozásának, illetve teljes munkaidős	**X**	**X**	**X**	**EU:** Az EU közszolgálatának AMICUS elnevezésű kísérleti projektje lehetővé tette a fiatal önkéntesek cseréjét a nemzeti közszolgálati rendszereken belül. **T.á:** Egyes közszolgálati programok keretében lehetőség

		önkéntes tevékenységre szóló ösztöndíjak bevezetésének mérlegelése.				van a külföldi önkéntes munkára; ilyenek például a következők: • A német FSJ és FÖJ nemzeti programok keretében a német fiatalok más országokba utazhatnak, fiatal külföldiek pedig Németországba érkezhetnek, hogy 6–18 hónapon át teljes munkaidős önkéntes tevékenységet végezzenek. • Az olasz nemzeti közszolgálat több külföldi projektet is működtet annak érdekében, hogy az olasz fiatalok teljes munkaidőben önkéntesként dolgozhassanak más országokban. **Regionális/ helyi:** A regionális / helyi hatóság által finanszírozott, nemzetközi önkéntességre irányuló ösztöndíjprogramok bevezetésének mérlegelése.
	Szerve-zetek támoga-	20. Adómentesség az önkéntesek juttatásaira és készpénzkiadásaik		**X**		**T.á:** Az önkéntesek készpénzkiadásaira vonatkozó adómentesség bevett gyakorlat

	tása	megtérítésére vonatkozóan, és a mentesség egységes alkalmazásának biztosítása.				olyan országokban, ahol elismerik az önkéntes munka sajátos jellegét (például Németország, Magyarország, Egyesült Királyság). Ezek végrehajtása azonban nem minden esetben megfelelő, és az önkénteseknek problémáik adódhatnak az adóhatóságokkal.
		21. A nemzetközi ifjúsági önkéntes tevékenység terjesztésével foglalkozó szervezeteket célzó támogatási rendszer bevezetésének mérlegelése.		**X**	**X**	**Regionális/ helyi:** Támogatás a regionális/helyi hatóság részéről a határokon átnyúló önkéntes csereprogramokat irányító szervezetek számára.

Hátrányos helyzetű fiatalok	Több területet érintő kérdés	22. Kutatás indítása a hátrányos helyzetű fiatalok határokon átnyúló önkéntes tevékenységekben való részvételére vonatkozóan. 23. Különböző módszerek kidolgozása a hátrányos helyzetű fiataloknak a határokon átnyúló önkéntes munkalehetőségekről való tájékoztatára (pl. szociális vagy ifjúságsegítők, kortárs csoportok közreműködésével). 24. A hátrányos helyzetű résztvevőknek nyújtott pedagógiai támogatás eszközeinek kidolgozása. 25. A hátrányos helyzetű fiatal önkénteseket célzó küldő és fogadó szervezetek támogatása. 26. A hátrányos helyzetű fiataloknak szóló és a határokon átnyúló önkéntes tevékenységet célzó ösztöndíjak bevezetésének mérlegelése.	Minden szint

Kutatás	Több területet érintő kérdés	27. Az egyes tagállamokban a határokon átnyúló önkéntes tevékenységben részt vevő fiatalok számára vonatkozó összehasonlítható adatok gyűjtésének ösztönzése. 28. A határokon átnyúló önkéntes tevékenység által az önkéntesekre és a csereprogramban részt vevő közösségekre gyakorolt rövid távú hatásokat vizsgáló kutatás indítása. 29. A nem formális oktatás elismerését célzó keretrendszer létrehozásának előmozdítása érdekében a különböző ágazatokban végzett önkéntes munka során szerzett készségeket és kompetenciákat vizsgáló kutatás indítása. 30. Összehasonlító tanulmányok kezdeményezése az EU-n belüli és a nem uniós országokban folyó határokon átnyúló önkéntes cserékre vonatkozóan. 31. Mélyreható kutatás végeztetése a határokon átnyúló önkéntes csereprogramokban részt vevő hátrányos helyzetű fiatalok szükségleteiről, illetve az őket ért hatásokról.	Minden szint

Források listája

Megjegyzés: az alábbi lista nem tartalmazza a tanulmány elkészítése során felhasznált valamennyi forrást, csupán a fő jelentésben említetteket tüntettük fel benne. Az interjúk, dokumentumok, jogi aktusok és webhelyek további listáit lásd az esettanulmányokról szóló jelentésekben (1–7. melléklet).

Interjúk listája

Sz.	Keresztnév	Vezetéknév	Pozíció	Intézmény	Az interjú formája	Az interjú dátuma
1.	Karoline	Becker	A www.youthreporter.eu szerkesztője	Magán PR-ügynökség (a *JUGEND für Europa* alkalmazásában), Bonn, Németország	Személyes	05-02-2010
2.	Ulrich	Beckers	Programkoordinátor (EVS)	*JUGEND für Europa* – A 'Fiatalok lendületben" Program német nemzeti irodája, Bonn, Németország	Személyes	04-02-2010
3.	Rita	Bergstein	*Youthpass* projektkoordinátor	*SALTO-YOUTH Képzési és Együttműködési Forrásközpont*, Bonn, Németország	Személyes	04-02-2010
4.	Julia	Bömer	Német EVS önkéntes Litvániában	-	*Skype*	29-01-2010
5.	Raffaele	De Cicco	Tisztviselő	*UNSC – Nemzeti Közszolgálati Iroda*, Róma, Olaszország	Személyes	22-03-2010
6.	Vaida	Dieninytė	Korábbi litván EVS önkéntes Németországban	-	Személyes	03-02-2010
7.	Pontus	Ekstam	Projektvezető	*Ifjúsági Ügyek Svéd Nemzeti Tanácsa*– a „Fiatalok lendületben" Program svéd nemzeti irodája, Stockholm, Svédország	*Skype*	29-01-2010
8.	Simona	Fisichella	Olasz EVS önkéntes az Egyesült Királyságban	-	E-mail	02-04-2010

9.	Peggy	Geneve	Programigazgató „Fiatalok lendületben”, 2. alprogram (EVS)	Európai Bizottság, Oktatási és Kulturális Főigazgatóság (a továbbiakban: – EB, DG EAC), Brüsszel, Belgium	Személyes	19-01-2010
10.	Bernd	Göddertz	Regionális igazgató (Nord)	*ijgd – Internationale Jugendgemeinschaftsdienste* (Nord), Hildesheim, Németország	Személyes	03-02-2010
11.	Gergely	Granyák	Nemzetközi referens	*Szociális és Munkaügyi Minisztérium, Gyermek- és Ifjúsági Osztály*, Budapest, Magyarország	Személyes	25-03-2010.
12.	Jana	Gruden	Szlovén gyakornok	*IVS GB* (Nemzetközi Önkéntes Szolgálat – Nagy-Britannia), Edinburgh, Egyesült Királyság	Személyes	29-03-2010
13.	Constance	Hanniffy	Írország által delegált képviselő	*Régiók Bizottsága*, Brüsszel, Belgium	Telefonos	27-05-2010
14.	Sophie	Janin	Francia EVS önkéntes Litvániában	-	E-mail	31-03-2010
15.	Conor	Keenan	Korábbi brit EVS önkéntes Luxemburgban	-	E-mail	02-04-2010
16.	Jutta	Koenig-Georgiades	Felelős tisztviselő: Polgársági szakpolitika: Európa a polgárokért (az*Önkéntesség európai éve 2011* program koordinátora)	EB, DG EAC (áthelyezve a Kommunikációs Főigazgatóságra), Brüsszel, Belgium	Személyes	20-01-2010
17.	Vanda	Kovács	EVS-koordinátor	Cseresznye Ifjúsági Információs és Tanácsadó Iroda, Budapest, Magyarország	Személyes	22-03-2010
18.	John	Lee	Szakpolitikai és gyakorlati tanácsadó	*Volunteer Development Scotland*, Stirling, Egyesült Királyság	Személyes	30-03-2010
19.	Pascal	Lejeune	*Fiatalok lendületben* Osztályvezető	EB, DG EAC, Brüsszel, Belgium	Személyes	19-01-2010
20.	Karin	Lopatta-Loibl	Ifjúságpolitikai tisztviselő – Ifjúsági önkéntesség, határokon átnyúló mobilitás és igazolt tényeken alapuló politikai döntéshozatal	EB, DG EAC, Brüsszel, Belgium	Telefonos	07-05-2010

21.	Attila	Lovászi	EVS programkoordinátor	*Neso-Mobilitás* – „Fiatalok lendületben” Nemzeti Iroda, Budapest, Magyarország	Személyes	17-03-2010
22.	Stefania	Macchioni	Európai összekötő tisztviselő	*CSVnet - Önkéntes Támogatási Központok Olasz Nemzeti Szövetsége, c/o Európai Önkéntes Központ (CEV)*, Brüsszel, Belgium	Személyes	19-01-2010
23.	Virág	Major	Korábbi magyar EVS önkéntes Portugáliában	-	Személyes	07-04-2010
24.	Liz	Modin	Sokféleségért felelős koordinátor	*Jönköping Önkormányzat*, Jönköping, Svédország	*Skype*	29-01-2010
25.	Frederike	Müller	Német EVS önkéntes Litvániában	-	E-mail	31-03-2010
26.	Geoff	Pearson	Civil Társdalmi Osztály vezetője	A közszféra reformjáért felelős igazgatóság, *A skót kormány*, Edinburgh, Egyesült Királyság	Személyes	29-03-2010
27.	Frank	Peil	PR-ért felelős tisztviselő	*JUGEND für Europa* – A „Fiatalok lendületben” Program német Nemzeti Irodája, Bonn, Németország	Személyes	05-02-2010
28.	Jackie	Purves	Programigazgató	Nemzetközi önkéntes szolgálat – Nagy-Britannia, Edinburgh, Egyesült Királyság	Személyes	29-03-2010
29.	Rytis	Rakauskas	Korábbi litván EVS önkéntes Olaszországban	-	E-mail	24-03-2010
30.	Simona	Ruškytė	Korábbi litván EVS önkéntes Németországban	-	E-mail	27-01-2010
31.	Andrea	Salmann	Német EVS önkéntes Litvániában	-	E-mail	04-02-2010
32.	Kerstin	Thürnau	Képzésért és a Freiwilliges Soziales Jahr (FSJ) programért felelős tisztviselő	*ijgd – Internationale Jugendgemeinschaftsdienste* (Nord), Hildesheim, Németország	Személyes	03-02-2010

33.	Zsófia	Tornóczi	Programkoordinátor	*Önkéntes Központ Alapítvány* Budapest, Magyarország	Személyes	11-03-2010
34.	András F.	Tóth	Vezérigazgató	*Önkéntes Központ Alapítvány* Budapest, Magyarország	Személyes	26-03-2010
35.	Daniel	Uceda	Spanyol EVS önkéntes Litvániában	-	Személyes	19-03-2010
36.	Tessza	Udvarhelyi	Korábbi magyar EVS önkéntes Portugáliában	-	Személyes	02-03-2010
37.	Vaida	Urbonavičiūtė	Korábbi litván EVS önkéntes Németországban	-	Személyes, Vilniusban	04-02-2010
38.	Katja	Vossenberg	Német EVS önkéntes Litvániában	-	E-mail	10-02-2010
39.	Amy	White	Projektfelelős tisztviselő – Európai Önkéntes Szolgálat, Szerződések és projektek	*British Council* – Az Egyesült Királyság 'Fiatalok lendületben" nemzeti irodája, London, Egyesült Királyság	Személyes	31-03-2010

Kiadványok listája

1. Allison, Lora D., Morris A. Okun és Kathy S. Dutridge: ‘Assessing Volunteer Motives: A Comparison of an Open-ended Probe and Likert Rating Scales. *Journal of Community & Applied Social Psychology*, 2002. 12. köt. 4. sz., 243–255. o.
2. Becker, Roland et al.: *Lern- und Bildungsprozesse im Europäischen Freiwilligendienst*. Bonn, JUGEND für Europa, 2000. Online elérhető a következő címen: http://www.jugendfuereuropa.de/downloads/4-20-965/special1.pdf
3. Bundesministerium für Familie, Senioren, Frauen und Jugend: *Für mich und für andere: Freiwilliges Soziales Jahr/ Freiwilliges Ökologisches Jahr*. Berlin, BMSJ, 2008. Online elérhető a következő címen: http://www.bmfsfj.de/RedaktionBMFSFJ/Broschuerenstelle/Pdf-Anlagen/Fuer-mich-und-fuer-andere-FSJ-FOEJ-GFD,property=pdf,bereich=bmfsfj,sprache=de,rwb=true.pdf [Családügyi, Idősügyi, Nőügyi és Ifjúsági Szövetségi Minisztérium: *Értem és másokért: Freiwilliges Soziales Jahr/ Freiwilliges Ökologisches Jahr*]
4. Denstad, Finn Yrjar: *Youth policy manual: How to develop a national youth strategy*. Strasbourg, Council of Europe Publishing, 2009. Online elérhető a következő címen:http://youth-partnership.coe.int/youth-partnership/documents/EKCYP/Youth_Policy/docs/YP_strategies/Research/Youth_policy_manual_pour-mep.pdf
5. Dingle, Alan et al. (szerk.): *Measuring volunteering: A practical toolkit*. Washington, DC és Bonn, Independent Sector and United Nations Volunteers, 2001. Online elérhető a következő címen: http://www.unv.org/index.php?eID=tx_nawsecuredl&u=0&file=fileadmin/kp/RandD/GLOBAL_Tool_Measuring_Volunteerism.pdf&t=1278598012&hash=be9c6d11b8ef14fa2fbf589ca0599bdb
6. Dolnicar, Sara és Melanie Randle: „What Motivates Which Volunteers? Psychographic Heterogeneity Among Volunteers in Australia”. *Voluntas: International Journal of Voluntary and Nonprofit Organizations*, 2007. 18. köt. 2. sz., 135–155. o.
7. Európai Bizottság: *Fiatalok lendületben program Pályázati útmutató*. Brüsszel, 2010. http://ec.europa.eu/youth/youth-in-action-programme/doc/how_to_participate/programme_guide_10/guide_hu.pdf [Letöltés dátuma: 2010. 01. 30.].
8. *Európai Ifjúsági Konferencia Prágában, március 12–13.*, 2009. http://www.jugendfuereuropa.de/downloads/4-20-1480/European_Conference_on_Youth_Report_final.pdf [Letöltés dátuma: 2009. 12. 10.].

9. Európai Önkéntes Központ: *A Közgyűlés konferenciája – „Putting volunteering on the economic map of Europe”*, 2008. Ljubljana, 2008. április 18. http://www.cev.be/data/File/GA_Ljubljana_FINALReport.Complete.pdf [Letöltés dátuma: 2010. 03. 20.].
10. Európai Önkéntes Központ: *MOVE konferencia: ‘Mutual recognition skills and competences gained through volunteering: Towards a European debate. Az Európai Önkéntes Központ (CEV), valamint az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság (EGSZB) és az Európai Bizottság közös szervezésében.* Zárójelentés. Brüsszel, 2007.. Online elérhető a következő címen: http://www.cev.be/data/ File/CEV-MOVEconferenceReport.pdf
11. Európai Ifjúsági Fórum: *Policy Paper on Volunteering (elfogadta a Közgyűlés, 2004. november 11–13., Madrid, Spanyolország)*. Brüsszel, YFJ, 2004. http://www.youthforum.org/fr/system/files/yfj_public/strategic_priorities/en/0416-04.pdf [Letöltés dátuma: 2010. 01. 18.] .
12. Flash Eurobarometer 202: *Young Europeans: A survey among young people aged between 15-30 in the European Union. Analytical Report*. Luxembourg, 2007. http://ec.europa.eu/public_opinion/flash/fl_202_sum_en.pdf [Letöltés dátuma: 2010. 05. 19.].
13. Geudens, Tony (szerk.): *Nemzetközi Önkéntes Szolgálat. T-kit No. 5*. Strasbourg, Európa Tanács és Európai Bizottság, 2002. Online elérhető a következő címen: http://youth-partnership-eu.coe.int/youth-partnership/documents/Publications/T_kits/5/Hungarian/tkit5_hungarian.pdf
14. GHK: *Volunteering in the European Union*. Brüsszel, Európai Bizottság, 2010. http://ec.europa.eu/citizenship/eyv2011/doc/Volunteering%20in%20the%20EU%20Final%20Report.pdf [Letöltés dátuma: 2010. 06. 01.]. Lásd még az országjelentéseket a következő címen: http://ec.europa.eu/citizenship/news/news1015_en.htm
15. Gillath, Omri et al.: „Attachment, caregiving, and volunteering: Placing volunteerism in an attachment-theoretical framework.” *Personal Relationships*, 2008. 12. köt. 4. sz., 425–446. o.
16. Haapanen, Sonia: *Inclusion Work: Immigrant Youth in Voluntary Service - A Case Study on Organisations' Intercultural Competence*. Brüsszel, AVSO, 2007. http://www.avso.org/activities/Research/AVSO_Research_Intercultural_Competence_VS.pdf [Letöltés dátuma: 2010. 06. 16.].
17. Hackl, Franz, Martin Halla és Gerald J. Pruckner: ‘Volunteering and Income – The Fallacy of the Good Samaritan? *KYKLOS*, 2007. 60. köt. 1. sz., 77–104. o.

18. Handy, Femida et al.: ‘Public Perception of „Who is a Volunteer”: An Examination of the Net-Cost Approach from a Cross-Cultural Perspective. *Voluntas*: *International Journal of Voluntary and Nonprofit Organizations,* 2000. 11. köt. 1. sz., 45–65. o. 2000, 11(1), 45-65.
19. Hubert, Amandine, Az ifjúságügyekért, a nem formális oktatásért és az önkéntes szervezetekért felelős igazgatóság: „Presentation of the French framework: The Civic Service. Bemutató a fiatal önkéntesek mobilitásáról szóló tanácsi ajánlás végrehajtásával foglalkozó szakértői csoport második ülésén. Brüsszel, 2010. 03. 09.
20. Hustinx, Lesley: „Weakening Organizational Ties? A Classification of Styles of Volunteering in the Flemish Red Cross. *Social Service Review*, 2005., 624–652. o.
21. *Inspiring Volunteering: A Volunteering Strategy for Edinburgh*. Edinburgh, The City of Edinburgh Council, 2006. http://www.volunteeredinburgh.org.uk/strategy/documents/VolunteeringStrategy2006_000.pdf [Letöltés dátuma: 2010. 03. 20.].
22. International Federation of Red Cross and Red Crescent Societies, the Inter-Parliamentary Union és United Nations Volunteers: *Volunteerism and legislation: A guidance note*. 2001. Online elérhető a következő címen: http://www.unv.org/fileadmin/docdb/pdf/2003/Guidance_Note_en.pdf
23. Kėžaitė, Monika és Vaida Špokevičiūtė: Europos savanorių tarnybos poveikis jaunam žmogui ir organizacijai. Jaunimo tarptautinio bendradarbiavimo agentūra, 2006. (tyrimo ataskaita). [A Nemzetközi Ifjúsági Együttműködési Ügynökség Az EVS hatása a fiatalokra és a szervezetekre című felmérési jelentése]
24. Kėžaitė, Monika: Savanoriškos veiklos poveikis jaunam žmogui, in: Lažauninkaitė, Bernadeta (szerk.), *Apie savanorišką veiklą: straipsnių rinkinys*. Kaunas, Actio Catholica Patria, 2007. [Az önkéntes tevékenység hatása egy fiatalra // *Az önkéntes tevékenységekről: cikkgyűjtemény*]
25. Koppert, Sacha et al.: *Final External Evaluation of the YOUTH Community Action Programme 2000–2006.* Zárójelentés, 2007. Online elérhető a következő címen: http://ec.europa.eu/dgs/education_culture/evalreports/youth/2007/prog/report_en.pdf
26. Mutz, Gerd és Susanne Korfmacher: *Grenzerfahrungen. Abbrecherinnen und Abbrecher im Europäischen Freiwilligendienst. Eine Studie*. Bonn, JUGEND für Europa, 2003. Online elérhető a következő címen: http://www.jugendfuereuropa.de/downloads/4-20-103/grenzpubl.pdf [*Határélmények. Iskolaelhagyók az EVS-ben. Tanulmány*]
27. Paolicchi, Piero: „Narratives of volunteering, in: *Journal of Moral Education*, 1995. 24. köt. 2. sz., 159–173. o.

28. Powell, Steve és Esad Bratović/ proMENTE társadalmi kutatás: *The impact of long-term youth voluntary service in Europe: a review of published and unpublished research studies*. Brüsszel, Association of Voluntary Service Organisations, 2007. Online elérhető a következő címen: http://www.promente.org/userfiles/proMENTE%20AVSO%20effects%20of%20youth%20volunteering.pdf .
29. Rehberg, Walter: „Altruistic Individualists: Motivations for International Volunteering Among Young Adults in Switzerland. *Voluntas: International Journal of Voluntary and Nonprofit Organizations*, 2005. 16. köt. 2. sz., 109–122. o.
30. SALTO-YOUTH Training and Cooperation Forrásközpont: *Youthpass Guide*. http://www.youthpass.eu/downloads/13-62-3/Youthpass%20Guide%202009-06-09.pdf [Letöltés dátuma: 2010. 02. 05.].
31. Schröer, Regine: 'Voluntary Service at European and International Level, in: Association of Voluntary Service Organisations (szerk.): *Youth Civic Service in Europe. Policies and Programmes: France, Germany, Italy, the Czech Republic, Poland and at European level*. Pisa, Plus-Pisa university press, 2005, 319–349. o.
32. Simpson, Kate: 'Dropping Out or Signing Up? The Professionalisation of Youth Travel. *Antipode*, 2005. 37. köt. 3. sz., 447–475. o.
33. Special Eurobarometer 273 Wave 66.3, 2007. február: 'European Social Reality. http://ec.europa.eu/public_opinion/archives/ebs/ebs_273_en.pdf [Letöltés dátuma: 2010. 01. 03.].
34. Szociális és Munkaügyi Minisztérium, *Magyarország nemzeti beszámolója a fiatalok önkéntes tevékenységéhez kapcsolódó közösségi célkitűzések megvalósításáról*. Budapest, 2007.
35. Technisches Hilfswerk: *The Promotion of Volunteer work in Civil Protection in the EU Member States and EEA countries on the basis of the recommendation of common standards*. Project report. Bonn, 2006. http://www.eu-volunteers.net/004/final%20report.pdf [Letöltés dátuma: 2010. 04. 02.]. [Műszaki Sürgősségi Szolgálat]
36. The Institute for Volunteering Research: „Valuing volunteers in Europe: A comparative study of the Volunteer Investment and Value Audit. London, 1999. http://www.ivr.org.uk/researchbulletins/bulletins/Valuing+volunteers+in+Europe.htm [Letöltés dátuma: 2010. 06. 18.].
37. Thomas, Alexander, Celine Chang és Heike Abt: *Erlebnisse, die verändern – Langzeitwirkungen der Teilnahme an internationalen Jugendbegegnungen*. Göttingen, Vandenhoeck & Ruprecht GmbH & Co. KG, 2007. [*Meghatározó eredmények. A nemzetközi ifjúsági találkozókon való részvétel hosszú távú hatásai*]

38. United Nation Volunteers: *Volunteering and Social Activism. Pathways for participation in human development*. 2008. http://www.unv.org/fileadmin/img/wvw/Volunteerism-FINAL.pdf [Letöltés dátuma: 2009. 12. 14.].
39. VšĮ „Nacionalinės plėtros institutas": *Tyrimo apžvalga: ES programa „Jaunimas" Lietuvoje 2000–2006 metais*. 2007. Elérhető a következő címen: http://www.jtba.lt/UserFiles/File/Jaunimas%20tyrimas.pdf [Nemzeti Fejlesztési Intézet: *Kutatási összefoglaló: Az „Ifjúság" uniós program Litvániában 2000–2006*]
40. Weingärtner, Ralf-René: 'Milestones in Council of Europe activities in the area of youth and sport. Strasbourg, 2004. http://www.coe.int/t/dg4/youth/Source/Resources/Forum21/Issue_No3/N3_Council_of_Europe_en.pdf [Letöltés dátuma: 2010. 05. 25.].
41. Wilhelm, Ian: 'Volunteering Leads to Longer and Healthier Life, Report Finds. *Chronicle of Philanthropy*, 2007. 19. köt. 15. sz. http://philanthropy.com/article/Volunteering-Leads-to-Longer/55119/ [Letöltés dátuma: 2009. 05. 11.].
42. Williamson, Howard és Bryony Hoskins Philipp Boetzelennel (szerk.): *Charting the landscape of European youth voluntary activities*. Strasbourg, 2005. Online elérhető a következő címen: http://youth-partnership.coe.int/youth-partnership/documents/EKCYP/Youth_Policy/docs/Voluntary/2005_charting_landscape_voluntary_coepub.pdf
43. Wilson, John és Marc Musick: 'Doing well by doing good: Volunteering and occupational achievement among American women. *The Sociological Quarterly*, 2003. 44. köt. 3. sz., 433–450. o.
44. World Volunteer Web: *A legal status for volunteers: facilitating engagement and mobility (visas)*. Bonn, 2001. http://www.worldvolunteerweb.org/fileadmin/docs/old/pdf/2001/01_06_12_BELvisas_project.pdf [Letöltés dátuma: 2009. 05. 11.].

Jogi és szakpolitikai dokumentumok listája

1. A Bizottság javaslata (2008. július 3.) a fiatal önkéntesek európai mobilitásáról szóló tanácsi ajánlásról (COM(2008) 424).
2. Bizottsági szolgálati munkadokumentum (2009. június 3.) – Az önkéntesség európai éve (2011): előzetes értékelés (COM(2009) 254).
3. A Bizottság közleménye (2010. március 3.) – „Európa 2020: Az intelligens, fenntartható és inkluzív növekedés stratégiája" (COM(2010) 2020).

4. A Bizottság közleménye a Tanácsnak (2004. április 30.) az „Új Ösztönzés az Európai Ifjúságnak” témájára vonatkozó fehér könyv nyomon követéséről. Ajánlott közös célok a fiatalok által végzett önkéntes tevékenységekre, válaszul a Tanácsnak az ifjúság terén folytatott európai együttműködés keretéről szóló 2002. június 27-i határozatára (COM(2004) 337 végleges).
5. A Bizottság közleménye a Tanácsnak (2005. május 30.) az ifjúságot érintő európai szakpolitikákról – „Napirenden az európai fiatalokat foglalkoztató kérdések: Az Európai ifjúsági paktum végrehajtása és az állampolgári szerepvállalás ösztönzése (COM(2005) 206 végleges).
6. A Bizottság közleménye a Tanácsnak, az Európai Parlamentnek, az Európai Gazdasági és Szociális Bizottságnak és a Régiók Bizottságának (2009. április 27.) – „Az EU ifjúsági stratégiája – befektetés és az érvényesülés elősegítése: Megújított nyílt koordinációs módszer a fiatalok előtt álló kihívások és lehetőségek kezelésére (COM(2009) 200 végleges).
7. ABizottság közleménye a Tanácsnak, az Európai Parlamentnek, az Európai Gazdasági és Szociális Bizottságnak és a Régiók Bizottságának (2007. szeptember 5.) – „Az oktatásban, a foglalkoztatásban és a társadalomban a fiatalok teljes körű részvételének elősegítése (COM(2007) 498 végleges).
8. Az Európai Tanács 2000. június 17-i következtetései, EUCO 13/10.
9. A Tanács határozata (2009. november 27.) az aktív polgárságot előmozdító önkéntes tevékenységek európai évéről (2011) (2010/37/EK).
10. A Tanács ajánlása (2008. november 20.) a fiatal önkéntesek európai mobilitásáról (2008/C 319/03).
11. A Tanács állásfoglalása (2007. november 19.) a fiatal önkéntes tevékenységeiről (14427/07).
12. Az Európai Parlament és a Tanács határozata (2000. április 13.) az „Ifjúság" közösségi cselekvési program létrehozásáról (1031/2000/EK).
13. Oktatási és Kulturális Főigazgatóság: „Focus. Structured dialogue. Brüsszel, Európai Bizottság, 2008. http://ec.europa.eu/youth/focus/focus165_en.htm [Letöltés dátuma: 2010. 12. 02.].
14. Az Európai Bizottság zöld könyve (1996. október 2.) – „Oktatás – képzés – kutatás. a transznacionális mobilitást akadályozó tényezők (COM (96) 462).
15. Az Európai Bizottság zöld könyve (2009. július 8.) – A fiatalok tanulási mobilitásának előmozdítása (COM(2009) 329 végleges).
16. Az Európai Bizottság javaslata (2009. június 3.) – A Tanács határozata az önkéntesség európai évéről (2011) (COM(2009) 254 végleges).
17. Az Európai Bizottság fehér könyve (2001. november 21.) – Új lendület Európa fiataljai számára (COM(2001) 681 végleges).

18. Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye (2006. december 30.) – Tárgy: Az önkéntes tevékenység: szerepe az európai társadalomban és kihatásai (2006/C 325/13).
19. Az Európai Parlament állásfoglalása (2008. április 22.) a gazdasági és társadalmi kohézió előmozdítása érdekében vállalt önkéntesség szerepéről (2007/2149(INI)).
20. A Régiók Bizottsága véleménye (2009. március 31.) – A Tanács ajánlása a fiatal önkéntesek európai mobilitásáról (2009/C 76/05).
21. A Régiók Bizottsága véleménye (2008. február 7.) – Az önkéntesség hozzájárulása a gazdasági és társadalmi kohézióhoz (2008/C 105/03).
22. A Régiók Bizottsága véleménye (2010. február 9–10.) – Az önkéntesség európai éve (2011) (2010/C 175/10).
23. Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye (2006. december 13.) – ‘Tárgy: Az önkéntes tevékenység: szerepe az európai társadalomban és kihatásai (2006/C 325/13)
24. Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye (2009. november 5.) – Az önkéntesség európai éve (2011) (COM(2009) 254 végleges – (2009/0072 (CNS)).
25. A 2005. március 22–23-i brüsszeli Európai Tanács elnökségi következtetései (7619/1/05 REV 1).
26. A 2000. március 23–24-i lisszaboni Európai Tanács elnökségi következtetései, 100/1/00.
27. Az Európai Parlament és a Tanács ajánlása (2001. július 10.) a diákok, képzésben résztvevők, önkéntesek, tanárok és szakoktatók Közösségen belüli mobilitásáról (2001/613/EK).
28. Az Európai Parlament és a Tanács (2006. december 18.) ajánlása a Közösségen belüli oktatási és képzési célú transznacionális mobilitásról: az európai mobilitásminőségi charta (2006/961/EK).
29. A Tanács és a tagállamok kormányainak a Tanács keretében ülésező képviselői által elfogadott állásfoglalás (2002. június 27.) az ifjúság terén folytatott európai együttműködés keretéről (2002/C 168/02).
30. A Tanács és a tagállamok kormányainak a Tanács keretében ülésező képviselői által elfogadott állásfoglalás – "Napirenden az európai fiatalokat foglalkoztató kérdések — az európai ifjúsági paktum végrehajtása és az állampolgári szerepvállalás ösztönzése" (2005/C 292/03).
31. A Tanács és a tagállamok kormányainak a Tanács keretében ülésező képviselői által elfogadott állásfoglalás (2000. december 14.) a mobilitási cselekvési tervről (2000/C 371/02).
32. A Tanács és a tagállamok kormányainak a Tanács keretében ülésező képviselői által elfogadott állásfoglalás az európai ifjúságpolitika terén a nem formális és az informális tanulás értékének elismeréséről (2006/C 168/01).

33. A Tanács és a tagállamok kormányainak a Tanács keretében ülésező képviselői által elfogadott állásfoglalás (2004. november 15.) a fiatalok önkéntes tevékenységeire vonatkozó közös célkitűzésekről (13996/04).
34. A Tanács és a tagállamok kormányainak a Tanács keretében ülésező képviselői által elfogadott állásfoglalás (2007. május 16.) a fiatalok önkéntes tevékenységeire vonatkozó közös célkitűzések vgrehajtásáról (2008/C 241/01).
35. A 2010. március 25–26-i Európai Tanács következtetései (EUCO 7/10).
36. Safeguarding Vulnerable Groups Act 2006 (47. c.) (Egyesült Királyság).
37. Az Európai Unióról szóló szerződés, 1992.

Webhelyek listája

1. An Garda Síochána/ Írország Országos Rendőrszolgálata, „Gyakran ismételt kérdések: Garda Vetting/Adatvédelem. Dublin, 2010. http://www.garda.ie/FAQ/ Default.aspx?FAQCategory=36 [Letöltés dátuma 2010. 06. 23.].
2. Association of Voluntary Service Organisations: ‘Legal status of volunteers. Brüsszel, 2006. http://www.avso.org/activities/activities_legal.html [2010. 06. 16.].
3. Bernardinai.lt, „Jaunimo nedarbas: Kolpingo patirtis”. 2010. http://www.bernardinai.lt/straipsnis/ 2010-05-18-jaunimo-nedarbas-kolpingo-patirtis/44910 [Letöltés dátuma: 2010. 06. 03.].
4. Citizens information: ‘Garda clearance for employees. Dublin, Citizens Information Board, 2010. http://www.citizensinformation.ie/categories/employment/employment-rights-and-conditions/monitoring-and-surveillance-at-work/garda_clearance_for_employees [Letöltés dátuma: 2010. 06. 23.].
5. Nemzetközi Önkéntes Szolgálatot Koordináló Bizottság (CCIVS): ‘Members' activities. http://ccivs.org/New-SiteCCSVI/CcivsMembers/Documents/Members-fields.htm [Letöltés dátuma: 2009. 11. 30.].
6. Oktatási és Kulturális Főigazgatóság: „Grundtvig actions – Mobility: Senior Volunteering Projects. Brüsszel, Európai Bizottság, 2010. http://ec.europa.eu/education/grundtvig/doc986_en.htm [Letöltés dátuma: 2010. 05. 26.].
7. Oktatási és Kulturális Főigazgatóság: „History of the Erasmus Programme. Brüsszel, Európai Bizottság, 2010. http://ec.europa.eu/education/erasmus/doc1709_en.htm [Letöltés dátuma: 2010. 05. 26.].

8. Oktatási és Kulturális Főigazgatóság: *Qualitative Impact of the „Youth In Action" Programme: Report of the 2010 Survey*. Brüsszel, 2010. Online elérhető a következő címen: http://ec.europa.eu/youth/focus/doc/monitoring_survey/report_monitoring_survey.pdf [Letöltés dátuma: 2010. 06. 19.].
9. Európai Bizottság: „European Voluntary Service – fact sheet. Brüsszel, 2006. http://ec.europa.eu/youth/archive/evs2006/download/EVS_Fact_sheet.pdf [Letöltés dátuma: 2010. 01. 31.].
10. Európai Önkéntes Központ: 'Press Release. Brüsszel, 2009. 02. 19. http://www.cev.be/data/File/EYV_Press_Release_02_09_Joint.pdf [Letöltés dátuma: 2010. 06. 01.].
11. Internet World Stats: '*Internet Users in the European Union*. Bogota, 2009. http://www.internetworldstats.com/stats9.htm#eu [Letöltés dátuma: 2010. 02. 12.].
12. Jaunimo reikalų departamentas prie Socialinių reikalų ir darbo ministerijos: Savanorystė Lietuvoje – nykstanti vizija ar savanoriška veikla su perspektyva. Vilnius, 2010. 05. 26. http://www.jrd.lt/go.php/lit/Savanoryste_Lietuvoje__nykstanti_vizija_/751 [Letöltés dátuma: 2010. 05. 25.]. [Szociális és Munkaügyi Minisztérium, Ifjúsági Ügyek Osztálya: „Önkéntesség Litvániában – tűnő látomás vagy életképes önkéntes tevékenységek]
13. Meijer, Albert: „The last weeks. Blogbejegyzés, 2007. 07. 13. http://albert.myevs.net/ [Letöltés dátuma: 2010. 04. 03.].
14. Poelzl, Volker: 'The Changing Face of International Volunteering: Trends in Volunteer Opportunities Abroad. *Transitions abroad*, 2008. http://www.transitionsabroad.com/listings/work/volunteer/articles/trends_in_volunteering_abroad.shtml [Letöltés dátuma: 2009. 05. 11.].
15. Powell, Steve: 'Volunteerism: helping one another through the transition. ENSZ Fejlesztési Program, 2007. http://www.developmentandtransition.net/index.cfm?module=ActiveWeb&page=WebPage&DocumentID=745 [Letöltés dátuma: 2009. 12. 10.].

1. MELLÉKLET

Európai Önkéntes Szolgálat

Az Európai Önkéntes Szolgálat (EVS) az EU ‘Fiatalok lendületben" programjának 2. alprogramja. Az EVS-t 1996-ban kísérleti intézkedésként vezették be[268], majd alkalmazási körét és átfogó jellegét tekintve egyedülálló önkéntes csereprogrammá nőtte ki magát. Az évhalasztó nyugati diplomások körében népszerű számos tengerentúli programmal ellentétben az EVS egy ingyenes önkéntes szolgálat, amelynek közel teljes költségét az Európai Bizottság fedezi. Ez az egyetlen valóban „európai" önkéntes csereprogram: túlmutat a tagállamok kétoldalú vagy regionális kezdeményezésein, és fiatal polgáraiknak több lehetőséget, valamint minőségibb szolgáltatást nyújt. Jóllehet a program tevékenységei többnyire Európában zajlanak, az a világ más részei számára is nyitott.

Célok

A „Fiatalok lendületben” program általános céljai a következők[269]:

1. általában a fiatalok aktív polgárságának, különösen pedig európai polgárságának az előmozdítása;
2. a fiatalok közötti szolidaritás fejlesztése és tolerancia előmozdítása;
3. a különböző országok fiataljai közötti kölcsönös megértés elősegítése;
4. a fiatalok tevékenységeit támogató rendszerek minőségének és az ifjúsági civil társadalmi szervezetek képességeinek fejlesztéséhez való hozzájárulás;
5. az ifjúságpolitika terén megvalósuló európai együttműködés előmozdítása.

Mivel az EVS alapvetően egy nem formális oktatási program, ezek az általános célok kiegészítik az egész életen át tartó tanulás céljait, és hozzájárulnak Európa kulturális, multikulturális és nyelvi sokszínűségéhez, valamint a társadalmi összetartás erősítéséhez és a megkülönböztetés ellen folytatott küzdelemhez[270].

---

268 Európai Bizottság, Oktatási és Kulturális Főigazgatóság, „EVS History – How it all began, 1. o.http://ec.europa.eu/youth/archive/evs2006/download/EVS_History.pdf [Letöltés dátuma: 2010. 01. 30.].

269 A 2007 és 2013 közötti időszakra a "Cselekvő ifjúság"program létrehozásáról szóló 2006. november 15-i 1719/2006/EK európai parlamenti és tanácsi határozat 2. cikke.

270 Uo.

Földrajzi hatókör és a résztvevők

Az EVS céljait elsősorban egyéni és csoportos európai önkéntes cserék irányítása révén valósítja meg. A programban az alábbi országok vesznek részt[271]:

- Az EU tagállamai;
- Az Európai Szabadkereskedelmi Társulás (EFTA) azon országai, melyek tagjai az Európai Gazdasági Térségnek (EGT): Izland, Liechtenstein és Norvégia;
- Törökország mint az Európai Unióhoz való csatlakozás előtt álló tagjelölt ország;
- „Szomszédos partnerországok, amelyek a balkáni államokat, Kelet-Európát és a kaukázusi térséget, valamint a mediterrán országokat foglalják magukban;
- Egyéb országok, amelyek az Európai Unióval ifjúságpolitikai megállapodást kötöttek. A projekt résztvevőire azonban a normál vízumszabályok vonatkoznak (és A mobilitás akadályai című részben említett okok miatt gyakran problémát jelentenek).

Az EVS keretén belül valamely támogatható programországban bejelentett lakóhellyel rendelkező, 18 és 30 év közötti fiatalok[272] vehetnek részt egy másik országban végrehajtott projektben. Mivel a program egészének fő célja a társadalmi befogadás, kiemelt figyelmet fordít a hátrányos helyzetű fiatalok bevonására, akik már 16 éves kortól jogosultak a részvételre[273] (a részvételüket célzó projektek is prioritást élveznek).

Az ifjúságpolitika terén végzett konzultáció eredményeinek fényében az EVS az egyes fiatalok körében a jelek szerint a legjobban ismert uniós ifjúságügyi intézkedés[274]. 2008-ban 5900 önkéntes utazott külföldre az EVS keretein belül[275]. Az EVS más jelentős transznacionális mobilitási programokkal való összehasonlítása az alábbiakban olvasható. Az összehasonlításban szerepel egy

---

271 Európai Bizottság: *„Fiatalok lendületben" program Pályázati útmutató.* Brüsszel, 2010, 20–21. o. http://ec.europa.eu/youth/youth-in-action-programme/doc/how_to_participate/programme_guide_10/guide_hu.pdf [Letöltés dátuma: 2010. 01. 30.].

272 Európai Bizottság: *„Fiatalok lendületben" program Pályázati útmutató*, 58. o.

273 Uo., 58. o.

274 Az Európai Bizottság által 2008-ban indított online konzultációban részt vevő fiatalok 51%-a ismerte az EVS-t, a felmérés azonban nem volt reprezentatív. Ecotec Research & Consulting Ltd. és Ecorys Nederland BV: „Results of the online public consultation in the youth field: A Report to DG EAC under the Framework Contract on Evaluation, Impact Assessment and Related Services. 2009. 02. 15., 32. o. http://ec.europa.eu/youth/news/doc/new_strategy/youth_consultation_report_client_version_27029_-_final.pdf [Letöltés dátuma: 2010. 01. 30.].

275 Interjú a programigazgatóval – *Fiatalok lendületben*, 2. alprogram (EVS), Európai Bizottság, Oktatási és Kulturális Főigazgatóság (a továbbiakban: EB, DG-EAC), Brüsszel, 2010. 01. 19.

másik uniós kezdeményezés is, az *Erasmus*, amely nem önkéntes, hanem hallgatói csereprogram, és amely létrehozása óta exponenciálisan növekszik.

4. táblázat: Az önkéntesek száma különböző nemzetközi mobilitási programokban

Mobilitási program	Önkéntesek száma évente
EVS	5 900 (2008)[276]
Erasmus	(2007/08-as tanév)[277]
Peace Corps (Békehadtest)	7 671 (2009)[278]
ENSZ Önkéntesek	7 753 (2008)[279]

2007 és 2009 között az EVS önkéntesek átlagéletkora 22 év volt. Az EVS önkéntes munkaerőt túlnyomórészt nők alkotják: bár a pontos arányok tagállamonként eltérnek, az európai programrésztvevők 65%-a fiatal nő, és mindössze 35%-a férfi[280].

Projektek és irányítás

Egy EVS projekt legfeljebb 24 hónapig tart, míg az egyéni önkéntes szolgálatok időtartama 2 hét és 12 hónap között változhat. Az EVS-en belül egyéni és csoportos programok is választhatók; utóbbiakban 2–100 önkéntes vehet részt[281]. Az Erasmustól eltérően, amely erőteljesen formalizált egyetemi környezetben zajló hallgatói mobilitást kínál, az EVS foglalkozástól függetlenül minden fiatalnak szól, különös tekintettel a hátrányos helyzetű fiatalokra, akik más, a fiatalok mobilitását ösztönző kezdeményezésekhez feltehetően nem férnek hozzá. Mint ilyen, az EVS gyűjtőprogram, amely kellően rugalmas ahhoz, hogy valamennyi fiatal igényeit kielégítse[282].

Mindezzel együtt azonban a program irányítása igen összetett. Az Európai Bizottságban 25 tagú csapat foglalkozik a „Fiatalok lendületben" programmal[283]. Emellett minden részt vevő országban működik egy erre a célra kijelölt nemzeti iroda, amely nemzeti szinten koordinálja a programtevékenységeket, köztük az EVS-belieket is, és kezeli a költségvetés állami részét. A nagyobb,

276 Uo.

277 Európai Bizottság: „Táblázat: Erasmus student mobility 2007-08 (studies and placements combined): Total number of students by home and host country. http://ec.europa.eu/education/erasmus/doc/stat/table108.pdf [Letöltés dátuma: 2010. 02. 01.].

278 Peace Corps: *Adatlap (2009).* http://multimedia.peacecorps.gov/multimedia/pdf/about/pc_facts.pdf [Letöltés dátuma: 2010. 02. 01.].

279 UN Volunteers: *Annual Report 2008: Forging Paths for Peace.* http://www.unv.org/index.php?eID=tx_nawsecuredl&u=0&file=fileadmin/docdb/pdf/2009/ENG_web.pdf&t=1265970074&hash=9ba099224007a5a088cc3e8257884fbc [Letöltés dátuma: 2010. 02. 01.].

280 Programigazgató – *Fiatalok lendületben,* 2. alprogram (EVS), EB, DG-EAC, Brüsszel, 2010. 01. 19.

281 Európai Bizottság: *„Fiatalok lendületben" program Pályázati útmutató*, 58. o.

282 Programigazgató – *„Fiatalok lendületben"*, 2. alprogram (EVS), EB, DG-EAC, Brüsszel, 2010. 01. 19.

283 Interjú a *„Fiatalok lendületben"* program osztályvezetőjével, EB, DG-EAC, Brüsszel, 2010. 01. 19.

központosított projektek (például egy Európa Kulturális Fővárosa eseményen vagy az Európai Sportbajnokságon vállalt önkéntesség), illetve az EU-n kívül vagy az Unió szomszédos országaiban tevékenykedő partnerek közreműködésével zajló projektek esetében a pályázatokat az Európai Bizottság Oktatási, Audiovizuális és Kulturális Végrehajtó Ügynökségéhez (röviden: Végrehajtó Ügynökség) kell benyújtani. Az egyéb projektek esetében a támogatási határozatokat a nemzeti irodák hozzák meg[284]. Az ebben a jelentésben használt statisztikai adatok csak a nemzeti irodák által támogatott projektekre vonatkoznak.

A projekteket valamennyi érintett országban a projektpartnerek hajtják végre. Legalább egy **küldő szervezetre** és egy **fogadó szervezetre** van szükség. A kisebb projektekben, ahol csak egy önkéntes vesz részt, a két partner egyike tölti be a projektköltségvetésért felelős **koordináló szervezet** szerepét. A projektpartnerek rendszerint nonprofit, társadalmi szervezetek vagy helyi/regionális közintézmények. Pályázhatnak még európai szintű ifjúsági szervezetek, nemzetközi szintű kormányzati szervezetek vagy profitorientált szervezetek (csak abban az esetben, ha az ifjúság, sport vagy kultúra területén szerveznek valamilyen rendezvényt), pályázataikat azonban, ahogyan már említettük, a végrehajtó ügynökség bírálja el. Minden pályázónak programországban kell működnie[285].

Az EVS működését az uniós ifjúságpolitika további elemei erősítik, amelyek közül a legfontosabbak a **SALTO Ifjúsági Forrásközpontok** és az Eurodesk hálózat. Az Európa több különböző pontján található nyolc SALTO (szakmai háttértámogatást, magas szintű tanulási és képzési lehetőségeket kínáló) Ifjúsági Forrásközpont a határokon átnyúló ifjúsági projektek (köztük önkéntes cserék) szervezőinek biztosított képzéssel és az együttműködési lehetőségeket erősítő hálózatépítéssel segíti elő a „Fiatalok lendületben” program végrehajtását[286]. A 31 európai országban található **Eurodesk** irodák hálózata a fiataloknak és a velük foglalkozóknak nyújtott, Európával kapcsolatos tájékoztatás és tanácsadás révén járul hozzá a program megvalósításához. Emellett az európai önkéntes lehetőségekkel kapcsolatos információk keresésében is a fiatalok segítségére lehetnek[287].

---

284 Európai Bizottság: *„Fiatalok lendületben” program Pályázati útmutató*, 59. o.

285 Uo., 57. o. A küldő, fogadó és koordináló szervezetek feladatköreinek leírása ugyanitt található, a 61–62. oldalon.

286 SALTO-YOUTH Forrásközpontok: „SALTO-YOUTH: Support, Advanced Learning and Training Opportunities within the Youth in Action Programme. 2009, 2. o. http://www.salto-youth.net/download/1801/SALTO_Leaflet_2009.pdf [Letöltés dátuma: 2010. 01. 02.].

287 Eurodesk.org: „Organisation & Members. Brüsszel, 2009. http://www.eurodesk.org/edesk/EurodeskNetwork.do?go=2 [Letöltés dátuma: 2010. 02. 01.].

A projekt végrehajtása

A küldő, fogadó és/vagy koordináló szervezetként való részvételre jogosult szervezeteknek ilyen akkreditációval kell rendelkezniük. A szervezetek jellegétől függően az akkreditációt a nemzeti irodák (általában), a végrehajtó ügynökség vagy (a délkelet-európai projektpartnerek esetében) aSALTO South East Europe Forrásközpont végzi[288]. Az akkreditált fogadó szervezetek és az ajánlott tevékenységek bekerülnek egy adatbázisba, amelyben a leendő egyéni önkéntesek a küldő szevezetek segítségével kereshetnek, és tájékozódhatnak a lehetőségekről.

Az akkreditált szervezetek listája megtalálható a Bizottság hivatalos webhelyén (http://ec.europa.eu/youth/evs/aod/hei_en.cfm) és a nem kormányzati szervezetek www.youthnetworks.eu honlapján, illetve a küldő szervezetek is ajánlhatják saját partnerszervezeteiket. Sajnálatos módon az adatbázisokban szereplő projektinformációk nem minden esetben naprakészek, és a potenciális pályázók nem tudják ellenőrizni, hogy alkalmaztak-e már valakit, illetve hogy szükség van-e további önkéntesekre[289].

A projekt akkor kezdődik, amikor valaki megfelelő lehetőséget talál, a fogadó szervezet pedig jóváhagyja az adott önkéntes részvételét. Az EVS projekt **három szakaszból** áll: 1) az önkéntes szolgálat tervezése és előkészítése, 2) a projekt megvalósítása (a tényleges önkéntes tevékenység) és 3) értékelés (beleértve a projekt folytatási lehetőségeinek áttekintését)[290]. A projektciklus grafikus ábrázolását lásd a 4. ábrában.

Miután kiválasztják a fogadó szervezetet, és az vállalja a részvételt, a projektpályázatot valamennyi partnerrel együttműködésben dolgozzák ki, beleértve az önkéntes(eke)t is, majd benyújtják a nemzeti irodához (vagy adott esetben a végrehajtó ügynökséghez). Támogatott projekt esetén az integrációs célú projektekhez előkészítő látogatás szervezhető. Ellenkező esetben a projektpartnerek és az egyéni önkéntes(ek) azonnal aláírják a megállapodást. Az önkéntesek ezt követően a European Benefits Administrator által kezelt biztosítási program kedvezményezettjeivé válnak, amelynek célja, hogy az EVS önkéntesek számára olyan ingyenes egészségügyi és felelősségbiztosítást nyújtson, amely szolgálatuk megkezdésétől a munka befejezése után még 2 hónapig a világon mindenhol biztosítotti státuszt ad. A biztosítás díját a Végrehajtó Ügynökség fizeti[291]. Az egészségügyi kiadásokat azonban csak a

---

288 Európai Bizottság: *„Fiatalok lendületben" program Pályázati útmutató*, 64. o.

289 Interjú egy német litvániai EVS önkéntessel, 2010. 02. 20.

290 Európai Bizottság: *„Fiatalok lendületben" program Pályázati útmutató*. 56. o.

291 Európai Bizottság: *Európai Önkéntes Szolgálat Csoportos Biztosítási Program – Útmutató önkénteseknek*. 3. o. http://eacea.ec.europa.eu/youth/documents/insurance/volunteer_guide_HU.pdf [Letöltés dátuma: 2010. 02. 01.].

számlák kifizetését követően térítik meg, és a pénz megérkezése időt vehet igénybe.
Az önkéntes szolgálat előkészítése során indulás előtt és megérkezés után is zajlik képzés. Az indulás előtti képzés célja, hogy például korábbi EVS önkéntesekkel való találkozások révén felkészítse az önkénteseket az interkulturális tapasztalatokra. A megérkezés utáni képzés igyekszik bevezetést nyújtani az önkéntesek számára az őket fogadó országba és abba a környezetbe, ahol tevékenységüket végzik majd, valamint lehetőséget teremt a többi önkéntessel való megismerkedésre[292]. Ezenfelül az önkéntes szolgálat kezdetétől az önkéntesek nyelvtanfolyamon is részt vesznek.

[292] Európai Bizottság: „*Fiatalok Lendületben Program Pályázati útmutató*. 63. o.

5. ábra: Részvétel az EVS-ben

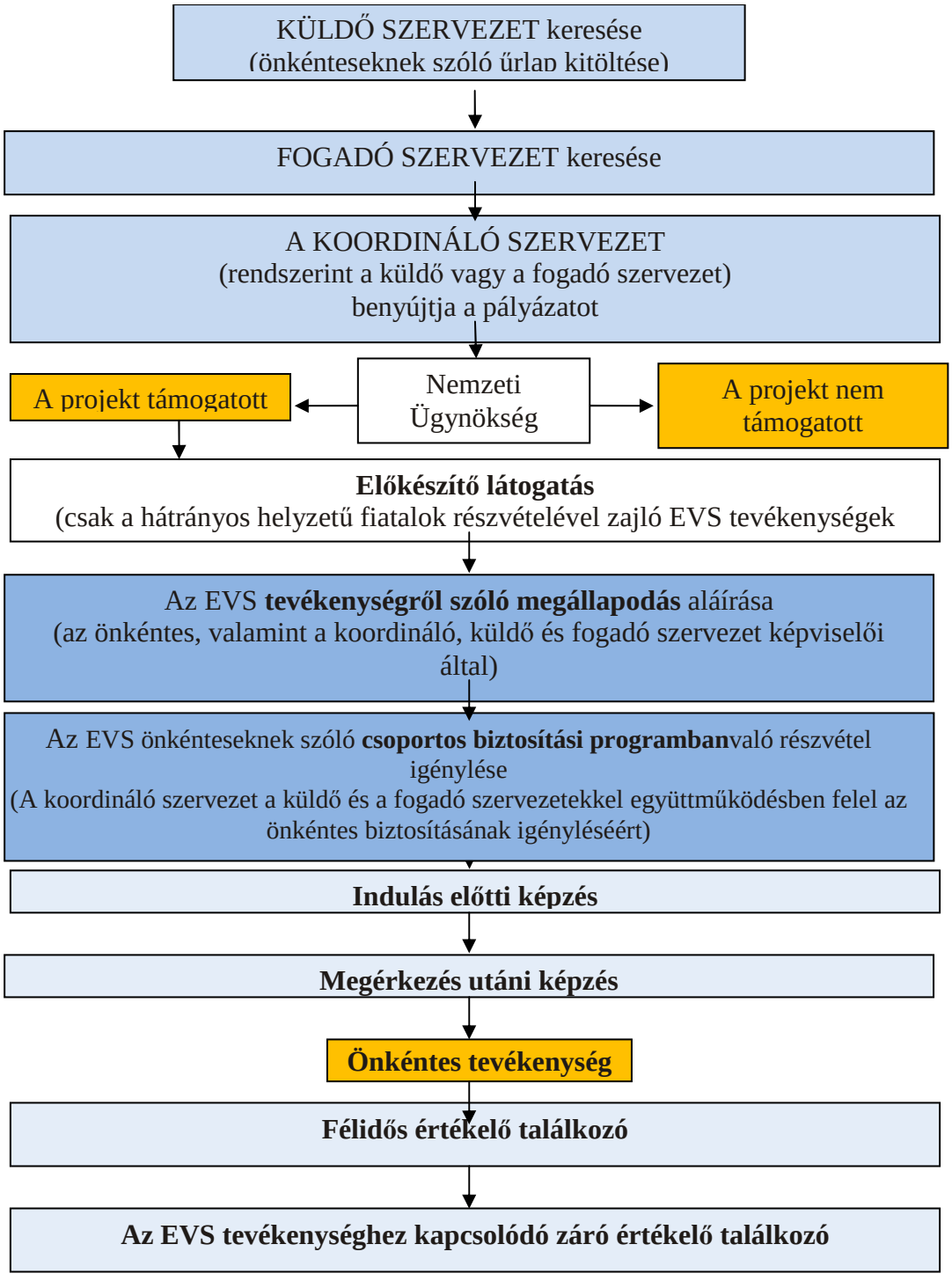

Forrás: PPMI, a *„Fiatalok lendületben” program Pályázati útmutató* alapján.

A tényleges projekttevékenység megkezdését követően a 4 hónapnál hosszabb önkéntes szolgálatok esetében az addigi tapasztalatokat értékelő félidős találkozóra kerül sor, ahol lehetőség nyílik a fogadó országban különböző projektekben részt vevő többi önkéntessel való találkozásra is. A szolgálat befejezését záró értékelés követi, amelyen felmérik az EVS tevékenység

eredményességét: a célokat, a célkitűzéseket, a motivációt, a várakozásokat és a szolgálat során elvégzett feladatokat vizsgálják meg. A fogadó intézmény ezen értékelés alapján állítja ki a Youthpass tanúsítványt (lásd alább), amely az önkéntes tevékenység során elsajátított készségek elismeréséül szolgál.

A résztvevők társadalmi-gazdasági profilja

Már említettük, hogy az EVS résztvevői jellemzően fiatal nők. Az önkéntesek társadalmi profilját illetően az EVS-ben közreműködők gyakran **jómódú családból származó, művelt fiatalok**. Sok egyetemi hallgató/diplomás vesz részt az EVS-ben egy halasztott év során, tanítási szünetben vagy közvetlenül a diploma megszerzését követően, mielőtt megkezdenék szakmai karrierjük építését. Ez azzal magyarázható, hogy először is tudnak erről a lehetőségről, szemben a hátrányosabb helyzetű fiatalokkal, akikhez nem feltétlenül jutnak el az EVS-ről szóló információk. Az egyetemisták továbbá rendelkeznek a részvételhez szükséges anyagi erőforrásokkal, és nagyobb valószínűséggel beszélik a fogadó ország nyelvét[293].

Az EVS önkéntes munkaerőn belül azonban a lakosság más csoportjai is képviseltetik magukat, többek között azok, akik munkanélkülivé váltak, és valamilyen hasznos tevékenységet szeretnének végezni[294]. Bár az EVS nem fizetett foglalkoztatás, olyan szervezett, teljes munkaidőben folytatható önkéntes tevékenység, amely lehetőséget ad a résztvevőknek új készségek elsajátítására, és segítséget nyújthat számukra a jövőbeli pályafutásukkal kapcsolatos döntésben.

Végül az integrációs projektekben **hátrányos helyzetű fiatalok** vesznek részt. Ezek a projektek jellemzően rövidebbek, amelyek jobban megfelelnek e célcsoport szükségleteinek. Egyes fogadószervezetek azonban nem szívesen fogadnak súlyosan hátrányos helyzetű önkénteseket[295].

A „Fiatalok lendületben" program (2007–2013) integrációs stratégiája igen tágan értelmezi a „hátrányos helyzetű fiatalok" fogalmát. A fiatalok számos ok miatt minősülhetnek „hátrányos helyzetűnek":[296]

---

293 Interjú az ifjúságpolitikai tisztviselővel – Ifjúsági önkéntesség, határokon átnyúló mobilitás és igazolt tényeken alapuló politikai döntéshozatal, EB, DG-EAC; illetve a programigazgatóval – *Fiatalok Lendületben*, 2. alprogram (EVS), EB, DG-EAC, Brüsszel, 2010. 01. 19.

294 Interjú a programigazgatóval – *Fiatalok Lendületben*, 2. alprogram (EVS), EB, DG-EAC, Brüsszel, 2010. 01. 19.; valamint a CSVnet (Önkéntes Támogatási Központok Olasz Nemzeti Szövetsége) összekötő tisztviselőjével – Európai Önkéntes Központ, Brüsszel, 2010. 01. 19.

295 Interjú az Európai Önkéntes Szolgálattal kapcsolatos szerződésekért és projektekért felelős tisztviselővel – *British Council* – „Fiatalok Lendületben Program Nemzeti Iroda, Egyesült Királyság, London, 2010. 03. 31.

296 Európai Bizottság: *Inclusion Strategy of the „Youth in Action' programme (2007-2013).* Brüsszel, 2007. július 12., 3. o. http://www.salto-youth.net/download/1294/InclusionStrategyYiA.pdf [Letöltés dátuma: 2010. 01. 08.].

- **Társadalmi:** a hátrányos megkülönböztetés különböző formái, korlátozott szociális készségek, illetve antiszociális vagy aggályos szexuális magatartás, a családi helyzet (csonka család, túlságosan fiatal és/vagy egyedülálló szülők, árvák) vagy büntetett előélet nyomán kialakult bizonytalanság, drog- vagy alkoholfogyasztás stb.
- **Gazdasági:** alacsony életszínvonal, alacsony jövedelem, a szociális ellátórendszertől való függés, hosszú távú munkanélküliség, hajléktalanság, szegénység, adósság vagy pénzügyi nehézségek stb.
- **Fogyatékosság:** szellemi (értelmi, kognitív, tanulási), fizikai, érzékszervi vagy más fogyatékosság.
- **Oktatási:** tanulási nehézségek, korai iskolaelhagyás, alacsonyabb végzettség, gyenge iskolai teljesítmény stb.
- **Kulturális:** bevándorló vagy menekült háttér, nemzeti vagy etnikai kisebbséghez tartozás, nyelvi alkalmazkodási és kulturális beilleszkedési problémák stb.
- **Egészségügyi:** krónikus egészségügyi problémák, súlyos betegség vagy mentális zavarok, mentális egészségügyi problémák stb.
- **Földrajzi:** lakóhely távoli vagy vidéki területeken, kis szigeteken vagy külső régiókban, problémás városi övezetekben, elégtelen szolgáltatásokkal rendelkező területeken (korlátozott tömegközlekedés, hiányos létesítmények, elhagyatott falvak) stb.

Példaként említhetjük az olasz nemzeti iroda adatait, amelyek szerint (2007 és 2009 között) a kiutazó olasz EVS önkéntesek 20%-a gazdasági kirekesztéssel találkozott, 17,5%-a társadalmi akadályokkal szembesült, 13,7%-a küzdött tanulási nehézségekkel és ugyanennyien földrajzi akadályozottsággal, 12,7%-uk más kulturális háttérből érkezett, míg 6,8%-uk élt fogyatékkal és 5,7%-uk szenvedett egészségügyi problémáktól[297]. Az EVS programigazgatója szerint az EVS-ben részt vevők 17–20%-áról mondható el, hogy hátrányos helyzetű[298]. A fogalommeghatározás alkalmazásáról azonban a nemzeti irodák saját belátásuk szerint dönthetnek, mivel a fent említett akadályok a körülményektől függnek[299]. Előfordulhat például, hogy fiatal bevándorlók vagy a bevándorlók gyermekei tehetős családból származnak, és az oktatás és az iskolai végzettség tekintetében is jól beilleszkedtek az őket befogadó társadalomba[300].

Továbbá egyes fiatalok tiltakoznak az ilyen megjelölés használata ellen, mivel annak ellenére, hogy az adott kategóriákban jogosultak a támogatásra, nem

297 Az adatokat a *Nemzeti Ifjúsági Iroda* – a „Fiatalok Lendületben Program olasz Nemzeti Irodája szolgáltatta. További részletekért lásd az Olaszországról készült esettanulmányt.

298 Programigazgató: *Fiatalok Lendületben*, 2. alprogram (EVS), EB, DG-EAC, Brüsszel, 2010. 01. 19.

299 Európai Bizottság: *Inclusion Strategy of the „Youth in Action' programme (2007-2013)*.3. o.

300 Interjú az *ijgd – Internationale Jugendgemeinschaftsdienste* regionális igazgatójával (Nord), Hildesheim, 2010. 02. 03.

tartják magukat „hátrányos helyzetűnek", vagy sértőnek érzik ezt a megnevezést[301]. Egy önkéntes cserék koordinálásával foglalkozó német szervezet munkatársa a vele készült interjúban elmondta, úgy érzi, hogy a „hátrányos helyzetű" résztvevők bevonásának célja rendkívül elrugaszkodott a valóságtól: a legjobb esetben is nehéz olyan projekteket kínálni, amelyek kellően felkeltik a súlyosan hátrányos helyzetű társadalmi rétegekből származók érdeklődését, és hosszabb távon biztosítják a projektek iránti elkötelezettségüket[302]. Az ötlet támogatói azonban azt állítják, hogy feltehetően éppen ezek a résztvevők nyerhetik a legtöbbet a külföldi önkéntességből, függetlenül azoktól az akadályoktól, amelyeket (nekik és az őket mentoráló szervezeteknek) le kell küzdeniük[303]. A német nemzeti iroda egyik megkérdezett munkatársának javaslata szerint a probléma kiküszöbölésének egyetlen módja az lenne, ha nem a „hátrányos helyzetű fiatalok" előnyben részesítésére, hanem a „sokszínű" EVS munkaerő kialakítására törekednének, előbbi fogalom ugyanis elkerülhetetlenül félreértésekhez és heves vitákhoz vezet[304].

Költségvetés

A „Fiatalok lendületben” program 2007–2013 közötti pénzügyi időszakra vonatkozó költségvetése 885 millió EUR[305], amelynek 23%-át fordítják az EVS-re[306]: ez 7 évre 203,55 millió EUR-t, vagyis évente 29 078 571 EUR-t jelent. Az összeg nem túl magas, tekintve, hogy egy másik országban végzett, 10 hónapos egyéni önkéntes szolgálat támogatási költsége 7000 EUR. Az EVS nyilvánvalóan nem elégítheti ki valamennyi európai fiatal mobilitási igényeit – legalábbis a finanszírozás jelenlegi szintjén[307].

A határokon átnyúló projektek „Fiatalok lendületben” program által finanszírozott költségei[308]:

a. vízumköltségek (ha szükséges), vízummal, tartózkodási engedéllyel kapcsolatos kiadások, kötelező oltások költségei (ha szükséges);
b. az utazási költségek (a résztvevő lakóhelye és a projekt helyszíne közötti egy oda-visszautazás költségei) 90%-a;

---

301 Programigazgató: *Fiatalok lendületben*, 2. alprogram (EVS), EB, DG-EAC, Brüsszel, 2010. 01. 19.

302 Regionális igazgató, *ijgd* (Nord), Hildesheim, 2010. 02. 03.

303 Ifjúságpolitikai tisztviselő – Ifjúsági önkéntesség, határokon átnyúló mobilitás és igazolt tényeken alapuló politikai döntéshozatal, EB, DG-EAC, Brüsszel, 2010. 01. 19.

304 PR-ért felelős tisztviselő – *JUGEND für Europa* – A „Fiatalok Lendületben Program német Nemzeti Irodája, Bonn, 2010. 02. 05.

305 A 2007 és 2013 közötti időszakra a „"Cselekvő ifjúság" program létrehozásáról szóló 2006. november 15-i európai parlamenti és tanácsi határozat 13. cikke (1719/2006/EK).

306 Európai Bizottság: „Európai Önkéntes Szolgálat – adatlap. 2. o.

307 Interjú a *Fiatalok Lendületben* program osztályvezetőjével, EB, DG-EAC, Brüsszel, 2010. 01. 19.

308 Európai Bizottság: „*Fiatalok Lendületben Program Pályázati útmutató*. 68. o.

c. a küldő tevékenység költségei, ideértve az önkéntesek felkutatását, felkészítését, a velük való kapcsolattartást, az értékelést, valamint a projekttel kapcsolatos adminisztrációt/kommunikációt;
d. A fogadó tevékenység költségei, ideértve a nyelvi képzést, az önkéntesnek nyújtott támogatást, a szállást, az étkezést, a helyi közlekedést, valamint a projekttel kapcsolatos adminisztrációt/kommunikációt;
e. Az önkéntesek juttatásai – az önkéntesek „költőpénze" személyes költségekre (az EU-n belül ez a juttatás havi 60 EUR (Románia) és 150 EUR (Egyesült Királyság) között változik[309]);
f. „Koordinációs költségek (ha egy projektben egynél több küldő és fogadó szervezet vesz részt): koordinálás, ellenőrzés, hálózatépítés, kommunikáció, adminisztráció, biztosítás intézésének költsége, vízumügyintézéshez nyújtott segítség, projektpartnerek találkozóinak szervezése;
g. Az projekteredmények széles körű terjesztése és felhasználása, ha ez a cél a pályázatban szerepelt (projektpartnerenként legfeljebb 500 EUR).

Különleges támogatási intézkedések vehetők igénybe a hátrányos helyzetű résztvevők szükségleteinek biztosításához, amennyiben ezeket a pályázati űrlapon ismertették[310]:

- A hátrányos helyzetű önkéntesek a projekt helyszínén tett, legfeljebb kétnapos támogatott előkészítő látogatásra jogosultak;
- A hátrányos helyzetű fiataloknak a felkészítésük és külföldi önkéntes szolgálatuk során nyújtandó, kiegészítő, személyre szabott támogatáshoz közvetlenül kapcsolódó költségek támogatottak;
- A hátrányos helyzetű/speciális igényű fiatalokhoz közvetlenül kapcsolódó költségek támogatottak.

Egyes tagállami érdekelt felek rámutatnak, hogy ezek az intézkedések továbbra sem elégségesek, tekintettel a súlyosan hátrányos helyzetű fiatalok speciális igényeire, akik kevésbé ismernek idegen nyelveket vagy rendelkeznek külföldi utazási tapasztalatokkal. A legfontosabb az, hogy ezek az eszközök nem használhatók kiegészítő nevelő személyzet finanszírozására, ami elengedhetetlen lenne olyan projektek végrehajtásánál, ahol a fiataloknak jóval több tanácsadásra és iránymutatásra van szükségük. Éppen ezért nem csupán további forrásokra, hanem rugalmasabb elosztásra is szükség van[311].

309 Uo., 73. o.
310 Uo., 69. o.
311 PR-ért felelős tisztviselő – *JUGEND für Europa*, Bonn, 2010. 02. 05.

A juttatások összegét (keretösszeg) országonként számítják ki, és azt a Bizottság a teljes finanszírozási időszakra állapítja meg. Ezek az összegek azonban bizonyos esetekben nem felelnek meg a helyi életszínvonalnak, különösen, ha figyelembe vesszük a városi és a vidéki megélhetés költségeinek különbségeit[312]. Néhány kritikától eltekintve az érdekelt felek egyetértenek abban, hogy az EVS egy színvonalas határokon átnyúló önkéntes csereprogram, amelynek az egyéni önkéntesek igényeinek biztosítását tekintve csak elvétve akad párja. Példaként szolgálhat más programok számára, ahogyan például ez több német nemzeti program, valamint a társadalmi különbségek áthidalását célzó, belga közösségen belüli önkéntes cserekezdeményezések (a flamand, a francia és a német ajkú közösségek között) esetében meg is történt. A jelenlegi szűkös költségvetés bővítésére csak akkor kerülhet sor, ha a tagállamok vagy az EU jelentős finanszírozási önrészt vállalnak[313], vagyis ha csökken az egy főre jutó bizottsági támogatás aránya. Így több európai utazhatna külföldre anélkül, hogy korlátozni kellene a program átfogó jellegét.

Mobilitási tendenciák

Ebben a részben áttekintjük az EVS önkéntes mobilitásra vonatkozó statisztikákat, és ismertetjük az önkéntes csereprogramban megfigyelhető főbb tendenciákat. A megállapítások alapjául 2009. évi adatok szolgáltak. Az egyes tagállamok által küldött és fogadott önkéntesek számát az6. táblázat mutatja.

Noha az összes EVS önkéntes száma az elmúlt években meghaladta az 5000-et, 2009-ben az EU-n belül összesen **3418** EVS önkéntest küldtek külföldre. Az EU-n belül a legtöbb önkéntest küldő és fogadó országok között némi átfedés figyelhető meg. A legaktívabb EVS csereországok **Németország**, **Franciaország**, **Olaszország**, **Spanyolország**, **Lengyelország** és az **Egyesült Királyság**, ami e tagállamok méretét tekintve nem meglepő. Ugyanakkor Magyarország példája, amely az Egyesült Királyságnál több önkéntest küld, vagy Görögországé, amely Romániánál többet fogad (itt a lakosság a görögországi kétszerese) arról tanúskodik, hogy a kisebb népességű országok is fogadhatnak vagy küldhetnek viszonylag nagyszámú önkéntest.

Más részről **az egyes tagállamok jellemzően vagy az önkéntesek fogadása, vagy az önkéntesek küldése terén aktívabbak**. Németország, ahol a fiatalok nagyon szívesen gyűjtenek interkulturális tapasztalatokat és tanulnak idegen nyelveket (a részleteket lásd a 3. mellékletben), az önkéntesek Unión belüli küldését tekintve vezető helyen áll, és küldött önkénteseinek száma több mint kétszerese az országba érkezőkének. Franciaország, Olaszország, Magyarország,

312 A CSVnet (Önkéntes Támogatási Központok Olasz Nemzeti Szövetsége), összekötő tisztviselője, Európai Önkéntes Központ, Brüsszel, 2010. 01. 19.

313 A*Fiatalok Lendületben* Program osztályvezetője; Programigazgató – *Fiatalok Lendületben,* 2. alprogram (EVS), EB, DG-EAC, Brüsszel, 2010. 01. 19.

Lettország és Ausztria szintén számottevően több EVS résztvevőt küld, mint fogad.

A fogadás terén Németország kicsivel megelőzi Franciaországot, de Spanyolország és az Egyesült Királyság maga mögé utasítja. A brit fiatalok jóval lelkesebben vállalnak önkéntes tevékenységet a fejlődő világban (a részleteket lásd a 4. mellékletben), és így az Egyesült Királyság (méretéhez képest) az EU-n belül kevesebb EVS önkéntest küld. Ezzel szemben fogadott EVS önkéntesei száma duplája az általa külföldre küldött fiatalokénak. Ez a helyzet Görögországban, Portugáliában, Romániában, Hollandiában, Bulgáriában, Írországban és Máltán is.

6. ábra: Az EU tagállamai által 2009-ben küldött és fogadott EVS önkéntesek száma (csak az EU-ban)

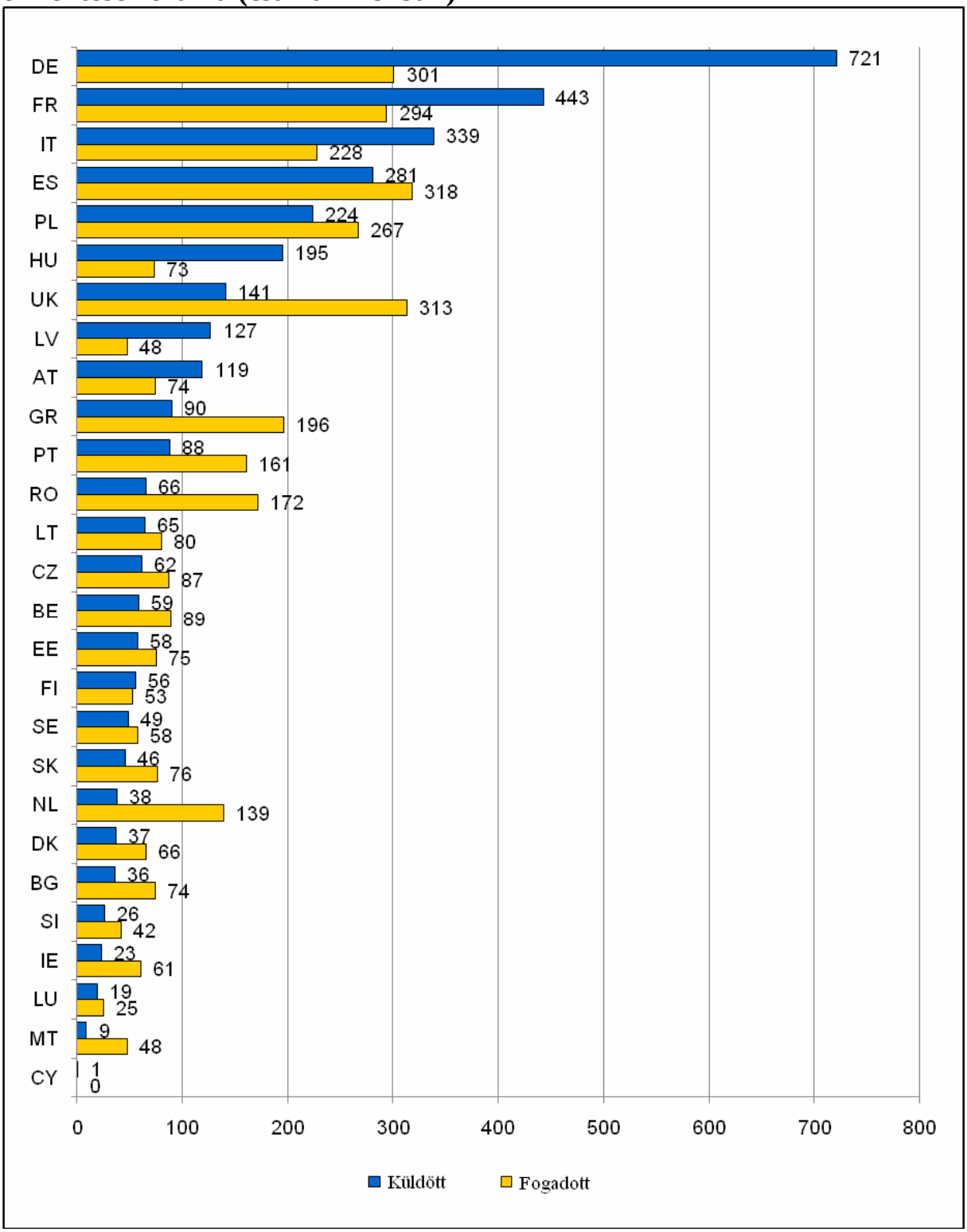

Forrás: Európai Bizottság.

Megjegyzés: Az adatok az Európai Bizottság „Youthlink" adatbázisából származnak, és a 2009-ben odaítélt projektek 2010. 05. 04-i állapotát tükrözik (beleértve az időközben megszüntetett projekteket is). A hiányos statisztikák és az Oktatási, Audiovizuális és Kulturális Végrehajtó Ügynökség által központilag finanszírozott projektek nem szerepelnek.

Az a tény, hogy Románia és Lettország a meglehetősen sok önkéntest fogadó országok táborát gyarapítja, az EVS önkéntes mobilitás mintázatának újkeletű változására utal. 2004-ig az önkéntes útvonalak többnyire a 15 régi tagállamon belül húzódtak, noha már akkor is volt lehetőség keletre utazni. **A keleti bővítés óta egyre többen szeretnék felfedezni az új tagállamokat**[314].

Mivel a lehetőségek tárháza nagy, több oka is lehet annak, ha egy EVS önkéntes valamely országot előnyben részesíti egy másikkal szemben. Fontos a **nyelvi** tényező – az adott személy azon vágya, hogy megtanuljon egy adott nyelvet vagy használhasson egy olyat, amelyet már ismer[315]. Ez részben magyarázatot ad arra, miért fogadnak sok önkéntest az olyan országok, mint az Egyesült Királyság, Franciaország, Spanyolország és Németország – nemzeti nyelveik a leggyakrabban beszélt idegen nyelvek Európában.

Amikor az emberek nem kalandvágyók (és a legtöbben nem szívesen hoznak kockázatos döntést), illetve nem '**a lehető legegzotikusabb EVS tapasztalatra**" törekednek, nagy valószínűséggel egy **szomszédos országot** választanak úti célként. Végül, egy személy adott ország iránti érdeklődését számos további tényező is indokolhatja: az önkéntes családi gyökerei, egy adott országban szerzett ismerősök, éghajlati viszonyok stb.[316]. A küldő szervezetnek azonban gondoskodnia kell arról, hogy a résztvevők a projektek tartalmát is mérlegeljék, valamint hogy a számukra megfelelőt válasszák, azt, amelyet érdekesnek találnak és amelyben szívesen dolgoznának[317].

Az egyes döntéseket bizonyos mértékben a fogadó országbeli **objektív körülmények** is befolyásolhatják. Míg egyes országok igen elöl járnak az önkéntesség terén, addig máshol ez a tevékenység még kialakulóban van. A programhoz a közelmúltban csatlakozó tagállamok szükségszerűen kevesebb olyan akkreditált és megfelelően finanszírozott szervezettel rendelkeznek, amelyek átfogó segítséget tudnak nyújtani; valamint kevesebb fogadó helyet és/vagy szálláslehetőséget tudnak felajánlani, mint amennyit a tömeges önkéntes tevékenység megkívánna[318]. Ennélfogva az EVS-ben szerzett tapasztalatok is különbözőek lesznek, az őket egybefogó egységes keret ellenére. Maguk az

---

314 A CSVnet (Önkéntes Támogatási Központok Olasz Nemzeti Szövetsége), összekötő tisztviselője, Európai Önkéntes Központ, Brüsszel, 2010. 01. 19.

315 Uo.; Programigazgató – *Fiatalok Lendületben*, 2. alprogram (EVS); Ifjúságpolitikai tisztviselő – Ifjúsági önkéntesség, határokon átnyúló mobilitás és igazolt tényeken alapuló politikai döntéshozatal, 2010. 01. 19.

316 Programigazgató: *Fiatalok Lendületben*, 2. alprogram (EVS), EB, DG-EAC, Brüsszel, 2010. 01. 19.

317 A CSVnet (Önkéntes Támogatási Központok Olasz Nemzeti Szövetsége), összekötő tisztviselője, Európai Önkéntes Központ, Brüsszel, 2010. 01. 19.

318 A CSVnet (Önkéntes Támogatási Központok Olasz Nemzeti Szövetsége), összekötő tisztviselője, Európai Önkéntes Központ; Programigazgató – *Fiatalok Lendületben*, 2. alprogram (EVS), EB, DG-EAC, Brüsszel, 2010. 01. 19.

önkéntesek is felismerik, hogy Olaszországban, Litvániában vagy Moldovában az EVS önkénteség nem olyan jól szervezett, mint Németországban[319].

Motiváció

Noha az EVS ellenszolgáltatás nélkül és gyakran társadalmi irányultságú projektekben végzett munkát jelent, a határokon átnyúló önkéntes tevékenység jelentősen eltér a belföldi önkéntességtől, amelyben az önkéntesek tanulmányaik vagy fizetett munkaviszony mellett is részt vehetnek. Más nyelven, másik kulturális közegben és a megszokottól eltérő társasági szabályok által irányítva az önkéntesek előtt álló kihívások még akkor is eltérőek, ha a tevékenység azonos[320].

Sajnos az EVS önkéntesek motivációjára vonatkozóan nem áll rendelkezésre átfogó és pontos kutatás – az elérhető tanulmányok gyakran kisszámú mintára támaszkodnak, noha a különböző tapasztalatok egybecsengenek. A belföldi önkéntesség esetében a fő motiváció a **mások segítése iránti igény**[321], míg az EVS projektekben való részvétel legnépszerűbb okai az **interkulturális tapasztalatok** szerzésére, **egy új nyelv** megtanulására vagy arra való törekvés, hogy az érintettek **változást vagy kihívást** vigyenek az életükbe.[322].

A kihívás iránti igény gyakran abból fakad, hogy az érintettek ki akarnak szakadni megszokott életvitelükből, hogy időt nyerjenek és elgondolkodhassanak a további lépéseken. Ez tekinthető olyan szabadságnak, amely lehetővé teszi, hogy próbára tegyék saját képességeiket és megpróbálják meghatározni, mit szeretnének kezdeni az életünkkel. Egy litván fiatal, aki az érettségi után többek között nem tudta, milyen tanulmányokat válasszon, úgy döntött, hogy Németországban önkéntes szolgálatot vállal, aminek köszönhetően később az egyetemen német szakra iratkozott be[323].

---

319 IInterjú egy német litvániai EVS önkéntessel, 2010. 01. 29.

320 A CSVnet (Önkéntes Támogatási Központok Olasz Nemzeti Szövetsége), összekötő tisztviselője, Európai Önkéntes Központ, Brüsszel, 2010. 01. 19.

321 Például: Monika Kėžaitė, „Savanoriškos veiklos poveikis jaunam žmogui" in: Bernadeta Lažauninkaitė (szerk.): *Apie savanorišką veiklą: straipsnių rinkinys*. Kaunas, Actio Catholica Patria, 2007, 98. o. Megjegyzés: a nem angol nyelvű címek fordítását lásd az esettanulmányról szóló jelentés végén található bibliográfiában.

322 A CSVnet (Önkéntes Támogatási Központok Olasz Nemzeti Szövetsége), összekötő tisztviselője, Európai Önkéntes Központ, Brüsszel, 2010. 01. 19; Monika Kėžaitė és Vaida Špokevičiūtė: Europos savanorių tarnybos poveikis jaunam žmogui ir organizacijai. 6. o. Jaunimo tarptautinio bendradarbiavimo agentūra, 2006 (tyrimo ataskaita). A lengyel fiatalok számára egy új kultúra, új nép és új nyelv megismerése is erős ösztönzőként hat a külföldi önkéntes programok részeként. Agnieszka Moskwiak: Learning and recognition of voluntary activities, in: Howard Williamson and Bryony Hoskins with Philipp Boetzelen (szerk.), *Charting the landscape of European youth voluntary activities*, Strasbourg, 2005, 145–156. o., 150. o. http://youth-partnership.coe.int/youth-partnership/documents/EKCYP/Youth_Policy/docs/Voluntary/2005_charting_landscape_voluntary_coepub.pdf [Letöltés dátuma: 2010. 02. 01.].

323 Interjú egy korábbi litván németországi EVS önkéntessel, 2010. 01. 27.

Míg sokak számára ez az első önkéntes tapasztalat, vannak olyanok is, akiknek csupán környezetváltozást jelen (ami szinén nem kevés), mert **ugyanazon a területen kívánnak önkéntes szolgálatot vállalni**, mint amelyben már hazájukban is tevékenykedtek[324]. Ebben az esetben az úti cél kiválasztásakor jóval nagyobb figyelmet fordítanak a projektre és a választható tevékenységekre.

A legtöbb résztvevő számára továbbra is ez az **első alkalom, hogy önállóan élnek külföldön**, amit rendkívül hasznosnak tartanak[325]. Továbbá, ez idő alatt kizárólag mások segítésével foglalkoznak. Valójában még azok a résztvevők is, akiket jobban vonz a külföldi utazás izgalma, mint az EVS egyéb szempontjai, megtapasztalják az európai dimenziót azáltal, hogy közelebb kerülnek más emberekhez, még ők is új készségekre és kompetenciákra tesznek szert, illetve hozzájárulnak a fogadó társadalom életéhez[326].

Előnyök az önkéntesek számára

A „Fiatalok lendületben" program osztályvezetője az alábbi négy pontban frappánsan összefoglalta, milyen előnyökkel jár a fiatal önkéntesek számára az EVS-ben való részvétel[327]. *Először is*, az EVS egy **nem formális környezetben szerzett interkulturális tapasztalat**. Nyitottabbá teszi az önkénteseket Európa kulturális sokszínűségére és lehetővé teszi számukra, hogy megosszák másokkal saját kultúrájukat egy olyan új környezetben boldogulva, amelynek szabályait el kell sajátítaniuk[328]. Ez az önkénteseket is gazdagítja, amely hatás megsokszorozódik, amikor hazájukba és saját közösségükbe visszatérve megosztják tapasztalataikat, illetve amikor önkéntes tevékenységeik során másokkal találkoznak[329].

Másodszor, az EVS lehetőséget ad **a foglalkoztathatóságot javító készségek elsajátítására**. A külföldi tapasztalat és az idegen nyelvek tudása előnyt jelenthet az önkéntesek későbbi pályája során. A résztvevők számos „puha" készséget sajátítanak el – ilyen például a csapatmunka és kommunikáció –, és mobilisabb személyekké válnak, akik képesek kihasználni a belső piac nyújtotta előnyöket[330]. Bepillantást nyernek abba, (általában) hogyan működik egy nem kormányzati szervezet, és egy adott területen – legyen az akár a gyermekekkel, a fogyatékkal élő vagy az idős emberekkel való munka, a környezet védelme vagy tájékoztató kampányok koordinálása – közreműködnek annak tevékenységeiben.

---

324 A CSVnet (Önkéntes Támogatási Központok Olasz Nemzeti Szövetsége), összekötő tisztviselője, Európai Önkéntes Központ, Brüsszel, 2010. 01. 19.

325 Uo.

326 Programigazgató: *Fiatalok Lendületben,* 2. alprogram (EVS), EB, DG-EAC, Brüsszel, 2010. 01. 19.

327 Interjú a *Fiatalok Lendületben* program osztályvezetőjével, EB, DG-EAC, Brüsszel, 2010. 01. 19.

328 A CSVnet (Önkéntes Támogatási Központok Olasz Nemzeti Szövetsége), összekötő tisztviselője, Európai Önkéntes Központ, Brüsszel, 2010. 01. 19.

329 Ifjúságpolitikai tisztviselő – Ifjúsági önkéntesség, határokon átnyúló mobilitás és igazolt tényeken alapuló politikai döntéshozatal, EB, DG-EAC,, Brüsszel, 2010. 01. 19.

330 Interjú az *Ifjúságpolitika* program osztályvezetőjével, EB, DG-EAC, Brüsszel, 2010. 01. 19.

Lehetőséget kell adni nekik arra, hogy saját kezdeményezésű tevékenységeket javasoljanak, hiszen az új kihívások éppúgy módot teremthetnek új készségek elsajátítására[331].

Harmadszor, az EVS megerősíti az **európai polgárként** betöltött szerep érzését, valamint a **szolidaritás** fogalmát. Közvélemény-kutatások szerint az európai fiatalok meglehetősen szkeptikusak az uniós projekttel szemben. A mai fiatal generációnak nincsenek megélt tapasztalatai a háborúról, így hajlamosak alábecsülni az EU-nak a háború utáni Európában a békefenntartásban és béketeremtésben játszott szerepét. Egy európai bizottsági tisztviselő szerint a fiatalok, például Franciaországban és Írországban többségükben „nem"-mel voksoltak a Lisszaboni Szerződésről kiírt népszavazáson, ezért fontos, hogy közelebb hozzuk hozzájuk az EU-t, és fokozottan gyakorlati jellegű, pozitív tapasztalatokat biztosítsunk számukra[332]. Emellett a más országok, hasonlóságaik és különbségeik megismerése, valamint annak felismerése, hogy mindezek ellenére barátságok szövődhetnek és együtt lehet működni más európai fiatalokkal, rendkívül fontos érzés, amely elősegíti egy közös európai identitás és az Európához tartozás érzésének kialakítását[333].

Végül, az EVS magabiztossá teszi az önkénteseket, hogy egy idegen országban barátokra tudnak szert tenni és boldogulnak – ennek az **élettapasztalatnak** köszönhetően a fiatalok ráébrednek képességeikre, érdeklődőbbé válnak, és megtanulják, hogyan küzdhetik le az emberi kapcsolataikban vagy a mindennapi életben jelentkező akadályokat és a nehézségeket. Ez különösen igaz, ha figyelembe vesszük, hogy a legtöbb résztvevő számára az EVS az első önálló külföldi élettapasztalat, és egyértelmű, hogy a fogadó szervezet személyzete nem veszi át a szülők helyét. Egy jelenleg önkéntes lehetőségek népszerűsítésével foglalkozó volt EVS önkéntes elmondása szerint a gondolkodást célzó „évhalasztás során fizetés nélkül végzett és rendszerint társadalmi jellegű, határokon átnyúló önkéntes tevékenység lehetőséget ad arra, hogy a fiatalok tisztába jöjjenek önmagukkal, és segít nekik megtalálni helyüket a társadalomban[334].

---

331 A CSVnet (Önkéntes Támogatási Központok Olasz Nemzeti Szövetsége), összekötő tisztviselője, Európai Önkéntes Központ, Brüsszel, 2010. 01. 19.

332 Ifjúságpolitikai tisztviselő – Ifjúsági önkéntesség, határokon átnyúló mobilitás és igazolt tényeken alapuló politikai döntéshozatal, EB, DG-EAC, Brüsszel, 2010. 01. 19. Valójában egy néhány litván EVS önkéntes körében végzett felmérés eredményei azt jelzik, hogy az EVS segítségével a fiatalok kézzelfogható tapasztalatokat szerezhetnek az EU céljairól és problémáiról. Lásd: Kėžaitė és Špokevičiūtė, 3. o.

333 Programigazgató: *Fiatalok Lendületben*, 2. alprogram (EVS), EB, DG-EAC, Brüsszel, 2010. 01. 19.

334 A CSVnet (Önkéntes Támogatási Központok Olasz Nemzeti Szövetsége), összekötő tisztviselője, Európai Önkéntes Központ, Brüsszel, 2010. 01. 19.

A társadalomra gyakorolt hatás

A *küldő társadalmak* a fent említett „sokszorozó" hatásból profitálhatnak. Ha valakit elküldünk egy másik, külföldi országba, különösen egy kisebb vagy távolabbi településről, az **megnyitja a régiót/várost/falut Európa felé**, ablakot nyit számukra a külvilágra, és hozzájárul ahhoz, hogy felismerjék, saját közösségüön kívül más kultúrák, emberek és nyelvek élnek. Ha pedig az élmény pozitív (márpedig a legtöbb esetben az), az azt bizonyítja, hogy a nagyvilágban valami érdekes és értékes található, amely még inkább **ösztönzheti az embereket az utazásra**. Mindez tehát előmozdítja az **európai polgárság kialakulását** is, valamint annak megértését, hogy a különbözőségek nem feltétlenül akadályozzák a közös munkát és életet.

Ami a *fogadó oldalt* illeti, az EVS hatása attól függ, mennyire vonják be az önkéntest a helyi tevékenységekbe. Az önkéntesnek a fogadó közösségbe való megfelelő mértékű integrálása az EVS színvonalát meghatározó egyik tényező[335]. Az önkéntesekhez hasonlóan a fogadó környezetben is érvényesül az **interkulturális tanulási hatás**, amennyiben a fogadó társadalom megismeri az önkéntes országát. Egy külföldi önkéntes fogadása elősegítheti, hogy a szervezet alkalmazottainak gondolkodása és nézetei nyitottabbá váljanak. Felismerik, hogy a különbségek csupán látszólagosak, hiszen valójában még hiányos nyelvtudással is képesek vagyunk egy másik kultúrában élni és azzal kapcsolatot teremteni. Mindez azt bizonyítja, hogy egy dolog többféleképpen is megvalósítható, és hogy eltérő szokásaik miatt nem szabad másokat kirekeszteni. A legtöbbek számára ez könnyebb, mint gondolták, aminek köszönhetően egyszerűbben felszámolhatók a korlátok és sztereotípiák. Ha ezt a lépést meglépik, már jóval könnyebb továbbmenni, és a folyamat maga is igen hálás[336].

Végül, a fiatal nemzetközi önkéntesek jobb képességeinek előnyeit (leendő) *munkaadóik* élvezhetik. A korábbi EVS önkéntesek **magabiztosságuknak, társadalmi és interkulturális ismereteiknek, idegennyelv-tudásuknak és projektvezetési készségeiknek** köszönhetően emelik a nem kormányzati szervezetek, az üzleti vállalkozások és a közintézmények tevékenységének színvonalát. Egyes résztvevők számára az EVS **szakmai gyakorlatként** szolgál, míg másoknak egy adott területen folytatott önkéntes tevékenység nyomán **lehetőségük nyílik a pályamódosításra**[337].

---

335 Programigazgató: *Fiatalok Lendületben*, 2. alprogram (EVS), EB, DG-EAC, Brüsszel, 2010. 01. 19.

336 A CSVnet (Önkéntes Támogatási Központok Olasz Nemzeti Szövetsége), összekötő tisztviselője, Európai Önkéntes Központ, Brüsszel, 2010. 01. 19.

337 Interjú egy korábbi brit luxemburgi EVS önkéntessel, 2010. 04. 02. A munkaadók önkéntességgel kapcsolatos hozzállására vonatkozó további információkért lásd az Egyesült Királyságról és a Németországról készült esettanulmányt.

A készségek elismerése

Az EVS önkéntesek által szerzett tapasztalatok elismerése valójában jövőbeli munkaadóikon múlik. Általánosságban a nonprofit ágazat értékeli a nem kormányzati szervezeteknél vagy ifjúsági kezdeményezésekben szerzett önkéntes tapasztalatot, az üzleti magánszektor azonban, ahol az EU programjai és konkrétabban a „Fiatalok lendületben" vagy az EVS program nem igazán ismert, aligha. Ugyanakkor elmondhatjuk, hogy a részvétel jó alapot ad azok számára, akik később hivatásszerűen európai programokkal vagy ifjúságpolitikával/ifjúsági cserékkel kívánnak foglalkozni[338].

E téren jelentős segítség lenne az EVS önkéntesek - munkájuk általános megbecsülését jelentő - hivatalos elismerése a tagállamokban.[339]. Ahogyan azt az EVS projekt működésének leírásában említettük, az önkéntes szolgálat, amelyet az önkéntes maga átgondol, majd a fogadó szervezetnél feletteséével/mentorával közösen elemez, jó alapként szolgál az úgynevezett Youthpass tanúsítvány kiállításához, amelyre valamennyi EVS önkéntes jogosult[340]. A legtöbb EVS önkéntes igényel Youthpass tanúsítványt, és az első beszámolók szerint (mivel értékelés eddig még nem készült) az igen sikeres a munkaadók körében. Nem hátrány az „uniós pecsét" sem[341]. Ez a dokumentumtípus azonban még igen újkeletű (2007-ben vezették be), ezért még teret kell hódítania a munkaerőpiacon[342].

A tanúsítványon szerepel az önkéntes neve, annak a projeknek a címe és végrehajtásának időpontja, amelyben részt vett, valamint az EVS rövid leírása. A harmadik rész az önkéntes szerepét és feladatait, valamint a kapott képzést ismerteti, illetve felvázolja a szolgálat során szerzett készségeket[343]. Ennélfogva a Youthpass arra készteti a fiatal önkénteseket és mentoraikat, hogy még az önkéntes szolgálat megkezdése előtt célkitűzéseket fogalmazzanak meg, de legalábbis határozzák meg a tanulás kívánt irányait, valamint ösztönzi a

338 Uo.

339 Programigazgató: *Fiatalok Lendületben*, 2. alprogram (EVS), EB, DG-EAC, Brüsszel, 2010. 01. 19.

340 A Youthpasst ugyanakkor nem kifejezetten az EVS számára, hanem a „Fiatalok Lendületben Programhoz készítették. 2010 februárjában a Youthpass tanúsítványok az ifjúsági cserék, az EVS, valamint a képzési tanfolyamok résztvevői számára voltak elérhetők (1., 2., 4. és 3.1. alprogram). Mindazonáltal az EVS-ben fogadják el a legszélesebb körben, mivel ez olyan hosszú távú projektekre épül, ahol nyilvánvaló a nem formális tanulási szempont. Interjú a Youthpassért felelős projektkoordinátorral, *SALTO-YOUTH Training and Cooperation Forrásközpont*, Bonn, 2010. 02. 04.

341 Youthpass projektkoordinátor, *SALTO-YOUTH Training and Cooperation Forrásközpont*, Bonn, 2010. 02. 04.

342 A CSVnet (Önkéntes Támogatási Központok Olasz Nemzeti Szövetsége), összekötő tisztviselője, Európai Önkéntes Központ, Brüsszel, 2010. 01. 19.

343 Minták megtekinthetők itt: SALTO-YOUTH Training and Cooperation Forrásközpont: *Youthpass Guide*. 56–60. o. http://www.youthpass.eu/downloads/13-62-3/Youthpass%20Guide%202009-06-09.pdf [Letöltés dátuma: 2010. 02. 05.].

rendszeres találkozókat, amelyek lehetőséget adnak az érintett haladásának nyomon követésére[344].

Az EVS során bejárt nem formális tanulási útról való gondolkodást megkönnyítendő az önkéntesek és mentoraik az uniós oktatáspolitika nyolc kulcskompetenciája által alkotott keretrendszerre támaszkodhatnak[345]:

344 Youthpass projektkoordinátor, *SALTO-YOUTH Képzési és együttműködési forrásközpont*, Bonn, 2010. 02. 04.

345 SALTO-YOUTH TKépzési és együttműködési Forrásközpont: *Youthpass Guide*. 66–73. o.

- anyanyelvi kommunikáció,
- idegen nyelvi kommunikáció,
- matematikai kompetencia, illetve alapvető természettudományos és műszaki kompetenciák,
- digitális kompetencia,
- a tanulás elsajátítása,
- szociális és állampolgári kompetenciák,
- kezdeményezőkészség és vállalkozói kompetencia,
- kulturális érzékenység és kifejezőkészség.

Ezek azok a kompetenciák, amelyeket élete során minden európainak ki kell fejlesztenie magában. Meglepő módon az önkéntesek többnyire egyenlő arányban térnek ki ezekre tanulási tapasztalataik értékelésekor.[346].

Egy német EVS önkéntesek körében végzett korábbi felmérésből azonban az derült ki, hogy a legnyilvánvalóbb változások a személyiségfejlődés terén mennek végbe: az önkéntesek arról számolnak be, hogy különösen új helyzetekben megtanultak bízni magukban és jobban tudják kezelni a bizonytalanságot; erősödött a felelősségérzetük, valamint konfliktuskezelési és problémamegoldási képességeik és a mindennapi társas érintkezés során hasznos egyéb készségeik. Jelentős előrelépésről számoltak be az interkulturális tanulás terén, míg a szakmai képesítések, például az idegennyelvtudás, a csapatmunkára való képesség vagy a rugalmasság háttérben maradtak[347]. Ez arra enged következtetni, hogy az önkéntes szolgálat valóban olyan nélkülözhetetlen készségekkel ruházza fel az önkénteseket, amelyek mind későbbi tanulmányaik, mind pedig pályájuk során hasznosíthatók.

A mobilitás akadályai

A fiatal EVS önkéntesek európai mobilitását akadályozó tényezők számosak, és többségük adminisztratív vagy jogi jellegű. Így tehát ezek felszámolása a tagállamok feladata, az EU pedig nem tehet sokkal többet, mint hogy dokumentumaiban újra és újra rámutat ennek fontosságára.

Először is, a legtöbb tagállamban az önkéntesek nem rendelkeznek **hivatalos jogállással** (ahogyan a nemzetközi jogban sem), ami megkönnyítené a fogadó országban a bürokratikus eljárásokat. Belgiumban például az országban való tartózkodásnak csupán három jogalapja van: a turizmus, a hallgatói jogviszony vagy a munkaviszony. Egy önkéntes számára ezért rendkívül nehéz bizonyítani,

346 Youthpass projektkoordinátor, *SALTO-YOUTH Képzési és együttműködési Forrásközpont*, Bonn, 2010. 02. 04.

347 Roland Becker et al.: *Lern- und Bildungsprozesse im Europäischen Freiwilligendienst*. Bonn, JUGEND für Europa, 2000, 91., 98. o. Online elérhető a következő címen: http://www.jugendfuereuropa.de/downloads/4-20-965/special1.pdf.

hogy jogosan tartózkodik a fogadó tagállamban, és így **tartózkodási engedélyhez** jutni. Mindeközben az EU határain túlról érkező EVS önkéntesek még ennél is nehezebben szerezhetnek **vízumot** önkéntes szolgálatuk teljes időtartamára[348].

Egyes országokban (például Hollandiában) a jogállás problémája és a bürokráciai követelmények miatt az EVS önkénteseknek **magánbiztosítást** kell kötniük, annak ellenére, hogy a Végrehajtó Ügynökség már fizet számukra biztosítást[349]. Egyes esetekben a tagállami adóhatóságok gyanakodva tekintenek az EVS önkéntesek juttatásaira (étkezés, szállás és költőpénz)[350].

Noha az EVS egy átfogó program, amelyben a támogatás az önkéntesek legfőbb igényeit fedezni hivatott, az egyes országok esetében megállapított **juttatások** összege elégtelennek tűnhet, és így akár visszatartó erővel bírhat. Ahogyan korábban említettük, a keretösszegek nem minden esetben elégségesek az önkéntes szolgálat megfelelő finanszírozásához. A küldő és a fogadó szervezetek között lebonyolított **nemzetközi banki utalások** (amelyekért a koordináló partner felel) emellett magas tranzakciós költséggel járnak[351], ami tovább csökkenti a támogatás összegét. Mindezen okok miatt a a szervezetek nem szívesen szerveznek önkéntes szolgálatot hátrányos helyzetű fiatalok számára, mivel nekik még több támogatásra van szükségük.

A jelek szerint általános problémát okoz, hogy a határokon átnyúló önkéntesség miatt sokan **elveszítik a szociális juttatásokat**. Franciaországban, az Egyesült Királyságban, Litvániában, Magyarországon, Németországban és Svédországban (valamint más tagállamokban is) az önkéntes szolgálatot vállaló regisztrált álláskeresőknek nem jár munkanélküli segély. Sőt, mi több, a külföldön töltött hónapok ezt követően nem számítanak bele azokba a munkaévekbe, amelyek alapján az öregségi nyugdíj összegét számítják[352].

A szerzett készségek **elismerésének hiánya**, valamint az önkéntességet nem támogató közvélemény szintén visszatarthatja az egyes fiatalokat az EVS-ben való részvételtől. Más részről a civil társadalmi szervezetek a **nyelvi korlátok** miatt nem minden esetben kellően nyitottak a külföldi önkéntesek iránt. Ez gátat vethet annak, hogy további fogadószervezeteket hozzanak létre és kialakítsák az önkéntesek fogadásához szükséges **infrastruktúrát**. Az EVS küldő és fogadó szervezeteinek hálózata nem egyenletesen oszlik meg az EU-n és a tagállamokon belül. A litván vidéki területeken például az akkreditált EVS küldő szervezetek hiánya (amit a nem kormányzati szervezetek átfogó hiánya

348 Programigazgató: *Fiatalok Lendületben*, 2. alprogram (EVS), EB, DG-EAC, Brüsszel, 2010. 01. 19.
349 Uo.
350 További részletekért lásd a németországi és magyarországi esettanulmányokról készült jelentést.
351 Uo.
352 Programigazgató: *Fiatalok Lendületben*, 2. alprogram (EVS), EB, DG-EAC, Brüsszel, 2010. 01. 19.

indokol) komoly mobilitási akadályt jelent a legnagyobb városokon kívül élő litván fiatalok számára (a részleteket lásd az 5. mellékletben).

Végül, az önkéntes lehetőségekről szóló **tájékoztatás hiánya** sem zárható ki mint hátráltató tényező. Ez különösen akut probléma a hátrányos helyzetű fiatalok körében, akik esetleg nem férnek hozzá azokhoz az információs csatornákhoz, amelyekhez a többi fiatal. Továbbá nehézséget okozhat a megfelelő EVS gyakorlat megtalálása is, mivel az adatbázisokban a már betöltött helyek továbbra is lehetőségként szerepelnek. Egy volt EVS önkéntes arról panaszkodott, hogy a keresés az ő esetében 10 hónapot vett igénybe, mivel az általa megpályázott projektek 90%-a esetében nem is kapott választ[353].

Az önkéntesek által kiválasztott projektre vonatkozó megfelelő információk hiánya szintén gondot okozhat számukra a szolgálat során. Előfordul, hogy az önkéntestől elvárt feladatok leírása (az adatbázisban szereplő formában) elévült vagy nem pontos (sokszor azért, mert a fogadó szervezet olyan projektprofiloknak kíván látszólag megfelelni, amelyek esetében támogatásra számíthat). Következésképpen egyes EVS önkénteseknek végül csalódniuk kell, mert tényleges munkájuk más, mint amire számítottak. Egy felmérés szerint az elvárásaik és a realitás közötti szakadék a legfőbb oka az elégedetlenségnek, amely miatt az önkéntesek végül a tervezettnél korábban befejezik szolgálatukat[354].

Ez az információhiány egy további olyan tényező, amely az EVS tapasztalatok eltérő minőségét indokolja: az önkéntesek gyakran nem kapnak teljes körű tájékoztatást arról a projektről, amelyhez csatlakozni fognak. Ez elkerülhető lenne a küldő és a fogadó szervezetek közötti szorosabb együttműködés révén vagy azáltal, ha arra ösztönöznék az önkénteseket, hogy már jóval indulás előtt vegyék fel a kapcsolatot a fogadó szervezettel, illetve ha maximálisan kihasználnák az önkéntes fogadó szervezetnél dolgozó mentor/konzulens szerepét[355].

Következtetések

Az EVS évente több ezer európai fiatal számára biztosít jól előkészített és magas színvonalú külföldi önkéntes szolgálatot. Az érintettek egy átfogó, transznacionális program résztvevői, amely számos ellenőrzési és ellensúlyi funkciót foglal magában, amelyek célja, hogy sikeres interkulturális és társadalmi tapasztalatot biztosítsanak (elsősorban a képzésre összpontosítva),

353 Korábbi brit EVS önkéntes Luxemburgban, 2010. 04. 02.

354 Gerd Mutz és Susanne Korfmacher: *Grenzerfahrungen. Abbrecherinnen und Abbrecher im Europäischen Freiwilligendienst. Eine Studie.* Bonn, JUGEND für Europa, 2003, 27. o. Online elérhető a következő címen: http://www.jugendfuereuropa.de/downloads/4-20-103/grenzpubl.pdf

355 E-mail konzultáció egy korábbi litván EVS önkéntessel, a litván EVS önkéntesek interkulturális tapasztalatairól szóló fenomenológiai tanulmány szerzőjével, 2009. 11. 17.

amely a fiatalokat, köztük a más ifjúsági mobilitási lehetőségektől elesőket közelebb hozza Európához és a többi európai országban élő kortársaikhoz, formálva európai identitásukat és társadalmi szerepvállalásukat.

Mivel a választható lehetőségek sokféleségét, azon célközönséget, amelynek igényeit kielégíti, valamint az irányítási struktúrát tekintve igen összetett programról van szó, az EVS aligha kerülheti el a körülményes működésért járó kritikákat. A projekt adatbázisait nem frissítik időben, és azok nem jelzik, ha valahol már nincs szükség önkéntesekre, így a fogadó szervezettel való kapcsolatteremtést és a helyek elnyerését célzó sok erőfeszítés hiábavaló, és a támogatás sem biztosított. A fizetett biztosítás a megítélések szerint nagyvonalú, ugyanakkor az orvosi költségek megtérítése időbe telhet.

Mindezek ellenére még mindig az EVS a legátfogóbb finanszírozással rendelkező, és ezért a leginkább elérhető, valóban európai határokon átnyúló önkéntes program, amelynek mintája más környezetben (nemzeti, közösségek közötti stb.) is alkalmazható. Kiterjedtségének köszönhetően döntő próbája azoknak az akadályoknak, amelyek jelenleg megnehezítik az európai ifjúsági mobilitást, és különösen azon önkéntesek mobilitását, akiknek jogállását a tagállami és nemzetközi jogban még tisztázni kell. Valójában számos jogi és adminisztratív akadály merülhet fel, a tartózkodási engedély megszerzésétől a költőpénz megadóztatásán keresztül a kötelezően fizetendő magánbiztosításig és az önkéntes szolgálat idejére felfüggesztett szociális juttatásokig.

Interjúk listája

Sz.	Vezetéknév	Keresztnév	Pozíció	Intézmény	Az interjú típusa	Az interjú dátuma
40.	Geneve	Peggy	Programigazgató *Fiatalok lendületben*, 2. alprogram (EVS)	Európai Bizottság, Oktatási és Kulturális Főigazgatóság (a továbbiakban: – EB, DG-EAC), Brüsszel, Belgium	Személyes	19-01-2010
41.	Bergstein	Rita	*Youthpass* projektkoordinátor	*SALTO-YOUTH Képzési és együttműködési Forrásközpont*, Bonn, Németország	Személyes	04-02-2010
42.	Göddertz	Bernd	Regionális igazgató (Nord)	*ijgd – Internationale Jugendgemeinschaftsdienste* (Nord), Hildesheim, Németország	Személyes	03-02-2010
43.	Keenan	Conor	Korábbi brit EVS önkéntes Luxemburgban	-	E-mail	02-04-2010

44.	Kuodytė	Vilija	Korábbi litván EVS önkéntes, a litván EVS önkéntesek interkulturális tapasztalatairól szóló fenomenológiai tanulmány szerzője	-	E-mail	17-11-2009
45.	Koperdak	Sergej	*Ifjúságpolitika* Osztályvezető	EB, DG-EAC, Brüsszel, Belgium	Személyes	19-01-2010
46.	Lejeune	Pascal	*Fiatalok lendületben* Osztályvezető	EB, DG-EAC, Brüsszel, Belgium	Személyes	19-01-2010
47.	Lopatta-Loibl	Karin	Ifjúságpolitikai tisztviselő – Ifjúsági önkéntesség, határokon átnyúló mobilitás és igazolt tényeken alapuló politikai döntéshozatal	EB, DG-EAC, Brüsszel, Belgium	Személyes	19-01-2010
48.	Macchioni	Stefania	Európai összekötő tisztviselő	*CSVnet - Önkéntes Támogatási Központok Olasz Nemzeti Szövetsége, c/o Európai Önkéntes Központ (CEV)*, Brüsszel, Belgium	Személyes	19-01-2010
49.	Peil	Frank	PR-ért felelős tisztviselő	*JUGEND für Europa* – A „Fiatalok lendületben” Program német nemzeti irodája, Bonn, Németország	Személyes	05-02-2010
50.	Ruškytė	Simona	Korábbi litván EVS önkéntes Németországban	-	E-mail	27-01-2010
51.	Bömer	Julia	Német EVS önkéntes Litvániában	-	*Skype*	29-01-2010
52.	Splitt	Kira	Német EVS önkéntes Litvániában	-	E-mail	20-02-2010
53.	White	Amy	Projektfelelős tisztviselő – Európai Önkéntes Szolgálat, Szerződések és projektek	*British Council* – A „Fiatalok lendületben” Program egyesült királysági nemzeti irodája, London, Egyesült Királyság	Személyes	31-03-2010

Dokumentumok listája

1. Becker, Roland et al.: *Lern- und Bildungsprozesse im Europäischen Freiwilligendienst*. Bonn, JUGEND für Europa, 2000. Online elérhető a következő címen: http://www.jugendfuereuropa.de/downloads/4-20-965/special1.pdf . [*Tanulás és fejlődés az EVS-ben*]
2. Az Európai Parlament és a Tanács határozata (2006. november 15.) a "Cselekvő ifjúság" program létrehozásáról (1719/2006/EK).
3. Ecotec Research & Consulting Ltd. és Ecorys Nederland BV: 'Results of the online public consultation in the youth field: A Report to DG EAC under the Framework Contract on Evaluation, Impact Assessment and Related Services. 2009. február 15. http://ec.europa.eu/youth/news/doc/new_strategy/youth_consultation_report_client_version_27029_-_final.pdf [Letöltés dátuma: 2010. 01. 30.].
4. Eurodesk.org: 'Organisation & Members. Brüsszel, 2009. http://www.eurodesk.org/edesk/ EurodeskNetwork.do?go=2 [Letöltés dátuma: 2010. 02. 01.].
5. Európai Bizottság: 'Table: Erasmus student mobility 2007/08 (studies and placements combined): Total number of students by home and host country. <http://ec.europa.eu/education/erasmus/doc/stat/table108.pdf> [Letöltés dátuma: 2010. 02. 01.].
6. Európai Bizottság: *„Fiatalok lendületben" program Pályázati útmutató*. 2010. január 1. http://ec.europa.eu/youth/youth-in-action-programme/doc/how_to_participate/programme_guide_10/guide_hu.pdf [Letöltés dátuma: 2010. 01. 30.].
7. Európai Bizottság: 'Európai Önkéntes szolgálat – adatlap, 2006. http://ec.europa.eu/youth/archive/evs2006/download/EVS_Fact_sheet.pdf [Letöltés dátuma: 2010. 01. 30.].
8. Európai Bizottság, Oktatási és Kulturális Főigazgatóság: „EVS History – How it all began. http://ec.europa.eu/youth/archive/evs2006/download/EVS_History.pdf [Letöltés dátuma: 2010. 01. 30.].
9. Európai Bizottság: *Európai Önkéntes Szolgálat Csoportos Biztosítási Program – Útmuutató önkénteseknek.* http://eacea.ec.europa.eu/youth/documents/insurance/volunteer_guide_HU.pdf [Letöltés dátuma: 2010. 02. 01.].
10. Európai Bizottság: *Inclusion Strategy of the 'Youth in Action" programme (2007–2013).* Brüsszel, 2007. július 12. http://www.salto-youth.net/download/1294/InclusionStrategyYiA.pdf [Letöltés dátuma: 2010. 01. 08.].

11. Kėžaitė, Monika és Vaida Špokevičiūtė: Europos savanorių tarnybos poveikis jaunam žmogui ir organizacijai. Jaunimo tarptautinio bendradarbiavimo agentūra, 2006. (tyrimo ataskaita). [A Nemzetközi Ifjúsági Együttműködési Ügynökség Az EVS hatása a fiatalokra és a szervezetekre című felmérési jelentése]
12. Kėžaitė, Monika: Savanoriškos veiklos poveikis jaunam žmogui, in: Lažauninkaitė, Bernadeta (szerk.): *Apie savanorišką veiklą: straipsnių rinkinys*. Kaunas, Actio Catholica Patria, 2007. [Az önkéntes tevékenység hatása egy fiatalra // *Az önkéntes tevékenységekről: cikkgyűjtemény*]
13. Moskwiak, Agnieszka: „Learning and recognition of voluntary activities, in: Howard Williamson and Bryony Hoskins with Philipp Boetzelen (szerk.): *Charting the landscape of European youth voluntary activities*. Strasbourg, 2005, 145–156. o. http://youth-partnership.coe.int/youth- partnership/documents/EKCYP/Youth_Policy/docs/Voluntary/2005_charting_landscape_voluntary_coepub.pdf [Letöltés dátuma: 2010. 02. 01.].
14. Mutz, Gerd és Susanne Korfmacher: *Grenzerfahrungen. Abbrecherinnen und Abbrecher im Europäischen Freiwilligendienst. Eine Studie.* Bonn, JUGEND für Europa, 2003. Online elérhető a következő címen: http://www.jugendfuereuropa.de/downloads/4-20-103/grenzpubl.pdf . [*Határélmények. Programelhagyók az EVS-ben. Tanulmány*]
15. Peace Corps: *Adatlap (2009).* http://multimedia.peacecorps.gov/multimedia/pdf/about/pc_facts.pdf [Letöltés dátuma: 2010. 02. 01.].
16. SALTO-YOUTH Forrásközpontok: 'SALTO-YOUTH: Support, Advanced Learning and Training Opportunities within the Youth in Action Programme. 2009. http://www.salto- youth.net/download/1801/SALTO_Leaflet_2009.pdf [Letöltés dátuma: 2010. 02. 01.].
17. SALTO-YOUTH Training and Cooperation Forrásközpont: *Youthpass Guide*. http://www.youthpass.eu/downloads/13-62-3/Youthpass%20Guide%202009-06-09.pdf [Letöltés dátuma: 2010. 02. 05.].
18. UN Volunteers: *Annual Report 2008: Forging Paths for Peace*. http://www.unv.org/index.php?eID=tx_nawsecuredl&u=0&file=fileadmin/docdb/pdf/2009/ENG_web.pdf&t=1265970074&hash=9ba099224007a5a088cc3e8257884fbc [Letöltés dátuma: 2010. 02. 01.].

2. MELLÉKLET

Esettanulmány: Olaszország

Olaszország önkéntes munkaereje nagy, de az Országos Statisztikai Intézettől származó legújabb rendelkezésre álló adatok szerint az olasz önkéntesek többsége 30–54 év közötti (41,1%), érettségivel vagy egyetemi diplomával rendelkező (57,2%) foglalkoztatásban álló (52,2%) felnőtt[356]. Ezzel egyidejűleg az olasz fiatalok egyre kevésbé vesznek részt a politikában és a társadalmi életben is[357]. Az elmúlt tíz évben emiatt kiemelt figyelmet fordítottak az önkéntesség és a polgári szerepvállalás népszerűsítésére a fiatalok körében[358]. Intézményi szinten azonban még nem jött létre az önkéntességgel kapcsolatos, illetve az ifjúsági politikák közötti kapcsolat.

Más részről a határokon átnyúló szempontot jelenleg még nem integrálták teljes körűen az önkéntes tevékenységekbe, és még kevésbé az ifjúsági tevékenységekbe. Akadályozza a határozott fellépést ezen a területen, hogy az intézményi hatáskörök sok szereplő között oszlanak meg (civil szolgálati kabinet, Ifjúsági Minisztérium, Oktatási Minisztérium, Munkaügyi és Szociálpolitikai Minisztérium, illetve a régiók). Éppen ezért nem meglepő, hogy a belföldi önkéntes és a határokon átnyúló ifjúsági önkéntes csereprogramok az elmúlt két évtizedben Olaszországban külön úton jártak és alig érintkeztek, mígnem 2007-től az Önkéntes Támogatási Központok[359] tevékenységének köszönhetően az európai nézőpont fokozatosan megjelent az önkéntes szervezetek és nemzeti hálózataik szakpolitikai elképzeléseiben is.

---

356 Istituto Nazionale di Statistica:*Le organizzazioni di volontariato in Italia – anno 2003.* Róma, 2005. 7. o. http://www.istat.it/salastampa/comunicati/non_calendario/20051014_00/statbreve_volontariato2003definitivo.pdf [Letöltés dátuma: 2010. 05. 06.]. Megjegyzés: az olasz nyelvű címek magyar fordítását lásd az esettanulmányról szóló jelentés végén található bibliográfiában.

357 Riccardo Guidi (szerk.): *Rischiare politiche giovanili*. Supplemento di *Animazione Sociale*, 2010/2. sz. Torino, Fondazione Volontariato e Partecipazione, 2010, 41. o.

358 IV. Országos Önkéntes Konferencia, 2002. október 11–13., Arezzo; V. Országos Önkéntes Konferencia, 2008. április 13–15.**,** Nápoly; az Oktatási Minisztérium „Iskola és Önkéntesség" programja, a Munkaügyi és Szociálpolitikai Minisztérium polgári szerepvállalásról szóló műhelyprojektjei, az Önkéntes Támogatási Központok helyi kezdeményezései.

359 Az önkéntességről szóló 266/191. sz. kerettörvény 15. cikke által létrehozott Önkéntes Támogatási Központok önkéntes szervezeteknek nyújtanak szolgáltatásokat és tanácsadást, és a Központokat e szervezetek irányítják. Olaszországban jelenleg 77 helyi és regionális Önkéntes Támogatási Központ található.

Az önkéntes tevékenység megítélése

Az önkéntességet mint a szolidaritás kifejeződését és a közösség szükségleteire adott választ Olaszországban széles körben elismerik és nagyra értékelik, különösen azért, mert gyökerei a középkori kommunák társadalmi szerveződéséig nyúlnak vissza, és kialakulása szorosan összekapcsolódik a katolikus egyház szociális segítségnyújtási és gondoskodási dimenziójával. Az önkéntességről szóló 266/1991. sz. nemzeti kerettörvény az önkéntességet a közreműködés, a szolidaritás és a pluralizmus kifejeződéseként ismeri el[360].

A fenti törvény meghatározása szerint az **önkéntesség egy személy szabad akaratából, közvetlen vagy közvetett nyereség nélkül, kizárólag szolidaritási okokból végzett tevékenység egy olyan szervezet keretein belül, amelynek az illető tagja**[361]. Az önkéntes tevékenységért semmilyen formában nem jár anyagi ellenszolgáltatás, különösen a kedvezményezett részéről. Csak az önkéntes feladatainak teljesítése során keletkezett készpénzkiadások téríthetők meg[362]. Az önkéntes tevékenység összeegyeztethetetlen az azonos szervezeten belül végzett fizetett munka bármilyen formájával. A 266/91. sz. törvény szigorúan meghatározza az **önkéntes szervezet** alapvető jellemzőit: nonprofit, nem kormányzati és demokratikus; a tevékenységek mások (nem a szervezet tagjainak) javát vagy a közjót szolgálják; a kereskedelmi bevételeknek minimálisnak kell lenniük[363].

Más típusú harmadik szektorbeli szervezetek is foglalkoztathatnak önkénteseket, de ezek nem önkéntes szervezetek, ennélfogva azokat más állami törvények szabályozzák. Különösen számos ifjúsági, sport-, szabadidős és környezetvédelmi nonprofit szervezet minősül ún. **„társadalmi támogatási" szervezetnek**, amelyek a 383. sz. törvény hatálya alá tartoznak[364]. Az alapvető különbség ezek és a fent meghatározott önkéntes szervezetek között az, hogy előbbiek bevételnövelő tevékenységeket folytathatnak és szolgáltatásokat nyújthatnak, saját tagjaiknak fizetést adhatnak és különböző (díjköteles és ingyenes) tevékenységeket szervezhetnek részükre. Noha az önkéntesség közmegítélése, az azzal kapcsolatos döntéshozatali próbálkozások és adatgyűjtés alapvetően az önkéntességről szóló 266/1991. sz. kerettörvény által szabályozott önkéntes tevékenységekre összpontosít, fontos, hogy a határokon átnyúló ifjúsági önkéntesség vizsgálatakor e társadalmi támogatási szervezetekről se feledkezzünk meg, mivel számos fiatal önkéntest foglalkoztatnak, az európai hálózatépítési és

360 *Legge 11 agosto 1991, n. 266 – „Legge quadro sul volontariato.* – 1. cikk
361 Uo., 2. cikk
362 Uo.
363 *Legge 11 agosto 1991, n. 266 – „Legge quadro sul volontariato* – 3. cikk
364 *Legge 7 dicembre 2000, n. 383 – „Disciplina delle associazioni di promozione sociale.*

önkéntes csereprogramokban aktív, erős nemzeti szövetségeik[365] vannak, és a nagyközönség által jól ismertek.

Egy további, fiatal önkénteseket foglalkoztató és a polgárok által jól ismert szervezettípus a **fejlesztési együttműködési nem kormányzati szervezet**[366]. Ezek teljes mértékben eltérnek az önkéntes szervezetektől, amelyek elsősorban helyi szinten tevékenykednek. Az általuk képviselt értékek azonban hasonlók és nemzeti képviselőik hagyományosan együttműködnek az európai szakpolitikai és figyelemfelhívó kezdeményezésekben[367].

Határokon átnyúló önkéntes lehetőségek fiatalok számára

A legismertebb és legnagyobb határokon átnyúló ifjúsági önkéntes program Olaszországban az Európai Önkéntes Szolgálat (EVS). Egy másik jelentős intézményi program az olasz nemzeti civil szolgálat, amely néhány nemzetközi projektet is koordinál. Utóbbi a nemzeti civil szolgálati iroda (*Ufficio Nazionale per il Servizio Civile* – UNSC) irányítása alatt áll, amely a jelenleg második szakaszban tartó uniós kísérleti projektet, az AMICUS-t is koordinálta. További határokon átnyúló önkéntes lehetőségeket kínálnak a harmadik szektorbeli szervezetek, amelyek egyaránt szerveznek rövid és hosszú távú gyakorlatokat, illetve szakmai táborokat, mind az EU-n belül, mind pedig azon kívül.

Az **EVS** projektek vezetését a korábban a nemzeti iroda által fogadó, küldő és/vagy koordináló EVS szervezetként akkreditált szervezetek végzik. Az elmúlt három évben Olaszországban fokozatosan nő a benyújtott és elfogadott pályázatok száma, ami azt jelzi, hogy a civil társadalmi szervezetek részéről egyre nagyobb érdeklődés övezi a nemzetközi önkéntességet, és egyre többen tudnak a programról[368].

Az **olasz nemzeti civil szolgálatot** a 64/2001. sz. törvény hozta létre, amikor Olaszországban még kötelező volt a sorkatonai szolgálat. Ez lehetővé tette a lelkiismereti okokból tiltakozók számára, hogy a sorkatonaságot a közösségben végzett polgári szolgálattal helyettesítsék. 2004-ben eltörölték a kötelező sorkatonaságot, így valamennyi 18 és 28 év közötti fiatal olasz polgár előtt megnyílt a civil szolgálat (*Servizio Civile*) lehetősége. Ennek keretében a fiatalok egy éven keresztül gazdagíthatják társadalmi és szakmai készségeiket nonprofit

365 Ilyen szövetségek például a következők: ARCI (kulturális oktatás, segítségnyújtás és szolidaritás), ACLI (keresztény munkások), FISH (fogyatékkal élők), CSI és UISP (sport), CTS (hallgatói utazás) illetve SCS/CNOS (Szalézi Társadalmi Elköteleződés).

366 A következő törvény alkalmazandó: *Legge 26 febbraio 1987, n. 49 – „Nuova disciplina della cooperazione dell'italia con i paesi in Via di sviluppo.*

367 Ilyen például a Munkaügyi és Szociálpolitikai Minisztérium Nemzeti Önkéntes Megfigyelőközpontjának „Európa és a nemzetközi önkéntesség kapcsolatával foglalkozó munkacsoportja; illetve a 2008-as nápolyi Országos Önkéntes Konferencia „Európa" munkacsoportja.

368 A *Nemzeti Ifjúsági Iroda* – a „Fiatalok Lendületben Program olasz nemzeti irodája által szolgáltatott adatok alapján.

önkéntes szervezeteknél vagy a közigazgatásban végzett tevékenységekkel. Az EVS-hez hasonlóan a részt vevő szervezeteknek itt is hivatalos akkreditációval kell rendelkezniük[369]. Lehetőség van más országokban zajló projektekben való közreműködésre, tehát külföldi **civil szolgálatra** *(Servizio Civile all'estero)*, de a **nemzetközi projektekben a nemzeti civil szolgálatot teljesítő fiatalok mindössze 1%-a vesz részt** (lásd „A határokon átnyúló tevékenységet végző önkéntesek száma és választásai" című részt).

E program résztvevőinek bevett elnevezése a „civil szolgálati önkéntes" *(volontari in Servizio Civile)*, mivel ők önszántukból csatlakoznak a programhoz. Ennek ellenére nem igazán felelnek meg az „önkéntes" olaszországi meghatározásának, hiszen havi juttatást kapnak (jelenleg 433,8 EUR kb. heti 30 óra munkáért), és nemzeti biztosítási díjukat az UNSC fizeti. A külföldi civil szolgálatban részt vevők a normál havi juttatáson túl napi 15 EUR-t, valamint étkezési és szállásköltségre (ha ezeket a küldő szervezet nem finanszírozza) további napi 20 EUR-t kapnak, a célországtól függetlenül[370]. Ezenkívül az UNSC baleset-, betegség- és felelősségbiztosítást nyújt részükre[371].

Az **AMICUS** (Közösségi Egyetemes Szolgáltatást Nyújtó Tagállamok Szövetsége) egy európai civil szolgálat lehetőségét vizsgáló, az EU által finanszírozott kísérleti projekt. E kísérleti projekt célja, hogy önkéntes cserék révén nemzetközi jellegűvé tegye a néhány tagállamban már létező nemzeti civil szolgálatokat. Az Európai Bizottság Oktatási és Kulturális Főigazgatósága ajánlattételi felhívást tett közzé. Az első tendert az olasz UNSC nyerte el. A projekt 6 hónapos külföldi tartózkodást biztosított, azt megelőző 10 napos olaszországi képzéssel. 2009 novemberétől 21 AMICUS önkéntest helyeztek el 6 részt vevő országban: Cipruson, Franciaországban, Lengyelországban, Németországban, Olaszországban és Spanyolországban[372]. A második ajánlattételi felhívásra 2009 végén került sor: több olasz szervezet is a kiválasztottak között volt, csakúgy, mint Liguria Régió.

A harmadik szektor szervezetei, úgymint a Katolikus Cserkészek és Vezetők Olasz Szövetsége és az Evangélikus Egyházak Olasz Szövetsége különböző határokon átnyúló önkéntes programokat szerveznek **önfinanszírozású kezdeményezésként**, legtöbbször saját oktatási tevékenységeik keretében. Európában vagy fejlődő országokban nemzetközi **szakmai táborokra** kerül sor;

369 *Legge 6 marzo 2001, n. 64 – „Istituzione del servizio civile nazionale.*

370 Ufficio Nazionale per il Servizio Civile: „Il Servizio civile all' estero. Róma, 2010. http://www.serviziocivile.it/Contenuti/Default.aspx?PageID=42 [Letöltés dátuma: 2010. 05. 06.].

371 Ufficio Nazionale per il Servizio Civile: „Trattamento previdenziale ed assicurativo. Róma, 2009. http://www.serviziocivile.it/FAQ/Default.aspx?section=65&Argomento=149&ArgomentoText=12+-+TRATTAMENTO+PREVIDENZIALE+ED+ASSICURATIVO#domanda2 [Letöltés dátuma: 2010. 05. 06.].

372 Ufficio Nazionale per il Servizio Civile: „Progetto pilota europeo "Amicus". Róma, 2008. http://www.serviziocivile.it/Contenuti/?PageID=235 [Letöltés dátuma: 2010. 05. 06.].

ezek általában rövid távúak (rendszerint 2–4 hét), és elsősorban a nyári szünetben zajlanak. Az önkéntesektől nem követelnek meg konkrét szakmai készségeket, noha gyakran rendelkezniük kell egy idegen nyelv alapfokú ismeretével. Az utazási költségeken túl a szakmai táborok önkénteseinek egy kisebb tagdíjat kell fizetniük a szervezőknek, valamint egy további díjat az étkezés, a szállás és a biztosítás költségeire.[373].

Az **olasz helyi hatóságok**[374]nem szerveznek jelentős határokon átnyúló ifjúsági programokat, néhányan azonban egyre nagyobb érdeklődést mutatnak és népszerűsítik a fiataloknak szóló meglévő európai mobilitási csereprogramokat. Ferrara önkormányzata külön irodát hozott létre erre a célra[375], míg Campania Régió pályázatot írt ki diákoknak, munkavállalóknak és önkénteseknek szóló, határokon átnyúló ifjúsági mobilitási projektekre[376]. Egyes helyi hatóságok akkreditált EVS szervezetek.

Az önkéntesek jogállása és a számukra biztosított garanciák

Általánosságban, a belföldi önkéntesek semmilyen különleges jogállással nem rendelkeznek, de tagnak kell lenniük annál a szervezetnél, ahol önkéntes tevékenységet kívánnak vállalni. Ebben az esetben a szervezetnek kötelessége gondoskodni a biztosításukról, különösen, ha az önkéntesek a közszférának nyújtanak szolgáltatást.

A **fejlődő országokban végzett nemzetközi önkéntességet** a 49/1987. sz. törvény szabályozza. A törvény megállapítja, hogy ha az önkéntes az olasz külügyminisztérium által elismert, fejlesztési együttműködéssel foglalkozó nem kormányzati szervezet által végrehajtott projektben vesz részt, nemzetközi önkéntesként kétéves szerződést kötnek vele, és társadalombiztosításra jogosult.

---

373 A szakmai táborok díja a küldő szervezettől függően változhat: A „Lunaria" nem kormányzati szervezetnél a díj 95 EUR – lásd a következőt: Lunaria: „Come partecipare. http://www.lunaria.org/come_partecipare.pdf [Letöltés dátuma: 2010. 05. 06.]; az „IBO Italia" díja 150 EUR – lásd a következőt: IBO Italia: „Come partecipare. Ferrara, http://www.iboitalia.org/it/campi-di-lavoro/iscrizione [Letöltés dátuma: 2010. 05. 06., míg az Evangélikus Egyházak Szövetsége ingyenes étkezést és szállást biztosít – lásd a következőt: Agape centro ecumenico: „Il campolavoro. http://www.agapecentroecumenico.org/ sito/index.php?name=EZCMS&menu=200&page_id=2 [Letöltés dátuma: 2010. 05. 06.].

374 Az olasz alkotmány a helyi önkormányzatok három szintjét különbözteti meg: régiók (az egészségügyért, a polgári védelemért, környezetvédelemért stb. felelnek), tartományok (közutak, iskolák stb.) és önkormányzatok (egyetlen város szükségleteiért felelnek). Saját hatáskörén belül mindhárom szint részt vesz az önkéntes tevékenységekben, különösen a régiók, amelyek az önkéntes szervezeteket szabályozó célzott regionális törvényeket alkotnak. Mindhárom szinten létezik ifjúsági hivatal és társadalmi szolgáltatási hivatal, amelyek közül hagyományosan az utóbbiak foglalkoznak legaktívabban az önkéntességgel.

375 Interjú a nemzetközi ifjúsági csereprojektekért felelős tisztviselővel – *Békeügyi és Nemzetközi Szolidaritási Politikák Osztálya – Ferrarai Önkormányzat*, 2010. 04. 15.

376 Regione Campania – Assessorato alle Politiche Sociali, Politiche Giovanili, Pari Opportunità, Immigrazione, Sport: „Contributi per la realizzazione di progetti di scambio culturali di giovani. Nápoly, 2010. http://www.politichesociali.regione.campania.it/index.cfm?id=1332 [Letöltés dátuma: 2010. 05. 05.].

Ezenfelül havi megélhetési juttatást is kap; ennek pontos összege attól függ, hogy a célországban milyen magasak a megélhetési költségek. Továbbá szállás, illetve szállásköltségekre fordítható juttatás is biztosított[377].

Más részről azonban **az európai határokon átnyúló tevékenységet végző önkéntesek nem élveznek különleges jogállást**. Az önkéntesség céljából Olaszországba érkező uniós, illetve harmadik országbeli polgárokra eltérő eljárások vonatkoznak. A **nem uniós polgárok** esetében a 154/2007. sz. törvényrendelet kimondja, hogy a 20 és 30 év közötti külföldi állampolgár beutazhat Olaszországba és ott jogszerűen tartózkodhat, ha egy törvényileg elismert egyház vagy vallásos szervezet, törvényileg elismert nem kormányzati szervezet vagy országosan bejegyzett társadalmi támogatási szervezet által irányított programban önkéntesként vesz részt. Az önkéntesnek hosszadalmas eljárásban kell engedélyt igényelnie, és a kiadott vízum legfeljebb 18 hónapra szól. E törvény értelmében évente csak meghatározott számú önkéntes utazhat be az országba, és ezt a számot a tárgyévet megelőző év június 30-áig meg kell határozni[378].

Ez a rendelet előrelépést jelent a korábbi törvényhez képest (a bevándorlási törvényként ismert 286/1998. sz. törvényrendelet), amelyben az önkéntesség nem szerepelt az országba való beutazásra irányuló kérelmek lehetséges indokai között[379]. Az új szabályok azonban továbbra is meglehetősen szigorúak, és különösen a nem uniós polgárok számára nem teszik lehetővé, hogy Olaszországban európai önkéntes szolgálatot teljesítsenek (a korhatárra vonatkozó követelmény a 20 évesnél fiatalabb önkénteseket nem veszi figyelembe). Az olasz nemzeti iroda közreműködésének köszönhetően 2008-ban az országba EVS projektben való részvétel céljából beutazók számára bevezettek egy különleges vízumot, az úgynevezett ***missione/V*** vízumot[380]. Az eljárás azonban a többi, uniós állampolgársággal nem rendelkező érkező (nem EVS) önkéntes előtt nem nyitott.

Az uniós polgárok a 2004/38/EK tanácsi irányelv értelmében szabadon beléphetnek az ország területére és ott három hónapig egyéb adminisztratív követelmények nélkül megilleti őket az önkéntes munkavégzés és a tartózkodás

377 *Legge 26 febbraio 1987, n. 49 – „Nuova disciplina della cooperazione dell'italia con i paesi in Via di sviluppo.*

378 *Decreto legislativo 10 agosto 2007, n. 154 – „Attuazione della direttiva 2004/114/CE, relativa alle condizioni di ammissione dei cittadini di Paesi terzi per motivi di studio, scambio di alunni, tirocinio non retribuito o volontariato.*

379 *Decreto legislativo 25 luglio 1998, n. 286 – „Testo unico delle disposizioni concernenti la disciplina dell'immigrazione e norme sulla condizione dello straniero.*

380 Interjú a „Fiatalok Lendületben Program igazgatójával, *Nemzeti Ijfúsági Iroda*, Róma, 2010. 04. 07.

joga[381]. 2009-ig az önkéntesség nem szolgáltatott jogalapot az országban való három hónapnál hosszabb tartózkodáshoz, mivel a nem munkavállaló (vagy nem önálló vállalkozói tevékenységet folytató) személyeket csak akkor illette meg a tartózkodás joga, ha elegendő pénzügyi forrással és egészségbiztosítással rendelkeztek, hogy ne jelentsenek terhet a szociális segítségnyújtási rendszerre[382]. 2009-ben az Európai Bizottság közleménye nyomán[383] a rendelkezéseket felülvizsgálták, és megállapították, hogy a pénzügyi forrásokat harmadik fél is biztosíthatja, valamint hogy e források hiánya nem indokolja automatikusan a tartózkodási engedély megtagadását[384]. Ennélfogva a beutazó önkéntesek jelenleg ideiglenes tartózkodási engedélyt és adószámot kapnak.

A küldő szervezet köteles a beutazó önkéntesnek az önkéntes tevékenységgel összefüggő baleset- és betegség-, illetve felelősség**biztosítást** fizetni. Az Európai Gazdasági Térség (EGT) területén belül utazó európai polgárokat emellett megilleti egy európai egészségbiztosítási kártya, amellyel egy másik tagállambeli ideiglenes tartózkodásuk során jogosultak az egészségügyi ellátásra[385]. Mivel (biztosítotti státuszuktól függetlenül) valamennyi olasz állampolgár egyaránt jogosult az olasz egészségügyi szolgáltatásokra és az európai egészségbiztosítási kártyára is, a civil szolgálati és az AMICUS önkéntesek biztosítása ilyen formában történik, és valamennyi érintett zökkenőmentes eljárásról és gyors visszatérítésről számol be[386].

A határokon átnyúló tevékenységet végző önkéntesek száma és választásai

Ebben a részben bemutatjuk, hány önkéntes vesz részt az olaszországi küldő és fogadó EVS projektekben, valamint hány olasz fiatal teljesít külföldi civil

381 A Tanács irányelve (2004. december 13.) a harmadik országok állampolgárai tanulmányok folytatása, diákcsere, javadalmazás nélküli gyakorlat, illetve önkéntes szolgálat céljából történő beutazásának feltételeiről (2004/114/EK).

382 *Decreto legislativo 6 febbraio 2007, n. 30 – „Attuazione della direttiva 2004/38/CE relativa al diritto dei cittadini dell'Unione e dei loro familiari di circolare e di soggiornare liberamente nel territorio degli Stati membri.*

383 A Bizottság közleménye az Európai Parlamentnek és a Tanácsnak (2009. július 2.) az Unió polgárainak és családtagjaiknak a tagállamok területén történő szabad mozgáshoz és tartózkodáshoz való jogáról szóló 2004/38/EK irányelv jobb átültetéséhez és alkalmazásához nyújtott iránymutatásról (COM (2009) 313 végleges).

384 Ministero dell'Interno: „Circolare n. 18. Róma, Belügyminisztérium, 2009, 3. o. http://www.prefettura.it/FILES/allegatinews/1244/circ_18_2009%20Demografici.pdf [Letöltés dátuma: 2010. 04. 22.].

385 A következők jogosultak európai egészségbiztosítási kártyára: az EU polgárai, az Európai Gazdasági Térség polgárai, svájci állampolgárok, az előbbiek családtagjai nemzetiségükre való tekintet nélkül, más országok olyan állampolgárai, akik valamely uniós vagy EGT-tagállamban, illetve Svájcban társadalombiztosítással rendelkeznek. EURES: „Élet- és munkakörülmények – Olaszország. http://ec.europa.eu/eures/main.jsp?lang=hu&acro=living&catId=9166&parentId=7849&countryId=IT&langChanged=true [Letöltés dátuma: 2010. 04. 22.].

386 Interjú egy korábbi franciaországi AMICUS önkéntessel, Róma, 2010. 03. 30.; a tájékoztatásért felelős tisztviselővel – *CESVOV – Varesei Önkéntes Támogatási Központ*, 2010. 04. 01.; egy korábbi lengyel olaszországi EVS önkéntessel, 2010. 04. 21.

szolgálatot. E programokra vonatkozóan, a különböző harmadik szektorbeli kezdeményezésekkel szemben rendelkezésre állnak összesített adatok. Továbbá megvizsgáljuk, milyen helyszíneket céloznak meg a kiutazó olasz önkéntesek, illetve hogy az Olaszországba érkezők mely származási országokból érkeznek. A külföldi civil szolgálatot teljesítő résztvevők esetében az önkéntes tevékenységi területekkel kapcsolatban is elérhető néhány adat.

5. táblázat: Az olaszországi EVS önkéntesek száma, 2007–2009

Év	Küldött EVS önkéntesek	Fogadott EVS önkéntesek
2007	224	153
2008	332	254
2009	339	229

Forrás: *Nemzeti Ifjúsági Iroda* – A „Fiatalok lendületben” program olasz nemzeti irodája.

Az elmúlt három évben az **EVS** programban részt vevő fiatalok száma fentebb látható (5. táblázat). 2007 és 2008 között a küldött önkéntesek száma jelentősen megemelkedett (több mint 48%-kal), a két szám közötti nagy eltérést azonban részben az is indokolhatja, hogy az olasz nemzeti iroda intézményi változások miatt nem tudta tartani a 2007. évi első határidőt (február 1.). Az uniós rendeleteknek megfelelően kormányzati szervből nemzeti irodává történő átalakulás több mint három évet vett igénybe, aminek kedvezőtlen hatásai a fogadó szervezetek támogatásában is megmutatkoztak. A fogadott önkéntesek esetében szintén kiugró növekedés volt megfigyelhető 2007 és 2008 között (66%), a 2007-ben fogadott önkéntesek alacsony száma azonban az „Ifjúság” (2000–2006) programról a „Fiatalok lendületben” programra (2007–2013) való átállásnak is betudható.

A 2009-ben másik tagállamban tevékenységet vállaló, kiutazó olasz EVS önkéntesek **úti céljai** az alábbi ábrán láthatók (7). Sok olasz EVS önkéntes utazott **Spanyolországba, Németországba, Franciaországba, az Egyesült Királyságba, Portugáliába** és **Romániába**. Az adott ország lakosságát és a választható projektek számát egyaránt figyelembe véve azt mondhatjuk, hogy az olaszok azon többi mediterrán országot részesítik előnyben, amelyek nyelve közel áll az olaszhoz: elsősorban Portugáliát, de Spanyolországot és Franciaországot is. Ezenkívül sokan érdeklődnek Németország, Lengyelország és Görögország iránt. Több új tagállamban, például Észtországban, Lengyelországban és Romániában is folyamatosan nő a fogadott olasz önkéntesek száma. Nem csupán az általános „kulturális" érdeklődést kell azonban mérlegelni: a fogadó szervezet kapacitása és kapcsolatai, az önkéntes programok színvonala és vonzó jellege, valamint a

nemzeti irodák munkája éppúgy szerepet játszik az EVS mobilitási mintázatok kialakításában[387].

7. ábra: Kiutazó olasz EVS önkéntesek száma célországonként az EU-ban (2009)

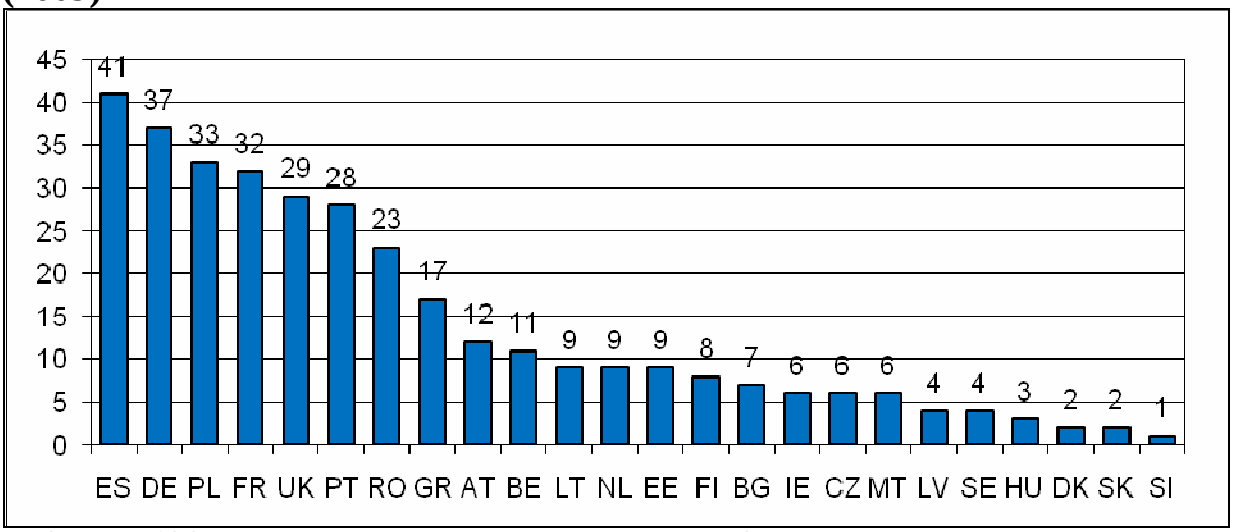

Forrás: *Nemzeti Ifjúsági Iroda* – A „Fiatalok lendületben" program olasz nemzeti irodája.

A 2009-ben Olaszországban fogadott **beutazó EVS önkéntesek** szintén főként **Németországból**, **Spanyolországból** és **Franciaországból** érkeztek. Az országok népességét figyelembe véve azt láthatjuk, hogy az arányokat tekintve Olaszország jóval több önkéntest fogadott Portugáliából, Belgiumból, Litvániából, Lettországból, Észtországból és Görögországból. Ezzel összehasonlítva a például az Egyesült Királyságból érkező fogadott önkéntesek száma rendkívül alacsony. Az egyes tagállamokból származó fogadott EVS önkéntesek pontos számát lásd az alábbi ábrán (8. ábra).

8. ábra: Beutazó olaszországi EVS önkéntesek száma származási országonként az EU-ban (2009)

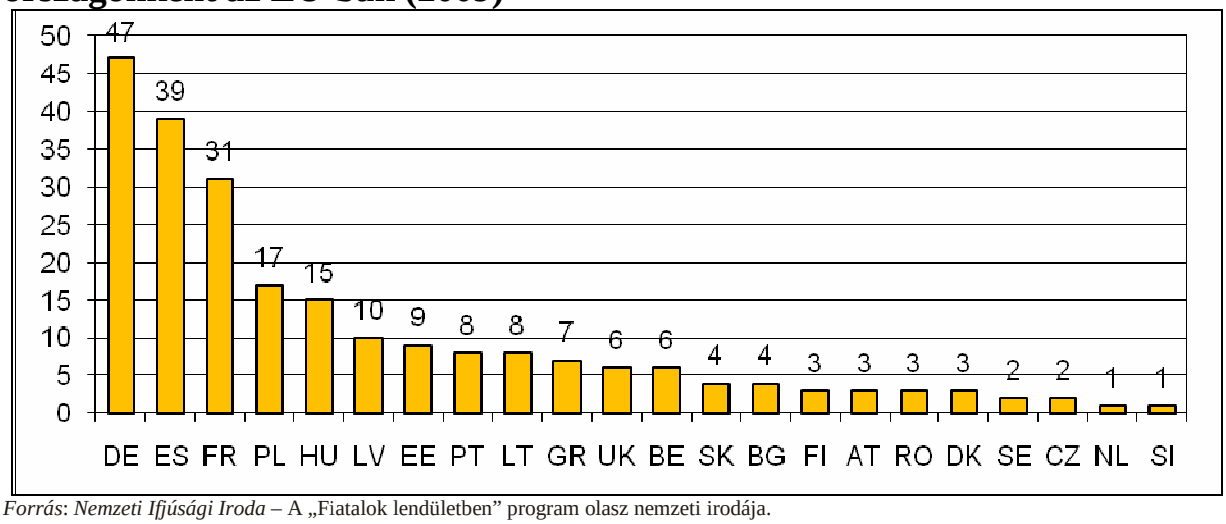

Forrás: *Nemzeti Ifjúsági Iroda* – A „Fiatalok lendületben" program olasz nemzeti irodája.

387 A „Fiatalok Lendületben Program igazgatója, *Nemzeti Ifjúsági Iroda*, Róma, 2010. 04. 07.

A hároméves időszakban (2006–2008) összesen 116 317 fiatal vállalt **nemzeti civil szolgálatot**, de csupán 1377-en tették ezt külföldön, ami az összes résztvevő számának 1%-át teszi ki[388]. **2009-ben a külföldi civil szolgálati önkéntesek száma elérte a 499-et**[389], ami közel megegyezik az összes olaszországi EVS résztvevő számával (339 küldött és 229 fogadott önkéntes 2009-ben).

Ami a külföldi civil szolgálat **célállomásait** illeti, viszonylag kevés olasz önkéntes maradt Európában. Nyugat- és Kelet-Európa (az uniós és nem uniós országokat együttvéve) összesen a program keretében 2006–2008 között küldött önkéntesek 30%-át fogadta. A legtöbb nemzetközi projekt a fejlődő világban valósult meg: Afrika és Dél-Amerika egyaránt a résztvevők további 30%-át fogadta, a civil szolgálati önkéntesek hozzávetőleg 8%-a ázsiai vagy közel-keleti országot választott, míg 4%-uk Közép-Amerikában tevékenykedett, és Észak-Amerika és a csendes-óceáni térség csupán néhány személyt fogadott[390].

A 2006–2008 között külföldi civil szolgálatot teljesítő résztvevők közül közel 46% az önkéntesség két hagyományos területén, vagyis a gondozás (a résztvevők 18%-a), illetve a kulturális oktatás és a kultúra népszerűsítése (28%) terén tevékenykedett. További ismert tevékenységi területek voltak többek között az olasz külügyminisztérium vagy a helyi hatóságok által szervezett fejlesztési együttműködés (9,7%), a külföldi olasz közösségek támogatása (4,3%), a békefenntartás (0,9%) és a háború utáni újjáépítés (0,9%). Az alábbi ábra minderről részletes áttekintést ad (9. ábra).

388 Ufficio Nazionale per il Servizio Civile: „Volontari 2008. Róma, 2009. http://www.serviziocivile.it/Contenuti/?PageID=244 [Letöltés dátuma: 2010. 05. 05.].

389 Ufficio Nazionale per il Servizio Civile: „Il servizio civile all'estero. Róma, 2010. http://www.serviziocivile.it/Contenuti/Default.aspx?PageID=42 [Letöltés dátuma: 2010. 05. 06.].

390 A számítások az alábbi adatlapok alapján készültek: Ufficio Nazionale per il Servizio Civile: „Volontari 2008. Róma, 2009. http://www.serviziocivile.it/Contenuti/?PageID=244; „Volontari 2007. Róma, 2008. http://www.serviziocivile.it/smartFiles_Data/9daeb063-e6a2-4900-b8f8-610771e5fc2e_SCNcifre VOLONTARI07.pdf; „Volontari 2006. Róma, 2007. http://www.serviziocivile.it/ smartFiles_Data/8a707fe6-5e5d-42ed-9c35-1d8bb471c62_SCNcifreVOLONTARI06.pdf [Letöltés dátuma: 2010. 05. 05.].

9. ábra: Az olasz külföldi civil szolgálati önkéntesek tevékenységi területei 2006 és 2008 között (%)

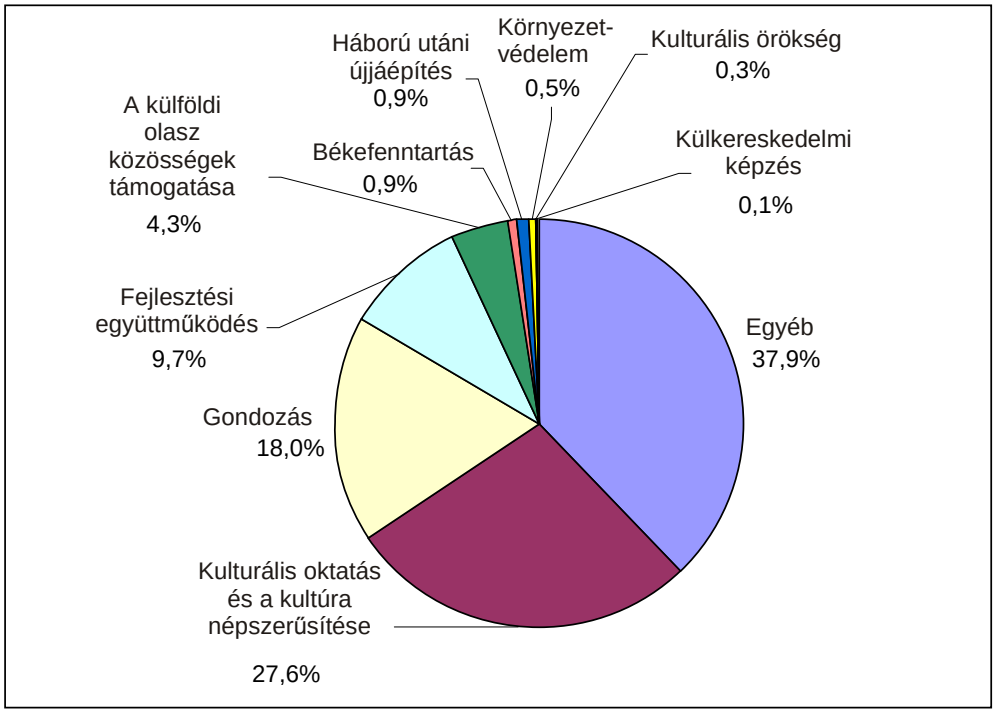

Forrás: Nemzeti civil szolgálati iroda (lásd a 123. lábjegyzetet).

A **harmadik szektorbeli** önkéntes mobilitási kezdeményezésekre vonatkozó adatokat soha nem gyűjtötték rendszeresen. Ritka, hogy egy határokon átnyúló nonprofit szervezet közzétegye a cserék és a részt vevő önkéntesek számát. A „Lunaria nevű nem kormányzati szervezet azonban például azt állítja, hogy évente 400 olasz önkéntes vesz részt külföldi projektekben, és Olaszországban 400 beutazó önkéntest fogadnak a „Lunaria által különböző olasz régiókban működő környezetvédelmi, kulturális, rasszizmusellenes szervezetekkel, helyi hatóságokkal és ifjúsági csoportokkal együttműködésben szervezett nemzetközi önkéntes szakmai táborokban[391]. Megjegyzendő azonban, hogy a mobilitás e típusa, különösen a szakmai táborok – rövid távú, kevés bürokratikus problémával járó, tapasztalt vezetők közvetlen támogatását élvező programok – vonzók, jól ismertek és sokkal könnyebben elérhetők, mint például az EVS. Az önkéntesektől elvárt anyagi hozzájárulás azonban mindennek ellenére akadályt jelent.

Noha nem állnak rendelkezésre átfogó adatok, az EVS, a külföldi civil szolgálat és a „Lunaria által szervezett szakmai táborok részvételi arányai arra utalnak, hogy a határokon átnyúló tevékenységet végző önkéntesek éves száma Olaszországban jóval meghaladja a 2000-et. Olaszország a jelek szerint több önkéntest küld, mint amennyit fogad. Ez elsősorban a kizárólag önkéntesek

391 Lunaria: Szakmai táborok. Róma. http://www.lunaria.org/eng/workcamps.html [Letöltés dátuma: 2010. 04. 12.].

küldésével foglalkozó külföldi civil szolgálati programnak tudható be, amely önmagában 600 kiutazó önkéntesért felel évente, de az EVS számadatai is megerősítik ezt a tendenciát.

A határokon átnyúló tevékenységet végző önkéntesek társadalmi-gazdasági profilja

Az olaszországi határokon átnyúló önkéntesség átfogó számainak és tendenciáinak összefoglalása után az olaszországi határokon átnyúló tevékenységet véző önkéntes munkaerő társadalmi-gazdasági jellemzőit vizsgáljuk meg – annak összetételét nem, kor, iskolázottság és a befogadó jelleg szempontjából. Az elemzés alapjául szolgáló információk ebben az esetben is az EVS-ből és az olasz nemzeti külföldi civil szolgálat adataiból származnak.

A **nemi** megoszlás tekintetében Olaszország is erősíti az EVS önkéntes munkaerőt jellemző általános **női dominanciát**. Amint az az alábbi ábrákból kiderül (**Error! Reference source not found.**. és**Error! Reference source not found.**. ábra), a kiutazó olasz EVS önkéntesek 62%-a és az érkező önkéntesek 75%-a fiatal nő. Ebből következően a kiutazó olasz önkéntesek körében magasabb a férfiak aránya, mint a fogadott önkéntesek között.

10. ábra: Kiutazó olasz EVS önkéntesek száma nemek szerint (%) (2007–2009)

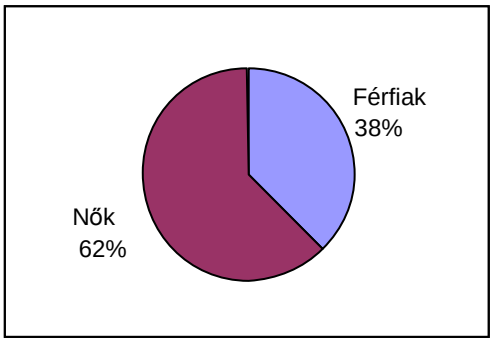

11. ábra: Beutazó olaszországi EVS önkéntesek száma nemek szerint (%) (2007–2009)

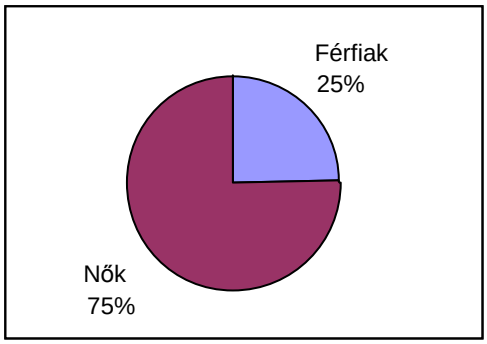

*Forrás:*Nemzeti Ifjúsági Iroda – A „Fiatalok lendületben” program olasz nemzeti irodája.

Ami a **kort** illeti, a **kiutazó olasz önkéntesek idősebbek** az európai EVS résztvevők átlagánál, valamint a nemzeti civil szolgálathoz hasonló programokban részt vevő német társaiknál is. Az alábbi ábrákban (**Error! Reference source not found.**. és**Error! Reference source not found.**. ábra) látható, hogy a 2007 és 2009 között kiutazó olasz EVS önkéntesek több mint 40%-a már betöltötte a 25. életévét, a külföldi civil szolgálatot teljesítők több mint 80%-a pedig 24 éves vagy annál idősebb volt.

Ezek a számadatok hűen tükrözik az olaszországi fiatalok helyzetét. Az olaszok gyakran húszas éveik végén és/vagy harmincas éveik elején fejezik be egyetemi

tanulmányaikat, és harmincas éveik végéig a szüleikkel élnek, mivel sok éven keresztül többnyire ideiglenes szerződéssel dolgoznak és elenyésző szociális védelemben részesülnek. Az olasz munkaerőpiac alulértékeli a mobilitást és az innovációt, a nem formális tanulás elismerése pedig korlátozott. Valójában az elmaradott dél-olasz régiókban, ahol nagy a munkanélküliség, a nemzeti civil szolgálat keretében külföldre utazó résztvevők még idősebbek, mint az északi régiókban[392] – ezt az is indokolja, hogy a civil szolgálatért járó havi juttatás fontos jövedelemforrás a fiatal munkanélküliek számára[393].

12. ábra: Külföldi civil szolgálati önkéntesek korcsoportok szerint (%)(2008)

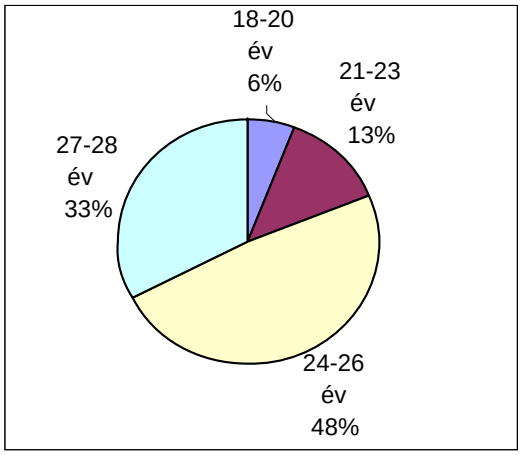

Forrás: Ufficio Nazionale per il Servizio Civile: 'Volontari 2008. Róma, 2009. http://www.serviziocivile.it/Contenuti/?PageID=244 [Letöltés dátuma: 2010. 05. 05.].

13. ábra: Kiutazó olasz EVS önkéntesek száma korcsoportok szerint (%) (2007–2009)[394]

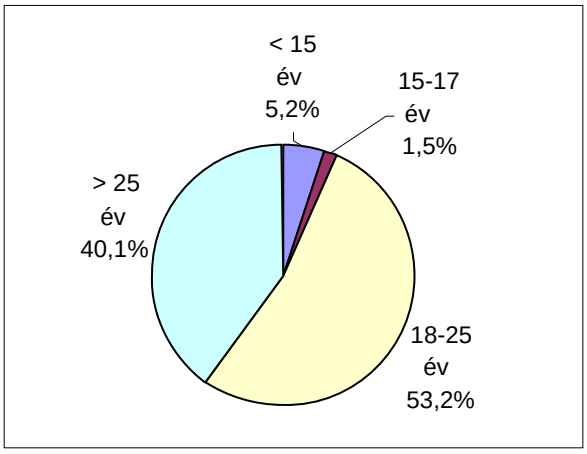

Forrás: *Nemzeti Ifjúsági Iroda* – A „Fiatalok lendületben" program olasz nemzeti irodája.

Az olasz önkéntesek **iskolázottságának** szintjére vonatkozó adatok csak a külföldi civil szolgálat résztvevői esetében állnak rendelkezésre. Az iskolai végzettség szerinti megoszlásuk azt mutatja, hogy a **résztvevők többsége egyetemi diplomával rendelkezett**. Ahogyan az az alábbi ábrán (14. ábra) látható, a 2008-ban külföldi civil szolgálatot teljesítő fiatalok 97,7%-a érettségivel (*Diploma di scuola superiore*) vagy felsőfokú végzettséggel

392 Ufficio Nazionale per il Servizio Civile: „Volontari 2008. Róma, 2009. http://www.serviziocivile.it/Contenuti/?PageID=244 [Letöltés dátuma: 2010. 05. 05.].

393 Conferenza Nazionale Enti per il Servizio Civile: *Settimo Rapporto sul servizio civile in Italia. Impatto su collettività e volontari.* Róma, CNESC, 2006, 16. o.

394 Noha az EVS esetében az alsó korhatár rendszerint 18 év, a hátrányos helyzetű fiatalok már hamarabb is részt vehetnek a programban. Európai Bizottság: *„Fiatalok Lendületben Program Pályázati útmutató* 58. o. http://ec.europa.eu/youth/youth-in-action-programme/doc/how_to_participate/programme_guide_10/guide_hu.pdf [Letöltés dátuma: 2010. 05. 05.].

(alapfokozat vagy diploma[395]) rendelkezett, és csupán 2,23%-uknak volt csupán általános iskolai tanulmányokat igazoló bizonyítványa (*Licenza di Scuola Media*, nyolc elvégzett tanév után).

14. ábra: Külföldi civil szolgálati önkéntesek iskolai végzettség szerint (2008)

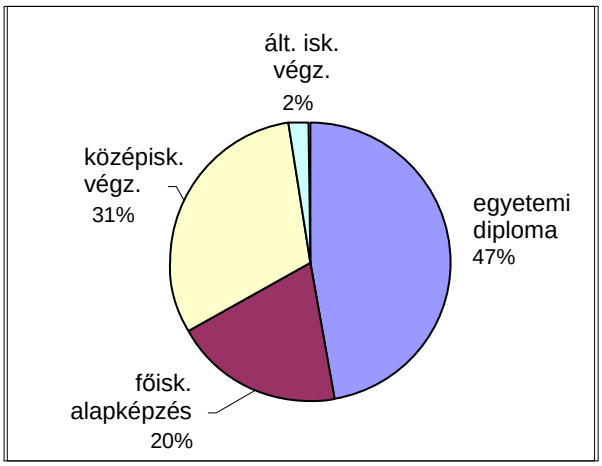

Forrás: Ufficio Nazionale per il Servizio Civile: 'Volontari 2008. Róma, 2009.

Az **AMICUS** projektben 2009-ben részt vevő 21 olasz önkéntes többsége szintén egyetemi végzettségű vagy végzős hallgató volt, aki a középosztályhoz tartozott. Többségük már korábban is részt vett nemzeti civil szolgálati vagy önkéntes projektekben, illetve folytatott külföldi tanulmányokat. Azok, akik már befejezték tanulmányaikat, állást kerestek, és addig is szívesen éltek ezzel a lehetőséggel.[396]

395 „A diploma a régi olasz rendszerben (5 év kötelező tanulmányok után) szerzett egyetemi diplomát jelöli, míg az alapfokozat az 1999-ben bevezetett új rendszerben az alapdiplomának (3 év kötelező tanulmány) felel meg.

396 Interjú az AMICUS tutorral és a nemzetközi civil szolgálati projektért felelős tisztviselővel – *UNSC – Nemzeti civil szolgálati Iroda*, Róma, 2010. 03. 25.

15. ábra: Hátrányos helyzetű résztvevők a kiutazó olasz EVS önkéntesek között (%) (2007–2009)

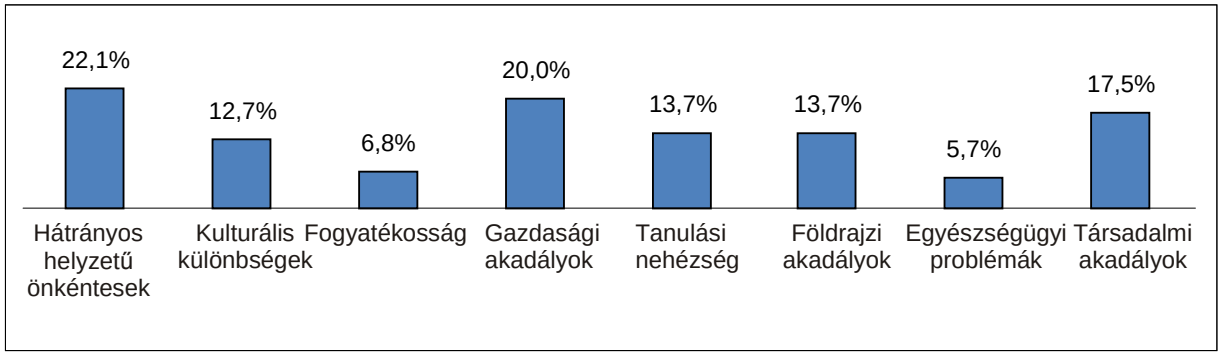

Forrás: *Nemzeti Ifjúsági Iroda* – A „Fiatalok lendületben” program olasz nemzeti irodája.

A fent elemzett adatok még inkább megerősítik azt a benyomást, hogy a fiatal önkéntesek határokon átnyúló mobilitása elsősorban azon magasan képzett, középosztálybeli fiatalok kiváltsága, akik megfelelő kulturális javakkal rendelkeznek ahhoz, hogy egy ilyen lehetőséget személyes és szakmai jövőjük szempontjából értékes befektetésként ítéljenek meg. Az EVS azonban törekszik a hátrányos helyzetű fiatalok önkéntes mobilitásának előmozdítására is, akik ha lehet, talán még többet nyerhetnek ebből a tapasztalatból. Ez a kategória nyilvánvalóan értelmezéstől függ, de a **2007–2009 közötti időszakban küldött olasz EVS önkéntesek egyötödét a hátrányos helyzetű személyek csoportjához tartozóként tartották nyilván** (egy vagy több kritériumot teljesítettek). Ezen a kategórián belül a legtöbb önkéntes gazdasági és/vagy társadalmi szempontból hátrányos helyzetű (a részletekért lásd a fenti 14. ábrát).

16. ábra: Hátrányos helyzetű résztvevők a beutazó olaszországi EVS önkéntesek között (%) (2007–2009)

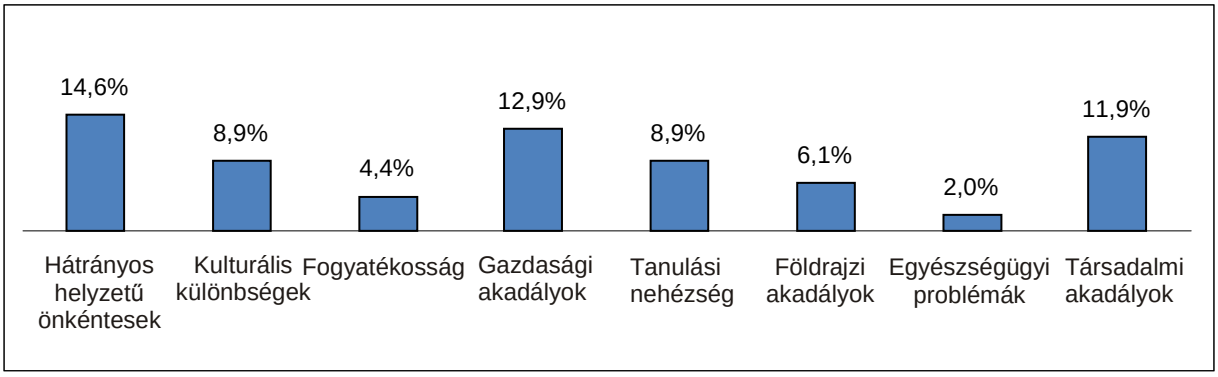

Forrás: Nemzeti Ifjúsági Iroda – A „Fiatalok lendületben” program olasz nemzeti irodája.

Az Olaszországban fogadott EVS önkéntesek körében 2007 és 2009 között alacsonyabb volt a hátrányos helyzetű résztvevők száma. Itt is a gazdasági és társadalmi problémák voltak a társadalmi befogadástt gátló leggyakoribb tényezők (lásd a fenti 15. ábrát).

Motiváció

A külföldi önkéntes szolgálatra vonatkozó döntés oka lehet, hogy az érintettek valami „nagyot" szeretnének véghez vinni és mást szeretnének csinálni, próbára szeretnék tenni magukat vagy önéletrajzukat kívánják gazdagítani[397]. A fiatalok kísérletezni szeretnének egy másik kultúrával – az eltérő környezettel való találkozásra úgy tekintenek, mint ami elősegíti személyes fejlődésüket és önállósodásukat[398]. A már meglévő **idegen nyelvi** készségek javítása vagy egy új nyelv tanulása kiemelt jelentőséggel bír a fiatal önkéntesek számára.[399] A külföldi önkéntesség ennélfogva lehetőséget teremt arra, hogy a külföldi nyelvtanfolyamok költségénél jóval kedvezőbb áron hosszú távon elmerüljenek a nyelvben és a kultúrában. Kezdetben a külföldi önkéntességet alapvetően **egyéni kihívásként** és a személyes fejlődésre kínált lehetőségként értékelik[400] (ami összhangban áll a következő részben leírt, az ún. „puha" készségek terén szerzett előnyökkel).

Ugyanakkor a másik országban **a mások vagy a közösség** érdekében vállalt önkéntes szolgálat elképzelése rendkívül gyenge és megfoghatatlan. A fogadó szervezetben való közreműködés nyomán azonban gyakran a fiatalok értékrendjének szerves részévé válik[401]. A külföldi önkéntes tevékenység időszakát néhány esetben, szakmai vagy érzelmi okokból, a fogadó országban való tartós letelepedés követi[402].

Előnyök az önkéntesek számára

A határokon átnyúló tevékenységben részt vevő fiatalok alapvetően tanulás formájában nyernek sokat. Először is, a külföldi önkéntesség folyamata jelentős mértékben javítja az **alapvető életvezetési készségeket**. Mivel a fiataloknak családjuktól távol, önállóan kell élniük és gondoskodniuk magukról, meg kell osztaniuk a mindennapi teendőket lakótársaikkal, alapvető bürokratikus ügyeket kell intézniük, be kell osztaniuk (gyakran szűkös) költségvetésüket és határidőket kell betartaniuk, megtanulnak felelősséget vállalni saját életükért[403].

397 Interjú az *„ExisT – a volt olasz EVS-önkéntesek szervezetének* elnökével, 2010. 04. 09.

398 Interjú az európai projektekért felelős tisztviselővel és a CSVnet EVS-ért és európai ifjúsági önkéntes mobilitásért felelős koordinátorával – *„Celivo* – Genova Tartomány Önkéntes Támogatási Központja, 2010. 04. 02.

399 Interjú az európai összekötő tisztviselővel (korábbi horvátországi EVS önkéntes) – *CSVnet - Önkéntes Támogatási Központok Olasz Nemzeti Szövetsége, c/o Európai Önkéntes Központ (CEV)*, Brüsszel, 2010. 04. 14.

400 Interjú a nemzetközi hálózatépítési és önkéntes csereprogramokért felelős igazgatóval – *„Lunaria* nem kormányzati szervezet, 2010. 04. 09.

401 Európai projektekért felelős tisztviselő és a CSVnet EVS-ért és európai ifjúsági önkéntes mobilitásért felelős koordinátora – *„Celivo*, 2010. 04. 02.

402 Lengyel EVS önkéntes Olaszországban, 2010. 04. 21.; tájékoztatásért felelős tisztviselő – *CESVOV – Varesei Önkéntes Támogatási Központ*, 2010. 04. 01.

403 Interjú egy korábbi olasz svédországi EVS önkéntessel, 2010. 04. 06.

Hasonlóan fontos a **társadalmi kompetenciák** javulása: az életvezetés, a munka, a másokkal való megosztás és egyeztetés képességének elsajátítása[404]. Az önkéntesség számos lehetőséget kínál és megkívánja az emberek különböző csoportjaival – más önkéntesekkel, a fogadó szervezet személyzetével és kedvezményezettjeivel, más szervezetekkel, a helyi közösséggel és annak fiatal tagjaival – való kapcsolatteremtést. Ez kedvező környezetet biztosít, amelyben az érintettek nem formális és fesztelenebb módon tanulhatják meg a sokféleség és a konfliktusok kezelését[405]. A fogadó intézmény szervezett, értékalapú és célirányos környezetében végzett önkéntes munka révén a fiatalok megismerik olyan emberek és közösségek igényeit, akikről és amelyekről korábban nem tudtak[406]. Ez és a másfajta társadalomban folyó mindennapi **interkulturális „képzés"** szélesíti a fiatalok szociális világgal kapcsolatos nézőpontját.

Emellett olyan kézzelfoghatóbb eredmények is születnek, amelyeket a leendő munkaadók is értékelhetnek: fejlődnek az **idegennyelvi készségek**; a legtöbb önkéntes tapasztalatot szerez az **számítógépes irodai környezet** terén. Következésképpen a szolgálat végére a fiatal külföldi önkéntesek **önállóbbá**, **felelősebbé**, **nyitottabbá** és **hozzáértőbbé** válnak. Ez sokakat arra sarkall, hogy megismételjék ezt az élményt, és újabb külföldi önkéntes lehetőségek után kutassanak[407].

A társadalomra gyakorolt hatás

A határokon átnyúló önkéntes tapasztalatból származó személyes haszon a **humán tőkében** jelentkező nyereségként is megmutatkozik, amely minden olyan ország, szakmai tevékenység vagy polgári szerepvállalási kezdeményezés számára produktív hozzájárulást biztosít, amelyben az önkéntesek később részt vesznek. Az idegen nyelvek magasabb szintű ismerete e tekintetben jelentős tényező[408]. A korábbi tanulási és fejlődési tapasztalatoktól függetlenül kedvező hatást gyakorol a humán tőkére azáltal, hogy fokozza a megértést, valamint megerősíti az egyéni felelősséget, a szolidaritást, a szerepvállalást és a kulturális különbségek iránti tiszteletet[409].

A határokon átnyúló önkéntes tevékenység különbözőképpen hat a *fogadó közösségre*. Ezek közül a legfontosabb, hogy a nemzetközi önkéntesek nem csupán passzív tanulók – ők maguk is **egy másik kultúrát** közvetítenek. A

404 Interjú egy korábbi olasz németországi EVS önkéntessel, 2010. 04. 06.

405 Interjú egy korábbi belga olaszországi EVS önkéntessel, 2010. 03. 31.

406 Interjú egy korábbi spanyolországi Amicus önkéntessel, Róma, 2010. 03. 30.

407 Interjú egy korábbi olasz dániai EVS önkéntessel, 2010. 03. 31.; egy lengyel olaszországi EVS önkéntessel, 2010. 04. 21.; a nemzetközi hálózatépítési és önkéntes csereprogramokért felelős igazgatóval – „*Lunaria* nem kormányzati szervezet, 2010. 04. 09.

408 Interjú az *Ufficio Nazionale per il Servizio Civile (UNSC)* tisztviselőjével, Róma, 2010. 03. 22.

409 Interjú az ifjúsági cserék koordinátorával – „*Cantiere Giovani* nem kormányzati szervezet, 2010. 04. 08.

fogadó ország polgáraival való kapcsolatok, munka és mindennapi élet során az európai önkéntesek bepillantást nyújtanak saját hazájuk hagyományaiba és társadalmi realitásába. Jelenlétüknek köszönhetően az emberek felismerik, hogy Európa számos különféle érdekes, kíváncsi és megközelíthető embernek ad otthont, akik kulturális különbségeiken túl nagyon is hasonlók[410]. Ugyanez a helyzet a *küldő társadalomra* gyakorolt hatás esetében is. Az igazság az, hogy sokkal jobban ki kellene használni a visszatérő önkéntesekben az **európai polgári szerepvállalás és a fiatalok társadalmi részvételének előmozdítása** tekintetében rejlő lehetőségeket.

A fogadó és a küldő *szervezetekre* gyakorolt hatás egyaránt rendkívül pozitív. Az önkéntesek és a személyzet az **új kompetenciáknak, a különböző ötleteknek és az eltérő kultúráknak köszönhetően** sok mindennel gazdagodik. Ennek eredményeképpen a szervezetek bevonódnak az innováció és a korszerűsítés folyamatába. Fontos megjegyezni, hogy a létrejött kapcsolatok igen sokszor kiállják az idő próbáját, és új nemzetközi együttműködések és kezdeményezések előfutárává válnak[411].

A készségek elismerése

Olaszországban nincs érvényben egységes nemzeti rendszer, amely lehetővé tenné, hogy az egyetemek vagy a munkaadók érvényesítsék vagy elismerjék a nem formális tanulás során elsajátított kompetenciákat[412]. A **Youthpass**-t kizárólag az EVS-hez használják, és kevesen ismerik. Az önkéntesek saját kérésére az AMICUS kísérleti projektben is alkalmazták[413].
Az UNSC a külföldi civil szolgálat résztvevői részére olyan **tanúsítványt** állít ki, amely igazolja a program sikeres elvégzését, de nem érvényesíti a szerzett kompetenciákat. Egyes projektek esetében előfordul, hogy adott egyetemekkel megállapodnak a projekt során elsajátított kompetenciák **szakmai gyakorlatként történő elismeréséről** vagy arról, hogy ezekért a kötelező tudományos tantervben kreditpontok járnak[414].

A nem formális elismerések tekintetében általános vélekedés, hogy a külföldön önkéntes szolgálattal töltött időszakot a leendő munkaadók kedvezően

---

410 Európai összekötő tisztviselő (korábbi horvátországi EVS önkéntes) – *CSVnet - Önkéntes Támogatási Központok Olasz Nemzeti Szövetsége, c/o Európai Önkéntes Központ (CEV)*, Brüsszel, 2010. 04. 14.

411 Interjú az AMICUS tutorral és a nemzetközi civil szolgálati projektért felelős tisztviselővel – *UNSC – Nemzeti civil szolgálati Iroda*, Róma, 2010. 03. 25.

412 További részletekért lásd a következőt: Ksenija Fonovic (CSVnet): „VALUE: Italy National Report. Liverpool, VALUE – Volunteering and Lifelong Learning in Universities in Europe, 2009. http://www.valuenetwork.org.uk/Documents%20for%20Website/Resources%20and%20reports/Final%20versions/Italy%20report%20-%20final.pdf [Letöltés dátuma: 2010. 05. 05.].

413 Interjú egy korábbi spanyolországi Amicus önkéntessel, Róma, 2010. 03. 30.

414 Circolare del 9/07/2004, Prot. 2626 del Ministero dell'Interno – „Riconoscimento crediti formativi universitari a coloro che svolgono il Servizio Civile Legge 64/2001.

értékelik[415]. Ez a nonprofit szervezetek esetében mindenképpen így van, ahol az EVS-ben, különösen az európai projektek és ifjúsági munka terén szerzett korábbi tapasztalatok hozzáadott értéket képviselnek[416].

Akadályok

A legfontosabb akadály továbbra is a határokon átnyúló önkéntes lehetőségekre és azok kedvező hatásaira vonatkozó**információkhoz való korlátozott hozzáférés**. A külföldi önkéntesség vállalására irányuló döntést leggyakrabban informális kapcsolatok vagy személyes beszámolók motiválják: a lehetséges külföldi önkéntesség ötlete legtöbbször akkor merül fel, ha az érintett kapcsolatba kerül valaki olyannal, aki már részt vett ilyenben. Ez a lehetőség az egyetemi hallgatók vagy a művelt városi családból származó, illetve a társadalmi, politikai, kulturális vagy környezeti hálózatokba más módon bevont fiatalok számára nyitott, de egy nagy csoportjuk – különösen a korai iskolaelhagyók – nem férnek hozzá.

A **későbbi foglalkoztatási kilátásokkal** kapcsolatos aggodalmak elrettentő erővel bírhatnak a határokon átnyúló önkéntes programhoz történő csatlakozás tekintetében. Olaszországi összefüggésben itt a család jelentős tényező. A magasan képzett városi családok támogatják a nemzetközi tapasztalatszerzést, ha kell, akár pénzügyileg is, mivel arra mint gyermekeik szakmai jövőjébe való befektetésre tekintenek.[417]. Ugyanakkor, mivel az olasz munkaerőpiacra való belépés korlátozott lehetősége személyes kapcsolatoktól függ, sok fiatal (és családjuk) kockázatosnak ítéli meg a hosszabb távollétet. Éppen ezért a szakmai táborok vonzóbb lehetőségnek tűnnek.

Gondot okozhat a **forráshiány**: a szakmai táborok és a hasonló lehetőségek jelentős pénzösszegeket igényelnek. Az EVS és az AMICUS projekt juttatásai gyakran elégtelennek minősülnek[418]. A nem uniós polgárok ezenkívül **jogi akadályokba** is ütköznek Olaszországban: az önkéntes státuszt nem ismerik el nyíltan megfelelő jogalapként, így az önkénteseknek vízum sem jár. Az EVS önkéntesek számára a belügyminisztérium a nemzeti iroda lobbitevékenységének köszönhetően létrehozott egy különleges vízumot, a „missione/V"-t.

Mindemellett a **helyi önkéntes szervezetek hiányosságai** is gátolják a határokon átnyúló önkéntes tevékenység széles körű elterjedését. A kis szervezetek számára túlságosan nagy terhet jelent, hogy teljes körű felelősséget vállaljanak egy fiatal külföldiért, mivel gyakran nincsenek fizetett alkalmazottaik, finanszírozásuk

---

415 Európai összekötő tisztviselő (korábbi horvátországi EVS önkéntes) – *CSVnet - Önkéntes Támogatási Központok Olasz Nemzeti Szövetsége, c/o Európai Önkéntes Központ (CEV)*, Brüsszel, 2010. 04. 14.

416 Interjú egy korábbi belga olaszországi EVS önkéntessel, 2010. 03. 31.

417 Interjú a *Eurodesk Italy* elnökével, Róma, 2010. 04. 09.

418 Korábbi franciaországi AMICUS önkéntes, Róma, 2010. 03. 30.; korábbi spanyolországi Amicus önkéntes, Róma, 2010. 03. 30.

bizonytalan, létesítményeik elégtelenek vagy kevés, napi szinten foglalkoztatott önkéntessel dolgoznak.

Következtetések

A helyi szintű önkéntes szerepvállallás Olaszországban nagy és erős hagyományokra tekint vissza. Az önkéntesség értékének elismerését, az önkéntes tevékenység fogalmának meghatározását és az önkéntes szervezetekre vonatkozó előírásokat egy önálló törvény (266/91. sz. kerettörvény) tartalmazza. A jogi keret azonban nem foglalja magában a *szigorú értelemben vett* önkéntes szervezetek keretein kívül tevékenykedő belföldi önkénteseket és azokat a külföldi önkénteseket, akik juttatásban részesülnek (mivel a törvény értelmében csak meghatározott feladatok ellátása során keletkezett készpénzkiadások téríthetők meg) és egyúttal nagyobb valószínűséggel dolgoznak együtt más típusú szervezetekkel.

Olaszországban komoly problémát jelent az önkéntesség népszerűsítése a fiatalok körében, mivel az önkéntes munkaerőnek csupán alacsony hányadát teszik ki a 30 éven aluli személyek. Az országban két fő határokon átnyúló mobilitási program vehető igénybe: az EVS és a külföldi civil szolgálat. Ezenfelül különböző harmadik szektorbeli szervezetek szakmai táborokat és nemzetközi önkéntes gyakorlatokat is kínálnak.

A külföldi önkéntesség továbbra is sok fiatal számára nehezen elérhető lehetőség. A főbb határokon átnyúló önkéntes programok – EVS, külföldi civil szolgálat, AMICUS projektek, szakmai táborok, harmadik szektorbeli szervezetek önkéntes projektjei – résztvevői többnyire egyetemet végzett, felső középosztálybeli városi fiatalok. Motivációjuk gyakran a személyes fejlődés és a jövőbeli szakmai életük szempontjából hasznos magabiztosság és kompetenciák elsajátításának vágya. Jellemzően 24 évnél idősebbek, és általában személyes ösztönzés vagy kapcsolatok nyomán élnek ezzel a lehetőséggel. Az EVS az egyetlen olyan program, amely törekszik a hátrányos helyzetű fiatalok bevonására.

A programokhoz való hozzáférést gátolja a hiányos tájékoztatás – nagy területeken (különösen a déli régiókban, a kisvárosokban és vidéken) nincsenek küldő/fogadó szervezetek, illetve információs pontok. Ezenfelül egyetlen intézményi politika sem említi a határokon átnyúló önkéntességet mint a fiatalság számára értékes eszközt. A nem formális tanulás keretében elsajátított készségeket hivatalosan nem ismerik el. Ha azonban valaki végül eljut az európai önkéntességig, rendszerint zökkenőmentesen zajlanak az események. A programok általában jól szervezettek; az Unió polgárai minden jelentősebb akadály nélkül vállalhatnak önkéntes szolgálatot Olaszországban, csupán a juttatásokat keveslik néhány esetben. Az érintett fiatalok rendkívül kedvezően

értékelik ezt a tapasztalatot. Hatékonyan elősegíti a személyes fejlődést, és számottevően javítja az életvezetési, nyelvi és interkulturális készségeket.

Interjúk listája

Sz.	Vezetéknév	Keresztnév	Pozíció	Intézmény	Az interjú típusa	Az interjú dátuma
1.	Borgogno	Roberta	Európai projektfelelős tisztviselő, valamint a CSV-net EVS-ért és európai ifjúsági önkéntes mobilitásért felelős koordinátora	*„Celivo* – Genova Tartomány Önkéntes Támogatási Központja, Genova, Olaszország	E-mail	02-04-2010
2.	Cortese	Vanessa	Korábbi olasz EVS önkéntes Dániában	-	E-mail	06-04-2010
3.	De Cicco	Raffaele	Tisztviselő	*UNSC – Nemzeti civil szolgálati iroda*, Róma, Olaszország	Személyes	22-03-2010
4.	Di Pietro	Davide	Nemzetközi hálózatépítési és önkéntes csereprogramokért felelős igazgató	*„Lunaria* nem kormányzati szervezet, Róma, Olaszország	E-mail	09-04-2010
5.	Gazzoli	Tiziano	Korábbi olasz EVS önkéntes Svédországban	-	E-mail	06-04-2010
6.	Hoh	Chee-Mei	EVS projektért felelős tisztviselő (korábbi belga EVS önkéntes)	*CESVOV – Varesei Önkéntes Támogatási Központ*, Varese, Olaszország	E-mail	31-03-2010
7.	Kowalska	Magdalena	Lengyel EVS önkéntes Olaszországban	-	Telefonos	21-04-2010
8.	Lupo	Francesca	AMICUS tutor és a nemzetközi civil szolgálati projektért felelős tisztviselő	*UNSC – Nemzeti civil szolgálati iroda*, Róma, Olaszország	Személyes	25-03-2010
9.	Lupoli	Mario	Ifjúsági cserék koordinátora	*„Cantiere Giovani* nem kormányzati szervezet, Nápoly, Olaszország	E-mail	08-04-2010
10.	Macchioni	Stefania	Európai összekötő tisztviselő (korábbi olasz EVS önkéntes Horvátországban)	*CSVnet - Önkéntes Támogatási Központok Olasz Nemzeti Szövetsége, c/o Európai Önkéntes Központ (CEV)*, Brüsszel, Belgium	*Skype*	14-04-2010
11.	Magi	Ramon	Elnök	*Eurodesk Italy*, Róma, Olaszország	Személyes	09-04-2010
12.	Marchiale	Diego	Korábbi olasz EVS önkéntes Németországban	-	E-mail	06-04-2010

13.	Pavanello	Massimiliano	Tájékoztatásért felelős tisztviselő	*CESVOV – Önkéntes Támogatási Központ*, Varese, Olaszország	E-mail	01-04-2010
14.	Piganti	Alessandra	Nemzetközi ifjúsági csereprojektekért felelős tisztviselő	*Békeügyi és Nemzetközi Szolidaritási Politikák Osztálya – Ferrarai Önkormányzat*, Ferrara, Olaszország	Telefonos	15-04-2010
15.	Trifoni	Paola	A „Fiatalok lendületben” program igazgatója	*Nemzeti Ifjúsági Iroda* – A „Fiatalok lendületben” program olasz nemzeti irodája, Róma, Olaszország	Személyes	07-04-2010
16.	Valentini	Valentina	Korábbi olasz AMICUS önkéntes Spanyolországban	-	Személyes	30-03-2010
17.	Vinzi	Mattia	Elnök és alapító	*‘ExisT – volt olasz EVS önkéntesek szervezete*, Trieszt, Olaszország	E-mail	09-04-2010
18.	Visconti	Carolina	Korábbi olasz AMICUS önkéntes Franciaországban	-	Személyes	30-03-2010

Kiadványok listája

1. Conferenza Nazionale Enti per il Servizio Civile: *Settimo Rapporto sul servizio civile in Italia. Impatto su collettività e volontari*. Róma, CNESC, 2006. [Civil Szolgálati Szervezetek Nemzeti Koordinációs Tesütlete: *Hetedik jelentés az olaszországi civil szolgálatról. Az önkéntesekre és a közösségre gyakorolt hatás*]
2. Európai Bizottság: *„Fiatalok lendületben” program Pályázati útmutató.* Brüsszel, 2010. http://ec.europa.eu/youth/youth-in-action-programme/doc/how_to_participate/programme_guide_10/guide_hu.pdf [Letöltés dátuma: 2010. 05. 05.].
3. Fonovic, Ksenija (CSVnet): ‘VALUE: Italy National Report. Liverpool, VALUE – Volunteering and Lifelong Learning in Universities in Europe, 2009. http://www.valuenetwork.org.uk/Documents%20for%20Website/Resources%20and%20reports/Final%20versions/Italy%20report%20-%20final.pdf [Letöltés dátuma: 2010. 05. 05.].
4. Guidi, Riccardo (szerk.): *Rischiare politiche giovanili*. Supplemento di *Animazione Sociale*, 2010/2. sz. Torino, Fondazione Volontariato e

Partecipazione, 2010. [*Az ifjúsági politikák veszélyeztetése*. Az *Animazione Sociale* melléklete]
5. Istituto Nazionale di Statistica:*Le organizzazioni di volontariato in Italia – anno 2003*. Róma, 2005. http://www.istat.it/salastampa/comunicati/non_calendario/20051014_00/statbreve_volontariato2003definitivo.pdf [Letöltés dátuma: 2010. 05. 06.]. [Országos Statisztikai Intézet: *Önkéntes szervezetek Olaszországban – 2003*]
6. Ministero dell'Interno: 'Circolare n. 18. Róma, Belügyminisztérium, 2009. http://www.prefettura.it/FILES/allegatinews/1244/circ_18_2009%20Demografici.pdf [Letöltés dátuma: 2010. 04. 22.]. [Belügyminisztérium: '18. sz. közlemény]

Jogi dokumentumok listája

1. *Circolare del 9/07/2004, Prot. 2626 del Ministero dell'Interno 'Riconoscimento crediti formativi universitari a coloro che svolgono il Servizio Civile Legge 64/2001'*[A Belügyminisztérium 9/07/2004., 2626. számon iktatott közleménye a nemzeti civil szolgálatot teljesítők részére egyetemi kreditpontoknak a 64/2001. sz. törvénnyel összhangban történő jóváírásáról]
2. A Bizottság közleménye az Európai Parlamentnek és a Tanácsnak (2009. július 2.) az Unió polgárainak és családtagjaiknak a tagállamok területén történő szabad mozgáshoz és tartózkodáshoz való jogáról szóló 2004/38/EK irányelv jobb átültetéséhez és alkalmazásához nyújtott iránymutatásról (COM (2009) 313 végleges).
3. A Tanács 2004/114/EK irányelve (2004. december 13.) a harmadik országok állampolgárai tanulmányok folytatása, diákcsere, javadalmazás nélküli gyakorlat, illetve önkéntes szolgálat céljából történő beutazásának feltételeiről (2004/114/EK).
4. *Decreto legislativo 10 agosto 2007, n. 154 – 'Attuazione della direttiva 2004/114/CE, relativa alle condizioni di ammissione dei cittadini di Paesi terzi per motivi di studio, scambio di alunni, tirocinio non retribuito o volontariato.* [Törvényrendelet a harmadik országok állampolgárai tanulmányok folytatása, diákcsere, javadalmazás nélküli gyakorlat, illetve önkéntes szolgálat céljából történő beutazásának feltételeiről szóló 2004/114/EK irányelv nemzeti jogba történő átültetéséről]
5. *Decreto legislativo 25 luglio 1998, n. 286 – „Testo unico delle disposizioni concernenti la disciplina dell'immigrazione e norme sulla condizione dello straniero.* [A bevándorlásról és a külföldiek jogállásával kapcsolatos előírásokról szóló törvényrendelet]
6. *Decreto legislativo 6 febbraio 2007, n. 30 – „Attuazione della direttiva 2004/38/CE relativa al diritto dei cittadini dell'Unione e dei loro familiari di circolare e di soggiornare liberamente nel territorio degli Stati membri.*

[Törvényrendelet az Unió polgárainak és családtagjaiknak a tagállamok területén történő szabad mozgáshoz és tartózkodáshoz való jogáról szóló 2004/38/EK irányelv nemzeti jogba történő átültetéséről]

7. *Legge 11 agosto 1991, n. 266 – „Legge quadro sul volontariato*. [Kerettörvény az önkéntességről]
8. *Legge 26 febbraio 1987, n. 49 – „Nuova disciplina della cooperazione dell'Italia con i paesi in Via di sviluppo.* [„Az Olaszország és a fejlődő országok közötti együttműködésére vonatkozó új szabályok" c. törvény]
9. *Legge 6 marzo 2001, n. 64 – „Istituzione del servizio civile nazionale.* [„A nemzeti civil szolgálat létrehozásáról szóló törvény]
10. *Legge 7 dicembre 2009, n.* 383 – „Disciplina delle associazioni di promozione sociale. [‘A társadalmi támogatási szervezetekre vonatkozó szabályok" c. törvény]

Webhelyek listája

1. Agape centro ecumenico: ‘Il campolavoro. http://www.agapecentroecumenico.org/sito/index.php?name=EZCMS&menu=200&page_id=2 [Letöltés dátuma: 2010. 05. 06.]. [Agape Ökumenikus Központ: ‘A szakmai tábor.]
2. EURES: ‘Élet- és munkakörülmények – Olaszország. http://ec.europa.eu/eures/main.jsp?lang=hu&acro=living&catId=9166&parentId=7849&countryId=IT&langChanged=true [Letöltés dátuma: 2010. 04. 22.].
3. IBO Italia: ‘Come partecipare. Ferrara, http://www.iboitalia.org/it/campi-di-lavoro/iscrizione [Letöltés dátuma: 2010. 05. 06.]. [‘A részvétel módja]
4. Lunaria: ‘Come partecipare. http://www.lunaria.org/come_partecipare.pdf [Letöltés dátuma: 2010. 05. 06.]. [‘A részvétel módja]
5. Lunaria: ‘Voluntary Work Camps. Róma. http://www.lunaria.org/eng/workcamps.html [Letöltés dátuma: 2010. 04. 12.].
6. Regione Campania – Assessorato alle Politiche Sociali, Politiche Giovanili, Pari Opportunità, Immigrazione, Sport: ‘Contributi per la realizzazione di progetti di scambio culturali di giovani. Nápoly, 2010. http://www.politichesociali.regione.campania.it/index.cfm?id=1332 [Letöltés dátuma: 2010. 05. 05.]. [Campania Régió, Szociális és Ifjúságpolitikai és Esélyegyenlőségi Osztály: „Nyilvános felhívás – Kulturális ifjúsági csereprogramok]
7. Ufficio Nazionale per il Servizio Civile: „Il Servizio civile all' estero. Róma, 2010. http://www.serviziocivile.it/Contenuti/Default.aspx?PageID=42 [Letöltés dátuma: 2010. 05. 06.]. [Nemzeti Civil Szolgálati Iroda: ‘Külföldi civil szolgálat]
8. Ufficio Nazionale per il Servizio Civile: ‘Progetto pilota europeo "Amicus". Róma, 2008. http://www.serviziocivile.it/Contenuti/?PageID=235 [Letöltés dátuma: 2010. 05. 06.]. [AMICUS európai kísérleti projekt]
9. Ufficio Nazionale per il Servizio Civile: ‘Trattamento previdenziale ed assicurativo. Róma, 2009. http://www.serviziocivile.it/FAQ/Default.aspx?section=65&Argomento=149&ArgomentoText=12+-+TRATTAMENTO+PREVIDENZIALE+ED+ASSICURATIVO#domanda2 [Letöltés dátuma: 2010. 05. 06.]. [‘A társadalmi segítségnyújtási és biztosítási rendszer]
10. Ufficio Nazionale per il Servizio Civile: ‘Volontari 2006. Róma, 2007. http://www.serviziocivile.it/smartFiles_Data/8a707fe6-5e5d-42ed-9c35-31d8bb471c62_SCNcifreVOLONTARI06.pdf [Letöltés dátuma: 2010. 05. 05.]. [‘Önkéntesek 2006]

11. Ufficio Nazionale per il Servizio Civile: ‘Volontari 2007. Róma, 2008. http://www.serviziocivile.it/smartFiles_Data/9daeb063-e6a2-4900-b8f8-610771e5fc2e_SCNcifreVOLONTARI07.pdf [Letöltés dátuma: 2010. 05. 05.]. [‘Önkéntesek 2007]
12. Ufficio Nazionale per il Servizio Civile: ‘Volontari 2008. Róma, 2009. http://www.serviziocivile.it/Contenuti/?PageID=244 [Letöltés dátuma: 2010. 05. 05.]. [‘Önkéntesek 2008]

3. MELLÉKLET

Esettanulmány: Németország

Németországban igen fejlett a határokon átnyúló ifjúsági önkéntes tevékenység, mivel a fiatal kori külföldi tartózkodást, különösen az idegennyelvi készségek miatt kedvezőnek tartják. Más részről a német fiatalok körében elterjedt a társadalmi kezdeményezésekben való részvétel, és a belföldi önkéntesség is nagy hagyományokra tekint vissza. Az önkéntes munkát társadalmilag elismerik és politikai szinten is ösztönzik.

Valójában az EU német elnökségének idején tűnt fel először az európai napirendben egy fiataloknak szóló európai önkéntes szolgálat megalapításának ötlete[419]. Az önkéntesség németországi meghatározása azonban meglehetősen sajátos, és összekapcsolódik Németország egyéb politikáival, elsősorban a védelmi, az oktatási és a munkaerő-piaci politikákkal.

Ebben az esettanulmányban közelebbről megvizsgáljuk az északnyugati Alsó-Szászországot (*Niedersachsen*), a 16 német szövetségi tartomány (*Länder*) legnagyobbikát. Az interjúk egy hildesheimi küldő szervezetnél készültek, és ahol erre lehetőség volt, konkrét adatok is rendelkezésre állnak. Ennek ellenére továbbra is a nemzeti nézőpont érvényesül, mivel a szövetségi szabályozás és finanszírozás közös keretet szab a németországi önkéntességnek.

Az önkéntes tevékenység megítélése

Egy a társadalmi szerepvállalás jövőjével foglalkozó parlamenti vizsgálóbizottság által készített és a német Bundestaghoz (szövetségi parlamenthez) benyújtott részletes jelentés megfogalmazása szerint az önkéntes szolgálat a **társadalmi szerepvállalás közjót szolgáló és államilag támogatott egyedi formája, amelyet fiatalok nemzeti vagy nemzetközi programok szervezett keretein belül végeznek** (lásd alább). Az önkéntes szolgálatok az állam által biztosított különleges jogállással rendelkeznek, és szervezőik a szövetségi gyermek- és ifjúságpolitikai költségvetésből állami támogatásban részesülnek. Nem minősülnek fizetett foglalkoztatásnak, mivel nem képezik a szakképzés vagy a tanulmányok részét[420].

---

419 Roland Becker, Heike Brandes, Ulrich Bunjes és Werner Wüstendörfer: *Lern- und Bildungsprozesse im Europäischen Freiwilligendienst*. Bonn, JUGEND für Europa, 2000, II. o.. Online elérhető a következő címen: http://www.jugendfuereuropa.de/downloads/4-20-965/special1.pdf Megjegyzés: a német nyelvű források magyar fordítását lásd az esettanulmányról szóló jelentés végén található bibliográfiában.

420 Deutscher Bundestag: *Bericht der Enquete-Kommission „Zukunft des Bürgerschaftlichen Engagements" Bürgerschaftliches Engagement: auf dem Weg in eine zukunftsfähige Bürgergesellschaft.*

Jóllehet az önkéntességet még mindig túlnyomórészt a fiatalok elfoglaltságának tekintik (míg a munkaviszonnyal rendelkező személyek jellemzően adományokkal segítik a jótékonysági célokat), megjegyzendő, hogy az „önkéntes szolgálat (*Freiwilligendienst*) már nem egyenlő az „ifjúsági önkéntes szolgálattal (*Jugendfreiwilligendienst*). Kezdeményezések indultak, amelyek célja, hogy valamennyi generáció körében támogassák az önkéntességet[421]. Mindazonáltal, a későbbiekben kiderül majd, hogy a fenti értelemben vett önkéntes szoglálatot vállalók döntését továbbra is erőteljesen motiválják a későbbi tanulmányi és szakmai lehetőségek javítását célzó törekvések.

A fent említett meghatározás rámutat az önkéntesség német elképzelésének egy fontos jellemzőjére, nevezetesen annak funkcionális jellegére. Az önkéntes szolgálat definícióiban nem a résztvevők szabad akarata, hanem sokkal inkább az intézményes keret az effajta tevékenységek meghatározó eleme. Továbbá, mivel a tevékenységre egy adott nemzeti vagy nemzetközi program keretein belül kerül sor, az **meghatározott időtartamra szóló, teljes munkaidőben végzett tevékenység** (általában egy év).

Ezzel egyidejűleg ugyanezekkel a megoldásokkal élhetnek azok a fiatal férfiak is, akik kötelező polgári szolgálatot teljesítenek, így a szabad akarati tényező egyes esetekben akár hiányozhat is. Németországban a 18–23 év közötti férfiaknak 9 hónapos sorkatonai szolgálatot kell teljesíteniük a hadseregnél (*Wehrpflicht*), de lelkiismereti okokból lehetőségük van távol maradni. A lelkiismereti okokból tiltakozóknak (*Kriegdienstverweigerer*) ehelyett azonos időtartamú társadalmi szolgálatban (*Sozialdienst*) kell részt venniük[422].

A *társadalmi szolgálat* nem azonos az *önkéntes szolgálattal*, mivel utóbbiban bármely arra jogosult fiatal szabad akaratából részt vehet, de a lelkiismereti okokból tiltakozók is teljesíthetnek *társadalmi szolgálatot önkéntes szolgálat* keretében. Más szóval, bizonyos önkéntes programok résztvevőivel megegyező jogállást élveznek, miközben kötelezettséget teljesítenek. Ezek a résztvevők nem felelnek meg az önkéntesség általunk alkotott definíciójának, ennek ellenére rendszerint beleszámítanak a programrésztvevők számába.

Berlin, 2002 (14. Wahlperiode), 119. o. http://dipbt.bundestag.de/dip21/btd/14/089/1408900.pdf [Letöltés dátuma: 2010. 02. 11.].

421 Philipp Stemmer: Freiwilligendienste in Deutschland. Eine Expertise zur aktuellen Landschaft der Inlands- und Auslandsfreiwilligendienste in Deutschland im Auftrag des Wissenschaftszentrums Berlin für Sozialforschung (WZB). Berlin, Wissenschaftszentrum Berlin für Sozialforschung, 2009, 4. o. http://www.wzb.eu/zkd/zcm/zeng/pdf/expertise_stemmer-zze.pdf [Letöltés dátuma: 2010. 02. 10.].

422 Interjú a regionális igazgatóval – *ijgd* (Nord), Hildesheim, 2010. 02. 03.

Határokon átnyúló önkéntes lehetőségek fiatalok számára

Ahogyan Európa más részein is, a határokon átnyúló önkéntes szolgálat kialakulása egybeesett a fiatal férfiak számára kötelező sorkatonai szolgálat eltörlésével[423] (mielőtt végül azt a hidegháború tetőzésekor ismét bevezették)[424]. Számos **nemzetközi ifjúsági szakmai táborokat** szervező és koordináló német szervezetet, amelyek kezdetben az újjáépítésben való közreműködés, az európaiak közötti kölcsönös megértés előmozdítása és demokratikus megoldások kialakítása céljából jöttek létre, a háború utáni időszakban alapítottak[425].

A német határokon átnyúló csereprogramok, amelyek végül bizonyos mértékben magukban foglalták az önkéntes csereprogramokat is, szintén a II. világháború után jelentek meg azzal a céllal, hogy közelebb hozzák Németországhoz az olyan szomszédos államokat, mint Franciaország, Lengyelország (1990-től) és Csehország. E **kétoldalú partnerségek** szimbolikus jelentéssel bírnak, noha az önkéntes cserék tényleges aránya ezeken az (EVS-től vagy a német nemzeti programoktól eltérő) ifjúsági csereprogramokon belül alacsony, és csupán a német-francia, illetve német-cseh partnerségek esetében vehetők igénybe[426].

Németországban általában az önkéntes szolgálat **két átfogó kategóriáját** különböztethetjük meg. Először is, léteznek olyan programok, mint az EVS vagy a német nemzeti programok, amelyek a közjog hatálya alá tartoznak, és ezért azokat „*szabályozott"* programoknak nevezik. Ezekre az önkéntes tevékenységekre egy (az alábbiakban ismertetett) önálló törvény alkalmazandó. Más részről vannak úgynevezett „*nem szabályozott* kezdeményezések is, amelyekre csak a magánjog vonatkozik, és az első típustól eltérően rendszerint nem részesülnek állami támogatásban. Eseti alapon[427], a küldő és a fogadó

---

423 Uo.

424 Peter Hofmann: „A Nemzetközi Önkéntes Szolgálat háttere, in: Tony Geudens (szerk.): *Nemzetközi Önkéntes Szolgálat. T-kit No. 5*. Strasbourg, Európa Tanács és Európai Bizottság, 2002, 12. o. Online elérhető a következő címen: http://youth-partnership-eu.coe.int/youth-partnership/documents/Publications/T_kits/5/Hungarian/tkit5_hungarian.pdf.

425 Az egyik legnagyobb és legrégebbi ilyen szervezet az 1949-ben alapított *ijgd – Internationale Jugendgemeinschaftdienste* (Nemzetközi Ifjúsági Közösségi Szoglálatok). Évente hozzávetőleg 120 nemzetközi szakmai tábort kínál Németországban (16–26 év közötti fiatalok számára, 2–4 hétre) – ez a szakmai táborok német „piacának" mintegy 20%-át jelenti. Ezenkívül partnerszervezetek által szervezett külföldi táborokba is közvetít ki német résztvevőket. International Youth Community Services ijgd: „Who we are and what we do [reklámanyag]. 2007. http://www.ijgd.de/fileadmin/user_upload/dokumente/ijgd_englisch_web.pdf [Letöltés dátuma: 2010. 02. 09.]; Regionális igazgató – *ijgd* (Nord), Hildesheim, 2010. 02. 03.

426 Interjú a közkapcsolatokért felelős tisztviselővel – *JUGEND für Europa* – A „Fiatalok Lendületben Program német nemzeti irodája, Bonn, 2010. 02. 05.; és a programkoordinátorral (EVS) – *JUGEND für Europa*, Bonn, 2010. 02. 04.

427 Arbeitskreis „Lernen und Helfen in Übersee" e.V.: *Internationale Freiwilligendienste*. Bonn, 2009, 4. o. http://www.entwicklungsdienst.de/fileadmin/users/Publikationen_AKLHUE/2009/AK-LHUE_IFD_web.pdf [Letöltés dátuma: 2010. 02. 09.].

szervezet közötti megállapodással, nem pedig tömeges önkéntes program keretében szerveződnek.

Az Európában működő, **szabályozott** határokon átnyúló programok tekintetében a német fiatalok az alábbi fő külföldi lehetőségek közül választhatnak[428]:

- A 18–30 év közötti fiataloknak szóló, az Európai Bizottság által kínált és a „Fiatalok lendületben" program német nemzeti irodája, a bonni „JUGEND für Europa" által irányított EVS;
- *Freiwilliges Soziales Jahr* (FSJ – Társadalmi Szolgálati Önkéntes Év);
- *Freiwilliges Ökologisches Jahr* (FÖJ – Ökológiai Szolgálati Önkéntes Év).

Az **FSJ** és az **FÖJ** egyaránt olyan 16–26 év közötti fiataloknak szól, akik elvégezték középiskolai tanulmányaikat. Az alább említett egyéb szabályozott programoktól eltérően ezek valódi csere- és nem csak küldő programok, mivel lehetővé teszik külföldi önkéntesek németországi részvételét is. Elsősorban azonban nemzeti programok. Az FSJ jogilag 1964-ben jött létre. Azóta több ízben megújult és később olyan új területekkel bővült, mint a környezetvédelem (FÖJ, 1987), a sport, az egészségügy, a kultúra, a műemlékvédelem stb. Az önkéntesek általában egyéves gyakorlatot töltenek egy németországi fogadó szervezetnél (legalább 6 és legfeljebb 18 hónapig), de ezek a tevékenységek külföldön (noha nem feltétlenül Európában) is megszervezhetők[429].

A külföldi szolgálathoz azonban jelentős pénzügyi hozzájárulás szükséges az önkéntesek részéről – javasolt, hogy támogatói hálózatot kiépítve gyűjtsenek néhány ezer eurót szolgálatuk költségeinek fedezéséhez[430]. Éppen ezért a program csak a lelkiismereti okokból tiltakozók körében népszerű, mivel ők több állami támogatást kapnak társadalmi/önkéntes szolgálatukhoz[431] (lásd a 7. táblázatot). Összehasonlításképp, egy „rendes" önkéntes a külföldi FSJ esetében havi 92 EUR összegű, a külföldi FÖJ esetében pedig 153 EUR összegű juttatásban részesül, míg a lelkiismereti okokból tiltakozó résztvevőket havonta

428 Arbeitskreis „Lernen und Helfen in Übersee" e.V.: *Fachkräfte in der personellen Entwicklungs zusammenarbeit. Freiwillige in internationalen Freiwilligendiensten. Statistische Übersicht zu Personalvermittlungen 2008*. Bonn, 2009, 6. o. http://www.oneworld-jobs.org/fileadmin/users/Publikationen_AKLHUE/2009/Statistik-UEbersicht-2008_web.pdf [Letöltés dátuma: 2010. 02. 12.].

429 Regionális igazgató, *ijgd* (Nord), Hildesheim, 2010. 02. 03.

430 Interjú a képzésért és a Freiwilliges Soziales Jahr programért felelős tisztviselővel – *ijgd* (Nord), Hildesheim, 2010. 02. 03. A szükséges támogatás pontos összege küldő szervezetenként eltérő, de az *ijgd* esetében 2400 EUR.

431 Programkoordinátor (EVS), *JUGEND für Europa*, Bonn, 2010. 02. 04. Az önkéntes szolgálatok 2009. évi állami támogatásáról lásd még a következőt: Stemmer, 26. o.

akár 421,5 EUR is megillethetí[432], bárhol teljesítsék is kötelező szolgálatukat (ez az összeg törvényileg meghatározott[433]).

Az elmúlt években a tengerentúli vagy fejlesztési célú, **harmadik országbeli önkéntesség**[434] is növekedésnek indult. 2008-ban a Szövetségi Gazdasági Együttműködési és Fejlesztési Minisztérium (BMZ) egy **»weltwärts«** nevű különleges kezdeményezést indított, azzal az ambiciózus céllal, hogy évente 10 000 önkéntest közvetítsen. A szolgálat 6–24 hónapig tart, és általában Latin-Amerikában, Afrikában vagy Ázsiában zajlik[435].

2009 óta a német fiatalok élhetnek a német UNESCO Bizottság által létrehozott (és a külügyminisztérium által támogatott) **»kulturweit«** lehetőséggel is, amelynek keretében 6–12 hónapos önkéntes tevékenységet vállalhatnak egy külföldi német kulturális vagy oktatási intézménynél (például német iskolákban, a Goethe Intézet irodáiban és hasonló helyeken). A legtöbb hely a fejlődő világban található, de a szomszédos kelet-, közép- és dél-európai országok is elérhetők. A szolgálat külföldi FSJ-nek minősül, noha a kedvezőbb támogatás miatt annál népszerűbb lehet[436]. Mind a »weltwärts«, mind pedig a »kulturweit« az EVS mintájára jött létre, különösen az előkészületi intézkedéseket tekintve, de kizárólag küldő programként, nem pedig határokon átnyúló, kölcsönös önkéntes csereprogramként működnek[437].

Ezenkívül létezik egy speciális program, amely kifejezetten a sorkatonai szolgálat helyett társadalmi szolgálatot végző fiatal férfiaknak szól; ez az *Anderer Dienst im Ausland* (ADiA – Alternatív Külföldi Szolgálat). A lelkiismereti okokból tiltakozók ezenkívül az FSJ, az FÖJ, a »weltwärts«, a »kulturweit« vagy (az alább bemutatott) DJiA és aMaZ programokhoz is csatlakozhatnak e célból, mivel amennyiben 23 éves korig megkezdik azokat, Németországban valamennyi hivatalosan kiváltja a sorkatonai szolgálatot.

A többi uniós országban végzett tevékenységet lehetővé tevő, **nem szabályozott** önkéntes szolgálatok a következők:

- Szakmai táborok – rövid távú önkéntesség;

---

432 Regionális igazgató, *ijgd* (Nord), Hildesheim, 2010. 02. 03.

433 Verordnung über die Gewährung eines Zuschusses für die Kosten eines anerkannten Kriegdienstverweigerers. 2002, Teil I Nr. 54, § 3. 54, § 3.

434 Regionális igazgató, *ijgd* (Nord), Hildesheim, 2010. 02. 03.

435 2009-ben 3525 önkéntest küldtek: weltwärts – Der Freiwilligendienst des Bundesministeriums für wirtschaftliche Zusammenarbeit und Entwicklung: Zahlen und Fakten zu weltwärt. Bonn, BMZ, 2010. http://www.weltwaerts.de/presse/index.html [Letöltés dátuma: 2010. 02. 10.].

436 Kulturweit – der Freiwilligendienst des Auswärtigen Amts, „Programmleistungen", „Einsatzstellen", „Einsatzländer 09_2010". Berlin, UNESCO-Kommission, 2010. http://www.kulturweit.de/programm/programmleistungen.html#c64, http://www.kulturweit.de/programm/einsatzstellen.html, http://www.kulturweit.de/fileadmin/user_upload/pdf/L%C3%A4nderliste_kulturweit_03_2010.pdf [Letöltés dátuma: 2010. 02. 11.].

437 PR-ért felelős tisztviselő – *JUGEND für Europa*, Bonn, 2010. 02. 05.

- *Diakonisches Jahr im Ausland* (DJiA);
- Egyéb kisléptékű nemzetközi önkéntes szolgálatok közösségekben, egyházaknál vagy nem kormányzati szervezeteknél.

A szakmai táborokat röviden már bemutattuk, míg a **DJiA** a német Evangélikus Egyház által végrehajtott ifjúsági munkát célzó kezdeményezés (valójában ennek helyi formája ihlette az FSJ létrehozását[438]). A gyakorlatok 18–30 éves fiatalok számára szólnak, Európa határain innen és túl. A társadalmi szektorban végzett szolgálat 9-től 12 hónapig tarthat. A DJiA támogatási szövetsége némi anyagi támogatást is nyújthat, hogy elősegítse a fiatalok részvételét[439]. Bizonyos esetekben az önkéntes tevékenység az FSJ/FÖJ, az EVS vagy a »weltwärts« keretéből is támogatható. Ellenkező esetben az önkéntes hozzájárulására van szükség[440]. A katolikusok számára szól a *MissionarIn auf Zeit* (MaZ – Ideiglenes misszionárius) program, amely németországi vagy fejlődő világbeli katolikus missziókban kínál önkéntes szolgálatot[441].

Az önkéntesek jogállása és a számukra biztosított garanciák

Németországban az FSJ és az FÖJ nemzeti önkéntes programok keretét egy **különleges törvény** – az ifjúsági önkéntes szolgálatok támogatásáról szóló törvény határozza meg (*Gesetz zur Förderung von Jugendfreiwilligendiensten*)[442]. Az FÖJ későbbi létrehozása miatt kezdetben két külön törvény szabályozta őket, de 2008-ban ezeket összevonták. A törvény összefoglalja az önkéntességhez nyújtott támogatási intézkedéseket, amelyek értelmében Németországban bizonyos szempontból mind a belföldi, mind pedig a külföldi önkéntesek különleges jogállást élveznek, hasonlóan az alkalmazottakhoz[443].

A törvény (2) paragrafusa szerint az önkéntesek (*Freiwillige*) olyan személyek, akik befejezték kötelező tanulmányaikat, de még nem töltötték be 27. életévüket, és 6–24 hónapon keresztül fizetés nélküli, teljes munkaidőben végzett szolgálatot teljesítenek, szakmai képzésükön kívül. A fizetés nélküli szolgálat ellenére szállást, ellátást, munkaruhát és költőpénzt (vagy megfelelő összegű készpénzt) kaphatnak. A készpénzben kapott juttatások összege nem haladhatja meg a nyugdíjjárulék-fizetés felső keresethatárának 6%-át.[444]

---

438 Stemmer, 12. o.

439 Evangelische Freiwilligendienste für junge Menschen – Diakonisches Jahr im Ausland. Hannover, Evangelische Freiwilligendienste für junge Menschen, 2010. http://www.djia.de/ [Letöltés dátuma: 2010. 02. 12.].

440 Internationale Freiwilligendienste, 6. o.

441 MaZ - MissionarIn auf Zeit, „Was ist MaZ?". Diemelstadt-Wethen, 2010. http://missionarin-auf-zeit.de/relaunch/index.php?option=com_content&task=view&id=12&Itemid=9 [Letöltés dátuma: 2010. 02. 12.].

442 Gesetz zur Förderung von Jugendfreiwilligendienste. 2008, Teil I Nr. 19. 19.

443 Regionális igazgató, *ijgd* (Nord), Hildesheim, 2010. 02. 03.

444 Gesetz zur Förderung von Jugendfreiwilligendiensten.

A szolgálatot a vonatkozó regionális (*Land*) hatóság által FSJ/FÖJ szervezőként, illetve határokon átnyúló tevékenység esetében külföldi FSJ/FÖJ szervezőként elismert szervezetnek kell irányítania ((10) paragrafus). A törvény ((2) paragrafus) értelmében a külföldi FSJ/FÖJ programra felkészítő képzésben részt vevő fiatalok is önkéntesnek számítanak (ha ezzel egy időben nem végeznek más, fizetett tevékenységet), ennélfogva bizonyos garanciák és kedvezmények illetik meg őket.

Társadalombiztosítási célból a teljes munkaidőben dolgozó FSJ/FÖJ, EVS és »weltwärts« önkéntesek, illetve a polgári szolgálatot teljesítő, lelkiismereti okokból tiltakozó személyek 25 éves korukig (vagy néhány esetben akár 27 éves korukig) eltartott személynek minősülnek. A legfeljebb 18 éves gyermekek szülei havi családi pótlékot kapnak (jelenleg havi 184 EUR)[445]. Ha azonban egy idősebb gyermek szakoktatásban vesz részt vagy teljes munkaidős önkéntes szolgálatot teljesít, az ellátás 25 éves koráig igénybe vehető[446].

A korábbi munkaviszonnyal nem rendelkező, határokon átnyúló tevékenységet végző fiatal német önkéntesek számára a biztosítás kérdése egyszerű. Az FSJ/FÖJ önkéntesek nem fizetnek **egészségügyi**, **nyugdíj-** vagy speciális német **ápolási biztosítást**[447]. Az egészségbiztosítást és kórházi ápolást illetően a pénzügyi ellenszolgáltatásban (költőpénz, étkezési és szállásköltségek) nem részesülő önkéntesek családjuk által eltartott személyként biztosítottak (családi biztosítás), nyugdíjbiztosításukat pedig teljes mértékben a fogadó szervezet fizeti. Az FSJ/FÖJ önkéntesek többsége azonban kap pénzügyi juttatást, és ez esetben a biztosítási díjak e juttatások összegét csökkentik.[448]. Ahogyan azt az EVS-ről szóló esettanulmányban említettük, az önkénteseket a Végrehajtó Ügynökség külön biztosítja. Ezenfelül Németország különleges megállapodást kötött az Európai Bizottsággal, amelynek értelmében a Végrehajtó Ügynökség a német EVS önkéntesek részére az ápolási biztosítás díját is kifizeti, hogy ne szakadjon meg jogviszonyuk a biztosítási programban[449].

Támogatási intézkedésként a köztisztviselők legfeljebb 24 hónapos fizetés nélküli szabadságot vehetnek ki egy FSJ vagy FÖJ program elvégzéséhez, hogy

---

445 Bundesagentur für Arbeit: Erhöhung des Kindergeldes ab Januar 2010. Nürnberg, 2010. http://www.arbeitsagentur.de/nn_26532/zentraler-Content/A09-Kindergeld/A091-steuerrechtliche-Leistungen/ Allgemein/Wichtige-Aenderungen-KG-2010.html [Letöltés dátuma: 2010. 02. 10.].

446 *Einkommensteuergesetz*, 2002, § 32; *Bundeskindergeldgesetz*, 2002, § 2.

447 Lásd a következőket: *Gesetzliche Krankenversicherung*, Sozialgesetzbuch Fünftes Buch, 2002, § 7. Gesetzliche *Rentenversicherung*, Sozialgesetzbuch Sechstes Buch, 2002, § 5; *Soziale Pflegeversicherung*, Sozialgesetzbuch Elftes Buch, 2001, § 25. Az ápolási biztosítás az ápoló vagy az idősotthonban való elhelyezés költségeit fedezi, ha idős korban vagy egészségügyi problémák miatt ez szükségessé válik.

448 Képzésért és a Freiwilliges Soziales Jahr (FSJ) programért felelős tisztviselő – *ijgd* (Nord), Hildesheim, 2010. 02. 03.

449 Programkoordinátor (EVS) – *JUGEND für Europa*, Bonn, 2010. 02. 04.

a teljes munkaidőben végzett önkéntesség során munkaviszonyuk folyamatos legyen[450]. A jogszabály által kínált lehetőség igénybevétele azonban nehézséget jelenthet a korábban teljes munkaidőben dolgozó fiatalok számára. Az önkéntesség befolyásolja biztosítotti státuszukat és akár az is előfordulhat, hogy a szolgálat idején maguknak kell fizetniük biztosításuk díját. Ennélfogva az EVS esetében egy a Bizottsággal kötött további megállapodás gondoskodik arról, hogy e résztvevők számára a Végrehajtó Ügynökség kiegészítő biztosítást nyújtson[451].

Ahogyan említettük, a teljes munkaidőben dolgozó önkéntesek minden más szempontból alkalmazottnak minősülnek és velük megegyező jogok illetik meg őket. Az önkénteskre ugyanazok az **egészségügyi és biztonsági előírások** vonatkoznak, mint a fizetett alkalmazottakra, és veszteség vagy kár esetén az önkéntesek ugyanúgy **felelősek**, mint a küldő szervezet alkalmazottai. A teljes munkaidőben dolgozó önkénteseket az alkalmazotti jogviszonyban állókkal azonos mennyiségű **szabadnap**[452] – legalább 24 munkanap – illeti meg[453]. Ha komoly nézeteltérés támad az önkéntes és a küldő vagy a fogadó szervezet között, Németországban ezt egy különleges, munkaügyekkel foglalkozó bíróság előtt (*Arbeitsgericht*)[454] rendezhetik, csakúgy, mint minden munkával kapcsolatos vitát.

Ezzel együtt a teljes munkaidőben dolgozó önkéntesek a diákokhoz hasonló **kedvezményekben** részesülnek. 50%-kal kevesebbet fizetnek a városi[455] és a vonatközlekedésért[456]; kedvezményekre jogosultak a múzeumokban, a moziban és más helyeken. Ez nem csupán a nemzeti programok résztvevőire, hanem az EVS önkéntesekre is vonatkozik. A kedvezményre való jogosultság igazolásához az önkéntesek szolgálatuk idejére azonosító igazolványt kapnak[457].

A német jog csak három nemzeti önkéntes programot foglal magában (FSJ, FÖJ és az FSJ-ként elismert »kulturweit«), így azok elterjedése arra ösztönözte a német kormányt, hogy fontolóra vegye egy olyan új átfogó törvény kidolgozását, amely valamennyi önkéntes tevékenységben részt vevő önkéntes jogállását meghatározná. Mivel ez az EVS-re (valamint a »weltwärts«

450 *Verordnung über Sonderurlaub für Bundesbeamte und Richter im Bundesdienst*, 2002, § 3.
451 Programkoordinátor (EVS) – *JUGEND für Europa*, Bonn, 2010. 02. 04.
452 Gesetz zur Förderung von Jugendfreiwilligendiensten, § 13.
453 *Mindesturlaubsgesetz für Arbeitnehmer*, 2002, § 3.
454 *Arbeitsgerichtsgesetz*, 2002, § 2.
455 Verordnung über den Ausgleich gemeinwirtschaftlicher Leistungen im Straßenpersonenverkehr, 1977, § 1, 45.
456 *Verordnung über den Ausgleich gemeinwirtschaftlicher Leistungen im Eisenbahnverkehr*, 1977, § 1, 6a.
457 Képzésért és a Freiwilliges Soziales Jahr (FSJ) programért felelős tisztviselő – *ijgd* (Nord), Hildesheim, 2010. 02. 03.

programra) is kiterjedne, a törvénynek mindenképpen összhangban kell állnia az uniós joggal[458].

A határokon átnyúló tevékenységet végző önkéntesek száma és választásai

Kutatások szerint a német fiatalok mintegy 37%-a vesz részt önkéntes tevékenységekben[459]. Ugyanakkor nem minden ilyen tevékenység tekinthető egy harmadik fél előnyére folytatott önkéntességnek, mivel egyesek saját sportcsapatukban, iskolájukban vagy templomukban működnek közre. A nemzeti FSJ és FÖJ programokban évente összesen kb. 30 000 ember vesz részt[460]. Többségük Németországban teljesít önkéntes szolgálatot.

A fiatalok körében nagy az érdeklődés a külföldi önkéntes szolgálatok iránt, és az elmúlt években a kínálat is bővült, noha az aránytalanságot nem sikerült teljesen megszüntetni[461]. Már önmagában kihívást jelent, hogy a fent említett sok különböző határokon átnyúló programot működtető küldő szervezetektől a külföldi önkéntesek számára vonatkozó pontos adatokat gyűjtsenek. Ahogyan azt a küldő szervezetek körében végzett 2008. évi felmérés adatait tartalmazó6. táblázat is szemlélteti, a határokon átnyúló tevékenységet végző német fiatalok száma meghaladta az évi 8000-ret. Ez a szám az új, egyre bővülő programok megjelenése nyomán várhatóan növekedni fog.

6. táblázat: Nemzetközi önkéntes szolgálatban részt vevő németek száma 2008-ban

Szabályozott	Külföldi FSJ	Külföldi FÖJ	EVS	»weltwärts«	ADiA	Összesen
	1,355	46	656	1,986	487	4,530
Nem szabályozott	Szakmai táborok	DJiA	MaZ	Egyéb		Összesen
	2,196	25	31	1,428		3,680
Összesen						8,210

Forrás: Arbeitskreis „Lernen und Helfen in Übersee" e.V.: *Fachkräfte in der personellen Entwicklungszusammenarbeit. Freiwillige in internationalen Freiwilligendiensten. Statistische Übersicht zu Personalvermittlungen 2008*. Bonn, 2009, 8–9. o. http://www.oneworld-jobs.org/fileadmin/users/Publikationen_AKLHUE/2009/Statistik-UEbersicht-2008_web.pdf [Letöltés dátuma: 2010. 02. 12.].

458 Programkoordinátor (EVS) – *JUGEND für Europa*, Bonn, 2010. 02. 04.
459 Regionális igazgató, *ijgd* (Nord), Hildesheim, 2010. 02. 03.
460 Programkoordinátor (EVS) – *JUGEND für Europa*, Bonn, 2010. 02. 04.
461 Uo.

7. táblázat: Az FSJ és FÖJ programokban részt vevő német és külföldi fiatalok száma 2008-ban

Program	A csere iránya	Összesen	Megjegyzések
FSJ	kiutazó (külföldi FSJ)	1,637	1218 lelkiismereti okokból tiltakozó, 419 egyéb önkéntes
	beutazó	403	2 jelentős szervezet nem gyűjt ilyen adatokat
FÖJ	kiutazó (külföldi FÖJ)	44	12 lelkiismereti okokból tiltakozó, 32 egyéb önkéntes
	beutazó	23	A 16 *szövetségi tartomány* közül 3 nem szerepel. 8 férfi, 15 női résztvevő; 5 gyakorlati hely Alsó-Szászországban: 2 férfi és 3 női résztvevő.

Forrás: Ifjúsági Önkéntes Szolgálatok Koordináló Irodája (*Koordinierungsstelle Jugendfreiwilligendienste*), Szociális Munkaügyi és Szociálpedagógiai Intézet.

Ugyanakkor lehetetlen megmondani, hány résztvevő utazik egy másik uniós országba, mivel nem minden vizsgált program korlátozódik Európára. Nem szabad elfelejteni továbbá, hogy a résztvevők bizonyos hányada minden nemzeti programban *lelkiismereti okokból tiltakozó személy*, akikről elvétve számolnak be külön. Mindazonáltal az FSJ-re és az FÖJ-re vonatkozó, az Ifjúsági Önkéntes Szolgálatok Koordináló Irodája által biztosított és a7. táblázatban összefoglalt részletesebb adatok szerint a külföldi FSJ programokban a résztvevők többségét ők teszik ki.

Az egyes önkéntes szolgálatok népszerűségét illetően a 6. táblázatból nyilvánvaló, hogy 2008-ban több német fiatal választott rövid távú nemzetközi szakmai táborban végzett szolgálatot, mint hosszú távú önkéntes tevékenységet. Az új, 2009-ben 3525 önkéntest foglalkoztató »weltwärts« fejlesztési célú program feltehetőleg máris túllépte a szakmai táborok látogatottságát. Megjegyzendő, hogy a szakmai táborokban való részvétel az előző fejezetben ismertetett jogi értelemben nem minősül önkéntes tevékenységnek.

17. ábra: Beutazó németországi EVS önkéntesek száma származási országonként az EU-ban (2009)

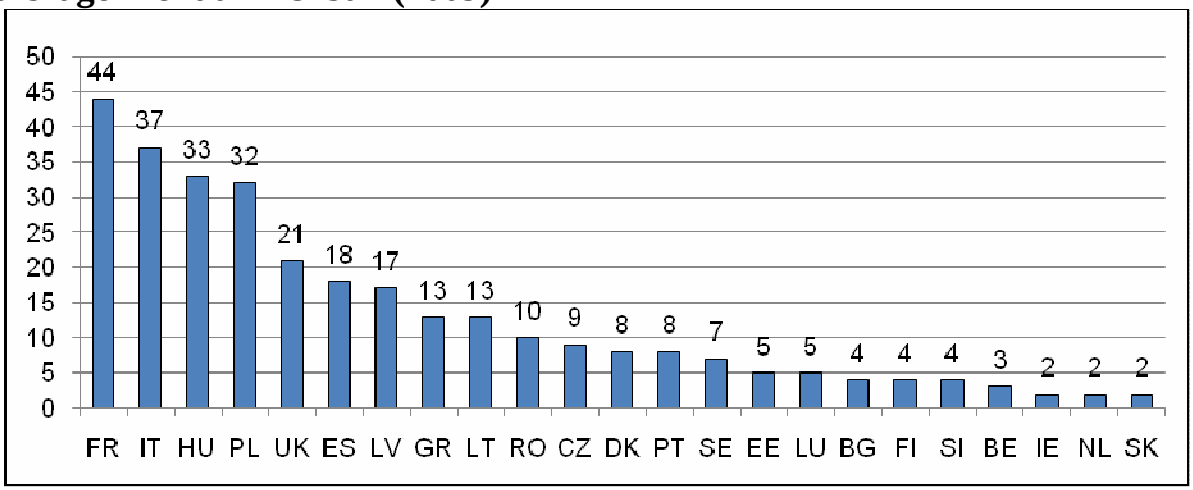

Forrás: Európai Bizottság.

Németország sok külföldi EVS önkéntest fogad hagyományos partnereitől – **Franciaországból** és **Lengyelországból**. Viszonylag nagyszámú önkéntest küld még a tagállamok közül **Olaszország** és **Magyarország**. A beutazó EVS önkéntesek tagállamonként lebontott száma a fenti ábrán látható (17). Az uniós országok közül a határokon átnyúló tevékenységet végző német önkéntesek leginkább az **Egyesült Királyságot** választják úti célként, mivel fejleszteni szeretnék idegennyelvi készségeiket. Ebből következően **Franciaország**, **Spanyolország** és **Olaszország** népszerűsége sem meglepő, mivel nemzeti nyelvüket oktatják a német iskolákban, és az ottani éghajlatot is kedvezően ítélik meg.[462]. A szomszédos **Lengyelország** azonban nem csak sok EVS önkéntest küld Németországba, de az EU-ban a német EVS önkéntesek második legnagyobb csoportját fogadja, ahogyan az az alábbi ábrán is látható (18).

18. ábra: Kiutazó német EVS önkéntesek száma célországonként az EU-ban (2009)

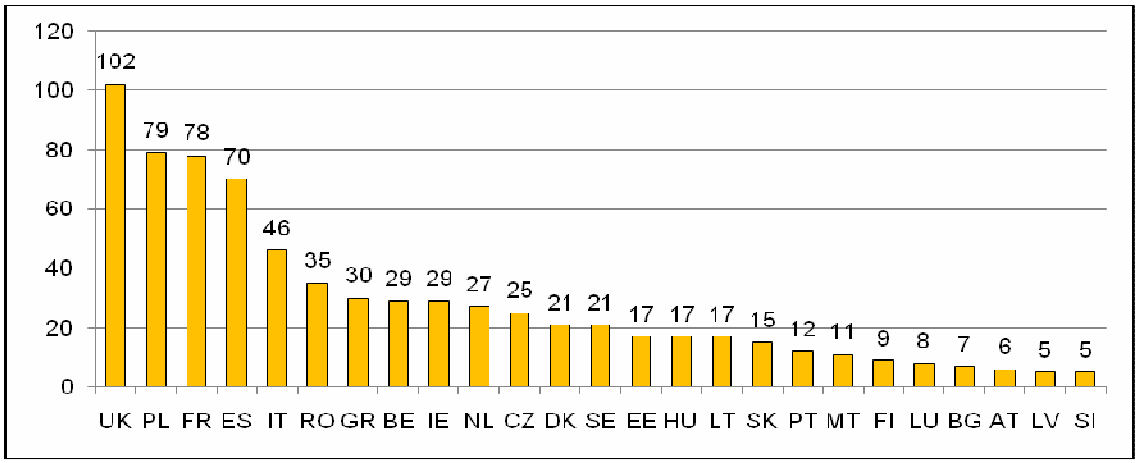

Forrás: Európai Bizottság.

462 Programkoordinátor (EVS) – JUGEND für Europa, Bonn, 2010. 02. 04.

Az önkéntesek jövője szempontjából hasznos nyelven kívül szerepet játszhat még **egy adott ország iránti érdeklődés** is: egy új tagállam például érdekesebbnek tűnhet. A döntést itt **a részvétel és az átállás megkönnyítésének elősegítése iránti igény** is ösztönözheti. Sok önkéntest a **társadalmi felelősségvállalás érzése** vezérel, amelyet azonban csakhamar túlzóan idealisztikusnak minősítenek, mivel segítségüket nem úgy értékelik, ahogyan azt ők szerették volna, vagy az túlságosan megfoghatatlan és a várttól teljesen eltérő: előfordulhat, hogy a „rászorulóknak" segíteni kívánó önkéntes végül egy gazdag szülők gyermekeit ellátó óvodában találja magát[463]. Végül vannak olyanok is, akik konkrét projekteket keresnek, mert azok tartalma meghatározóbb számukra, mint a célország[464].

A határokon átnyúló tevékenységet végző önkéntesek társadalmi-gazdasági profilja

A tipikus német önkéntessel kapcsolatban valamennyi forrás egyhangúlag nyilatkozik: középiskolai tanulmányait befejező, *Abitur* végzettséggel (lásd alább) rendelkező és egyetemi tanulmányokra készülő nő[465]. Noha reprezentatív statisztikai elemzést igen nehéz találni, a hírek szerint 2001 és 2004 között az FSJ és FÖJ önkéntesek 80%-a **női résztvevő** volt (a lelkiismereti okokból tiltakozó fiatal férfiakat nem számítva)[466]. A fiatal férfiak sorkatonai vagy polgári szolgálatot teljesítenek, és ezért nem szívesen fordítanak még egy évet teljesen önkéntes szolgálatra. Az elmúlt években azonban az ő körükben is egyre nő az érdeklődés, legalábbis a belföldi önkéntesség iránt. Ez talán a német oktatási és munkaerő-piaci helyzetnek tudható be[467].

A német középfokú oktatási rendszerben három fő iskolatípust különböztethetünk meg: *Hauptschule* (10 iskolaév), *Realschule* (10 év) és *Gymnasium* (12–13 év). Utóbbi elvégzésekor a diákok *Abiturt* – vagyis érettségi bizonyítványt szereznek, amellyel felsőoktatási tanulmányokat kezdhetnek. Ezzel szemben a *Hauptschule* által adott képesítéssel csak szakmunkás tanulmányok folytathatók, a választható szakmák köre pedig egyre szűkebb, ami vitákat szül arra vonatkozóan, nem kellene-e hátrányos helyzetűnek minősíteni

463 Képzésért és a Freiwilliges Soziales Jahr (FSJ) programért felelős tisztviselő – ijgd (Nord), Hildesheim, 2010. 02. 03.

464 Uo.

465 Képzésért és a Freiwilliges Soziales Jahr (FSJ) programért felelős tisztviselő – *ijgd* (Nord), Hildesheim, 2010. 02. 03.; Programkoordinátor (EVS) – *JUGEND für Europa*, Bonn, 2010. 02. 04.

466 Bundesministerium für Familie, Senioren, Frauen und Jugend: *Ergebnisse der Evaluation des FSJ und FÖJ: Abschlussbericht des Instituts für Sozialforschung und Gesellschaftspolitik e. V.* 2005, 131. o. http://www.bmfsfj.de/RedaktionBMFSFJ/Pressestelle/Pdf-Anlagen/evaluierungsbericht-freiwilligendienste, property=pdf,bereich=bmfsfj,sprache=de,rwb=true.pdf [Letöltés dátuma: 2010. 02. 05.].

467 Képzésért és a Freiwilliges Soziales Jahr (FSJ) programért felelős tisztviselő – *ijgd* (Nord), Hildesheim, 2010. 02. 03.

az ilyen iskolát végzett tanulókat[468]. 2008-ban az EVS német résztvevőinek 90%-a rendelkezett ***érettségivel***. A külföldi FÖJ, a »weltwärts« és az „egyéb" önkéntes programokban ez az arány 83% volt.[469]. Tekintettel az idegennyelvtudás szükségességére és a külföldi tartózkodás során keletkező költségekre, a **határokon átnyúló önkéntes tevékenység elsősorban a felső társadalmi rétegek kiváltsága**, nem csak az iskolázottság, hanem a jövedelem szempontjából is.

Ami az önkéntesek **átlagéletkorát** illeti, 2008-ban a szabályozott szolgálatok esetében ez 20 év, a nem szabályozott tevékenységek esetében pedig 21,7 év volt. A beutazó külföldi önkéntesek átlagéletkora 23,5 év volt[470]. Ez alátámasztja azt az állítást, hogy a német résztvevők többsége a középiskola után (ahogyan azt az FSJ/FÖJ-ről szóló nemzeti törvény előírja) és az egyetem megkezdése előtt teljesít önkéntes szolgálatot. Erre irányuló döntésüket az is indokolhatja, hogy nem sikerült közvetlenül az érettségi után bejutniuk a felsőoktatásba[471], mivel a kínált helyeknél többre van kereslet.

A munkaerő-piaci helyzet sem kedvez a fiataloknak – a fiatal német generációt néha a *Generation Praktikum* megnevezéssel illetik, mivel tanulmányaikat követően alulfizetett (vagy rendkívül alulfizetett) gyakornoki állásokba kényszerülnek, hogy növeljék esélyeiket egy későbbi fizetett pozíció elnyerésére[472]. A kiutazó külföldi önkéntesek gyakran arról számolnak be, hogy **a teljes munkaidős önkéntesség nem csupán társadalmi szempontból elfogadható, hanem sokszor szinte szükségük is van egy külföldön töltött évre** tanulmányaikat megelőzően, mert megítélésük szerint ez is javítja a foglalkoztathatóságukat[473]. Ezzel vissza is kanyarodtunk a szabad akaratból végzett önkéntesség kérdésére, mivel előfordulhat, hogy az önkéntes munka a munkanélküliség egyetlen alternatívája.

Noha a külföldi német önkéntesek többsége felső társadalmi osztályból származó, tanult fiatal, mind az EVS, mind pedig a német nemzeti programok célul tűzték ki a **hátrányos helyzetű fiatalok bevonását** (*Jugendliche mit besoderem Förderbedarf*). A megítélés szerint e téren az EVS a legsikeresebb, mivel a külföldi FSJ/FÖJ nemzeti programoknál jobb finanszírozással rendelkezik, és többletráfordításokat irányoz elő a hátrányos helyzetű fiatalok

468 Regionális igazgató, *ijgd* (Nord), Hildesheim, 2010. 02. 03.
469 Fachkräfte in der personellen Entwicklungszusammenarbeit, 10. o.
470 Uo.
471 Képzésért és a Freiwilliges Soziales Jahr (FSJ) programért felelős tisztviselő – *ijgd* (Nord), Hildesheim, 2010. 02. 03.
472 Lisa Hemmerich: Die Bleichgesichter sind zurück. SpiegelONLINE, 2009. 10. 09. http://www.spiegel.de/unispiegel/jobundberuf/0,1518,654172,00.html [Letöltés dátuma: 2010. 02. 16.].
473 Képzésért és a Freiwilliges Soziales Jahr (FSJ) programért felelős tisztviselő – *ijgd* (Nord), Hildesheim, 2010. 02. 03.

számára, míg a külföldi FSJ/FÖJ programokban a kiadások jelentős részét maguknak az önkénteseknek kell fizetniük. Továbbá, mivel az FSJ/FÖJ fogadó szervezetei a gyakorlat költségeinek 80–90%-át fedezik, egy súlyosan hátrányos helyzetű személy fogadását valószínűleg olyan „jótékony cselekedetnek" tartják, amelyet nem engedhetnek meg maguknak[474]. A hátrányos helyzetű fiataloknak a német EVS résztvevők körében való részesedésére vonatkozó adatok az alábbi táblázatban láthatók (8).

8. táblázat: Hátrányos helyzetű fiatalok aránya az EVS német résztvevői között, 2000–2006

EVS résztvevők a programországokban	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2000-2006
	3%	3%	7%	13%	12%	13%	16%	10%

Forrás: Karin Schulz és Hans-Georg Wicke: „Einbeziehung von Jugendlichen mit besonderem Förderbedarf - Zusammenfassung der Integrationsstrategie von JUGEND für Europa. Bonn, JUGEND für Europa, 2008. április, 7. o. http://www.jugendfuereuropa.de/downloads/4-20-1355/Integrationsstrategie%20JFE.pdf [Letöltés dátuma: 2010. 01. 10.].

Az interjúalanyok azonban egyetértettek abban, hogy e célcsoportot igen nehéz elérni, és nehezen motiválhatók az önkéntes cserékben való résztvételre. *Először is*, az önkéntes tevékenységeknek/projekteknek vonzónak, a kapcsolódó információknak pedig könnyen elérhetőnek kellene lenniük. *Másodszor*, a hátrányos helyzetű fiatalok több figyelmet igényelnek, és folyamatos támogatásra van szükségük. A kiegészítő támogatás még az EVS-ben sem használható fel olyan személyzet vagy szervezeti struktúra finanszírozására, akik vagy amelyek biztosítani tudják a szükséges kiegészítő pedagógiai támogatást vagy speciális anyagokat az önkéntes szolgálat előkészítése vagy teljesítése során[475]. *Harmadszor*, egyes adminisztratív akadályok is korlátozhatják a fiatalokat, ha nincs munkájuk és nem vesznek részt az oktatásban, ennélfogva pedig munkanélküliek (és emiatt hátrányos helyzetűnek minősülnek). Ebben az esetben a nemzeti szabályozás legfeljebb 3 hónapos külföldi távollétet engedélyez, ellenkező esetben megvonják a munkanélküli segélyt, ami akár az érintettek Németországban élő családjának helyzetét is megnehezítheti[476].

Minden nehézség ellenére Németországban születnek a hátrányos helyzetű fiatalokat célzó kezdeményezések. 2007 és 2010 között hajtják végre a *Freiwilligendienste machen kompetent* („Az önkéntes szolgálat kompetenssé tesz) nevű, a Családügyi, Idősügyi, Nőügyi és Ifjúsági Szövetségi Minisztérium

474 Regionális igazgató, *ijgd* (Nord), Hildesheim, 2010. 02. 03.

475 PR-ért felelős tisztviselő – *JUGEND für Europa*, Bonn, 2010. 02. 05. Regionális igazgató – *ijgd* (Nord), Hildesheim, 2010. 02. 03.

476 Programkoordinátor (EVS) – *JUGEND für Europa*, Bonn, 2010. 02. 04.

és az Európai Szociális Alap által finanszírozott programot. Az FSJ és az FÖJ keretében megvalósuló önkéntes projektek révén ez a program a hátrányos helyzetű fiatalok tanulási képességeinek, foglalkoztathatóságának, gondolkodási és kommunikációs készségeinek, integrációs képességének, szerepvállalásának és közreműködésének javítását célozza (hozzávetőleg 400-an vesznek részt benne)[477]. Az EVS keretein belül a német nemzeti iroda *JiVE. Jugendarbeit international – Vielfalt erleben* („Nemzetközi ifjúsági munka – a sokféleség megtapasztalása) címmel a nemzetközi ifjúsági munkáért felelős nemzeti szervvel együttműködésben (IJAB – *Fachstelle für Internationale Jugendarbeit der Bundesrepublik Deutschland e.V*) kísérleti programot bonyolít, amelynek egyik szegmense azt célozza, hogy kompetenciáik erősítése révén több migráns hátterű személyt vonjon be az EVS-be[478].

Motiváció

Már látható, hogy a fiatal németek önkéntes szolgálatban való részvételének hátterében összetett indokok állnak. Nyilvánvaló, hogy a határokon átnyúló önkéntesség lehetőséget teremt egy **izgalmas élményhez, és javítja az egyén készségeit és képességeit**. Emellett nehéz az oktatási és munkaerő-piaci helyzet, és az önkéntes szolgálat **ideiglenes megoldást**[479] jelenthet. Továbbá, a nem turista jellegű külföldi tartózkodás és az idegennyelvtudás javítása a megítélés szerint olyan mértékben növeli az érintettek foglalkoztathatóságát, hogy a fiatalok akár kötelességnek is érezhetik a részvételt.

Ahogyan a német nemzeti iroda egy tisztviselője fogalmazott, az önkéntes szolgálatok társadalmi-politikai funkciót töltenek be. Mint ilyenek, a német ifjúságpolitika részét képezik, mégis fennáll az a veszély, hogy nevelő jellegük rovására a népszerűtlen területeken, például a gondozásban előtérbe kerül az olcsó munkaerő alkalmazása[480]. E veszély jelenlétét látszólag néhány önkéntes kiábrándító tapasztalatai is megerősítik: egy németországi projektben részt vevő volt litván EVS önkéntes például arról számolt be, hogy kemény munkában, minden nap reggel 6 órától gondozott fogyatékkal élő személyeket, az önkénteseknek járó mentori vagy pszichológiai támogatás nélkül[481]. Egy másik lehetőség, hogy az ifjúsági önkéntes szolgálat a fiatalok munkanélküliségét kezelő intézkedéssé válhat, mivel a végzett tanulók ennek köszönhetően nem

---

477 Freiwilligendienste machen kompetent: Das Programm, Ziele. Berlin, Bundesministerium für Familie, Senioren, Frauen und Jugend, 2010. http://www.fwd-kompetent.de/index.php?id=110, http://www.fwd-kompetent.de/index.php?id=113 [Letöltés dátuma: 2010. 02. 11.].

478 *JiVE. Nemzetközi Önkéntes Munka – A sokféleség megtapasztalása*. „Európai Önkéntes Szolgálat. Bonn, 2009. http://www.jive-international.de/en/sub-projects/european-voluntary-service/ [Letöltés dátuma: 2010. 02. 11.].

479 Képzésért és a Freiwilliges Soziales Jahr (FSJ) programért felelős tisztviselő – *ijgd* (Nord), Hildesheim, 2010. 02. 03.

480 Programkoordinátor (EVS) – *JUGEND für Europa*, Bonn, 2010. 02. 04.

481 Interjú egy korábbi litván németországi EVS önkéntessel, Vilnius, 2010. 02. 04.

gyarapítják a munkanélküli statisztikákat[482]. Tovább erősíti ezeket a félelmeket, hogy alkalmanként felröppen az ötlet, hogy az **egyéves, teljes munkaidőben végzett önkéntes szolgálatot kötelezővé tegyék a középiskolát befejezők számára** : egy ilyen politikai fellépés teljesen megváltoztatná a fiatalok motivációját, és ezért számos nem kormányzati szerv ellenzi azt[483].

Egy tíz évvel ezelőtt 270 német EVS önkéntes körében végzett átfogó felmérés (az akkori német EVS önkéntesek 48%-a) megállapította, hogy a leggyakoribb motiváció egy **másik kultúra/társadalom megismerésének** vágya volt (18. ábra). A **magabiztosság erősítésének és az élettapasztalatok gyűjtésének** igénye szerepelt a második helyen, míg a (belföldi) önkéntesség hagyományos indoka, a „**mások segítése** a harmadik helyre került. Figyelembe véve, hogy az önkéntes szolgálatra rendszerint Németországban, a középiskola és a felsőoktatás között kerül sor, egyértelmű indok e két életszakasz „áthidalása". Ezenfelül úgy tűnik, hogy az olyan hajtóerők, mint az idegen nyelvek tanulása, a jövőbeli hivatás kiválasztása és gyakorlati munkatapasztalatok szerzése, szintén az erre az életszakaszra való felkészülést célozzák.

19. ábra: A német EVS önkéntesek részvételének fő indokai 1999-ben (%)

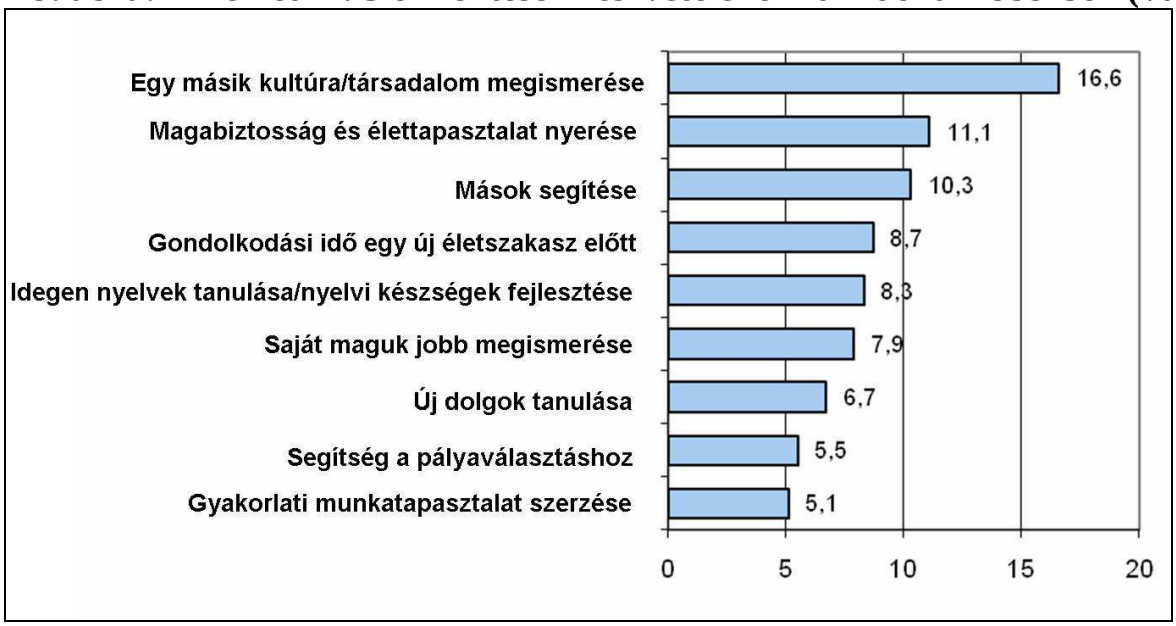

Forrás: Roland Becker et al.: *Lern- und Bildungsprozesse im Europäischen Freiwilligendienst*. Bonn, JUGEND für Europa, 2000, 14. o.
Megjegyzés: Több választ is meg lehetett adni, de csak a legtöbbször megnevezett indok gyakoriságát vették figyelembe. Az eredeti ábrával összehasonlítva csak az 5%-nál magasabb gyakoriságot elérő indokokat tüntettük fel.

A német litvániai EVS önkéntesek esetében is hasonló okok állnak az EVS-ben való részvételre irányuló döntés hátterében: egy másik kultúra és nyelv megismerése (vagy angoltudásuk javítása), hosszabb idő – tartalmas – eltöltése

482 Programkoordinátor (EVS) – *JUGEND für Europa*, Bonn, 2010. 02. 04.
483 Stemmer, 32–33. o.

külföldön, megállni és elgondolkodni a következő lépésekről, valami új kipróbálása, önnálósodás és önmaguk megismerése[484]. Egy FSJ küldő szervezetnél dolgozó interjúalany arról számol be, hogy sokan önállósodni szeretnének, ki szeretnék próbálni magukat, akár kifejezetten a társadalmi munka terén, hogy vajon a jövőben tudnának-e ezzel foglalkozni[485]. Az altruista motivációk a jelek szerint minden esetben együtt járnak az érintettek jövőbeli lehetőségeivel és konkrétan a karrierlehetőségekkel kapcsolatos aggodalmakkal[486].

Az elvárások néha teljesülnek, néha módosulnak, néha pedig csalódáshoz vezetnek. A súlyos csalódás oka lehet az elvárások és a fogadó ország, szervezet vagy projekt realitása közötti komoly eltérés. Egy 2000 és 2002 között 149 EVS önkéntes személyes aktáját vizsgáló német tanulmány szerint ez az eltérés a legfőbb oka annak, hogy az önkéntes szolgálatot annak megjelölt határideje előtt befejezik, noha általában több probléma együttesen vezet odáig, hogy valaki visszalép egy projektből. További gyakran említett ok a kihívások nélküli munka, vagy éppen ellenkezőleg, a túlságosan megterhelő feladatok és a mentorálás hiánya[487].

Előnyök az önkéntesek számára

Az önkéntesek mindennapi életük egyetlen momentumához sem hasonlítható, páratlan tapasztalatokat szereznek. A német EVS önkéntesek blogjait népszerűsítő webhely, a (a német nemzeti iroda által üzemeltetett)[488] www.youthreporter.eu csak úgy tobzódik a fogadó országokban szerzett érzelmekben és benyomásokban. A közreműködő szerzők száma elképesztő – évente 40–50 –, és az érintettek lelkesedéséről tanúskodik, valamint inspirálóan hat másokra, akik még csak fontolgatják vagy tervezik az EVS-ben való részvételt[489].

---

484 Interjúk német litvánai EVS önkéntesekkel: 2010. 01. 29.; 2010. 01. 29; 2010. 02. 04.; 2010. 02. 10.

485 Képzésért és a Freiwilliges Soziales Jahr (FSJ) programért felelős tisztviselő – *ijgd* (Nord), Hildesheim, 2010. 02. 03.

486 Regionális igazgató, *ijgd* (Nord), Hildesheim, 2010. 02. 03.

487 Gerd Mutz és Susanne Korfmacher: *Grenzerfahrungen. Abbrecherinnen und Abbrecher im Europäischen Freiwilligendienst. Eine Studie.* Bonn, JUGEND für Europa, 2003, 4., 18., 24., 25., 27. és 29. o.

488 A német nemzeti iroda további tájékoztatási intézkedései a www.go4europe.de, a nyomtatott brosúrák, a „Fiatalok Lendületben tevékenységek korábbi résztvevőinek hálózata, a EuroPeers, akik német iskolákban és különböző klubokban népszerűsítik ezt a programot és más mobilitási lehetőségeket a német fiatalok körében (lásd a következőt: www.europeers.de), valamint a német Eurodesk hálózattal való együttműködés, amely ifjúsági információs szolgálatokat irányít, beleértve egy az összes ifjúsági mobilitási lehetőséget összefoglaló webhelyet is (www.rausvonzuhaus.de). PR-ért felelős tisztviselő – *JUGEND für Europa*, Bonn, 2010. 02. 05.

489 Interjú a www.youthreporter.eu szerkesztőjével – magán PR-ügynökség (a *JUGEND für Europa* alkalmazásában), Bonn, 2010. 02. 05.

A külföldi önkéntesek által nyert előnyök személyes jellegűek és nehezen mérhetők. Ugyanakkor **nem csupán az életüket meghatározó és esetleg megváltoztató tapasztalatról van szó, ahogyan azt sok önkéntes említi, hanem tanulási lehetőségről is**. A tanulási szempontot Németországban komolyan veszik, és az önkéntes szolgálatokról szóló törvény előírja, hogy az egyéves FSJ/FÖJ önkéntes szolgálatból 25 napot képzésre kell fordítani, beleértve a bevezető, a félidős és a szolgálatot záró szemináriumokat ((5) paragrafus). Az önkéntesek tanulására vonatkozó legátfogóbb adatok a fent említett EVS felmérésből származnak. Legfőbb eredményei alább láthatók (20).

20. ábra: Német EVS önkéntesek tanulási eredményei és az általuk elsajátított kompetenciák 1999-ben (%)

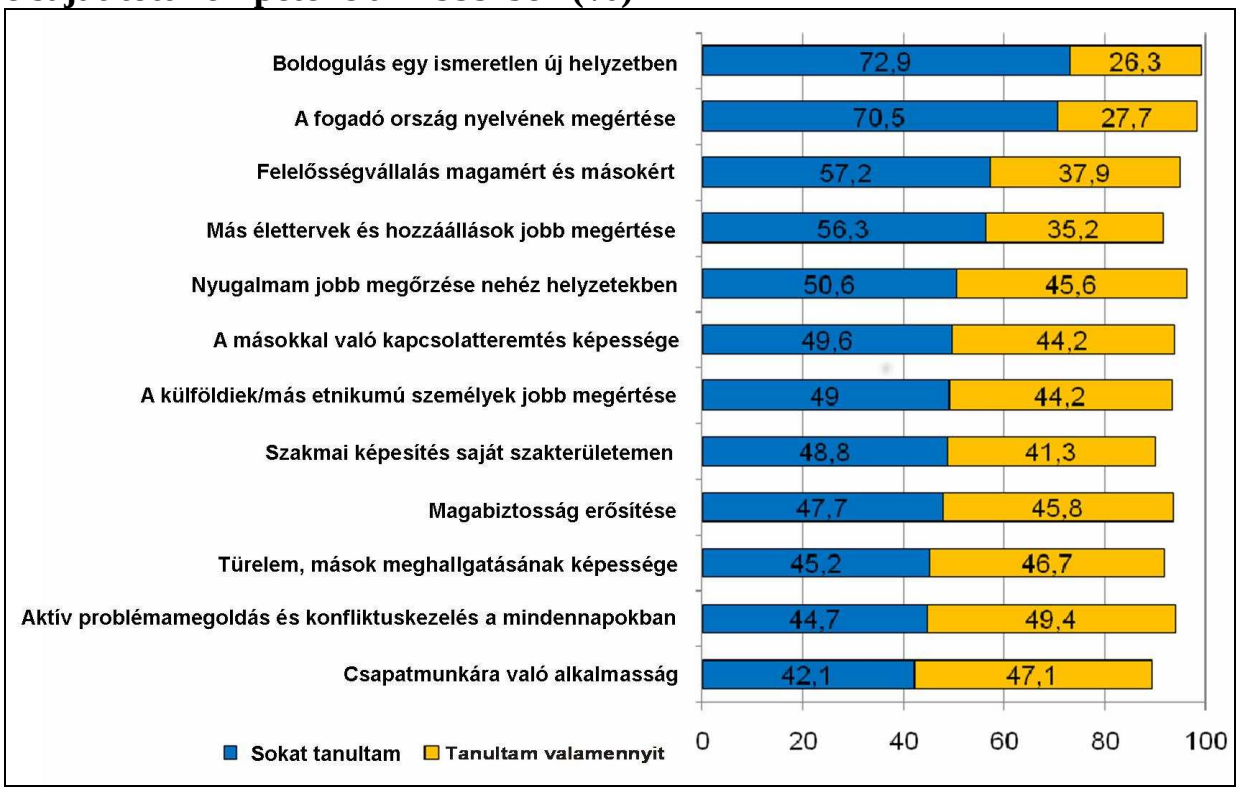

Forrás: Roland Becker et al.: *Lern- und Bildungsprozesse im Europäischen Freiwilligendienst.* Bonn, JUGEND für Europa, 2000, 29. o.
Megjegyzés: Csak az eredeti 24 kategória közül 12-re adott pozitív válaszok százalékos értékét tüntettük fel, kiválasztva azokat, ahol a „sokat tanultam" válasz aránya meghaladta a 40%-ot.

Az eredmények rámutatnak, hogy az érintettek sokat tanulnak, és az elsajátított készségek sokfélék. *A legfontosabb*, hogy fejlődik az önkéntes **személyisége**: ide tartozik a személyes önállóság, az érettség, a szélesebb látókör és a nyitottság. *Másodszor*, javulnak a **társadalmi kompetenciák**: a kommunikációs készségek, a tolerancia, az empátia, valamint az **interkulturális tanulás**. *Harmadszor*, a fiatalok várakozásaival összhangban a külföldi önkéntesség hasznos **szakmai jövőjük** szempontjából, mivel segít tisztázni pályairányultságukat és fejleszteni a munkahelyen alkalmazható kompetenciákat, például az idegennyelvtudást, egy adott szakterületen való

képesítést vagy a csapatmunkára való alkalmasságot. *Negyedszer*, a külföldi önkéntesség ösztönzi a **politikai és társadalmi szerepvállalást**. *Végül*, kifejezetten az EVS, de feltehetően más uniós határokon átnyúló önkéntes szolgálatok esetében is, **Európa megítélése** tartalmat nyer, különösen transznacionális barátságok és a kontinensen való szabad mozgás révén[490].

Sok interjúalany említi azonban, hogy még az önkéntes szolgálat legvégén is lehetetlen megmondani, milyen hatást gyakorol majd a külföldi önkéntesség az egyes önkéntesekre. Az érintettek nem minden esetben vannak tisztában a hosszú távon várható változásokkal. E téma kutatása meglehetősen hiányos, mivel az ilyen nemzetközi csereprogramokban való résztvevők száma ez idáig elenyésző volt. Az egyetlen kapcsolódó, szisztematikus felmérést a nemzetközi ifjúsági találkozások hosszú távú hatásairól A. Thomas, C. Chang és H. Abt német pszichológusok készítették. Tanulmányukat a rövid távú ifjúsági cserék több típusa mellett a multinacionális szakmai táborok résztvevőivel készült mélyinterjúkra alapozták, körülbelül 10 évvel azokat követően. Eredményeik hasonlóak a korábban leírtakhoz: a volt résztvevők előnyökről számolnak be a **személyiségfejlődés** (magabiztosság, önállóság stb.), az **interkulturális tanulás**, a **fogadó országgal kialakított kapcsolat**, az **idegennyelvi készségek**, a **társadalmi kompetenciák**, a **nyitottság**, a **rugalmasság és nyugalom**, az**önismeret**, a **kulturális identitás**, a **követő tevékenységek** (más interkulturális kezdeményezésekben/önkéntes feladatokban való részvétel) és a **szakmai fejlődés**[491] terén.

A készségek elismerése

A szerzett készségek elismerése érdekében a fogadó szervezet valamennyi FSJ/ FÖJ önkéntes részére **tanúsítványt** (*Bescheinigung*) állít ki, amelyben ismertetik feladataikat és értékelik a szolgálatot[492]. A német egyetemekre beiratkozó korábbi önkéntesek a választott tanulmányaikhoz kapcsolódó önkéntes szolgálatot szakmai gyakorlatként ismertethetik el[493].

Ami az EVS cseréket illeti, a Németországban fogadott EVS önkéntesek 80%-a kapja meg a **Youthpass** tanúsítványt (ők dönthetnek arról, kérik-e). A munkaadók a jelek szerint értékelik az EVS során szerzett szociális és

---

490 Roland Becker et al.: *Lern- und Bildungsprozesse im Europäischen Freiwilligendienst*. Bonn, JUGEND für Europa, 2000, III. o.

491 Alexander Thomas, Celine Chang és Heike Abt: Erlebnisse, die verändern – *Langzeitwirkungen der Teilnahme an internationalen Jugendbegegnungen*. Göttingen, Vandenhoeck & Ruprecht GmbH & Co. KG, 2007, 115. o.

492 Képzésért és a Freiwilliges Soziales Jahr (FSJ) programért felelős tisztviselő – *ijgd* (Nord), Hildesheim, 2010. 02. 03.

493 Bundesministerium für Familie, Senioren, Frauen und Jugend: *Für mich und für andere: Freiwilliges Soziales Jahr/ Freiwilliges Ökologisches Jahr*. Berlin, BMSJ, 2008, 40. o. Online elérhető a következő címen: http://www.bmfsfj.de/RedaktionBMFSFJ/Broschuerenstelle/Pdf-Anlagen/Fuer-mich-und-fuer-andere-FSJ-FOEJ-GFD,property=pdf,bereich=bmfsfj,sprache=de,rwb=true.pdf

kommunikációs készségeket[494]. Az átfogó kép azt sugallja, hogy a külföldi önkéntességet a munkaadók hasznosnak tartják, de inkább csak az egyéb képesítések „kiegészítéseként", nem pedig önmagában. Éppen ezért az interjúalanyok úgy vélték, hogy politikai szinten és a magánvállalatoknak is fokozottabban hangsúlyozniuk kellene annak értékét, utóbbiaknak pedig el kellene fogadniuk, hogy az önkéntesség éppen olyan hasznos, mint egy külföldi nyelvtanfolyam[495].

A társadalomra gyakorolt hatás

A külföldi önkéntességben érdekelt többi félre gyakorolt hatásokkal kapcsolatos kutatások szintén szórványosak. Ugyanakkor a másik oldalon is folyik tanulás, különösen a *fogadó szervezeteknél*. Egy külföldi önkéntes fogadása kihívást jelenthet és alkalmazkodási intézkedéseket tehet szükségessé, de a végén a fogadók is nyernek egy más országból és kultúrából érkező személlyel való találkozásból, hiszen **jelentős mennyiségű, új tapasztalatokkal szolgáló személyközi interakcióra és interkulturális tanulásra** kerül sor. Mindeközben a *küldő szervezet* is bővítheti lehetőségeit, köszönhetően külföldi önkéntesüknek, aki népszerűsíti a szervezet értékeit. Az önkéntes cserékben való részvétel nyomán a szervezetek megszilárdíthatják határokon átnyúló partnerségeiket[496].

A *fogadó társadalomra* gyakorolt hatások annak méretétől és helyétől függnek: minél nagyobb egy város, annál vonzóbb az önkéntes számára, de a nagyvárosokban az önkéntesek és a helyi közösség közötti kapcsolat kevésbé személyes, és kevésbé valószínű, hogy szélesebb körű hatást gyakorolnak a társadalomra. Minél kisebb helyről van szó, annál nehezebb az önkéntes feladata, de annál nagyobb a kultúrák közötti találkozás „hatósugara". A kisvárosokban tevékenykedő fiatal külföldieket akár hivatalosan is köszönthetik a városházán, Berlinben viszont erre senki sem lenne kíváncsi[497].

Ezt a hatást azonban más tényezők is befolyásolják: egy korábbi EVS önkéntes arról számol be, hogy fogadó szervezetén kívül elenyésző kapcsolata volt a külvilággal, mivel egy távoli gondozóintézményben helyezték el[498]. Nyilvánvaló, hogy a nyelvi korlátok leküzdésére fordított kellő erőfeszítés hiányában aligha jöhet létre a kultúrák egymással való megosztása, és nem igazán szövődhetnek barátságok. Ezenkívül pedig az EVS önkéntesekkel készült interjúk alapján megállapítható, hogy a legszorosabb kapcsolatok az önkéntestársakkal, és nem a helyiekkel alakulnak ki.

494 Interjú a Youthpassért felelős projektkoordinátorral – *SALTO-YOUTH Training and Cooperation Forrásközpont*, Bonn, 2010. 02. 04.

495 A www.youthreporter.eu szerkesztője – magán PR-ügynökség, Bonn, 2010. 02. 05.

496 Programkoordinátor (EVS) – *JUGEND für Europa*, Bonn, 2010. 02. 04.

497 Uo.

498 Korábbi litván németországi EVS önkéntes, Vilnius, 2010. 02. 04.

Végül, a volt önkéntesekből lett munkavállalók gazdagítják a német (vagy nemzetközi) munkaerőt. Kutatások szerint a *német munkaadók* a munkavállalók felvételekor alkalmazott kritériumok közül a szakmai gyakorlatnak, az idegen nyelvek ismeretének és a választott szakterületnek tulajdonítják a legnagyobb jelentőséget. A nemzetközi önkéntes tapasztalat az első két szempontot illetően **pozitív eleme a fiatalok önéletrajzának**, és segíthet számukra jövőbeli szakterületük kiválasztásában is, ha a külföldi önkéntességre még az egyetemi tanulmányokat megelőzően kerül sor[499].

Akadályok

A német interjúalanyok úgy érezték, hogy az Unión belüli külföldi önkéntesség előtt álló legnagyobb akadályt az önkéntesekre és az őket foglalkoztató programokra vonatkozó különböző **nemzeti biztosítási rendszerek** (társadalom-, egészség-, felelősségbiztosítás stb.) közötti eltérések jelentik. Németországban a helyzetet javítaná egy új törvény életbe léptetése, amely egységesen meghatározná a teljes munkaidőben dolgozó önkéntesek jogállását. Ugyanakkor már olyan kérés is megfogalmazódott, hogy uniós szinten is létre kellene hozni az **önkéntesek különleges jogállását**[500]. Az interjúalanyok tisztában voltak vele, hogy az EU a társadalombiztosítás terén nem rendelkezik hatáskörrel, de javasolták, hogy az önkéntesek jogállását a tartózkodással kapcsolatos jogszabályok szempontjából közelítsék meg, és dolgozzanak ki egy az önkéntesek tartózkodási jogáról szóló irányelvet.

Az uniós szintű önkéntes státusz felszámolná az olyan akadályokat, mint hogy az önkénteseknek más európai országokban, például Spanyolországban vagy Dániában **munkavállalóként vagy gyakornokként kell regisztrálniuk magukat**[501]. Bizonyos esetekben ez azt jelentette, hogy szembesülniük kellett a vonatkozó foglalkoztatási, például a minimálbérről szóló jogszabályok következményeivel (amelyeknek költőpénzük nyilvánvalóan még akkor sem felel meg, ha hozzászámítjuk természetbeni juttatásaik, tehát az ingyenes ellátás és szállás pénzben kifejezett értékét). Még Németországon belül is adódtak problémák, amikor az adóhatóságok jövedelemadóval kívánták sújtani az EVS önkéntesek bevételeit, noha ezek a német nemzeti iroda közbenjárása nyomán megoldódtak[502].

---

499 Monika Salzbrunn: „Contemporary German Youth: Torn between Political Trust and Social Cleavages' in Anna Stellinger with Raphaël Wintrebert (szerk.): *Young People Facing the Future: An International Survey*. Párizs, Fondation pour l"innovation politique, 2008, 134. o. (131–141. o.). Online elérhető a következő címen: http://www.fondapol.org/fileadmin/uploads/pdf/documents/Etude_Les_Jeunesses_face_a_leur_avenir_ENG.pdf

500 Regionális igazgató – *ijgd* (Nord), Hildesheim, 2010. 02. 03.; Programkoordinátor (EVS) – *JUGEND für Europa*, Bonn, 2010. 02. 04.

501 Képzésért és a Freiwilliges Soziales Jahr (FSJ) programért felelős tisztviselő – *ijgd* (Nord), Hildesheim, 2010. 02. 03.

502 Programkoordinátor (EVS) – *JUGEND für Europa*, Bonn, 2010. 02. 04.

Következtetések

Németország kedvező hely az önkéntes tevékenység számára: bevett saját hagyományokkal rendelkezik, egyre többféle határokon átnyúló lehetőséget kínál és a résztvevők száma is folyamatosan nő, különösen a külföldi önkéntes programokban. Az önkéntesség, az ilyen tevékenység ösztönzésének módjai és a közjó érdekében való hasznosítása olyan témák, amelyek megjelennek a politikai párbeszédben, és e téren folyamatosan új fejlemények történnek.

Jóllehet az utóbbi években születtek olyan kezdeményezések, amelyek valamennyi generáció körében támogatják az önkéntes tevékenységet, arra továbbra is elsősorban a fiatalok, és különösképpen a középiskolát végzettek elfoglaltságaként tekintenek. A nemzetközi önkéntes szolgálat hagyományosan egyéves, teljes munkaidőben és egy célzott program keretében végzett tevékenység, noha a németországi és külföldi többnemzetiségű szakmai táborok is népszerűek. Az EVS mellett elérhetők nemzeti programok is, amelyek legalább annyira ösztönzik a tanulást és a képzést. Jelenleg ugyanakkor nem az uniós programok, hanem inkább a fejlődő országokban, a tengerentúlon végzett önkéntesség van divatban.

A legismertebb nemzeti programokat – az FSJ-t és az FÖJ-t (valamint ebből következően a »kulturweit« programot is) – egy különleges törvény szabályozza, amely az önkéntes szolgálatot vállalókat érintő valamennyi támogatási intézkedést ismerteti: az önkéntesek a munkavállalókhoz hasonló garanciákat élveznek, és a diákokat megillető kedvezményekben részesülnek. Várhatóan kidolgoznak majd egy az önkéntesek jogállásáról szóló új, átfogó törvényt, amely valamennyi nemzeti programot és az EVS-t is magában foglalja majd, és tisztázni fogja a biztosítással kapcsolatos problémákat.

Megfigyelhetők a hátrányos helyzetű fiatalok bevonását célzó erőfeszítések is, de a német külföldi önkéntesek társadalmi jellemzői még mindig egyoldalúak. Ahogyan egy interjúalany megfogalmazta, az önkéntesség továbbra is „luxus", mivel a bőséges kínálat és annak ellenére, hogy a német fiatalok érdeklődnek a külföldi tartózkodás és az idegen nyelvek gyakorlása iránt, a nemzeti programok többsége igen költséges. Ennek eredményeképpen a német külföldi önkéntesek tanult, meglehetősen jómódú családból származó fiatalok. Továbbá az önkéntes szolgálatot szabad akaratukból végző résztvevők túlnyomó többsége (kb. 80%) nő. A férfiak többnyire csak lelkiismereti okokból tiltakozó személyként vesznek részt, mivel számukra törvény biztosítja a sorkatonaság helyett a társadalmi szolgálat lehetőségét. Ők (*Kriegdiensverweigerer*) állami támogatást kapnak, és ezért nagyobb valószínűséggel választják a külföldi önkéntességet.

Interjúk listája

Sz.	Vezetéknév	Keresztnév	Pozíció	Intézmény	Az interjú típusa	Az interjú dátuma
54.	Becker	Karoline	A www.youthreporter.eu szerkesztője	Magán PR-ügynökség (a *JUGEND für Europa* alkalmazásában), Bonn, Németország	Személyes	05-02-2010
55.	Beckers	Ulrich	Programkoordinátor (EVS)	*JUGEND für Europa* – A „Fiatalok lendületben” program német nemzeti irodája, Bonn, Németország	Személyes	04-02-2010
56.	Bergstein	Rita	*Youthpass* projektkoordinátor	*SALTO-YOUTH Képzési és együttműködési Forrásközpont*, Bonn, Németország	Személyes	04-02-2010
57.	Göddertz	Bernd	Regionális igazgató (Nord)	*ijgd – Internationale Jugendgemeinschaftsdienste* (Nord), Hildesheim, Németország	Személyes	03-02-2010
58.	Peil	Frank	Közkapcsolatokért felelős tisztviselő	*JUGEND für Europa* – A „Fiatalok lendületben” program német nemzeti irodája, Bonn, Németország	Személyes	05-02-2010
59.	Thürnau	Kerstin	Képzésért és a *Freiwilliges Soziales Jahr* programért felelős tisztviselő	*ijgd – Internationale Jugendgemeinschaftsdienste* (Nord), Hildesheim, Németország	Személyes	03-02-2010
60.	Urbonavičiūtė	Vaida	Korábbi litván EVS önkéntes Németországban	-	Személyes, Vilniusban	04-02-2010
61.	Bömer	Julia	Német EVS önkéntes Litvániában	-	*Skype*	29-01-2010
62.	Pischel	Sabrina	Német EVS önkéntes Litvániában	-	E-mail	29-01-2010
63.	Salmann	Andrea	Német EVS önkéntes Litvániában	-	E-mail	04-02-2010
64.	Vossenberg	Katja	Német EVS önkéntes Litvániában	-	E-mail	10-02-2010

Kiadványok listája

1. Arbeitskreis „Lernen und Helfen in Übersee” e.V.: *Fachkräfte in der personellen Entwicklungszusammenarbeit. Freiwillige in internationalen Freiwilligendiensten. Statistische Übersicht zu Personalvermittlungen 2008*. Bonn, 2009. <http://www.oneworld- jobs.org/fileadmin/users/ Publikationen_AKLHUE/2009/Statistik-UEbersicht-2008_web.pdf> [Letöltés dátuma: 2010. 02. 12.]. [„Tanulás és segítés a tengerentúlon" munkacsoport: *Az egyéni fejlesztési munkában részt vevő személyzet. Nemzetközi önkéntes szolgálatok önkéntesei. A 2008. évi felvételi adatok statisztikai áttekintése*]
2. Arbeistkreis „Lernen und Helfen in Übersee” e.V.: *Internationale Freiwilligendienste*. Bonn, 2009. http://www.entwicklungsdienst.de/fileadmin/users/Publikationen_AKLHUE /2009/AK-LHUE_IFD_web.pdf [Letöltés dátuma: 2010. 02. 09.]. [„Tanulás és segítés a tengerentúlon" munkacsoport: *Nemzetközi önkéntes szolgálatok*]
3. Becker, Roland et al.: *Lern- und Bildungsprozesse im Europäischen Freiwilligendienst*. Bonn, JUGEND für Europa, 2000. Online elérhető a következő címen: http://www.jugendfuereuropa.de/downloads/4-20-965/special1.pdf. [*Tanulás és képzés az EVS-ben*]
4. Bundesministerium für Familie, Senioren, Frauen und Jugend: *Ergebnisse der Evaluation des FSJ und FÖJ: Abschlussbericht des Instituts für Sozialforschung und Gesellschaftspolitik e. V.* 2005. http://www.bmfsfj.de/RedaktionBMFSFJ/Pressestelle/Pdf-Anlagen/evaluierungsbericht-freiwilligendienste,property=pdf,bereich=bmfsfj,sprache=de,rwb=true.pdf [Letöltés dátuma: 2010. 02. 05.]. [Családügyi, Idősügyi, Nőügyi és Ifjúsági Szövetségi Minisztérium: *Az FSJ és az FÖJ eredményeinek értékelése: a Társadalomkutatási és Szociálpolitikai Intézet zárójelentése*]
5. Bundesministerium für Familie, Senioren, Frauen und Jugend: *Für mich und für andere: Freiwilliges Soziales Jahr/ Freiwilliges Ökologisches Jahr*. Berlin, BMSJ, 2008, 40. o. Online elérhető a következő címen: http://www.bmfsfj.de/RedaktionBMFSFJ/Broschuerenstelle/Pdf-Anlagen/Fuer-mich-und-fuer-andere-FSJ-FOEJ-GFD,property=pdf,bereich=bmfsfj,sprache=de,rwb=true.pdf
6. Deutscher Bundestag: *Bericht der Enquete-Kommission „Zukunft des Bürgerschaftlichen Engagements" Bürgerschaftliches Engagement: auf dem Weg in eine zukunftsfähige Bürgergesellschaft*. Berlin, 2002 (14. Wahlperiode). http://dipbt.bundestag.de/ dip21/btd/14/089/1408900.pdf [Letöltés dátuma: 2010. 02. 11.]. [Német Szövetségi Parlament: *„A társadalmi szerepvállalás jövőjével” foglalkozó vizsgálóbizottság jelentése. Társadalmi szerepvállalás: Úton a jövő civil társadalma felé*]

7. Hemmerich, Lisa: Die Bleichgesichter sind zurück. SpiegelONLINE, 2009. 10. 09. http://www.spiegel.de/unispiegel/jobundberuf/0,1518,654172,00.html [Letöltés dátuma: 2010. 02. 16.]. [„A sápadtarcúak visszatértek"]
8. Hofmann, Peter: „A Nemzetközi Önkéntes Szolgálat háttere, in: Tony Geudens (szerk.): *Nemzetközi Önkéntes Szolgálat. T-kit No. 5*. Strasbourg, Európa Tanács és Európai Bizottság, 2002. Online elérhető a következő címen: http://youth-partnership-eu.coe.int/youth-partnership/documents/Publications/T_kits/5/Hungarian/tkit5_hungarian.pdf
9. Mutz, Gerd, és Susanne Korfmacher: *Grenzerfahrungen. Abbrecherinnen und Abbrecher im Europäischen Freiwilligendienst. Eine Studie.* Bonn, JUGEND für Europa, 2003. Online elérhető a következő címen: http://www.jugendfuereuropa.de/downloads/4-20-103/grenzpubl.pdf. [*Határélmények. Programelhagyók az EVS-ben. Tanulmány*]
10. Salzbrunn, Monica: „Contemporary German Youth: Torn between Political Trust and Social Cleavages, in Anna Stellinger and Raphaël Wintrebert (szerk.): *Young People Facing the Future: An International Survey*. Párizs, Fondation pour l"innovation politique, 2008, 131-141. o. Online elérhető a következő címen: http://www.fondapol.org/fileadmin/uploads/pdf/documents/Etude_Les_Jeunesses_face_a_leur_avenir_ENG.pdf
11. Schulz, Karin, és Hans-Georg Wicke: Einbeziehung von Jugendlichen mit besonderem Förderbedarf - Zusammenfassung der Integrationsstrategie von JUGEND für Europa. Bonn, JUGEND für Europa, 2008. április http://www.jugendfuereuropa.de/downloads/4-20-1355/Integrationsstrategie%20JFE.pdf [Letöltés dátuma: 2010. 01. 10.]. [„Hátrányos helyzetű fiatalok bevonása – a „JUGEND für Europa integrációs stratégiájának előkészítése]
12. Stemmer, Philipp: *Freiwilligendienste in Deutschland. Eine Expertise zur aktuellen Landschaft der Inlands- und Auslandsfreiwilligendienste in Deutschland im Auftrag des Wissenschaftszentrums Berlin für Sozialforschung (WZB)*. Berlin, Wissenschaftszentrum Berlin für Sozialforschung, 2009. http://www.wzb.eu/zkd/zcm/zeng/pdf/expertise_stemmer-zze.pdf [Letöltés dátuma: 2010. 02. 10.]. [*Önkéntes szolgálatok Németországban. Szakmai tanulmány a belföldi és nemzetközi német önkéntes szolgálatok jelenlegi helyzetéről a Berlini Társadalomkutatási Tudományos Központ megbízásából (WZB)*]
13. Thomas, Alexander, Celine Chang és Heike Abt: *Erlebnisse, die verändern – Langzeitwirkungen der Teilnahme an internationalen Jugendbegegnungen*. Göttingen, Vandenhoeck & Ruprecht GmbH & Co.

KG, 2007. [*Meghatározó eredmények. A nemzetközi ifjúsági találkozókon való részvétel hosszú távú hatásai*]

Jogi dokumentumok listája

1. *Arbeitsgerichtsgesetz*, 2002. [Munkaügyi bírósági törvény]
2. *Bundeskindergeldgesetz*, 2002. [A családi pótlékról szóló szövetségi törvény]
3. *Einkommensteuergesetz*, 2002. [A jövedelemadóról szóló törvény]
4. *Gesetz zur Förderung von Jugendfreiwilligendiensten.* 2008, Teil I Nr. 19. [Az ifjúsági önkéntes szolgálatok támogatásáról szóló törvény]
5. *Gesetzliche Krankenversicherung*, Sozialgesetzbuch Fünftes Buch, 2002. [Nemzeti egészségbiztosítás, Társadalombiztosítási Törvénykönyv, Ötödik Szociális Törvény]
6. *Gesetzliche Rentenversicherung*, Sozialgesetzbuch Sechstes Buch, 2002. [Állami nyugdíjbiztosítás, Társadalombiztosítási Törvénykönyv, Hatodik Szociális Törvény]
7. *Mindesturlaubsgesetz für Arbeitnehmer (Bundesurlaubsgesetz – BurlG), 2002. [*Az alkalmazottak minimális szabadságáról szóló törvény (a fizetett szabadságról szóló szövetségi törvény)]
8. *Soziale Pflegeversicherung, Sozialgesetzbuch Elftes Buch, 2001. [Szociális ápolási biztosítás, Társadalombiztosítási Törvénykönyv, Tizenegyedik Szociális Törvény]*
9. *Verordnung über den Ausgleich gemeinwirtschaftlicher Leistungen im Straßenpersonenverkehr, 1977. [Rendelet a közúti utasközlekedésben nyújtott közszolgáltatások áráról]*
10. *Verordnung über den Ausgleich gemeinwirtschaftlicher Leistungen im Eisenbahnverkehr, 1977. [Rendelet a vasúti közlekedésben nyújtott közszolgáltatások áráról]*
11. *Verordnung über die Gewährung eines Zuschusses für die Kosten eines anerkannten Kriegdienstverweigerers. 2002, Teil I Nr. 54. [Rendelet a lelkiismereti okok által indokolt tiltakozás költségeihez nyújtott támogatásról]*
12. *Verordnung über Sonderurlaub für Bundesbeamte und Richter im Bundesdienst, 2002. [Rendelet a szövetségi közszolgálatnál dolgozó szövetségi tisztviselőket és bírókat megillető különleges szabadságról]*

Webhelyek listája

1. Bundesagentur für Arbeit: Erhöhung des Kindergeldes ab Januar 2010. Nürnberg, 2010. http://www.arbeitsagentur.de/nn_26532/zentraler-Content/A09-Kindergeld/A091-steuerrechtliche-Leistungen/Allgemein/Wichtige-Aenderungen-KG-2010.html [Letöltés dátuma: 2010. 02. 10.]. [Szövetségi Munkaügyi Iroda: „A családi pótlék emelése 2010 januárjától]

2. Evangelische Freiwilligendienste für junge Menschen: Diakonisches Jahr im Ausland. Hannover, Evangelische Freiwilligendienste für junge Menschen, 2010. http://www.djia.de/ [Letöltés dátuma: 2010. 02. 12.]. [Evangélikus önkéntes szolgálatok fiatalok számára – külföldi diakónusi év]
3. Freiwilligendienste machen kompetent: Das Programm, Ziele. Berlin, Bundesministerium für Familie, Senioren, Frauen und Jugend, 2010. http://www.fwd-kompetent.de/index.php?id=110, http://www.fwd-kompetent.de/index.php?id=113 [Letöltés dátuma: 2010. 02. 11.]. [Az önkéntes szolgálat kompetenssé tesz, „Program, „Célok]
4. Nemzetközi Ifjúsági Közösségi Szolgálatok ijgd: „Who we are and what we do [reklámanyag]. 2007. http://www.ijgd.de/fileadmin/user_upload/dokumente/ijgd_englisch_web.pdf [Letöltés dátuma: 2010. 02. 09.].
5. JiVE. *Nemzetközi Ifjúsági Munka – A sokféleség megtapasztalása*. „Európai Önkéntes Szolgálat. Bonn, 2009. http://www.jive-international.de/en/sub-projects/european-voluntary-service/ [Letöltés dátuma: 2010. 02. 11.].
6. kulturweit – der Freiwilligendienst des Auswärtigen Amts: „Programmleistungen", „Einsatzstellen", „Einsatzländer 09_2010". Berlin, UNESCO-Kommission, 2010. http://www.kulturweit.de/programm/programmleistungen.html#c64, http://www.kulturweit.de/programm/einsatzstellen.html, http://www.kulturweit.de/fileadmin/user_upload/pdf/L%C3%A4nderliste_kulturweit_03_2010.pdf [Letöltés dátuma: 2010. 02. 11.]. [kulturweit – a Külügyminisztérium önkéntes szolgálata: „A program előnyei, „Fogadószervezetek, „Fogadóországok 2010_09]
7. MaZ - MissionarIn auf Zeit, „Was ist MaZ?". Diemelstadt-Wethen, 2010. http://missionarin-auf-zeit.de/relaunch/index.php?option=com_content&task=view&id=12&Itemid=9 [Letöltés dátuma: 2010. 02. 12.]. [MaZ – Ideiglenes misszionárius, „Mi az a MaZ?]
8. weltwärts – Der Freiwilligendienst des Bundesministeriums für wirtschaftliche Zusammenarbeit und Entwicklung: Zahlen und Fakten zu weltwärts. Bonn, BMZ, 2010. http://www.weltwaerts.de/presse/index.html [Letöltés dátuma: 2010. 02. 10.]. [weltwärts – a Szövetségi Gazdasági Együttműködési és Fejlesztési Minisztérium önkéntes szolgálata: „Adatok és tények a weltwärts-ről]

9.

4. MELLÉKLET

Esettanulmány: Egyesült Királyság

Nagy-Britannia és Észak-Írország Egyesült Királyságában az önkéntesség régi hagyományokkal rendelkezik azon szolgáltatások nyújtása esetében, amelyeket az állam eredetileg nem biztosított polgárai számára. Az önkéntesség évszázadokon át informális, szabályozatlan tevékenység volt, amelyet egyedül a nem kormányzati szektor végzett. A helyzet néhány évtizede jelentősen megváltozott. A nemzeti és regionális kormányok ösztönzik és támogatják a helyi önkéntességet, előmozdítva ezáltal a társadalmi bizalmat, amely egyre inkább összeköti a különböző közösségeket és erősíti a hátrányos helyzetű csoportokat. Ennek azonban a jogszabályokban is jelentős változásokat kell hoznia.

Mivel az önkéntesség kérdésével az Egyesült Királyság nemzeti hatóságai foglalkoznak, az alábbiakban a brit fiatalok határokon átnyúló önkéntes tevékenységének kereteit vizsgáljuk, főként Skócia példájára összpontosítva, amelynek kormánya az aszimetrikus brit rendszerben a legszélesebb hatáskörrel rendelkezik[503]. Az is érdekes, hogy Skócia az Egyesült Királyság többi régiójához képest sűrű jótékonysági hálózattal rendelkezik: a 2002-es adatok szerint bár az Egyesült Királyság lakosságának mindössze 8,43%-a élt Skóciában, a skót jótékonysági szervezetek aránya ennek közel duplját, 16%-ot ért el[504].

Az önkéntesség megítélése

Történetileg visszatekintve a „ szabadkapitalizmus tanai bölcsőjének számító kis brit állam számos társadalmi szükségletről gondoskodó, erős nem kormányzati szektorral fonódik össze. A XIX. században az önkéntesség a felsőbb osztályok rászorulókkal és szegényekkel szembeni jótékonyságának részét képezte: a "finomkodó középosztálybeli hölgyek" elfoglaltsága volt, akik meglátogatták a

503 További tájékoztatást lásd a következő helyen: Matthew Leeke, Chris Sear és Oonagh Gay, *An introduction to devolution in the UK*. London: House of Commons Library, Research Paper 03/84, 2003. november 17. http://www.parliament.uk/commons/ lib/research/rp2003/rp03-084.pdf [Hozzáférés 2010.04.07.].

504 Sara Graziani és Chiara Piva, „Nagy-Britannia és Észak-Írország Egyesült Királysága, Spes – Centro di Servizio per il Voluntariato del Lazio, *Volunteering across Europe: Organisations, promotion, participation*. 1. köt.: Spanyolország, Egyesült Királyság, Hollandia, Lengyelország, Cseh Köztársaság, Olaszország. Róma: Spes, 2008, 120. o. (111-148).

foglyokat és a hajléktalanokat a számukra létrehozott dologházakban[505]. Ezért ez úgy tekinthető, mint egyfajta egyénileg szervezett újraelosztás egy olyan országban, ahol a vagyon elosztása egyenlőtlen és korlátozottak a szociális szolgáltatások.

A XIX. század vége felé az állam egyre nagyobb szerepet vállalt a szociális szolgáltatások biztosításában, és a szektort az 1970-es évek végén, a konzervatívok hatalomra kerülésével átalakították. Margaret Thatcher és John Major kormánya (1979-1997) megpróbálta bevonni a magánszektort erre a területre, de a Munkáspárt visszatérésével az önkéntes szervezetek szerepe újra megerősödött[506]. Az 1980-as évekkel ellentétben az önkéntesség most már jóval meghatározóbb, ismertebb és támogatottabb, sőt a magáncégek is vállalati szociális felelősségi politikai intézkedésként ismerik el[507].

A brit hagyomány szerint az önkéntességet informális keretek között kell tartani – távol az állami beavatkozástól[508] (lásd „Az önkéntesek jogállása és garanciái) és elkülönítve a fizetett foglalkoztatástól. A hivatalos fogalommeghatározás azonban csak a szervezett rendszeren belüli önkéntességet érinti, ahogy a 2004-ben elfogadott skót önkéntességi stratégia kijelenti:

Az önkéntesség idő és energia egy harmadik félen keresztül történő biztosítása, ami mérhető előnyt jelent az önkéntes, az egyéni kedvezményezettek, csoportok és szervezetek, közösségek, a környezet és a tág értelemben vett társadalom számára. Ezt a tevékenységet az emberek saját akaratukból végzik és elsősorban nem pénzügyi haszon, illetve bér vagy fizetés motiválja őket[509].

Bár átfogó kutatásnak kell megvizsgálnia az önkéntesség társadalmi előnyeit, az Egyesült Királyságban széles körben elterjedt az a nézet, hogy az önkéntesség a közösségi összetartás (szociális tőke kialakítása és jó, aktív polgárok nevelése) szempontjából hasznos, azáltal, hogy javítja az önkéntes egészségét, kezeli a kirekesztést, az alacsony képzettséget és a munkanélküliséget. Ezzel magyarázható, hogy az elmúlt évtizedben a kormány sokat költött az önkéntesség, különösen a fiatalok önkéntességének ösztönzésére és támogatására[510].

---

505 Önkormányzati Minisztérium Margaret Curran önkormányzati miniszter, „miniszteri előszó a Scottish Executive-ben, *Volunteering across Europe*. Edinburgh, 2004, 1. o. Interneten elérhető a következő helyen: http://www.scotland.gov.uk/ Resource/Doc/25954/0025523.pdf

506 Graziani és Piva, 119. o.

507 Interjú a *Nemzetközi Önkéntes Szolgálat (International Voluntary Service) – Nagy-Britannia (IVS GB)* programfelelősével, Edinburgh, 2010.03.29.

508 Interjú a *Volunteer Develeopment Scotland* politikai és gyakorlati tanácsadójával, Stirling, 2010.03.30.

509 Scottish Executive, *Volunteering Strategy*. Edinburgh, 2004, 7. o.

510 Interjú a Youth Volunteering & Charitable Giving at Office of the Third Sector, *Cabinet Office* politikáért felelős vezetőjével, London, 2010.03.26.

Meg kell említeni azonban, hogy ez csak a helyi vagy a közösségi alapú önkéntességet érinti, mivel a határokon átnyúló önkéntes tevékenységet egyéni választás kérdésének tekintik, és előnyeit kevésbé ismerik[511]. Tekintettel arra, hogy a brit fiatalok körében nagymértékű az elkülönítés[512], érthető, hogy az Egyesült Királyság hatóságainak érdekében áll, hogy a helyi közösség fejlesztésének egyik eszközeként (amelybe beletartozik az Egyesült Királyság multikulturális környezetébe történő integráció) ösztönözze az önkéntességet. Ez azt jelenti azonban, hogy nem áll igazán érdekükben a határokon átnyúló cserékbe történő befektetés.

Az Egyesült Királyság különböző részeinek helyzete azonban egymástól eltérő. A közösségi alapú önkéntességet Angliában különösen támogatják, miközben az ifjúsági politikával foglalkozó, skóciai, wales-i és észak-írországi dokumentumok a határokon átnyúló önkéntes tevékenységet említik meg[513]. Skóciában az ifjúsági munkával kapcsolatos nemzeti politika elismeri, hogy „a nemzetközi kapcsolatok, cserék és a külföldi önkéntes programokban való részvétel növeli a fiatalok motivációját, önbizalmát és életvezetési készségeit[514]. Észak-Írországban a nemzetközi önkéntesség más hangsúlyt is kap, mivel külföldi önkénteseket azért hoznak be, hogy enyhítsék a továbbra is fennálló, közösségen belüli feszültségeket[515] (lásd „A társadalomra gyakorolt hatás” c. fejezet).

Lehetőségek határokon átnyúló önkéntes tevékenység folytatására fiatalok számára

Az Egyesült Királyságban az önkéntes tevékenységre többféle lehetőség áll rendelkezésre, bár ezeket általában nem tekintik határokon átnyúló

511 Interjú*A skót kormány* civil szféra reformjáért felelős igazgatósága civil szféra részlegének vezetőjével, Edinburgh, 2010.03.29.; a „*British Council* – az Egyesült Királyság „Fiatalok lendületben programért felelős nemzeti irodája Fiatalok lendületben programért felelős vezetőjével, London, 2010.03.31.; a *Volunteer Development Scotland (VDS)*politikai és gyakorlati tanácsadójával, Stirling, 2010.03.30.

512 A Fondation pour l”innovation politique (alapítvány az innovációs politikáért) elnevezésű francia alapítvány által végzett nemzetközi felmérés szerint az egyesült királyságí fiatalok mindössze körülbelül 20%-a érzi úgy, hogy ahhoz a társadalomhoz tartozik, amelyben él, és kevesebb mint 10%-uk mondja, hogy általában bízik az emberekben. Anna Stellinger, Raphaël Wintrebert (kiad.), *Young People Facing the Future: An International Survey*. Párizs: Fondation pour l”innovation politique, 2008, 36. o. Interneten elérhető a következő helyen: http://www.fondapol.org/fileadmin/uploads/pdf/documents/Etude_Les_Jeunesses_face_a_leur_avenir_ENG.pdf

513 A „*British Council* Fiatalok lendületben programért felelős vezetője, London, 31-03-2010. A nemzetközi kapcsolatok, cserék és a külföldi önkéntes programokban való részvétel ösztönzi a fiatalok kötelezettségvállalását is, valamint növeli motivációjukat, önbizalmukat és életvezetési készségeiket.

514 Scottish Executive, *Moving Forward: a strategy for improving Young People’s chances through Youth Work*. Edinburgh, 2007, 14. o. Interneten elérhető a következő helyen: http://www.scotland.gov.uk/Resource/Doc/169328/0047167.pdf

515 Interjú a *British Council* Európai önkéntes szolgálat, szerződések és projektek részlegének projektfelelősével, London, 2010.03.31.; a *Bryson Charitable Group* EVS/PLUS önkéntesekért felelős munkatársával, Belfast, 2010.04.08.; az EVS Egyesült Királyságban tevékenykedő olasz önkéntesével, 2010.04.02.

tevékenységeknek. Egyes, önkéntesek küldésével foglalkozó rendszereket túlságosan üzletinek tekintenek ahhoz, hogy önkéntesnek lehetne azokat nevezni, miközben egyes fogadó rendszereket nem határokon átnyúló rendszerként alakítottak ki, mivel azok egyszerűen csak a jótékonysági szervezetek helyi önkéntes programjainak részét képezik, amelyek egyesült királysági és európai uniós résztvevőket is meghívnak. Az Európai Önkéntes Szolgálattal (EVS) ellentétben sok egyéb lehetőség önfinanszírozó, bár szállást és ellátást is fel lehet ajánlani. A külföldi önkéntesek esetében az angol nyelv társalgási szintű, megfelelő ismerete szintén előfeltétel.

Az Egyesült Királyság különböző régióinak hatóságai számára a határokon átnyúló önkéntesség jelenleg **nem jelent prioritást**[516]. Azt a tényt, hogy sok fiatal tanulmányai megkezdése előtt vagy közben egy év kihagyással, szakmai karrierjét megszakítva vagy szabadsága idején vállal külföldön önkéntes munkát, magánügynek tekintik[517]. Az országon belül folytatott önkéntes tevékenységgel ellentétben a fennálló ajánlati lehetőségeket szinte kizárólag az e téren aktív szervezetek szabják meg, amelyek közül egyesek profitorientáltak, mások nem.

Az önkénteseknek a többi európai országgal való határokon átnyúló cseréjét szervező és bonyolító szervezetek száma az elmúlt évtizedben jelentősen megnőtt[518]. Így a külföldön önkéntes tevékenységre vállalkozó fiataloknak nem kell túl sokáig keresniük. Az Európán kívüli és különösen a fejlődő országokban fellelhető lehetőségek a legnépszerűbbek, bár a legtöbb esetben a résztvevőknek magas díjakat kell fizetniük és az utazási költségeket maguknak kell állniuk.

Nem meglepő, hogy a páneurópai **Európai Önkéntes Szolgálat** (EVS) rendszere néhány más európai országgal összehasonlítva kisebb népszerűségnek örvend. Az Egyesült Királyság több EVS-önkéntest küld, mint amennyit fogad (lásd „A határokon átnyúló önkéntes tevékenységet végzők száma és lehetőségei"). Ugyanakkor valószínűleg ez egyike annak a kevés valódi csereprogramnak, amely mind az önkéntesek küldése, mind pedig fogadása terén aktív. Az Európai Bizottság által biztosított finanszírozásnak köszönhetően ezt a programot a brit Vöröskereszt, valamint a finn, a német és az örmény Vöröskereszt között a fiatal önkéntesek cseréjére használják[519].

---

516 Politikáért felelős vezető – Youth Volunteering & Charitable Giving at Office of the Third Sector, *Cabinet Office*, London, 2010.03.26.

517 *A skót kormány*civil szféra reformjáért felelős igazgatósága civil szféra részlegének vezetőjével, Edinburgh, 2010.03.29.

518 Az IVS *GB* programfelelőse, Edinburgh, 2010.03.29.

519 Brit Vöröskereszt, "International youth volunteering programme". London, 2010. http://www.redcross.org.uk/standard.asp?id=80840 [Hozzáférés 2010.04.13.].

Az önkéntesek cseréjét az EVS-en kívül olyan szervezetek szervezik, amelyek egyesült királysági vagy külföldi partnerszervezeteiknél biztosítanak önkéntes munkát. Például az Edinburgh-ban található **International Voluntary Service (Nemzetközi Önkéntes Szolgálat)** (IVS), amely[520] a Service Civil International (SCI) (Nemzetközi Civil Szolgálat) brit részlege, az SCI többi tagja által külföldön folyó projektjei keretében rövid távú és hosszú távú kihelyezéseket szervez. Az egyéves kihagyás időszakára önkéntes munkát szervező számos szervezettel ellentétben, amelyek 2000-3000 angol fontot számítanak fel, az IVS külföldi projektek esetén felszámított részvételi díja a kihelyezés időtartamától és a résztvevő foglalkoztatási státuszától függően 150 és 245 angol font közötti összeget jelent, mivel a szervezet célja, hogy a nemzetközi önkéntes tevékenység elérhető maradjon[521]. Bár más kontinenseken is vannak lehetőségek (és ezek magasabb hozzájárulással járhatnak), az IVS Nagy-Britannia Európán belül is számos projektet ajánl. A szállás és ellátás biztosított, valamint az önkéntesek munkahelyi biztosításban részesülnek, az utazási költségeket azonban maguknak kell viselniük[522].

Az ISV-hez hasonló szervezetek tevékenysége szűkebb azokhoz a szervezetekhez képest, amelyek főként **csak önkéntesek küldésével** foglalkoznak és vállalkozó szellemű fiatal briteknek nyújtanak lehetőségeket az egész világon. A kritikák szerint e szervezetek közül sokan csak nyerészkedni akarnak. Egyesek programjaikat „önkéntesek szabadságaként" hirdetik meg. Kevés projektet ajánlanak az EU-n belül[523], és ha van is ilyen, a részvételi költségek magasabbak, mint a jóval távolabbi fejlődő országok esetében, mivel ezeknél a szállásköltségek magasabbak, mint Ázsiában vagy Afrikában[524].

A világ legszegényebb országaiban azonban az önkéntességet az Egyesült Királyság fejlesztési együttműködési intézkedésének tekintik. Ezért az **Egyesült Királyság Nemzetközi Fejlesztési Minisztériuma** az önkéntesek külföldi kihelyezésének finanszírozása terén két rendszert támogat, amelyekhez a szegénység elleni küzdelem érdekében a tudatosság fokozása is kapcsolódik. Ezek a programok a brit nemzetközi önkéntesek körében alulreprezentált embereket, diaszpórákból származó és hátrányos helyzetben lévő fiatalokat céloznak meg:

---

520 A nagy-britanniai iroda tevékenysége Észak-Írországra nem terjed ki, mivel ez a régió az IVS Írország szervezethez tartozik – Az *IVS GB* programfelelőse, Edinburgh, 2010.03.29.

521 Az IVS *GB* programfelelőse, Edinburgh, 2010.03.29.

522 International Voluntary Service, "Costs and Cancellations". Edinburgh, 2010. http://www.ivsgb.org/info/costs-and-cancellations.html [Hozzáférés 2010.04.09.].

523 Például a BUNAC (British Universities North America Club), egy 1962-ben létrehozott nonprofit szervezet, amely úgy hirdeti magát, mint "a külföldi munkaprogramok terén az Egyesült Királyság piacvezető szervezete", Európában egyáltalán nem ajánl önkéntes tevékenységi lehetőségeket – lásd BUNAC, „Volunteer". London, 2010. http://www.bunac.org.uk/volunteer/ [Hozzáférés 2010.04.14.].

524 Például hasonlítsa össze az európai és az egyéb célállomásokat a GVI honlapján: Global Vision International, „Searchable World Map". St Albans, 2010. http://www.gvi.co.uk/destinations/searchable-world-map [Hozzáférés 2010.04.14.].

- **A Diaspora Volunteers (Diaszpórák önkéntesei)** programot a Voluntary Services Overseas (Önkéntes tengerentúli szolgálatok –VSO) független fejlesztési szervezet szervezi, és ázsiai vagy afrikai származású, képzett személyek számára nyújtanak lehetőséget arra, hogy önkéntes tevékenységet folytassanak a gyökereiket jelentő kontinenseken[525]. A következő programmal ellentétben ezt a rendszert tehát nem speciálisan fiatalok számára hozták létre.
- A **Platform2** programot a Christian Aid és a BUNAC szervezet közösen szervezi, és 18 és 25 év közöttiek számára hozták létre, akik bizonyítani tudják, hogy másképp nem engedhetnének meg maguknak egy év kihagyást. Célállomásként csak Dél-Afrika, Ghána, India, Peru, Kenya és Nepál jöhet szóba, és az egységes csoport-kihelyezések 10 hétig tartanak[526].

Végül az Egyesült Királyság számos szervezete **csak fogadással** foglalkozó önkéntes programokat szervez, és a nagy szervezetek külföldieket is fogadni tudnak. **A National Trust (Örökségvédelmi Szervezet),** amely egy nagy, független **örökségvédelmi**, jótékonysági szervezet, és amely Anglia, Wales és Észak-Írország történeti és természeti örökségéhez tartozó helyekről gondoskodik, különféle önkéntes rendszereket működtet. Az Európai Gazdasági Térségből érkező, az Egyesült Királyságon kívüli lakosok számára szünidei munkát és teljes munkaidős önkéntes munkalehetőséget nyújtanak. A szünidei munka egy hétig tart, és egy hét szállással és ellátással legalább 90 angol fontba kerül[527]. A teljes munkaidős elhelyezések legalább három hónapig tartanak, a munkába járással kapcsolatos közlekedési költségek visszatéríthetők, néha ingyenes szállás biztosított[528]. A résztvevők azonban maguk fizetik a külföldről történő beutazás költségeit és az országon belüli tartózkodási költségeket[529].

Az európai önkéntesek számára az angol jótékonysági szervezet, a „**Vitalise**”, amely fogyatékossággal élők számára szervez bentlakásos pihenéseket (pihenést és gondozást) szélesebb körű szolgáltatást biztosít. Az önkéntesek kihelyezésének időtartama két héttől egy évig terjed. A tipikus önkéntes tevékenységek körébe tartozik a szociális és gyakorlati támogatás, segítségnyújtás és kapcsolattartás a szolgáltatások egyéni igénybevevői és a

---

525 Voluntary Services Overseas, „Diaspora Volunteering". London, 2009. http://www.vso.org.uk/volunteer/diaspora-volunteering/ [Hozzáférés 2010.04.15.].

526 Christian Aid, „Change the world with Platform2". London, 2009. http://www.christianaid.org.uk/getinvolved/volunteer/Platform2/index.aspx [Hozzáférés 2010.04.15.].

527 National Trust, „Working Holidays". Swindon, 2010. https://www.nationaltrust.org.uk/main/w-trust/w-volunteering/w-workingholidays.htm [Hozzáférés 2010.04.15.].

528 National Trust, „Essential Information". http://www.nationaltrust.org.uk/main/w-trust/w-volunteering/w-fulltimevolunteering/w-fulltimevolunteering-futher_info.htm [Hozzáférés 2010.04.15.]

529 National Trust, „Overseas volunteers”. http://www.nationaltrust.org.uk/main/w-trust/w-volunteering/w-aboutvolunteering/w-whatsyouneedtoknow/w-whatsyouneedtoknow-overseas_volunteers.htm [Hozzáférés 2010.04.15.].

gondozók között[530]. A **szociális munka és gondozás** iránt érdeklődő fiatal európaiak vonzónak találhatják, hogy szállásuk és ellátásuk is biztosított, mivel az önkéntesek általában ugyanazokban a pihenőközpontokban kapnak elhelyezést, ahol az általuk gondozott fogyatékossággal élők[531]. A gondozói szerepre vonatkozó egyesült királysági jogszabályok miatt azonban az ilyen feladatra való alkalmazás nagyobb bürokráciával jár (lásd „Az önkéntesek jogállása és garanciái").

A külföldi önkéntesek (18 és 35 év közöttiek) számára az Egyesült Királyságban néhány önkénteseket fogadó hely elérhető a **CSV** (Community Service Volunteers) (Közösségi önkéntes szolgálat) szervezeten keresztül, de éppen úgy, ahogy az IVS esetében, csak partnerszervezeteiken keresztül. A küldő szervezetek a CSV felé kihelyezési díjat számolnak fel, és az önkénteseknek viselniük kell az Egyesült Királyságba történő utazás és az onnan való visszautazás költségeit, de a szállás, az ellátás és az önkéntes tevékenység során felmerülő költségek fedezésére szolgáló heti juttatás biztosított[532].

Az önkéntesek jogállása és garanciái

Az Egyesült Királyság jogrendszere az önkéntesek jogállásáról konkrétan nem rendelkezik (a foglalkoztatás az Egyesült Királyság kormányának jogalkotási területe). Németországtól eltérően az önkéntesek nem rendelkeznek automatikusan ugyanazokkal az alkalmazotti jogokkal, mint a munkavállalók (szabadság, betegszabadság, fegyelmi rendszer stb.), mivel a szolgáltatásaikat igénybe vevő szervezetekben betöltött jogállásuk a szerződéssel alkalmazott fizetett személyzet jogállásával ellentétes.

A Nemzeti Minimálbér Törvény (National Minimum Wage Act) az „**önkéntes munkavállalók**" fogalmával jelöli azokat a csoportokat, amelyek kivételt képeznek az egyébként kötelező egyetemes minimálbér alól. Önkéntes munkavállalók azok, akik önkéntes, jótékonysági vagy hatósági szervezet számára ingyen dolgoznak. A törvény 44. cikke szerint a jótékonysági szerv, az önkéntes szervezet, a társult adománygyűjtő szervezet vagy a hatósági szerv által alkalmazott személyre nem vonatkozik a nemzeti minimálbér, ha nem kap "pénzbeli ellátmányt" vagy "természetbeni ellátást". A feladatai ellátása során felmerülő, készpénzt igénylő kiadások ésszerű megtérítése, valamint a szállással és ellátással összefüggő juttatások megengedettek. Másrészt az önkéntes

530 Interjú a *„Vitalise"* önkéntesek fejlesztéséért felelős vezetőjével, 2010.04.12.

531 Vitalise, „Overseas Volunteers". Kendal, 2010. http://www.vitalise.org.uk/getdoc/4b037740-a5ee-4128-8a17-06839c707624/Overseas-Volunteers.aspx [Hozzáférés 2010.04.12.].

532 Ezek Ausztriában, Kanadában, Kolumbiában, Costa Ricán, Franciaországban, Németországban, Hondurasban, Japánban, Dél-Koreában, Mexikóban, Taivanon, Törökországban, illetve az Amerikai Egyesült Államokban tevékenykednek – lásd Community Service Volunteers, „Fact sheet for International volunteers", London, 2009, 1. o. http://www.csv.org.uk/sites/default/files/Fact%20Sheet%20for% 20International%20Volunteers.pdf [Hozzáférés 2010.04.12.].

munkavállaló szervezetben végzendő feladatainak ellátásához vagy a megállapodás szerint ellátandó feladat elvégzéséhez szükséges képesség javításához közvetlenül nem kapcsolódó képzést természetbeni ellátásnak tekintik, amely ezért az önkéntes jogállásának megváltozását vonja magával[533].

Az Egyesült Királyság munkajoga azokra vonatkozik, akik munkáltatójukkal „**szerződést**" kötöttek arra, hogy munkájukért cserébe kapnak valamit („ellenszolgáltatást"). Ez a szerződés lehet írásbeli vagy szóbeli megállapodás – kétely felmerülése esetén meglétét bíróság is megállapíthatja, ha a munka ellenében történő kifizetés vagy a kötelező érvényű kapcsolat létrehozásának szándéka bizonyítható[534]. Ezért a szükséges kiadások megtérítésénél, valamint a szállás és ellátás fedezésére szolgáló ésszerű juttatásoknál magasabb összegű pénzbeli vagy természetbeni jövedelmet szerző önkéntesek munkavállalóknak tekinthetők (és jövedelmük után adófizetésre kötelezettek).

Ha a fentiek bíróság előtt bizonyítást nyertek, az önkéntesek **jogtalan elbocsátás** vagy a munkahelyen való **hátrányos megkülönböztetés** esetén kifogást emelhetnek munkáltatójukkal szemben. Egyéb esetben az önkéntesekre nem vonatkozik a munkajogi törvény (Employment Act) és a foglalkoztatáshoz való jogokról szóló törvény (Employment Rights Act), amely biztosítja a munkavállalók jogait, például azt a jogot, hogy valakit nem lehet jogtalanul elbocsátani vagy a kártérítéshez való jogot, ha valaki bizonyítja, hogy tisztességtelenül bántak vele[535]. Ezenkívül az Egyesült Királyság hátrányos megkülönböztetés elleni hatályos jogszabályai, amelyek kiterjednek a faji, a nemi és a fogyatékosság szerinti jogalapra, de a kor és a szexuális beállítottság miatti hátrányos megkülönböztetésre is, a foglalkoztatás, az oktatás, valamint az áruk és szolgáltatások nyújtásának területén alkalmazandók[536]. Ha az önkéntesek bíróság előtt nem tudják bizonyítani, hogy ezek a jogi aktusok a „szolgáltatásnyújtás" tekintetében alkalmazandók rájuk, ezek a jogszabályok rájuk nem vonatkoznak[537]. Általában nem tartoznak ezek hatálya alá[538].

---

533 Az 1998-as Nemzeti Minimálbér Törvény (National Minimum Wage Act) 44. cikke (39. fej.).

534 Association of Voluntary Service Organisations & European Volunteer Centre (AVSO & CEV), *Legal Status of Volunteers – Country Report: United Kingdom*. Brussels, 2003, p. 3-5. http://www.cev.be/data/File/UK_legalstatus.pdf [Hozzáférés 2009.11.12.]. Bár az önkéntesekkel nem kötnek írásbeli szerződést, az aláírt „megállapodás" bevett gyakorlat. Lásd „Volunteer agreement" in The Department of Health and Social Care, *The Handbook of Volunteers*. Edinburgh: The City of Edinburgh Council, 2007, 19-20. o. (a Volunteer Development Officer at Volunteers Development Team, Health and Social care szervezettől).

535 Az 1996-os Employment Rights Act 94. cikke (18. fej.).

536 Lásd az 1975-ös Sex Discrimination Act II. és III. részét (65. fej.), az 1976-os Race Relations Act (74. fej.) és az 1995-ös Disability Discrimination Act (50. fej.) jogszabályt. 2010 októberétől kezdődik az újonnan elfogadott, 2010-es egységes Equality Act (15. fej.) jogszabály végrehajtására vonatkozó rendelkezések alkalmazása.

537 AVSO & CEV, 3. o.

538 Politikáért felelős vezető – Youth Volunteering & Charitable Giving at Office of the Third Sector, *Cabinet Office*, London, 2010.03.26.

Következésképpen az önkéntesek nem rendelkeznek jogszabályok által meghatározott formális jogokkal és kötelezettségekkel. Mivel általában úgy tekintik őket, hogy szervezetükkel nincs szerződésük, nem kötelesek dolgozni és a szervezet nem köteles munkát biztosítani számukra (nincs kölcsönös kötelezettség)[539]. Az őket fogadó szervezetek bizonyos jogi kötelezettségeire vonatkozó szabályozások azonban érintik őket. Ezek a szabályozások olyan kérdéseket érintenek, mint például az egészségvédelem és biztonság, a kiskorúak és más rászoruló csoportok védelme, valamint a felelősség.
Valamennyi, fizetett alkalmazottat foglalkoztató szervezet köteles betartani a **Munkahelyi Egészségvédelmi és Biztonsági Törvényt (Health and Safety at Work Act)**. E jogszabály 3. cikke szerint „minden munkáltató köteles úgy folytatni vállalkozását, hogy a lehetőségekhez mérten biztosítsa, hogy a nem az általa foglalkoztatott, a vállalkozás által esetlegesen érintett személyek egészségére és biztonságára a vállalkozás ne jelentsen kockázatot”[540], tehát ez az önkéntesekre is vonatkozik. Az önkéntesek által működtetett szervezetek nem kötelesek e jogszabály végrehajtására, de minden velük foglalkozóval szemben általános „gondoskodásra kötelezettek”[541].

Hasonlóképpen minden munkáltató köteles **felelősség**biztosítást kötni, amely valamennyi munkavállalója számára fedezetet nyújt a munkavállaló által elszenvedett, a munkáltató hanyagságából vagy az egészségvédelmi és biztonsági jogszabályok munkáltató által történő megsértéséből adódó baleset, betegség vagy sérülés esetére. Ismételten, bár nincs az önkéntesek számára fedezetet nyújtó biztosítás megkötésére kötelezettség, jogvita esetén a pénzügyi felelősség elkerülése érdekében helyes gyakorlatként ajánlatos ennek megkötése[542], és a legtöbb szervezet nem tesz különbséget az önkéntesek és a fizetett személyzet között[543].

A beérkező önkéntesek esetében nagyobb a valószínűsége, hogy az Egyesült Királyság **gyerekek és rászoruló felnőttek** védelmére vonatkozó jogszabályai okoznak gondot. A jogszabályok előírják, hogy a gyerekekkel vagy rászoruló felnőttekkel, például betegekkel, bennlakókkal, bentlakásos ellátásban részesülő időskorúakkal vagy az önmaguk ellátásához segítségre szorulókkal foglalkozó (vagy az ő adataikhoz hozzáféréssel rendelkező) személyeknek[544] az ilyen

---

539 Mark Restall, *Volunteers and the Law*. London: Volunteering England, 2005, 6-7. o., 11. o. http://www.volunteering.org.uk/NR/rdonlyres/4D224B2A-CB11-4529-9A95-BA4018209641/0/volunteers_and_the_law.pdf [Hozzáférés 2009.11.29.].

540 1974-es Health and Safety at Work Act (37. fej).

541 Restall, 28. o.

542 ugyanott, 31. o. Volunteer Development Scotland, „Információforrás: Insuring Volunteers". Stirling, 2009. november, 1. o. http://www.vds.org.uk/Resources/Insuring%20Volunteers.pdf?resourceID=4896 [Hozzáférés 2010.04.25.].

543 A *VDS* politikai és gyakorlati tanácsadója, Stirling, 2010.03.30.; *A skót kormány* civil szféra reformjáért felelős igazgatósága civil szféra részlegének vezetője, Edinburgh, 2010.03.29.

544 A 2006-os Safeguarding Vulnerable Groups Act 59. cikke (47. fej.).

tevékenység végzéséhez (legyen szó az oktatás, az egészségügy vagy a szociális ellátás területéről vagy egyéb területről) erkölcsi bizonyítvánnyal kell rendelkezniük – egy olyan bűnügyi nyilvántartási igazolással, amely bizonyítja, hogy nincs ok arra, hogy megtiltsák számukra az ilyen tevékenységet. Azoknak, akik gondozás vagy hasonló tevékenység terén kívánnak önkéntes szerepet vállalni a munkakezdés előtt meg kell szerezniük az erkölcsi bizonyítványt, éppúgy mit bármely fizetett munkavállalónak[545]. A brit állampolgárok ezt 2–3 hét alatt kapják meg[546], és az önkéntesek számára ingyenes[547]. A külföldi önkénteseknek saját költségükön nemzeti rendőrségüktől kell hasonló igazolást beszerezniük és benyújtaniuk. Az Egyesült Királyság azon állampolgárainak, akik külföldön éltek, szintén be kell szerezniük az adott országban való tartózkodási idejükre szóló erkölcsi bizonyítványt[548].

Ami a bevándorlást illeti, az Európai Unió polgáraival szemben az önkéntesség vonatkozásában nincs semmiféle korlátozás. Nincs szükségük vízumra és egyesült királysági tartózkodásuk alatt nem kötelesek dolgozni, ha önellátóak és megfelelő anyagi forrásokkal rendelkeznek az országban való tartózkodásuk idejére való ellátásukhoz, és ezáltal nem terhelik a brit társadalombiztosítási rendszert[549]. Ugyanakkor az állami ellátásban, például álláskeresési juttatásban vagy keresőképtelenségi ellátásban részesülő brit állampolgárok vállalhatnak önkéntes munkát. 2001-ben eltörölték a munkanélküliek számára megszabott munkaidőkorlátozást (max. heti 16 óra)[550]. Bár az álláskeresőket korábban gátolták az önkéntes munkavégzésben, a munkaügyi központok napjainkban fedezik fel az önkéntességnek köszönhetően szerzett szakértelem előnyeit, és így ajánlják az önkéntes tevékenység vállalását[551], mindaddig, amíg az adott személy folytatja az álláskeresést és kész az állásajánlatok fogadására[552]. Sajnos ez azt jelenti, hogy az álláskeresők nem tudnak külföldön önkéntes munkát vállalni, mivel így nem tudnának munkára rendelkezésre állni[553].

---

545 Criminal Records Bureau, „CRB Service at a Glance'. 2010. http://www.crb.homeoffice.gov.uk/about_crb/crb_service_at_a_glance.aspx [Hozzáférés 2010.04.24.].

546 A *VDS* politikai és gyakorlati tanácsadója, Stirling, 2010.03.30.

547 Criminal Records Bureau, „How much is a CRB check?" 2010. http://www.crb.homeoffice.gov.uk/using_the_website/general_information.aspx#howmuch [Hozzáférés 2010.04.27.].

548 Foreign and Commonwealth Office, „Certificates of good conduct". London, 2010. http://www.fco.gov.uk/en/about-us/what-we-do/services-we-deliver/legal-services/local-document-search/good -conduct [Hozzáférés 2010.04.27.].

549 Interjú a Youth Volunteering & Charitable Giving at Office of the Third Sector, *Cabinet Office* politikáért felelős vezetőjével, London, 2010.03.26.

550 Volunteer Development Scotland, „Információforrás: Volunteering whilst on benefits". Stirling, 2009. november http://www.vds.org.uk/Resources/Volunteering%20whilst%20on%20benefits.pdf?resourceID=4916 [Hozzáférés 2010.04.25.].

551 Interjú a Volunteers Development Team, Health and Social care, *The City of Edinburgh Council* önkéntes fejlesztési felelősével, Edinburgh, 2010.03.29.

552 Restall, 19. o.

553 A *VDS* politikai és gyakorlati tanácsadója, Stirling, 2010.03.30.

Skócia legnagyobb önkéntes lobby szervezete, a Volunteer Development Scotland (VDS) nem az *önkéntesek jogait*, hanem *irányításukat* hangsúlyozza (és támogatja az ezzel kapcsolatos helyes gyakorlatot) és soha nem harcolt az önkéntes tevékenységek jogi státusának meghatározásáért. Az Egyesült Királyságban az önkéntesek bevonása vagy az önkéntesség előmozdítása terén a szervezetek által elérhető egyedi minőségi normákat dolgoztak ki[554], és az olyan szervezetek, mint például a VDS, számos képzési és konzultációs lehetőséget nyújtanak. Ugyanakkor elismerik, hogy a jelenlegi helyzetben, amikor a kapcsolatok formálissá válnak, amelyekben a felek jogai biztosítottak, az önkéntességre vonatkozó jogszabályok hiánya bizonyos feszültséget szül[555].
Ezért az önkéntesek jogaival kapcsolatosan mozgalom indult, amely az önkéntesek tekintetében ugyanazt az elismerést követeli, mint amely a munkavállalókat a Foglalkoztatási Törvény (Employment Act) alapján megilleti. E követelések kielégítése helyes lenne a teljes munkaidős, munkavégzésnek megfelelő önkéntesség esetében, amelyet például a Citizen's Advice Bureaux (CAB) szervezetnél végeznek, ahol az önkéntesek heti 5 napban végeznek tanácsadást. A formálissá tétel azonban lehetetlennek bizonyulhat az informális, közösségi alapú, *ad hoc* önkéntesség esetében vagy túl sok terhet jelenthet a kis szervezetek számára, amelyeknek ezáltal jóval több nyilvántartást kellene vezetniük, ami eltántorítaná őket az önkéntesek bevonásától[556]. Az alkalmazotti önkéntes projektekben részt venni kívánó magánvállalatok szempontjából elengedhetetlen, hogy az önkéntesség ne járjon túl sok bürokráciával[557].

A határokon átnyúló önkéntes tevékenységet végzők száma és lehetőségei

A felmérések szerintaz Egyesült Királyság lakosságának körülbelül egynegyede végez önkéntes tevékenységet. Az Angliában végzett éves Citizenship Survey (állampolgári felmérés) azt mutatja, hogy a 2008. április és 2009. március közötti időszakban a válaszadók 41%-a legalább egy alkalommal formális önkéntes munkát végzett. 26%-uk havonta legalább egy alkalommal vett részt formális, 35%-uk pedig informális önkéntes tevékenységben[558]. Eközben a 2009-es éves Scottish Household Survey (skót háztartások felmérése) kimutatta, hogy a múlt évben a válaszadók 31%-a nyújtott ellenszolgáltatás nélküli

554 További tájékoztatást lásd a következő helyen http://www.investinginvolunteers.org.uk/.
555 A *VDS*politikai és gyakorlati tanácsadója, Stirling, 2010.03.30.
556 Politikáért felelős vezető – Youth Volunteering & Charitable Giving at Office of the Third Sector, *Cabinet Office*, London, 2010.03.26.
557 Interjú az *Institute of Directors* Infuencer Relations részlegének vezetőjével, London, 2010.03.26.
558 Communities and Local Government, „Citizenship Survey: 2008. április - 2009. március, Anglia". London, 2009. július 16. http://www.communities.gov.uk/publications/corporate/statistics/citizenshipsurveyq4200809 [Hozzáférés 2010.04.15.].

segítséget szervezeteknek vagy magánszemélyeknek[559]. Az efféle segítségnyújtás legnépszerűbb módja az ifjúsági és gyermekszervezetekkel való együttműködés volt[560].

A fiatalok által vállalt, a határokon átnyúló önkéntes tevékenységről nem állnak rendelkezésre hivatalosan összesített statisztikai adatok. E területen számos szervező tevékenykedik és **brit fiatalok ezrei vállalnak külföldön önkéntes munkát**. Erre abból lehet következtetni, hogy csak az egyetlen, kormány által finanszírozott, fiataloknak szóló, határokon átnyúló önkéntes tevékenységet szervező program, a „Platform2" a tervek szerint egy kétéves időszak (2008-2010) végére körülbelül 2000 brit fiatalt küld ki[561], és ez csupán egy, a magánszervezetek által nyújtott lehetőségek kiegészítésére szolgáló kezdeményezés.

A legtöbb fiatal azonban (köztük a „Platform2-ben" részt vevő valamennyi fiatal) az EU-n kívülre megy, és így úgy tűnik, hogy az **EVS** kevésbé vonzó, éppúgy, mint az Európán belüli projektek többsége. Ennek eredményeként az Egyesült Királyság **az EVS-en keresztül jelentősen kevesebb önkéntest küld annál, mint amennyit fogad**, a különbség az alábbi 9. táblázatban található 2009-es adatok szerint körülbelül 40%.

9. táblázat: Statisztikai adatok az Egyesült Királyság EVS szervezete önkénteseinek alakulásáról (2009)

EVS önkéntesek	Összesen	EU	EU-n kívüli országok
Küldött önkéntesek	202	143	59
Fogadott önkéntesek	345	314	31

Forrás: *British Council* - az Egyesült Királyság „Fiatalok lendületben programért felelős nemzeti irodája.

A brit résztvevők körében még az EVS-en belül is népszerűbb az úgynevezett szomszédos országokban való önkéntes munkavállalás, mint a programban részt vevő országokban, azaz a többi tagállamban[562]. A tendencia pontosan kitűnik az alábbi grafikonból (20. ábra), amely a brit EVS önkéntesek által választott célpontokat és a 2009. évi számadatokat mutatja. A bal oldalon található a brit önkénteseket fogadó tagállamok felsorolása, míg az EU-n kívüli célpontok a jobb oldalon láthatók. Bár az EU-n belül önkéntes tevékenységet végző résztvevők száma több mint kétszerese volt a harmadik országban önkéntesként

559 Scottish Household Survey, *Scotland's People. Annual report: results from 2007/2008*. Edinburgh: The Scottish Government, 2009, 147. o. http://www.scotland.gov.uk/Resource/Doc/282618/0085510.pdf [Hozzáférés 2010.04.16.].

560 Scottish Household Survey, 150-151. o.

561 BUNAC, „Platform2". London, 2010. http://www.bunac.org.uk/uk/platform2/ [Hozzáférés 2010.04.14.].

562 A *British Council* European Voluntary Service, Contracts and Projects szervezetének projektfelelőse, London, 2010.03.31.

dolgozóknak, feltűnő, hogy a listák élén álló két ország – Németország és Fehéroroszország – ugyanannyi brit önkéntest fogadott – 21-et. Az EU-n belül Franciaország, Lengyelország és Spanyolország vezető pozíciót foglalnak el.

21. ábra: Az Egyesült Királyság EVS szervezete által kiküldött önkéntesek száma célországok szerint (2009)

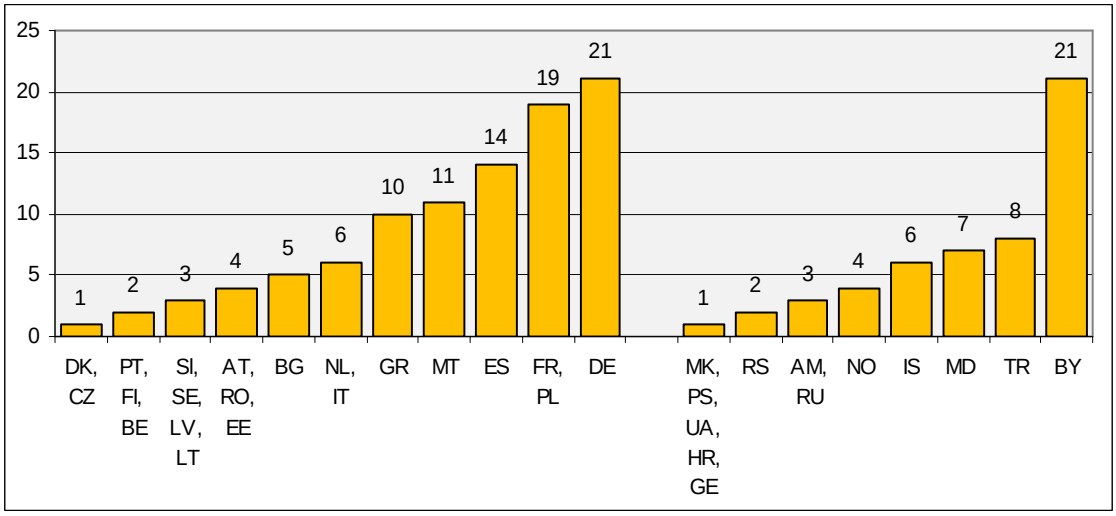

Forrás: British Council - az Egyesült Királyság „Fiatalok lendületben programért felelős nemzeti irodája.

Az **Egyesült Királyság azonban az európai önkéntesek körében igen keresett úticél**: az Egyesült Királyságba érkező EVS önkéntesek 91%-a a többi tagállamból érkezik. Egyharmaduk Németországból jön, miközben a többi nagy „szállító" (Lengyelország, Franciaország, Olaszország és Spanyolország) körülbelül a résztvevők egyharmadát küldi. Az országonkénti megoszlást az alábbi grafikon tartalmazza (21), amelyen a tagállamok a bal, a harmadik országbeli célpontok pedig a jobb oldalon találhatók.

22. ábra: Az Egyesült Királyság EVS szervezete által fogadott önkéntesek száma származási országok szerint (2009)

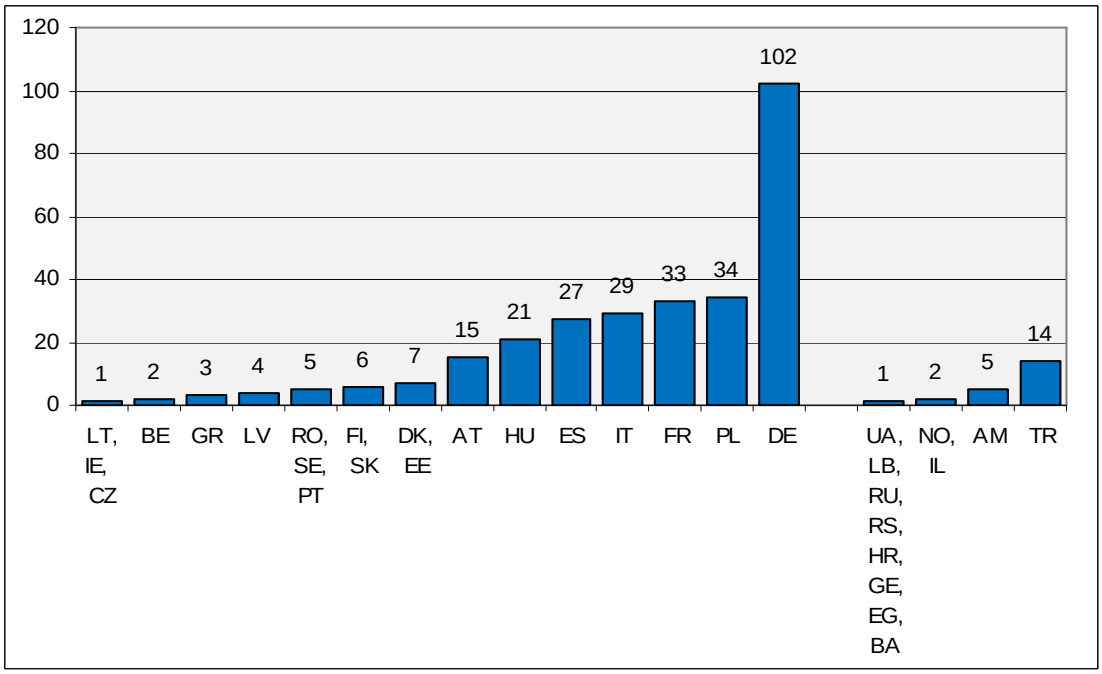

Forrás: *British Council* - az Egyesült Királyság „Fiatalok lendületben programért felelős nemzeti irodája.

Tekintettel az Egyesült Királyságban hozzáférhető, határokon átnyúló önkéntes munkavégzési lehetőségekre, az EVS statisztikai adatai minden bizonnyal nem adnak teljes képet, de hasonló tendenciák figyelhetők meg. Az **IVS** évente körülbelül 200 beérkező és körölbelül ugyanennyi kimenő, teljes munkaidős önkéntes számára szervez önkéntes munkát. Az IVS európai önkéntesei gyakran **Lengyelországból**, **Németországból** és **Szlovéniából** érkeznek. A kimenő brit résztvevők leggyakrabban **németországi** projektet választanak, mivel azok gyakran a második világháború örökségével (koncentrációs táborokkal) foglalkoznak – a náci Németország korábbi ellenfeleinek számító országok fiataljai számára ennek szimbolikus jelentősége van. Izland szintén népszerű célpont, mert egzotikusnak számít és az odalátogatás egyébként drága. A palesztin területeken folyó projektek a politikai kérdésekkel foglalkozó fiatalok számára vonzók[563].

A gondozással foglalkozó angol jótékonysági szervezet, a „**Vitalise"** adatai hasonló képet mutatnak. Összességében 149, más európai országból származó fiatal önkéntes segítette a bentlakásos „Vitalise" központokban a fogyatékossággal élőket. A brit fiatalok Németország iránt tanúsított érdeklődését német részről viszonozzák: a „Vitalise" önkéntesek közül ötvenen érkeztek Németországból, ahol a fiatalok a gondozás területén gyakran vállalnak önkéntes munkát. A lengyelek és a csehek rögtön utánuk következnek (lásd az alábbi táblázatot). A **CSV** szervezetben a külföldi európai önkéntesek Ausztriából, Franciaországból és Németországból érkeznek, mivel ezekben az országokban vannak partnerszervezeteik, amelyeken keresztül a résztvevők jelentkezhetnek az Egyesült Királyságba[564].

563 Az IVS *GB* programfelelőse, Edinburgh, 2010.03.29.

564 Community Service Volunteers, „Fact sheet for International volunteers". London, 2009, 1. o.

23. ábra: Az EU-ból származó fiatal önkéntesek száma a „Vitalise"-nál származási országok szerint (2009)

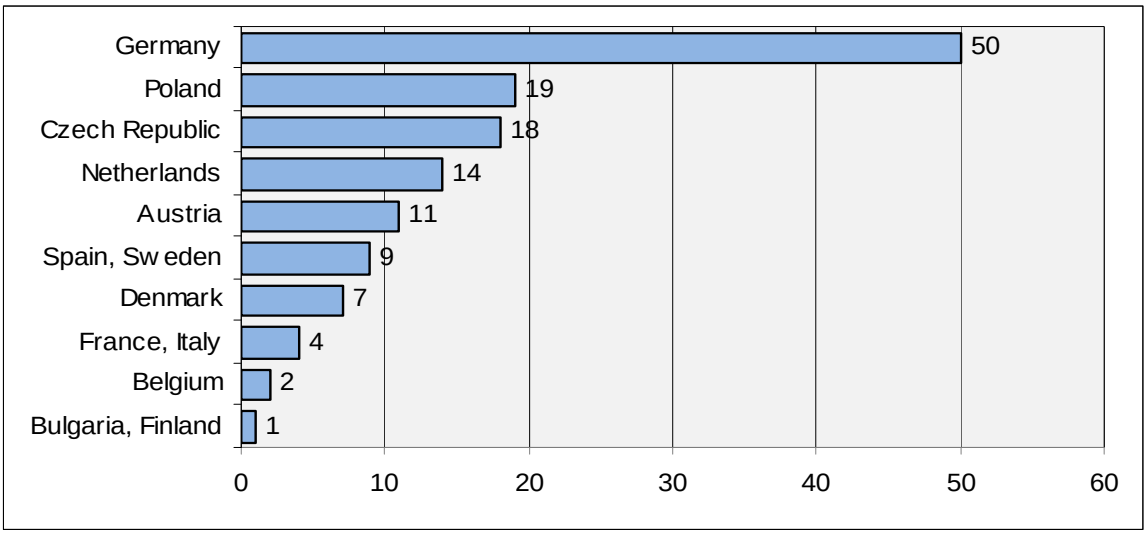

Forrás: „Vitalise".

Ezért, bár az Egyesült Királyság beérkező és kimenő önkénteseiről nem állnak rendelkezésre átfogó statisztikai adatok, a „Platform2", EVS, IVS és „Vitalise" adatokból és az önkéntesekre vonatkozó, országon belüli felmérésekből lehet következtetni a meghatározó tendenciákra. A megkérdezettek állítása, hogy a britek leginkább helyben vagy az EU határain kívül vállalnak önkéntes tevékenységet, megalapozott: a többi tagállamban önkéntes tevékenységet végzők száma az összes kimenő önkéntes munkaerő csupán töredékét képezi. Az Egyesült Királyság így az önkéntesek EVS keretében történő kiküldése tekintetében nem számít aktívnak, mivel az évhalasztás más formáit választják. Másrészt az EVS szervezeten keresztül is gyakran mennek önkéntesek az európai szomszédos országokba, a Balkán országaiba, Törökországba, Oroszországba stb. Ugyanakkor az Egyesült Királyság sok beérkező önkéntest fogad, akik úgy tűnik, hogy főként az EU-ból, nevezetesen Németországból és Lengyelországból érkeznek, bár különböző rendszerekben vállalnak önkéntes munkát.

A határokon átnyúló önkéntes tevékenységet végzők társadalmi-gazdasági profilja

Tekintettel Nagy-Britannia birodalmi múltjára, a tengerentúli utazás nem jelent újdonságot a briteknek. Történetileg nézve általában a gazdagok voltak azok, akik a távoli gyarmatokra el tudtak utazni és részt tudtak venni annak fejlesztésében, anélkül, hogy ezért megfizették volna őket. Pár évtizeddel ezelőtt a határokon átnyúló önkéntesség olyasvalami volt, ami ellentmondott a kapitalista logikának. Nem sok hozzáértő szervezet létezik, amely az évhalasztás

időszakára kínál önkéntes munkalehetőséget, és gyakran magas részvételi díjakat számolnak fel, így a külföldi önkéntes munkavégzés drága[565].

Az **EVS önkénteseknek**, akiknél a választási lehetőségek inkább Európára korlátozódnak, nem kell fizetniük az útjukat, így ebben a programban többen vehetnek részt. 2009-ben a kimenő EVS önkéntesek 21,7%-a és a beérkező EVS önkéntesek 18,5%-a tekinthető **hátrányos helyzetűnek**. A hátrányos helyzetű fiatalok hosszú távú projektek helyett inkább rövid távú projektekben vesznek részt: a nemzeti iroda kezelhetőbb lehetőségnek számít. A fogadó szervezetek azonban talán kevésbé akarnak hátrányos helyzetű háttérrel rendelkező önkénteseket fogadni[566].

Az **IVS,** amely saját adománygyűjtésének köszönhetően szintén a megfizethetőbb lehetőségek közé számít, arról számol be, hogy főként diákokkal és munkanélküliekkel foglalkoznak. Az IVS önkéntesek átlagéletkora 26 év[567], bár az aktuális felső korhatárt a szervezet 70 évben állapította meg[568]. Az évet halasztó britek átlagéletkora azonban nem haladhatja meg a 26 évet. A „**Vitalise**" által fogadott európai önkéntesek többnyire szintén belefférnek a „fiatalok" számára meghatározott korhatárba (18-30) és továbbképzésben vagy felsőoktatásban vesznek részt. A „Vitalise" önkéntesek körülbelül 60%-a nő[569].

A tipikus egyesült királysági, határokon átnyúló önkéntes tevékenységet végző önkéntes profiljának felállítását lehetővé tevő adatok ritkák, de az a tény, hogy az Egyesült Királyság Nemzetközi Fejlesztési Minisztériuma értelmét látta a „Platform2" és a „Diaspora Volunteers" program létrehozásának, azt igazolja, hogy a tengerentúli önkéntes munkavállalás nem mindenki számára elérhető: az alacsony jövedelemmel rendelkező csoportok és az etnikai kisebbségek az Egyesült Királyság külföldön tevékenykedő önkéntesei körében alulreprezentáltak. Az EVS és az IVS átfogóbb rendszereiből (amelyek küldő és fogadó programokat is szerveznek), éppúgy mint a „Vitalise" rendszeréből (amely csak fogadó programokat szervez) szerzett tapasztalatok azt sugallják, hogy a **fiatal diáklányok** a leggyakoribb résztvevők.

Motiváció

A brit fiatalok számára egy **rövid távú EVS projekthez** való csatlakozás lehetőséget nyújt arra, hogy **elkerüljenek a szüleik mellől, távol a problémáktól és újra meghatározzák önmagukat**. Ugyanakkor a **hosszú távú**

565 Az IVS *GB* programfelelőse, Edinburgh, 2010.03.29.

566 A *British Council* European Voluntary Service, Contracts and Projects szervezetének projektfelelőse, London, 2010.03.31.

567 Az IVS *GB* programfelelőse, Edinburgh, 2010.03.29.

568 International Voluntary Service, „Are there any age restrictions?' Edinburgh, 2010. http://www.ivsgb.org/info/faqs.html#Are_there_any_age_restrictions_ [Hozzáférés 2010.04.09.].

569 A*"Vitalise'* önkéntesek fejlesztéséért felelős vezetője, 2010.04.12.

külföldi tartózkodást jelentő EVS projektek lehetőséget nyújtanak **valami új és izgalmas dolog kipróbálására**, **egy jövőbeni lehetséges karrier kipróbálására** (a projekttevékenységeknek megfelelően, amelyekben az önkéntesek részt vesznek), **nyelvi készségek megszerzésére vagy tökéletesítésére** és **önéletrajzuk gazdagítására**. Az önálló külföldi tartózkodás alapján szerzett tapasztalat továbbá valamiféle beavatási rítust is jelenthet a felnőttkorba[570] – igaz, ezt a tapasztalatot a középiskolából kikerülő, felsőoktatásban tanuló vagy diplomás britek általában egy egzotikusnak számító harmadik országban töltött halasztott év során szerzik meg.

Az **IVS** programfelelőse hangsúlyozta, hogy tekintettel arra, hogy az évhalasztást tervezők számára szervezett, kalandot nyújtó programokból óriási a kínálat, az IVS szervezésében önkéntes tevékenységet végzők a szervezet **értékei** – a kultúrák közötti béke és megértés előmozdítása – miatt választják az IVS-t. Az IVS programokban résztvevők mindenekelőtt **értelmes munkát**keresnek. Ezt a motivációt erősíti, hogy idejüket egy másik országban, egy valódi közösségben, nem pedig turistaként kívánják eltölteni. A projekthez kapcsolódó nemzetközi környezet, amely lehetővé teszi számukra, hogy különféle nemzetiségű emberekkel kerüljenek kapcsolatba, további ösztönzést jelenthet[571].
A fogadott külföldi önkéntesek esetében a fő motiváció az **angol nyelvi készség** tökéletesítése, miközben egyéb megfontolások része lehet a **speciális munkatapasztalat** megszerzése. A készségeken alapuló önkéntes tevékenység vállalása gyakran szakosodott fogadó szervezeteken, például a National Trust, a „Vitalise" és hasonló szervezeteken keresztül történik. A „Vitalise" szervezésében munkát vállaló európai önkéntesek egy része saját hazájában gondozási tanfolyamokon vesz részt, valamint gyakorlatban kíván tapasztalatot és betekintést szerezni a fogyatékossággal élőkkel való foglalkozás brit rendszerébe[572]. Amint ez a következő szakaszból kitűnik, a határokon átnyúló programokban való részvételre vonatkozó, az önkéntesek részéről felmerülő ezen elvárások mindegyike kielégíthető.

Az önkéntesek számára nyújtott előnyök

Sok fiatal számára az önkéntes tevékenység végzése külföldön **egész életüket megváltoztató tapasztalat**, amely segíti őket mások és önmaguk megismerésében. Gyakran szembesülnek a közösségi együttélés, a kompromisszumok és a más emberekkel szembeni magatartás jelentette **kihívásokkal**[573]. Ezek a kihívások érettebbé teszik őket és erősítik

570 A *British Council* European Voluntary Service, Contracts and Projects szervezetének projektfelelőse, London, 2010.03.31.
571 Az *IVS GB* programfelelőse, Edinburgh, 2010.03.29.
572 A *„Vitalise”* önkéntesek fejlesztéséért felelős vezetője, 2010.04.12.
573 Az *IVS GB* programfelelőse, Edinburgh, 2010.03.29.

önbizalmukat[574]. A megkérdezett EVS önkéntesek örülnek, hogy sok **új barátot**[575] szereztek. A más kulturális, nyelvi és szociális környezetben, külföldön eltöltött idő gazdagítja ismereteiket, sok mindenre rávilágít, és arra indítja az embereket, hogy **gondolkodjanak el identitásukról**, saját hazájukkal való kapcsolatukat is beleértve[576].

Az Egyesült Királyságba történő visszaérkezésüket követően az egyéni önkéntesek hangulata az egy viszonylag kevés idő alatt megélt számos változásnak köszönhetően jó. A mindennapokba való visszatérés esetleg csalódást okozhat számukra, mivel a körülöttük lévők nem tudják értékelni az általuk szerzett kiváló tapasztalatokat[577]. Az önkéntesség azonban idővel jelentős előnyöket hozhat – szokásossá válik, hogy a fiatalok a szakmai karrier megkezdése előtt önkéntes tevékenységet vállalnak[578].

A brit vállalatvezetők egyik képviselője elismerte, hogy az önkéntesek kiváló ismereteket szerezhetnek a **csapatmunka**, az **irányítás** és az **időgazdálkodás** terén, valamint gyakorlatban ismerhetik meg a **csapat- és a szerepdinamikát és a költségvetés-készítést**. Gyakorlatban dolgoznak a költségvetés, a határidő és a végcél kitűzésén, ami ma a foglalkoztatás világában, legyen szó állami, magán- vagy a civil szférában tevékenykedő szervezetről, a projektirányítás alapja. Az önkéntesek megismerik az emberek **különböző csoportjaival való együttműködés** módját. Ezek a „puha készségek" és gyakorlati tapasztalat elengedhetetlen az egyesült királysági vállalkozások számára, ami jelentősen növeli a korábban önkéntes munkát végzettek foglalkoztatási esélyeit, mivel ezeket a készségeket és tapasztalatot a formális oktatási csatornákon keresztül nem lehet megszerezni. Munkahelyükön a korábban önkéntes munkát végzők dinamikusabban közelítik meg a **problémamegoldást**[579].

A határokon átnyúló önkéntes tevékenységgel összefüggő **idegennyelv-ismeret** is fontosabbá válik a pénzügyi recesszióval megküzdeni próbáló egyesült királysági vállalkozások számára, mivel a vállalatok új tengerentúli piacokat keresnek. Nyelvük és kultúrájuk megértése növeli üzleti esélyeiket. Ezért az önkéntes tevékenység terén külföldön szerzett tapasztalat is kezd szerepet játszani a munkaerő-toborzásban[580]. Az előző szakaszban említettek szerint a nyelvi aspektus az önkéntessé válás szempontjából talán még fontosabb. Az anyanyelvükön megszólalók különféle kiejtése első alkalommal talán

574 Interjú az Egyesült Királyságban önkéntes tevékenységet végző német EVS önkéntessel, 2010.04.02.

575 Interjú egy korábban Luxemburgban önkéntes tevékenységet végző brit EVS önkéntessel, 2010.04.02.; az Egyesült Királyságban önkéntes tevékenységet végző olasz EVS önkéntessel, 2010.04.02.

576 Korábban Luxemburgban önkéntes tevékenységet végző brit EVS önkéntes, 2010.04.02.

577 A *British Council*Project Officer for European Voluntary Service, Contracts and Projects szervezetének projektfelelőse, London, 2010.03.31.

578 Interjú az *Institute of Directors* Influencer Relations részlegének vezetőjével, London, 2010.03.26.

579 Uo.

580 Uo.

elbátortalaníthatja az ezzel szembesülőket[581], akik azonban később a beszélt angol nyelv terén jártasságot és magabiztosságot szerezhetnek[582]. Ez szakmai karrierjük során előnyt jelent számukra.

A fent említett készségek és tapasztalatok jelentős mértékben függnek attól, hogy az önkéntesek milyen típusú projektben dolgoznak. A **készségeken alapuló önkéntes tevékenység** esetlegesen a szokásosnál is nagyobb hatást gyakorolhat a résztvevők jövőbeni karrierjére. A fentiekben kifejtettek szerint az önkéntes tevékenység lehetővé teszi, hogy az önkéntes el tudja dönteni, hogy egy bizonyos hivatás illik-e hozzá, illetve lehetővé teszi, hogy bizonyos szakirányú (gondozás, műemlékvédelem, oktatás stb. terén) szakmai gyakorlatot szerezzen vagy foglalkozást váltson. Egy egyesült királysági, korábbi EVS önkéntes számolt be egy sikeres váltásról, aki informatikát tanult, de miután egy évet Luxemburgban, az Európa kulturális fővárosa projektben dolgozott, kulturális területen kapott állást[583].

A készségek elismerése

Ha egyetértünk abban, hogy az elért eredmények informális és formális elismerése számít, amelynél az előző állami jóváhagyást, az utóbbi a megszerzett készségek tanúsítását jelenti, mindkét típus jól fejlett az Egyesült Királyságban. Bár ez főként az országon belüli önkéntességre vonatkozik, amelynél az utóbbi időben a kormányzati finanszírozás és figyelem széles körű ismertséget hozott, és az idők folyamán számos akkreditációs eszközt fejlesztettek ki, van néhány, a határokon átnyúló önkéntes tevékenység számára is rendelkezésre álló rendszer.

Ahogy az előzőekben említésre került, mind a hatóságok, mind pedig a munkáltatók tudatában vannak az önkéntesség személyiségre és a képességekre gyakorolt pozitív hatásának. Ennek eredményeként a készségeken alapuló önkéntesség nagyobb jelentőséget kapott a munkaerő-toborzásban, és a vállalatok imázsuk erősítése érdekében felvállalják a munkavállalók által támogatott önkéntes tevékenységet[584]. Az önkéntesség ezenkívül az iskolából kikerülők vagy végzősök számára nyitva álló lehetőségek egyike – a továbbképzés vagy foglalkoztatás legitim alternatívája: a skót hatóságok statisztikai felméréseiket ennek megfelelően alakították át[585].

Sok esetben az önkéntesek az eredményeiket tanúsító bizonyítványt kaphatnak és referenciát kérhetnek szervezetüktől. Országos és az egyes országrészekben

581 Az IVS *GB* programfelelőse, Edinburgh, 2010.03.29.

582 Az Egyesült Királyságban önkéntes tevékenységet végző olasz EVS önkéntes, 2010.04.02.

583 Korábban Luxemburgban önkéntes tevékenységet végző brit EVS önkéntes, 2010.04.02.

584 Interjú az *Institute of Directors* Influencer Relations részlegének vezetőjével, London, 2010.03.26.

585 A Volunteers Development Team, Health and Social care, *The City of Edinburgh Council* önkéntes fejlesztési felelőse, Edinburgh, 2010.03.29.

működő szervezetek **díjazási rendszereit**[586] használják a fiatal önkéntesek kitüntetésére. Skóciában a speciálisan önkéntesek számára kidolgozott legismertebb nemzeti rendszer a **Millennium Volunteers** (MV) díj, amelyet ünnepélyes keretek között nyújtanak át az 50, 100 vagy 200 órányi önkéntes tevékenységet végző, 16 és 25 év közötti fiataloknak[587]. A fiatal önkéntesek e célból nyilvántarthatják az általuk teljesített munkaórákat és az MV Volunteering Passport honlapon internetes naplót vezethetnek elvégzett és tervezett tevékenységükről[588]. A rendszert a Scottish Volunteer Centre Network (Skót önkéntes központ hálózata) adminisztrálja és a skót kormány támogatja, mivel a bizonyítványokat skót miniszterek írják alá[589].

Az MV díjat és a hasonló díjakat a letöltött idő alapján ítélik oda, de a helyi önkéntes tevékenység esetében a megszerzett készségeket igazoló akkreditációs opciók is léteznek. Például az Egyesült Királyságban önkéntes tevékenységet végzők jogosultak a **National Vocational Qualifications**-re (NVQ) (Nemzeti szakmai képesítésre), más néven **Scottish Vocational Qualifications in Scotland**-ra (Skóciában szerzett skót szakmai képesítésekre). A (formális oktatásban) felsőoktatási szintig terjedő tudásszintekkel összehasonlítható, öt különböző képesítési szint bizonyos kreditszámokra tekintettel „kompetenciaelemek" csoportjait képezi. NVQ/SVQ képesítést munkahelyen lehet szerezni és bemutatással, korábbi képzéssel és bizonyítékkal lehet igazolni[590]. Speciálisan önkéntesek számára kifejlesztett képzések is léteznek: a nem formális oktatáselismerési szerv, az ASDAN (Award Scheme Development and Accreditation Network), amely egyetemi belépési szintig nyújt képesítéseket, jelenleg **Community Volunteering Qualifications**-t (CVQs) (Közösségi önkéntes képesítéseket)[591] kínál. Az ASDAN által akkreditált fogadó szervezetekben (az Egyesült Királyságban vagy külföldön) alkalmazott önkéntesek jogosultak ezekre a képesítésekre, állampolgárságuktól függetlenül[592].

---

586 Például a „Vitalise"-nak van díjazási rendszere és néhány európai önkéntest már megkapta a díjat. A *„Vitalise"* önkéntes fejlesztési vezetője, 2010.04.12. A brit nemzeti iroda az önkéntesség európai éve 2011 alkalmából az EVS önkéntesei számára szintén ünnepélyes eseménnyel készül. A *British Council* Contracts and Projects részlegének EVS-ért felelős projektfelelőse, London, 2010.03.31.

587 Az idejétmúlt díjelnevezés hamarosan megváltozhat, valószínűleg a „Soltire" elnevezést kapja, amely a skót nemzeti zászló neve. *A skót kormány*civil szféra reformjáért felelős igazgatósága civil szféra részlegének vezetője, Edinburgh, 2010.03.29.

588 MV Volunteering Passport, „Get recognised for your volunteering!" Stirling: Volunteer Development Scotland, 2010. http://www.mvvolunteeringpassport.org.uk/ [Hozzáférés 2010.04.20.].

589 Volunteer Development Scotland, „MV Award". Stirling, 2010. http://www.vds.org.uk/tabid/97/Default.aspx [Hozzáférés 2010.04.24.].

590 Volunteering England, „Volunteering England Information Sheet: Accreditation of Volunteering". London, 2009, p. 3-4. http://www.volunteering.org.uk/NR/rdonlyres/E36207C6-982A-4D0E-9A3F-11A787850B29/0/ISAccreditationofVolunteering_VE09_.pdf [Hozzáférés 2010.04.26.].

591 ASDAN, „Community Volunteering Qualifications (CVQ)". Bristol, January 2010. http://www.asdan.org.uk/downloads/cvq.pdf [Hozzáférés 2010.04.27.].

592 Interjú az *ASDAN*befogadó jellegű oktatásért felelős igazgatójával, 2010.05.05.

A „Volunteering England” elnevezésű jótékonysági szervezet azonban arra figyelmezteti az önkéntes tevékenységet szervezőket, hogy az „akkreditáció az önkéntesség értékelését és lehetséges sikerét vagy bukását eredményezheti”[593]. Ez potenciális kockázatot jelent, mert sokan magát az önkéntes tevékenységet kedvelik és megelégszenek a tevékenységük nyújtotta személyes elégedettség jutalmával. Valójában vannak olyanok, akik azért vállalnak önkéntes tevékenységet, hogy elmeneküljenek a formális oktatásban vagy a munka világában őket érő nyomás elől. Ez az IVS önkéntesek esetében igaz: bár a külföldi önkéntes tevékenységet szervezők kérésre tudnak **bizonyítványt** kiállítani számukra, a résztvevők ritkán kérik ezeket, mivel úgy érzik, hogy magával a megszerzett tapasztalattal már megkapták az elismerést[594]. Másrészt az Egyesült Királyságban a különféle eredményekért kapható bizonyítványok bősége miatt néha a fiatalokat már nem is érdekli, hogy egy újabb „papírt” kapjanak, legyen az **Youthpass** vagy bármi más[595].

A társadalomra gyakorolt hatás

Magukat az önkénteseket nem számítva a határokon átnyúló önkéntes tevékenység legnyilvánvalóbb kedvezményezettjei az önkéntesek cseréjét szervező szervezetek, a helyi közösségek és az önkéntesek munkáltatói. *A küldő szervezetek számára* az önkéntesek cseréje az általuk megcélzott fiatalok számára nyújtott szolgáltatás és az **ifjúságot érintő munkájukkal kapcsolatos egyik intézkedés**, **amely segíti elérni céljaikat**[596]. Például az IVS az önkéntesek küldésével és fogadásával kapcsolatos projekteket a különböző kultúrájú, hátterű és nemzetiségű emberek összevegyítéséhez használja, ezzel teljesítve a szervezet küldetését, nevezetesen a kultúrák közötti béke és megértés előmozdítását[597].

Az Egyesült Királyság *önkéntesek fogadásával foglalkozó szervezetei* az önkéntesek hozzájárulásainak köszönhetően tudják elérni céljaikat. Az önkéntesek több **munkaerőt biztosítanak számukra annál, mint amennyit képesek lennének támogatni**, ha ez a munkaerő csak fizetett munkavállalókból állna, így nem tudnák kialakítani ugyanazt a tevékenységi skálát: A National Trust szervezetnek, amely Angliában óriási infrastruktúrát kezel, 2009-ben mindössze 4938 munkavállalója volt, de 55 000 önkéntes munkájára támaszkodott[598]; 2500 önkéntes segít az edinburgh-i városi tanácsnak az

593 Volunteering England, „Volunteering England Information Sheet: Accreditation of Volunteering’, p. 2.
594 Az IVS *GB* programfelelőse, Edinburgh, 2010.03.29.
595 A „*British Council* "Fiatalok lendületben" programért felelős vezetője, London, 2010.03.31.
596 A *British Council*Project Officer for European Voluntary Service, Contracts and Projects szervezetének projektfelelőse, London, 2010.03.31.
597 Az IVS *GB* programfelelőse, Edinburgh, 2010.03.29.
598 National Trust, *Annual Report 2008/9*. Swindon, 2010, p. 55, 27. http://www.nationaltrust.org.uk/main/w-annual-report-final-2009.pdf [Hozzáférés 2010.04.20.].

egészségügyi és szociális szolgáltatások nyújtásában[599]; a „Vitalise" szervezetnek évente több mint 5000 önkéntesre van szüksége bentlakásos központjainak működtetéséhez és a jótékonysági intézmény fizetett alkalmazottainak negyede eredetileg önkéntesként kezdte[600]. Bár az ehhez hasonló szervezetekhez az önkéntesek csupán töredéke érkezik a tengerentúlról, a fogadó szervezet személyzete és helyi önkéntesei szintén élvezik munkájuk nemzetközi vonatkozásának előnyeit. A többi emberrel szembeni **tolerancia és megértés** fokozásán túl[601] a szervezethez dolgozni érkező külföldiekkel való találkozás **új ötletek megszületését és hangulatuk javítását eredményezi**[602].

Ha az önkéntesek kapcsolatban állnak a *helyi közösséggel*, ez a hatás erősebb. Az önkéntesekhez hasonlóan az őket fogadó szervezetek is **betekintést nyernek hazájuk szokásaiba és kultúrájukba**. A gondozás, a fiatalok oktatása és a gyermekőrzés terén dolgozó önkéntesek esetében szolgáltatásuk és a fogadó közösséghez fűződő kapcsolatuk közvetlen kedvezményezettjei a szolgáltatásaikat igénybe vevők. Például a „Vitalise" **szolgáltatásait erősíti** a külföldi önkéntesek részvétele, mivel további érdeklődést váltanak ki a szolgáltatásaikat igénybe vevők körében[603].

Az Egyesült Királyságban a külföldiek által hozott interkulturális tapasztalat különösen fontos *Észak-Írországban*, mivel jelenlétük **megkérdőjelezi azt a rögzült elképzelést, hogy mit jelent „másnak" lenni**[604]. Az emberek felfogásában ez új dimenziókat nyit – a katolikus és protestáns közösségek határain túl. Egy Belfastban önkéntes tevékenységet végző olasz EVS önkéntes azt mondta nekünk, hogy Észak-Írország fővárosában jelentős nemzetközi önkéntes közösség él: energiájuk és eltérő nézőpontjuk segít a mélyen gyökerező feszültség csökkentésében[605]. Mivel ez még mindig túl érzékeny kérdés, a helyiek általában nem beszélnek róla, és a fogadó szervezetek úgy látják, hogy a nemzetközi önkéntesek olyan kérdéseket tehetnek fel, amelyeket a helyi lakosok nem kérdeznének meg. Különösen a gyermekekkel vagy fiatalokkal foglalkozó külföldiek vonhatják kétségbe a zárt közösség vagy a családi háttér alapján tett feltevéseket és szélesíthetik látókörüket, hozzájárulva ezáltal egy toleránsabb társadalom létrehozásához[606].

---

599 The City of Edinburgh Council, *Policy and Good Practice Guidelines on Volunteering*. Edinburgh, 2010, 8. o. (rendelkezésre bocsátotta: Volunteer Development Officer at Volunteers Development Team, Health and Social care).

600 Vitalise, „Volunteer Overview". Kendal, 2010. http://www.vitalise.org.uk/getdoc/870878d7-6c8b-4add-868e-f0ab4bac11db/Overview.aspx; Vitalise, „Job Vacancies". Kendal, 2010. http://www.vitalise.org.uk/About-Us/Job-Vacancies.aspx [Hozzáférés 2010.04.27.].

601 A *„Vitalise"* önkéntesek fejlesztéséért felelős vezetője, 2010.04.12.

602 Az IVS *GB* programfelelőse, Edinburgh, 2010.03.29.

603 A *Vitalise"* önkéntesek fejlesztéséért felelős vezetője, 2010.04.12.

604 A *British Council*Project Officer for European Voluntary Service, Contracts and Projects szervezetének projektfelelőse, London, 2010.03.31.

605 Az Egyesült Királyságban önkéntes tevékenységet végző olasz EVS önkéntes, 2010.04.02.

606 A *Bryson Charitable Group* EVS/PLUS önkéntesekért felelős munkatársa, Belfast, 2010.04.08.

Végül a készségek fokozása és a jobb foglalkoztathatóság szempontjából a nemzetközi önkéntesek által megszerzett előnyök *munkáltatóik* javára fordulnak, amelyek élvezhetik a **képzett munkaerő** hasznát. Általában csak a nonprofit szervezetként működő munkáltatók voltak érdekeltek abban, hogy az általuk meghirdetett állásokra jelentkezők rendelkezzenek önkéntesként szerzett tapasztalattal, mivel ezt általában hasonló környezetben és olyan nonprofit ágazatokban szerzik, mint például a szociális gondozás, az egészségügy, a környezetvédelem stb. A közelmúltig az önkéntesként szerzett tapasztalatot az üzleti világban meghirdetett állásokra való jelentkezéskor ritkán említették meg az önéletrajzban. Tekintettel azonban az Egyesült Királyságban a kormányzat és a média által az önkéntesség iránt tanúsított figyelemre és támogatásra, valamint a növekvő brit munkaerő-piaci versenyre, az önkéntesség, mint a teljes munkaidős foglalkoztatás előzetes próbája **versenyelőnyt** jelent azon jelöltek számára, akiknek alkalmassága egyéb tekintetben a többiekkel megegyező. Ezenkívül ha valaki – kiszorulva a munkaerőpiacról – a semmittevés helyett az önkéntességet választja, azt úgy tekintik, mint egy tanulni akaró **proaktív személyiség jellemzőjét**[607].

Akadályok

Tekintettel arra, hogy az Egyesült Királyság önkéntesei szívesebben utaznak távolabbi helyre, az első probléma, amivel szembesülnek, a tengerentúlon (általában a fejlődő világban) történő önkéntes tevékenység végzésével kapcsolatosan felmerülő **költségek**. Számos küldő szervezet magas díjakat számít fel, és a távolsági útiköltségek jelentősek lehetnek. A Lehetőségek szakaszban leírtak szerint azonban vannak olcsóbb lehetőségek, amelyek e tanulmány szempontjából relevánsabbak, mivel a nonprofit szervezetek több tevékenységet ajánlanak Európában. Sajnos ezek az **álláskeresőként regisztrált fiatalok** számára nem megfelelőek, mivel esetükben csak az országon belüli önkéntes tevékenység megengedett. A többi költség előzetes becslése is nehéz lehet: előfordul, hogy visszatérésük után a nemzetközi önkéntesek adózási problémákkal kerülnek szembe[608]. Ami a beérkező önkénteseket illeti, bár ők az Egyesült Királyság életszínvonalát gyakran vonzónak találják, az **árszint** (különösen a szállás és a közlekedés) jelentősen magasabb lehet, mint hazájukban.

A legátfogóbb opció mind a beérkező, mind pedig a kimenő önkéntesek számára az EVS, bár sok brit fiatal nem érdeklődik az EU-n belüli önkéntes tevékenység iránt. Az EVS szervezetet választók számára **egy fogadó projekt megtalálása** igen nehéznek bizonyulhat: egy volt önkéntes arról panaszkodott, hogy az adatbázisban felsorolt projektek között 10 hónapon át kutatott és próbálta

607 *Institute of Directors*Influencer Relations részlegének vezetőjével, London, 2010.03.26.

608 A „*British Council* "Fiatalok lendületben" programért felelős vezetője, London, 2010.03.31.

felvenni velük a kapcsolatot, mielőtt megkapta az első választ[609]. Az Egyesült Királyságban az **EVS szervezetek hálózata nem egyformán oszlik el**: jóval több EVS-projektet szerveznek Angliában, ahol a lakosság száma nagyobb, mint Skóciában, Wales-ben vagy Észak-Írországban[610]. Ezenkívül az **EVS népszerűsége elég alacsony** az országban: például egy 2003-ban Skóciában, a fiatalok körében végzett felmérés szerint a 17 és 25 év közöttiek mindössze 6%-a ismerte az EVS-t mint az önkéntes tevékenység végzésére lehetőséget nyújtó szervezetet, miközben 10%-a hallott az International Voluntary Service (IVS) szervezetről és 24%-a a Voluntary Service Overseas (VSO) szervezetről[611].

A beérkező önkéntesek esetében nagyobb a valószínűsége, hogy számukra előnyökkel jár a brit fogadó szervezetek fejlett irányítási kultúrája, ami a legtöbb esetben kompenzálja az önkéntes tevékenység **jogi szabályozásának** hiányát. A brit nemzeti irodán belül a „Fiatalok lendületben" programért felelős vezető tulajdonképpen az **önkéntes munkára vonatkozó normák és fogalommeghatározások közötti ellentmondást** említette mint legfőbb kihívást annak biztosításában, hogy az EVS önkéntesek hasznos tanulási tapasztalatot szerezzenek az őket fogadó országokban[612]. Az Egyesült Királyságban a készségeken alapuló önkéntességet hangsúlyozzák, és a szervezetek azt az elvet követik, hogy az önkéntesek nem használhatók a fizetett munkaerő helyettesítésére[613], miközben a kimenő EVS önkéntesek néha panaszkodnak, hogy a fénymásoláson kívül alig csináltak valamit[614].

Az önkéntesség során szerzett tapasztalat erősen függ az önkéntesek rendelkezésére álló **mentori tevékenység** szintjétől. Ha az önkéntesek mentorálása csupán az egyéni felelősségek kiegészítése, vagy ha a mentor nem látja el feladatát, az önkénteseknek különféle kellemetlenségekben lehet részük, az elhelyezésükkel kapcsolatos kérdésektől kezdve készségeik tanúsításáig. Az aktív mentorálás a beilleszkedési nehézségek kezelésében is segíthet[615].

A gyerekekkel való foglalkozás a helyiek körében az önkéntesség legnépszerűbb formája lehet, de a külföldiek esetében előfordulhat, hogy a szociális szférában

---

609 Korábban Luxemburgban önkéntes tevékenységet végző brit EVS önkéntes, 2010.04.02..

610 A *British Council* – az Egyesült Királyság"Fiatalok lendületben" programért felelős nemzeti irodája".

611 Diane Machin, „Young people in Scotland: those who volunteer and those who do not" a következő helyen: Howard Williamson és Bryony Hoskins, Philipp Boetzelen (kiad.), *Charting the landscape of European youth voluntary activities*. Strasbourg: Council of Europe, 2005, 76. o. (69-80). Interneten a következő helyen érhető el: http://youth-partnership.coe.int/youth-partnership/documents/EKCYP/Youth_Policy/docs/Voluntary/2005_charting_landscape_voluntary_coepub.pdf

612 A „*British Council*"Fiatalok lendületben" programért felelős vezetője, London, 2010.03.31.

613 Az *IVS GB* programfelelőse, Edinburgh, 2010.03.29.; A Volunteers Development Team, Health and Social care, *City of Edinburgh Council* önkéntes fejlesztési felelőse, Edinburgh, 2010.03.29.

614 A *British Council*Project Officer for European Voluntary Service, Contracts and Projects szervezetének projektfelelőse, London, 2010.03.31.

615 Korábban Luxemburgban önkéntes tevékenységet végző brit EVS önkéntes, 2010.04.02.

való munkavégzéshez szükséges **hivatalos engedéllyel** kapcsolatos problémák és költségek korlátot jelenthetnek abban, hogy milyen típusú projektet választanak. Az erkölcsi bizonyítvány árában jelentős különbségek vannak: míg Belgiumban, Dániában és Franciaországban ingyenes, lengyel polgárok esetében 95 EUR (ha az Egyesült Királyságból kérik)[616]. Vannak továbbá olyan országok, ahol nehéz ehhez az adatközlési eljáráshoz hasonlót találni[617]. A kiállított dokumentum fordítási költségei is gondot jelenthetnek[618].

Következésképpen az IVS GB szerint a jogszabályokban végbement közelmúltbeli változások túl időigényesek ahhoz, hogy meg lehessen felelni azoknak, és a nemzetközi önkéntesek fogadására most csak környezetvédelmi projekteket szervez[619]. A környezetvédelmi projektek azonban egyes esetekben ugyanannyi papírmunkát igényelnek: egy észak-írországi jótékonysági szervezet EVS önkéntesekért felelős munkatársa elmondta, hogy szervezete minden beérkező EVS önkéntestől azt kérte, hogy a fogadó projekt típusától függetlenül kérjen erkölcsi bizonyítványt saját hazája rendőrségétől[620]. Ugyanakkor a „Vitalise", amelynek EGT-országokból érkező önkénteseitől erkölcsi bizonyítványt kérnek, ezt nem tekinti a külföldi önkéntesek fogadását akadályozó tényezőnek[621].

Következtetések

Önkénteseket fogadó társadalomként az Egyesült Királyság számos lehetőséget kínál. Az országon belüli önkéntes tevékenység fejlett, ami azt jelenti, hogy a szervezetek nagy tapasztalatokkal rendelkeznek az önkéntesek irányítása terén, az ország kidolgozott normákkal és bevált gyakorlattal, valamint kiépített támogatószervezeti hálózattal rendelkezik. A civil szféra, amely különböző területeken számos lehetőséget nyújt önkéntes tevékenység végzésére, erős és aktív.

Másrészt a tengerentúlon történő önkéntes munkavállalás nagyon népszerű a brit fiatalok körében, de a többi tagállam nem tűnik túl vonzónak – miközben az Egyesült Királyság igen vonzó az angol nyelvtudásukat tökéletesíteni kívánó fiatal európaiak számára. Úgy tűnik, hogy az EU területén történő önkéntes

---

616 Az erkölcsi bizonyítványnak megfelelő okmányokkal kapcsolatos, országspecifikus információ a következő helyen érhető el: Criminal Records Bureau, "Overseas". 2010. http://www.crb.homeoffice.gov.uk/guidance/rb_guidance/overseas.aspx [Hozzáférés 2010.04.27.]. Lengyelországra vonatkozóan a költségek egy része nem található meg a CRB honlapján: Ministerstwo Sprawiedliwości, 'Krajowy Rejestr Karny'. Varsó, 2009. http://bip.ms.gov.pl/krk/krk.php [Hozzáférés 2010.04.27.].

617 A Volunteers Development Team, Health and Social care, *The City of Edinburgh Council* önkéntes fejlesztési felelőse, Edinburgh, 2010.03.29.

618 A „*Vitalise"* önkéntesek fejlesztéséért felelős vezetője, 2010.04.12.

619 Az *IVS GB* programfelelőse, Edinburgh, 2010.03.29.

620 Interjú a *Bryson Charitable Group* EVS/PLUS önkéntesekért felelős munkatársával, Belfast, 2010.04.15.

621 A „Vitalise" önkéntesekért felelős vezetője, 2010.04.12.

munkavállalást nem tekintik hasznosnak, mert a fiatal brit önkénteseket nem igazán motiválja az idegennyelv-tanulás. Ezért az Egyesült Királyság több EVS önkéntest fogad, mint amennyit küld, sőt, még az EVS-ben való részvétel mellett döntők is gyakran szívesebben mennek egzotikusnak számító harmadik országokba.

Miközben a saját helyi közegben történő önkéntes szerepvállalást ösztönzik és a kormányzati finanszírozási rendszerek jelentős mértékben, közösségépítő rendszerként támogatják, a külföldön történő önkéntes munkavállalást bizonyos mértékben úgy tekintik, mint eszközt arra, hogy felhívják a fiatalok figyelmét a szegénység és a fejlődés kérdésére. E téren az egyetlen kormányzati pénzügyi támogatást a brit fiatalok Latin-Amerikában, Ázsiában és Afrikában történő önkéntes munkavállalásának igazgatására használják.

A brit jogi hagyományok az önkéntesek cseréje tekintetében kettős kihívást jelentenek. Első pillantásra a jogrendszer szinte nem is foglalkozik az önkéntességgel mint olyannal, így a precedensek elengedhetetlenek a jogi keret értelmezéséhez. Az önkéntesek nem tekinthetők munkavállalóknak és automatikusan nem szereznek munkaviszonyhoz kapcsolódó jogokat (hátrányos megkülönböztetéssel, jogtalan elbocsátással szembeni biztosítékokat, éves szabadságot és betegszabadságot stb.). Az önkéntesekkel szembeni megfelelő bánásmódot közvetve azonban biztosítják a szervezeteik által betartandó jogi kötelezettségek, valamint a bevált gyakorlat és a normák elterjedése (az önkénteseket érintő valamennyi politika terén: egészségvédelem és biztonság, felelősség stb.). Az önkéntesek azonban nem mentesülnek a gyerekek és a rászoruló felnőttek védelmére irányuló szigorú egyesült királysági szabályok alól, és a gondozói szerep vállalásához szükséges erkölcsi bizonyítvány beszerzése néha költséges eljárásnak bizonyulhat.

Interjúk jegyzéke

Sorszám	Vezetéknév	Keresztnév	Beosztás	Intézmény	Az interjú formája	Az interjú időpontja
65.	Chapman	Sophie	politikáért felelős vezető – Youth Volunteering & Charitable Giving	Office of the Third Sector, *Cabinet Office*, London, Egyesült Királyság	személyes	26-03-2010
66.	Clough	Dave	önkéntes fejlesztési vezető	*„Vitalise"*, Kendal, Egyesült Királyság	e-mail	12-04-2010
67.	Engles	Kate	politikai tanácsadó – Youth Volunteering & Charitable Giving	Office of the Third Sector, *Cabinet Office*, London, Egyesült Királyság	személyes	26-03-2010
68.	Fisichella	Simona	az Egyesült Királyságban önkéntes	-	e-mail	02-04-2010

			tevékenységet végző olasz EVS önkéntes			
69.	Fry	Heather	befogadó jellegű oktatásért felelős igazgató	*ASDAN* (Award Scheme Development and Accreditation Network), London, Egyesült Királyság	telefon	05-05-2010
70.	Grebe	David	az Egyesült Királyságban önkéntes tevékenységet végző német EVS önkéntes	-	e-mail	02-04-2010
71.	Hegarty	Mary	EVS-PLUS önkéntesekért felelős munkatárs	*Bryson Charitable Group*, Belfast, Egyesült Királyság	e-mail telefon	08-04-2010; 15-04-2010
72.	Henry	Rachel	önkéntes fejlesztési vezető	Volunteer Development Team, Health and Social care, *City of Edinburgh Council*, Edinburgh, Egyesült Királyság	személyes	29-03-2010
73.	Keenan	Conor	korábban Luxemburgban önkéntes tevékenységet végző brit EVS önkéntes	-	e-mail	02-04-2010
74.	Lee	John	politikai és gyakorlati tanácsadó	*Volunteer Development Scotland*, Stirling, Egyesült Királyság	személyes	30-03-2010
75.	Miscioscia	Tom	A „Fiatalok lendületben" program vezetője	*British Council* – az Egyesült Királyság „Fiatalok lendületben" programért felelős nemzeti irodája, London, Egyesült Királyság	személyes	31-03-2010
76.	Mitchell	Alex	az Influencer Relations részleg vezetője	*Institute of Directors*, London, Egyesült Királyság	személyes	26-03-2010
77.	Pearson	Geoff	civil szféra részleg vezetője	Public Sector Reform Directorate, *The Scottish Government*, Edinburgh, Egyesült Királyság	személyes	29-03-2010
78.	Purves	Jackie	programfelelős	*International Voluntary Service* – Nagy-Britannia, Edinburgh, Egyesült Királyság	személyes	29-03-2010
79.	White	Amy	projektfelelős - European Voluntary Service, Contracts and Projects	*British Council* – az Egyesült Királyság „Fiatalok lendületben" programért felelős nemzeti irodája, London, Egyesült Királyság	személyes	31-03-2010

Publikációk jegyzéke

1. ASDAN, „Community Volunteering Qualifications (CVQ)”. Bristol, 2010. január http://www.asdan.org.uk/downloads/cvq.pdf [Hozzáférés 2010.04.27.].
2. Association of Voluntary Service Organisations & European Volunteer Centre, *Legal Status of Volunteers – Country Report: United Kingdom*. Brüsszel, 2003. http://www.cev.be/data/File/UK_legalstatus.pdf [Hozzáférés 2009.11.12.].
3. Communities and Local Government, „Citizenship Survey: 2008. április – 2009. március, Anglia. London, 2009. július 16.http://www.communities.gov.uk/publications/corporate/statistics/citizenshipsurveyq4200809 [Hozzáférés 2010.04.15.].
4. Graziani, Sara and Chiara Piva, „United Kingdom of Great Britain and Northern Ireland” in Spes – Centro di Servizio per il Voluntariato del Lazio, *Volunteering across Europe: Organisations, promotion, participation*. 1. köt.: Spanyolország, Egyesült Királyság, Hollandia, Lengyelország, Cseh Köztársaság, Olaszország. Róma: Spes, 2008, 111-148.
5. Leeke, Matthew, Chris Sear and Oonagh Gay, *An introduction to devolution in the UK*. London: House of Commons Library, Research Paper 03/84, 2003. november 17. http://www.parliament.uk/commons/lib/research/rp2003/rp03-084.pdf [Hozzáférés 2010.04.07.].
6. Machin, Diane, „Young people in Scotland: those who volunteer and those who do not" a következő helyen: Howard Williamson és Bryony Hoskins, Philipp Boetzelen (kiad.), *Charting the landscape of European youth voluntary activities*. Strasbourg: Council of Europe, 2005, 69-80. Interneten elérhető a következő helyen: http://youth-partnership.coe.int/youth-partnership/documents/EKCYP/Youth_Policy/docs/Voluntary/2005_charting_landscape_voluntary_coepub.pdf
7. Restall, Mark, *Volunteers and the Law*. London: Volunteering England, 2005. http://www.volunteering.org.uk/NR/rdonlyres/4D224B2A-CB11-4529-9A95-BA4018209641/0/volunteers_and_the_law.pdf [Hozzáférés 2009.11.29.].
8. Stellinger, Anna, Raphaël Wintrebert (kiad.), *Young People Facing the Future: An International Survey*. Párizs: Fondation pour l’innovation politique, 2008. Interneten elérhető a következő helyen: http://www.fondapol.org/fileadmin/uploads/pdf/documents/Etude_Les_Jeunesses_ face_a_leur_avenir_ENG.pdf
9. Scottish Executive, *Moving Forward: a strategy for improving Young People’s chances through Youth Work*. Edinburgh, 2007. Interneten elérhető a következő helyen: http://www.scotland.gov.uk/Resource/Doc/169328/0047167.pdf

10. Scottish Executive, *Volunteering Strategy*. Edinburgh, 2004. Interneten elérhető a következő helyen: http://www.scotland.gov.uk/Resource/Doc/25954/0025523.pdf
11. Scottish Household Survey, *Scotland's People. Annual report: results from 2007/2008*. Edinburgh: The Scottish Government, 2009. http://www.scotland.gov.uk/Resource/Doc/282618/0085510.pdf [Hozzáférés 2010.04.16.].
12. The City of Edinburgh Council, *Policy and Good Practice Guidelines on Volunteering*. Edinburgh, 2010. (rendelkezésre bocsátotta: Rachel Henry)
13. The Department of Health and Social Care, *The Handbook of Volunteers*. Edinburgh: The City of Edinburgh Council, 2007. (rendelkezésre bocsátotta: Rachel Henry)
14. Volunteer Development Scotland, „Információforrás: Insuring Volunteers". Stirling, 2009. november http://www.vds.org.uk/Resources/Insuring%20Volunteers.pdf?resourceID=4896 [Hozzáférés 2010.04.25.].
15. Volunteer Development Scotland, „Információforrás: Volunteering whilst on benefits". Stirling, 2009. november http://www.vds.org.uk/Resources/Volunteering%20whilst%20on%20benefits.pdf?resourceID=4916 [Hozzáférés 2010.04.25.].
16. Volunteering England, „Volunteering England Information Sheet: Accreditation of Volunteering". London, 2009. http://www.volunteering.org.uk/NR/rdonlyres/E36207C6-982A-4D0E-9A3F-11A787850B29/0/ISAccreditationofVolunteering_VE09_.pdf [Hozzáférés 2010.04.26.].

Jogi dokumentumok jegyzéke

1. Disability Discrimination Act 1995 (50. fej.).
2. Employment Rights Act 1996 (18. fej.).
3. Equality Act 2010 (15. fej.).
4. Health and Safety at Work Act 1974 (37. fej.).
5. National Minimum Wage Act 1998 (39. fej.).
6. Race Relations Act 1976 (74. fej.).
7. Safeguarding Vulnerable Groups Act 2006 (47. fej.).
8. Sex Discrimination Act 1975 (65. fej.).

Honlapok jegyzéke

1. British Red Cross, „International youth volunteering programme". London, 2010. http://www.redcross.org.uk/standard.asp?id=80840 [Hozzáférés 2010.04.13.].
2. BUNAC, „Platform2". London, 2010. http://www.bunac.org.uk/uk/platform2/ [Hozzáférés 2010.04.14.].

3. BUNAC, „Volunteer”. London, 2010. http://www.bunac.org.uk/volunteer/ [Hozzáférés 2010.04.14.].
4. Christian Aid, „Change the world with Platform2”. London, 2009. http://www.christianaid.org.uk/getinvolved/volunteer/Platform2/index.aspx [Hozzáférés 2010.04.15.].
5. Community Service Volunteers, „Fact sheet for International volunteers”. London, 2009. http://www.csv.org.uk/sites/default/files/Fact%20Sheet%20for%20International%20Volunteers.pdf [Hozzáférés 2010.04.12.].
6. Criminal Records Bureau, „CRB Service at a Glance”. 2010. http://www.crb.homeoffice.gov.uk/ about_crb/crb_service_at_a_glance.aspx [Hozzáférés 2010.04.24.].
7. Criminal Records Bureau, „How much is a CRB check?” 2010. http://www.crb.homeoffice.gov.uk/using_the_website/general_information.aspx#howmuch [Hozzáférés 2010.04.27.].
8. Criminal Records Bureau, „Overseas”. 2010. http://www.crb.homeoffice.gov.uk/ guidance/rb_guidance/overseas.aspx [Hozzáférés 2010.04.27.].
9. Foreign and Commonwealth Office, „Certificates of good conduct”. London, 2010. http://www.fco.gov.uk/en/about-us/what-we-do/services-we-deliver/legal-services/local-document-search/good-conduct [Hozzáférés 2010.04.27.].
10. International Voluntary Service, „Are there any age restrictions?” Edinburgh, 2010. http://www.ivsgb.org/info/faqs.html#Are_there_any_age_restrictions_ [Hozzáférés 2010.04.09.].
11. International Voluntary Service, „Costs and Cancellations”. Edinburgh, 2010. http://www.ivsgb.org/info/costs-and-cancellations.html [Hozzáférés 2010.04.09.].
12. Global Vision International, „Searchable World Map”. St Albans, 2010. http://www.gvi.co.uk/destinations/searchable-world-map [Hozzáférés 2010.04.14.].
13. Ministerstwo Sprawiedliwości, „Krajowy Rejestr Karny”. Varsó, 2009. http://bip.ms.gov.pl/krk/krk.php [Hozzáférés 2010.04.27.]. [(Lengyel) Igazságügyi Minisztérium, „Nemzeti bűnügyi nyilvántartás”]
14. MV Volunteering Passport, „Get recognised for your volunteering!” Stirling: Volunteer Development Scotland, 2010. http://www.mvvolunteeringpassport.org.uk/ [Hozzáférés 2010.04.20.].
15. National Trust, „Essential Information". http://www.nationaltrust.org.uk/main/w-trust/w-volunteering/w-fulltimevolunteering/w-fulltimevolunteering-futher_info.htm [Hozzáférés 2010.04.15.].

16. National Trust, „Overseas volunteers”. http://www.nationaltrust.org.uk/main/w-trust/w-volunteering/w-aboutvolunteering/w-whatsyouneedtoknow/w-whatsyouneedtoknow-overseas_volunteers.htm [Hozzáférés 2010.04.15.].
17. National Trust, „Working Holidays”. Swindon, 2010. https://www.nationaltrust.org.uk/main/w-trust/w-volunteering/w-workingholidays.htm [Hozzáférés 2010.04.15.].
18. National Trust, *Annual Report 2008/9*. Swindon, 2010. http://www.nationaltrust.org.uk/main/w-annual-report-final-2009.pdf [Hozzáférés 2010.04.20.].
19. Vitalise, „Overseas Volunteers”. Kendal, 2010. http://www.vitalise.org.uk/getdoc/4b037740-a5ee-4128-8a17-06839c707624/Overseas-Volunteers.aspx [Hozzáférés 2010.04.12.].
20. Vitalise, „Volunteer Overview”,. Kendal, 2010. http://www.vitalise.org.uk/getdoc/870878d7-6c8b-4add-868e-f0ab4bac11db/Overview.aspx [Hozzáférés 2010.04.27.].
21. Vitalise, „Job Vacancies”. Kendal, 2010. http://www.vitalise.org.uk/About-Us/Job-Vacancies.aspx [Hozzáférés 2010.04.27.].
22. Voluntary Services Overseas, „Diaspora Volunteering”. London, 2009. http://www.vso.org.uk/volunteer/diaspora-volunteering/ [Hozzáférés 2010.04.15.].
23. Volunteer Development Scotland, „MV Award”. Stirling, 2010. http://www.vds.org.uk/tabid/97/Default.aspx [Hozzáférés 2010.04.20.].

5. MELLÉKLET

Esettanulmány: Litvánia

Litvániában az önkéntességnek a többi tagállamal összehasonlítva nincs régre visszanyúló és mélyen gyökerező hagyománya. Politikai szempontból nézve nincs az önkéntességet támogató és ösztönző konkrét politikája, bár az önkéntes tevékenységeket a nem kormányzati szervezetek fejlesztésével vagy az ifjúságpolitikával kapcsolatban megemlítik. Az önkéntességet jogi szempontból sem szabályozzák, de elképzelhető, hogy 2011-ben új jogszabályt fogadnak el.

A helyben végzett önkéntes tevékenységgel kapcsolatos helyzet javul, mivel egyre több litván vesz részt önkéntes tevékenységekben, ami egyre láthatóbbá válik. Ahogy általában egyre jobban megismerkednek az önkéntesség fogalmával, egyre többet tudnak a határokon átnyúló önkéntes tevékenységről is. Bár mind a helyi, mind pedig a határokon átnyúló önkéntesség terén szükség van még fejlődésre Litvániában, Európában az EVS a legjobban kiépített önkéntes rendszer, és a részvétel szempontjából a leginkább problémamentes. Az EVS önkéntesek a helyi önkénteseknél kedvezőbb helyzetben vannak, mivel egy rendszer programjában vesznek részt és ennek a rendszernek a részei: önkéntes tevékenységük többnyire szervezettebb, teljes mértékben finanszírozott és összehangolt.

Az önkéntesség megítélése

Az önkéntességet és az önkéntes munka szervezését 2001 és 2006 között a Litván Köztársaság kormányának állásfoglalásai határozták meg és szabályozták[622]. Az állásfoglalásokat azonban visszavonták, mivel féltek attól, hogy az önkéntes munkák státuszával visszaélnek, és más tevékenységekre alkalmazzák azokat, ez pedig azt eredményezte, hogy az önkéntességre vonatkozóan nincs a hatóságok, a nem kormányzati szervezetek és a társadalom által használható általános fogalommeghatározás.

622 Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimas „Dėl savanorišką darbą atliekančių asmenų išlaidų kompensavimo tvarkos patvirtinimo". *Valstybės žinios*, 2002, 53-2077 [hatályát veszítette]; Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimas „Dėl Savanoriškų darbų organizavimo tvarkos patvirtinimo". *Valstybės žinios*, 2001, 106-3801 [hatályát veszítette]. Megjegyzés: a litván források magyar fordítását lásd az esettanulmány végén található bibliográfiában.

A hatályukat veszített szabályozásokban az **önkénteseket olyan emberekként határozták meg, akik saját akaratukból, kényszer nélkül és anyagi ellenszolgáltatás nélkül a társadalom javára dolgoznak**[623]. Valójában ez a fogalommeghatározás a gyakorlatban az önkéntes tevékenységgel foglalkozók, maguk az önkéntesek, a nem kormányzati szervezetek és a szakértők számára továbbra is elfogadott. Azonban maguk az önkéntes munkán alapuló szervezetek sem mindig kezelik az ingyenes munkát végző segítőket önkéntesként, hanem néha úgy határozzák meg őket, mint akik „civil/díjazás nélküli alapon" *(visuomeniniais pagrindais)*[624] dolgoznak, és valamely ügyért vagy a szervezet tevékenységében vállalt aktív civil kötelezettségvállalásukat hangsúlyozzák, nem pedig az általuk nyújtott szolgáltatás ingyenes jellegét. Az önkéntesség ismertsége a peremterületekhez képest jóval nagyobb azokban a városokban, ahol több nem kormányzati szervezet működik, és több önkéntes vesz részt tevékenységükben[625].

2008-ban az „Önkéntesség Litvániában" elnevezésű állami közvéleménykutatás megerősítette, hogy az önkéntes fogalma még mindig nem volt egységesen elfogadott fogalom és a társadalom különböző tagjai számára különböző jelentéssel bírt. *Először is* a felmérés megállapította, hogy az önkéntességet gyakran összekeverték az **önkéntes katonai szolgálattal**[626]. Az „önkéntes" és az „önkéntes szolgálattevő" kifejezést ugyanazzal a szóval fejezik ki litvánul: „savanoris", amely a két háború közötti időből származik és régebbi, mint az „önkéntes" litván fogalma, amely olyan valakit takar, aki a honvédelem területén kívül végez ellenszolgáltatás nélkül munkát.

Másodszor, a többi volt kommunista országhoz hasonlóan az önkéntesség kifejezés Litvániában hordoz egy bizonyos **negatív tartalmat**. Ez a helyzet a szovjet múlt miatt alakult így, amikor az embereket nagymérvű „önkéntes" munkákban, úgynevezett „talka"[627]-ban való részvételre kötelezték, amelyben a széles néprétegek bevonása volt a legfontosabb elem[628] – az emberek szocialista szolidaritásának demonstrálására. A tömeges tevékenységekben való részvétel

---

623 Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimas „Dėl Savanoriškų darbų organizavimo tvarkos patvirtinimo". Valstybės žinios, 2001, 106-3801. [hatályát veszítette].

624 Nijolė Giedraitienė, „Bendroji savanorystės situacija Lietuvoje", presentation in the conference *Savanorystė Lietuvoje: iššūkiai ir perspektyvos*, Vilnius, 2008. Interneten elérhető a következő helyen: http://www.teo.lt/gallery/Dokumentai/ziniasklaidai/savanorystes_Giedr.ppt.

625 Interjú az *Actio Catholica Patria* állami szervezet korábbi vezetőjével, Vilnius, 2010.03.29.

626 TNS Gallup, *Savanorystė Lietuvoje: Lietuvos gyventojų nuostatų ir atvirumo savanorystės idėjai studija*. Vilnius: Nem kormányzati szervezetek információs és támogatási központja, 2008, 3. o. http://www.nisc.lt/lt/files/main/Savanoryste_TNS.pdf [Hozzáférés 2010.04.02.].

627 A szó maga jóval korábbról származik, mint a XX. század, mivel „talkos"-okat (a „talka" többesszáma) litván és lett falvakban is szerveztek, hogy nagymérvű mezőgazdasági munkákban, például betakarításban vegyenek részt. Bár az ezekben részt vevők aligha tudtak „önkéntességükről", mivel ezek a jószomszédság társadalmi felelősségét jelentették.

628 Aida Savicka és Stanislovas Juknevičius, 'From Restitution to Innovation: Volunteering in Post-Communist Countries' in Paul Dekker and Loek Halman (kiad.), *The values of volunteering: cross-cultural perspectives*. New York: Kluwer Academic/ Plenum Publishers, 2003, 132. o.

nem szabad akarat alapján történt, így ez sok idősebb emberben negatív emlékeket ébreszt.

Harmadszor, az önkéntesség (és megítélése) szorosan összefügg a nem kormányzati szervezetek helyzetével, mivel ezek a szervezetek az önkéntesek fő támogatói és „foglalkoztatói". A nem kormányzati szervezet fogalma azonban a litván közegben nem egyértelmű és a nem kormányzati szervezetek, valamint az állami, magán és egyéb szervezetek közötti eltérések nem annyira nyilvánvalóak. Nem világos továbbá, hogy a nem kormányzati szervezetek tagjait önkéntesekként vagy „civil alkalmazottakként" kell-e kezelni (lásd fent). Ez különösen azokat érinti, akik aktív tagok és a vezető testületekben tevékenykednek. Ők sok időt töltenek díjazás nélküli tevékenységek folytatásával, de közelebb állnak a fizetés nélküli munkavállalókhoz, mint az önkéntesekhez, akik tevékenységük során egy nem formális tanulási folyamatban vesznek részt[629].

Végül, az önkéntesség alatt néha egyszerű jótettet értenek, mint például amikor az időskorúaknak segítenek abban, hogy átkeljenek az úttesten[630]. Ezt az úgynevezett informális önkéntességet nem egy szervezeten keresztül irányítják, kutatása pedig nehéz, mivel inkább jószomszédi cselekedetnek vagy egy aktív polgár tettének tűnik. Ez a megítélés az uralkodó azonban az időskorúak körében, ami az önkéntesség fogalmát még összetettebbé és még zavarosabbá teszi[631].

Az önkéntes tevékenységek meghatározásának fent említett aspektusaitól eltekintve a **fiatalok önkéntes tevékenységének** fogalma még mindig tisztább, mint minden más korcsoport önkéntes tevékenységének fogalma. Pontosabban az időskorúak önkéntes tevékenysége nem tartozik egyetlen politikai területhez és kezdeményezéshez sem. Nem világos, hogy az időskorúak önkéntes tevékenysége terén mely intézményeknek kellene kezdeményezéseket javasolni vagy végrehajtani[632].

Ami a **határokon átnyúló önkéntességet** illeti, a fejlődő országokban végzett önkéntes tevékenységet a litvánok sokkal inkább értékelik önkéntes tevékenységként, mint a többi tagállamban végzett önkéntes tevékenységet. A külföldön vállalt önkéntes tevékenység sztereotíp példája az afrikai

629 Arūnas Kučikas, „Savanoriškos veiklos samprata Lietuvoje ir Vakarų Europos valstybėse" in Bernadeta Lažauninkaitė (kiad.), *Straipsnių rinkinys apie savanorišką veiklą.* Kaunas: Actio Catholica Patria, 2007, 24. o.

630 Interjú a Lithuanian Youth Council (litván ifjúsági tanács) programfelelősével és a Lithuanian Youth Council elnökével, Vilnius, 2010.03.18.

631 Interjú az Európai Önkéntes Szolgálati Szövetség, a „Saltes" központjának tagjával, Vilnius, 2010.03.17.

632 Interjú a *Lithuanian Youth Council* programfelelősével és a *Lithuanian Youth Council* elnökével, Vilnius, 2010.03.18.; az *Önkéntes központ* állami szervezet projektfelelősével, Vilnius, 2010.03.16.

országokban, például a „Humana People to People” szervezeten keresztül szervezett önkéntes tevékenység[633].

Lehetőségek határokon átnyúló önkéntes tevékenység folytatására fiatalok számára

Litvánia nem rendelkezik a helyi vagy a határokon átnyúló önkéntes tevékenység folytatásának előmozdítására irányuló nemzeti programmal. Az **EVS** az országban működő legismertebb és legfejlettebb határokon átnyúló program. Ezenkívül két kisebb hálózat létezik, amelyek néhány ember számára teszik lehetővé a többi tagállamban való önkéntes munkavállalást, ilyenek például a vallási közösségek vagy kolostorok és a humanitárius szervezetek[634], de ezek a lehetőségek hatókörüket tekintve jóval kisebbek, korlátozott a hozzáférhetőségük vagy csak szórványosan fordulnak elő.

A litván fiatalok részt vehetnek a fejlődő országokban működő nemzetközi önkéntes programokban, mint például a **„The Federation for Associations Connected to the International Humana People to People Movement” (A Nemzetközi Humana People to People mozgalomhoz kapcsolódó társulások szövetsége)**. A litvániai tagszervezet a „Humana People to People Baltic”. Projektek széles körét szervezi, például adománygyűjtést a fejlődő világban hátrányos helyzetben élők számára és afrikai országokban folytatott önkéntes tevékenységhez[635].

Egy másik meglehetősen ismeretlen, határokon átnyúló önkéntes lehetőséget nyújt a **„Global Education Network of Young Europeans” (Fiatal európaiak globális oktatási hálózata)** (GLEN), amely európai uniós nem kormányzati szervezetek hálózata. Litvániában a nonprofit katolikus szervezet, a „Litván Kolping Társaság” képviseli, amely a Nemzetközi Kolping Társaság része (nevét a boldoggá avatott német katolikus papról, Adolph Kolpingról kapta). E hálózaton keresztül a tagállamokból érkező fiataloknak lehetőségük van arra, hogy fejlődő országokban három hónapos önkéntes tevékenységet vállaljanak. Nem egészen világos azonban, hogy az ezekben a tevékenységekben való részvétel önkéntes tevékenységnek tekintendő-e, mivel maga a GLEN „általános képzési szakmai gyakorlatnak”[636] nevezi ezeket.

---

633 Az *Európai Önkéntes Szolgálati Szövetség „Saltes”* központjának tagja, Vilnius, 2010.03.17.

634 Interjú a Szociális és Munkaügyi Minisztérium közösségi ügyekért felelős részlegének főtisztviselőjével, Vilnius, 2010.03.25.; az *Actio Catholica Patria* állami szervezet volt vezetőjével, Vilnius, 2010.03.29.

635 Humana People to People Baltic, „The international Humana People to People movement’. Vilnius. http://www.humana.lt/index_eng.html [Hozzáférés 2010.04.07.].

636 Lietuvos Kolpingo draugija, „GLEN – tarptautinių savanorių programa”. Kaunas, 2009. http://lkd.kolping.lt/glen.php [Hozzáférés 2010.04.25.]; Global Education Network of Young Europeans, ‘Activities of GLEN’. http://www.glen-europe.org/index.php?lnk=1 [Hozzáférés 2010.04.25.].

Egyes diákok más tagállamokban vesznek részt önkéntes tevékenységben, mint a **The International Fellowship of Evangelical Students (Evangélikus diákok nemzetközi közössége)** (IFES) tagjai. Az IFES litvániai tagszervezete 5 önkéntest fogadott az Egyesült Királyságból. Ők a Litvániai keresztény diákok közösségéhez csatlakoztak és szervezett tevékenységekben vettek részt. Eközben a litvánok az Egyesült Királyságban és Norvégiában végeznek önkéntes tevékenységet. Ezek a cserék azonban inkább alkalminak, mintsem állandónak tekinthetők, az önkénteseknek pedig IFES-tagnak kell lenniük. A költségeket magántámogatók, alapok, közösségek vagy maguk az önkéntesek viselik[637].

A litvánok és más állampolgárok számára a többi tagállamban és az EU-n kívül is vannak lehetőségek nem központosított rendszereken, például a **World Wide Opportunities on Organic Farms (Lehetőségek világszerte biogazdaságokban –** WWOOF) szervezeten keresztül. Ebben az esetben nincs küldő szervezet. A kiválasztott fogadó ország koordinációs irodájának fizetendő kisösszegű tagsági díjért (vagy a hálózathoz a közelmúltban csatlakozott országokban akár ingyenesen is) a leendő önkéntesek megkapják a fogadó szervezetek (biogazdaságok) elérhetőségeit, és közvetlenül beszélhetik meg önkéntes munkavállalásukat a tulajdonosokkal. Az önkéntesek szállást és ellátást kapnak a gazdaságban végzett munkájukért cserébe, de nem fizetnek vagy kapnak pénzt a fogadóktól, valamint utazásukat a gazdaságba, valamint az önkéntes tevékenység idejére szóló biztosítást maguknak kell megszervezniük[638].

Más határokon átnyúló önkéntes projektek egyszeri tevékenységeknek nevezhetők, mivel csak néhány alkalommal szervezték meg azokat anélkül, hogy egy állandó önkéntes csereprogramot akartak volna létrehozni. Önkéntes programot szerveztek például **két önkormányzat**, a litván Telšiai városának önkormányzata és a németországi Steinfurt városának önkormányzata közötti együttműködés előmozdítására. Két fiatal német érkezett Litvániába, ahol egy éven át végeztek önkéntes munkát. Bár a helyi társadalom és a fogadó szervezet is sikeres és igen értékes tapasztalatként értékelte a projektet, azt nem ismételték meg és a litvánok nem végeztek önkéntes munkát Németországban. A fogadó szervezet ehelyett akkreditálást kért, és a projekt után az EVS-ben vett részt. Ahogy a telšiai ifjúságügyi koordinátor kifejtette, ez az önkéntes projekt mind a telšiai, mind pedig a steinfurti önkormányzattól komoly anyagi támogatást

637 Interjú a *litván keresztény diákok közösségének* diákcsoport-koordinátorával, 2010.04.15.

638 WWOOF Lietuva, „Taisyklės". 2009. http://www.wwoof.lt/lt/taisykles [Hozzáférés 2010.05.31]. Litvániában azonban csak két olyan gazdaság van, amelyek beérkező külföldieket vagy hazai önkénteseket tudnak fogadni: WWOOF Lithuania, „Hosts". 2009. http://www.wwoof.lt/en/hosts [Hozzáférés 2010.05.31.].

igényelt, így érdemes volt részt venni az EVS-ben és a finanszírozást azon keresztül megoldani[639].

A fent leírt önkéntes lehetőségek költségesek és vagy bizonyos szervezetek tevékenységében való részvételre vagy pedig jelentős erőfeszítésekre van szükség a határokon átnyúló önkéntes lehetőségekre vonatkozó információk megszerzéséhez. Ez az EVS szervezetet a litván fiatalok körében még vonzóbbá, még inkább hozzáférhetővé és népszerűbbé teszi.

Az önkéntesek jogállása és garanciái

A fent említettek szerint a Litvániában történő önkéntes munkavállalást jelenleg nem szabályozza, illetve nem határozza meg sem jogi, sem politikai dokumentum. 2006-ban az önkéntes munkára vonatkozó rendelkezéseket kivették a munka törvénykönyvéből. Következésképpen a Litván Köztársaság kormányának állásfoglalásait, amelyek az önkéntes munkát szabályozták, hatályon kívül helyezték. Így az önkéntesség nem tartozik a munkajog hatálya alá (mivel nem tekinthető foglalkoztatásnak). Ehelyett az önkéntesség jelenleg a polgári törvénykönyv hatálya alá tartozik: általános polgári jogi elvek vonatkoznak az önkéntes munkára vonatkozó munkaszerződésekre és vitatott esetekben az esetjogot alkalmazzák[640].

A munka törvénykönyvének e változásával az önkéntes munkára vonatkozó korábbi szabályozások és fogalommeghatározások hatályukat veszítették, és bár az önkéntesség nem vált illegális tevékenységgé, de napjainkban szinte egyáltalán nem szabályozzák. A nem kormányzati szervezetek tagjai arról panaszkodnak, hogy azóta a gyakorlatban nem sok minden változott. A jogi szabályozás hiánya azonban **véleménykülönbség vagy baleset esetén félreérthető helyzetet** teremt: nem egyértelmű a felelősség megállapítása[641]. Így a leendő önkéntesek és a szóban forgó szervezet között az önkéntes munka megkezdése előtt megkötött szerződések vagy megállapodások jelentősége megnő.

2010 elején a litván kormány jóváhagyta a nem kormányzati szervezetek fejlesztésére vonatkozó iránymutatásokat az azok végrehajtására vonatkozó intézkedésekkel együtt. E dokumentum tartalmazza, hogy a nem kormányzati szervezetek fejlődésének előmozdítása érdekében tervezik az önkéntes munkára

639 Interjú a *telšiai területi önkormányzat* ifjúságügyi koordinátorával, 2010.04.13.

640 Lietuvos laisvos rinkos institutas, *„LLRI analizė: Savanoriškos veiklos teisinės aplinkos vertinimas”*. Vilnius, 2008. http://www.lrinka.lt/index.php/analitiniai_darbai/llri_analize_savanoriskos_veiklos_teisines_aplinkos_vertinimas/5200;from_topic_id;24 [Hozzáférés 2010.03.30.].

641 A *Lithuanian Youth Council* programfelelőse és a *Lithuanian Youth Council* elnöke, Vilnius, 2010.03.18.

vonatkozó jogszabály kihirdetését[642]. A Szociális Biztonsági és Munkaügyi Minisztériumnak a jogszabálytervezetet 2011 elejére kell elkészítenie[643]. A jogszabály rögzítené az önkéntes munka közös meghatározását, amely minden korcsoportra alkalmazható. Az önkéntes tevékenységek jogi keretrendszerének kialakítása és az önkéntesség európai éve alatt a szélesebb körű viták ösztönzése is a kitűzött célok között szerepel. Az előkészítő megbeszélésekben nem kormányzati szervezetek és más érdekeltek vesznek részt; mindeddig azonban nem sikerült pontosan meghatározni, hogy az önkéntességet mennyire szigorúan kellene szabályozni. Egyesek amellett vannak, hogy új szabályozást kell bevezetni, amely hagy bizonyos mozgásteret[644]. Mások szerint a szigorú jogi követelményeknek való megfelelés az adminisztratív költségek tekintetében terheket róhat a nem kormányzati szervekre[645]. Jelenleg tehát még nehéz megmondani, hogy milyen megoldásban fognak megállapodni.

Ami a **szociális biztonságot illeti**, az állami társadalombiztosításról szóló litván jogszabály vagy más szociális biztonságra vonatkozó jogszabályok nem írják elő, hogy a helyi önkénteseknek kötelező biztosítással kell rendelkezniük. Úgy tűnik, hogy az önkéntes nem jogosult sem nyugdíjra vonatkozó társadalombiztosításra, sem betegség és anyaság esetére szóló társadalombiztosításra, sem munkanélküli biztosításra, munkahelyi balesetek és foglalkozási megbetegedések esetére szóló társadalombiztosításra vagy egészségbiztosításra[646]. A határokon átnyúló önkéntes tevékenységet vállaló, kimenő önkénteseket azonban érintette a kormány legutóbbi, arra irányuló kísérlete, hogy megpróbálja valamennyi állampolgárt bevonni a kötelező egészségbiztosítási rendszerbe, amely a teljes munkaidőben dolgozó önkénteseket és a nem regisztrált álláskeresőket is havi hozzájárulás fizetésére kötelezi [647] (lásd még az „Akadályok” szakaszt).

Az önkéntes tevékenységet az **ifjúságpolitika**[648] terén aktívabban támogatják. A litván kormány kötelezettséget vállalt arra, hogy a 2010 és 2018 közötti időszakra hosszú távú ifjúságpolitikai stratégiát fogad el. A stratégia végrehajtására irányuló intézkedések között sorolják fel az önkéntesek

642 Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimas „Dėl Nevyriausybinių organizacijų plėtros koncepcijos patvirtinimo”. *Valstybės žinios*, 2010, 12-566.

643 Uo.

644 Az *önkéntes központ* állami szervezet projektfelelőse, Vilnius, 2010.03.16.; a *Lithuanian Youth Council* programfelelőse és a *Lithuanian Youth Council* elnöke, Vilnius, 2010.03.18.

645 Interjú a *Litván szabadpiaci intézet* elnökhelyettesével és az önkéntességgel kapcsolatos jogi környezetről szóló tanulmány szerzőjével (lásd a 373. lábjegyzetet), 2010.04.21.

646 Lietuvos laisvos rinkos institutas, „LLRI analizė: Savanoriškos veiklos teisinės aplinkos vertinimas”.

647 A legutóbbi módosításokat követően az egészségbiztosításról szóló litván jogszabály 19. cikke szerint a kötelező havi egészségbiztosítási járulékok fizetésének elmaradása pénzbüntetést von maga után, miközben a teljes munkaidőben dolgozó önkéntesek nem jogosultak állami biztosításra (a diákokkal vagy a regisztrált munkanélküliekkel ellentétben). Lietuvos Respublikos Sveikatos draudimo įstatymas. *Valstybės žinios*, 2010, 41-1939.

648 Kučikas, „Savanoriškos veiklos samprata Lietuvoje ir Vakarų Europos valstybėse”, 26. o.

jogállásának legalizálását, az önkéntesség előmozdítását célzó keretrendszer létrehozását és az önkéntesség imázsának erősítését[649]. A stratégia eredményeképpen az önkéntesség az ifjúságpolitika terén szervezettebbé válna.

Ami a nemzetközi önkéntességet illeti, az EU vagy a többi tagállam által finanszírozott önkéntes programokban (például az EVS-ben) való részvételt a külföldiek Litvániában való tartózkodásához kellő jogalapnak tartják. A Litvániába érkező **európai uniós polgárok** külön engedély nélkül legálisan legfeljebb három hónapig maradhatnak Litvániában (hathónapos időszakon belül). Ha tartózkodásukat ennél hosszabb időre tervezik, egy olyan dokumentumot kell kérelmezniük, amely igazolja, hogy legfeljebb öt évig tartózkodhatnak az országban. Ezt a dokumentumot öt munkanapon belül adják ki[650]. **Az Európai Unión kívüli országok önkéntesei** három hónapig érvényes vízumot kaphatnak. Ennél hosszabb idejű tartózkodás esetén ideiglenes tartózkodási engedélyt kell beszerezniük, amely egy évig érvényes. Ennek kiadása legfeljebb négy hónapot vesz igénybe, így a kérelmet a tényleges megérkezés előtt kell benyújtani[651].

A külföldiek jogállásáról szóló jogszabály szerint az Európai Unión kívüli államokból származó önkéntesek számára az ideiglenes tartózkodási engedély kibocsátásának jogalapja a Litvániában történő munkavállalásra (abban az esetben, ha már kiadták a munkavállalási engedélyt) vagy más „jogszerű tevékenységekben" való részvételre irányuló szándék lehet[652]. Az EVS szervezeten keresztül történő önkéntesség egyértelműen jogszerű tevékenység, mivel az EVS önkéntesek „az Európai Unió, illetve annak tagállamai által finanszírozott önkéntes programok" résztvevőiként kifejezetten mentesülnek a munkavállalási engedély megszerzésének kötelezettsége alól[653]. Bár továbbra is rendelkezniük kell egészségbiztosítással és elegendő jövedelemmel, az európai uniós önkéntesekre és az Európai Unión kívüli országokból származó EVS önkéntesekre vonatkozó előírások egyszerűek, ha azokat a többi önkéntesre vonatkozó követelményekkel hasonlítjuk össze[654].

Ami az EVS projektek végrehajtását, a koordinációt illeti, a fogadó és küldő szervezetek, valamint az önkéntes tevékenységi megállapodást írnak alá és ez a

649 *Ilgalaikė jaunimo politikos 2010-2018 m. strategija*. Vilnius: Litván Ifjúsági Tanács, 2009. http://www.lijot.lt/Files/Documents/633912150726214753.pdf [Hozzáférés 2010.04.19.].

650 Migracijos departamentas prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos, „Europos Sąjungos piliečių teisė gyventi ir jų šeimos narių teisinė padėtis Lietuvos Respublikoje". Vilnius, 2010. http://www.migracija.lt/index.php?-1408768467#4 [Hozzáférés 2010.05.13.].

651 33. cikk – Lietuvos Respublikos įstatymas „Dėl užsieniečių teisinės padėties". *Valstybės žinios*, 2004-04-30, 73-2539.

652 Uo.

653 Lietuvos Respublikos Socialinės apsaugos ir darbo ministro įsakymas „Dėl Leidimo dirbti užsieniečiams išdavimo sąlygų ir tvarkos aprašo patvirtinimo". *Valstybės žinios*, 2009, 98-4134.

654 Lietuvos Respublikos įstatymas „Dėl užsieniečių teisinės padėties"; interjú az *Actio Catholica Patria*, állami szervezet EVS önkéntesek küldéséért felelős tisztviselővel 2010.04.20.

fő dokumentum, ha problémák merülnek fel a hatóságokkal[655]. A megállapodás valamennyi fél kötelezettségét rögzíti, így a projektben viselt felelősség kérdése tisztázott. Ezenkívül az EVS önkéntesek egészségbiztosításáról az Európai Bizottság gondoskodik.

A határokon átnyúló önkéntesség minőségének biztosítása érdekében a Litván Nemzeti Iroda és az EVS-ben részt vevő nem kormányzati szervezetek elfogadták a **Litvániai EVS minőségi útmutatót**. Ez iránymutatásokat tartalmaz arra vonatkozóan, hogy a szervezeteknek hogyan kell megszervezniük munkájukat és milyen minőségi kritériumokat kell alkalmazniuk. Kritériumokat állítottak fel arra vonatkozóan is, hogy hogyan akkreditálják a szervezeteket és hogyan értékelik tevékenységeiket[656]. Ez biztosítja az önkéntesek tájékoztatását arról, hogy milyen minőséggel kapcsolatos intézkedéseket alkalmaznak, és mely szervezet mely kérdésekért felel.

A határokon átnyúló önkéntes tevékenységet vállalók száma és lehetőségei

Az EVS önkénteseket kivéve Litvániában nem áll rendelkezésre hazai statisztikai adat a határokon átnyúló önkéntes tevékenységet vállalók arányára vonatkozóan. Tekintettel azonban az egyéb összehasonlítható lehetőségek hiányára, az **EVS** szervezetben való részvételi tendenciák többé-kevésbé pontosan tükrözik a határokon átnyúló önkéntes munkavállalás terén kialakult litván képet.

Az EVS szervezeten keresztül önkéntes tevékenységet vállaló litvánok száma 2000 óta emelkedett (lásd az alábbi ábrát). A **csúcsot 2006-ban érték el**, majd az azt követő két évben a kimenő önkéntesek számának csökkenése volt megfigyelhető. Ugyanakkor a beérkező önkéntesek száma folyamatosan nőtt. A Nemzetközi Ifjúsági Együttműködési Iroda – a „Fiatalok lendületben” programért felelős litván nemzeti iroda képviselője szerint elképzelhető, hogy ennek oka az volt, hogy az „Ifjúság” program finanszírozására rendelkezésre álló összeg 2006-ban volt a legmagasabb és a teljes költségvetést e konkrét intézkedésre költötték (nem csoportosították át más intézkedésekre)[657]. Így a programban a legnagyobb számban 2006-ban tudtak részt venni.

Litvánia 2004-es Európai Unióba való belépésével elkezdődtek a harmadik országokban folyó EVS projektek. 2009-ben az EU-n kívül önkéntes tevékenységet vállaló litván fiatalok száma elérte a kimenő önkéntesek

655 Interjú a *Fiatalok csereprogramjaiért felelős ügynökség* projektkoordinátorával, Vilnius, 2010.03.17.

656 Jaunimo tarptautinio bendradarbiavimo agentūra, „EST kokybės vadovas Lietuvoje”. Vilnius, 2008. http://www.jtba.lt/UserFiles/File/EST%20kokybes%20vadovas-2008.pdf [Hozzáférés 2010.04.20.].

657 Interjú a *Nemzetközi Ifjúsági Együttműködési Iroda* – a „Fiatalok lendületben” programért felelős litván nemzeti iroda EVS projektkoordinátorával, Vilnius, 2010.03.16.

egynegyedét. Ez talán azzal magyarázható, hogy az önkéntesek szívesebben vállalnak önkéntes tevékenységet egy „egzotikus”, mint egy fejlett országban[658]. Az EU-n kívüli országokból Litvániába érkező önkéntesek száma az elmúlt két évben jelentősen emelkedett, és elérte a beérkező önkéntesek egynegyedét.

658 Az *Európai Önkéntes Szolgálati Szövetség „Saltes”* központjának tagja, Vilnius, 2010.03.17.

24. ábra: Az EVS résztvevők száma Litvániában (2004–2009)

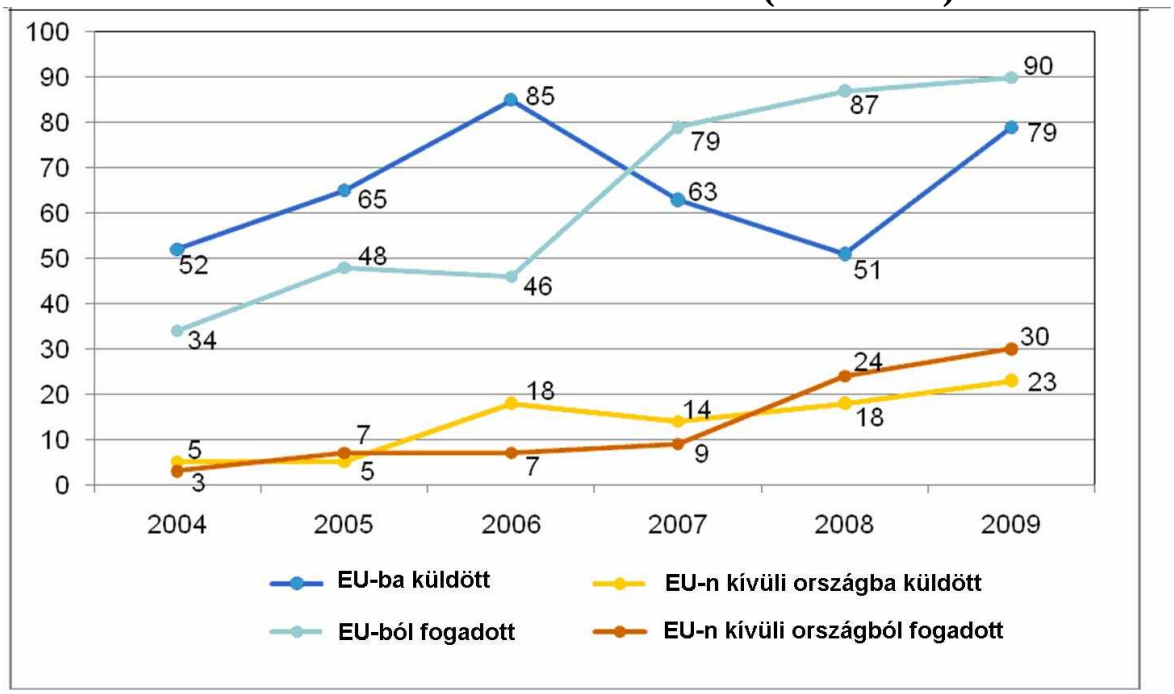

Forrás: *Nemzetközi Ifjúsági Együttműködési Iroda* – a „Fiatalok lendületben” programért felelős litván nemzeti iroda.

Ami a tagállamokat illeti, az EU-n belül önkéntes munkát vállaló litvánok száma 2006-ban és 2009-ben volt a legmagasabb. Érdemes megemlíteni, **hogy a beérkező önkéntesek száma 2007 óta meghaladja a kimenő önkéntesek számát**. Ez azzal magyarázható, hogy a 2007-ben bevezetett „Fiatalok lendületben" program a finanszírozásra való pályázást könnyebbé tette, amely most nagyban függ a fogadó szervezetek kezdeményezésétől és lehetőségeitől[659]. A kiegészítő támogatás a fogadó szervezeteket az EVS projekt végrehajtására ösztönzi. A litván nemzeti iroda adatai szerint 72 akkreditált szervezet fogadhat önkénteseket (beleértve az állami intézményeket és a nem kormányzati szervezeteket) és 24 szervezet küldhet önkénteseket más európai uniós országokba[660]. Ez lehet az oka annak, hogy miért jönnek többen Litvániába önkéntes munkát vállalni annál, mint ahány litván megy önkéntes tevékenységet végezni a többi tagállamba.

A nemzeti iroda megfigyelései szerint a legtöbb litván a déli országokban, például Spanyolországban és Portugáliában akar önkéntes tevékenységet vállalni, bár a többség végül **Franciaországban**, **Németországban** és **Olaszországban** végez önkéntes munkát, amint az alábbi, 25. ábra mutatja. Spanyolország és Ausztria mellett ez a három ország volt az, ahonnan 2009-ben a legtöbb önkéntes érkezett (lásd a 24. ábrát). A litván fiatalok először gyakran kiválasztják azt az országot, ahol hosszabb időt el kívánnak tölteni, és csak

659 Uo.

660 A *Nemzetközi Ifjúsági Együttműködési Iroda* – a „Fiatalok lendületben” programért felelős litván nemzeti iroda által rendelkezésre bocsátott adatok.

azután keresnek ott egy projektet. Mivel a dél-európai országok népszerűek az önkéntesek körében, ezekben az országokban sokszor nehéz projektet találni, és ez más országokban való önkéntes munkavállalást eredményez[661].

25. ábra: Litvániába érkező és onnan kimenő EVS önkéntesek 2009-ben (csak EU)

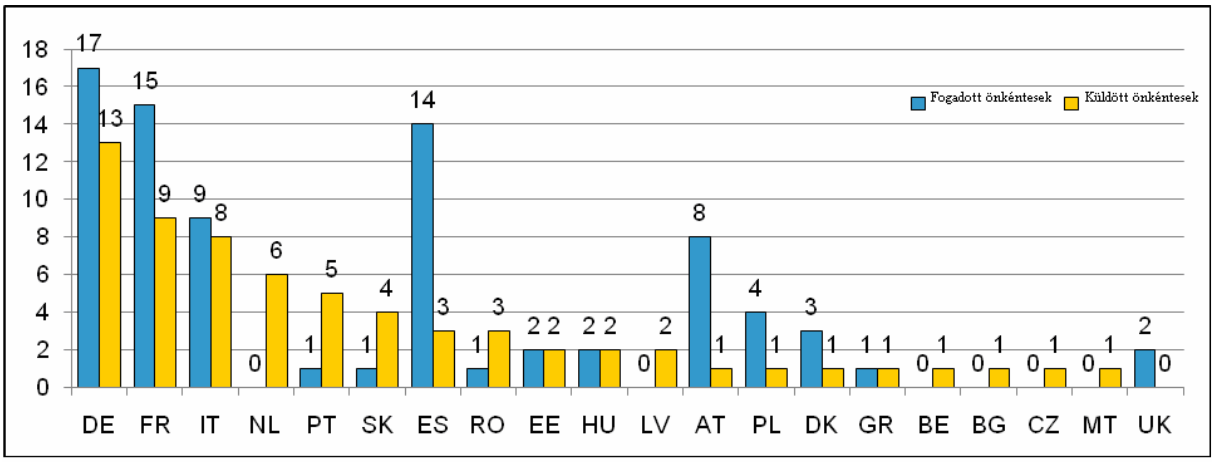

Forrás: Európai Bizottság.

A határokon átnyúló önkéntes feladatot vállalók társadalmi-gazdasági profilja

Bár a konkrét adatok hiánya miatt nehéz leírni, hogy milyen a határokon átnyúló önkéntes tevékenységet vállaló tipikus litván önkéntes, a nem kormányzati szervezetek meghatároznak bizonyos jellemzőket. **A kimenő litván EVS önkéntesek** iskolai tanulmányaikban elért előrehaladásuk alapján könnyedén oszthatók korcsoportokra: eszerint vannak iskolából kikerülők, egyetemi alap- vagy mesterképzésben végzettek, valamint a szakmai karrierjüket megszakítók:

- A legfiatalabb korcsoporthoz tartozó résztvevők **18–19 évesek** és épp elvégezték az iskolát és vagy nem tanulnak tovább felsőfokú oktatási intézményben vagy nem elégedettek a választásukkal[662]. Németországgal ellentétben az önkéntesség ebben a korban nem annyira általános, mivel a litvánok az iskola befejezése után általában azonnal egyetemre mennek.
- A második csoportot **22 év körüli** önkéntesek alkotják, akik azért választották az EVS-t, hogy időt nyerjenek, amely alatt eldönthetik, hogy mit kezdjenek a jövőjükkel. Ők már rendelkeznek felsőfokú alapképzési fokozattal (e fokozat eléréséhez Litvániában négy évig kell tanulmányokat folytatni) és úgy határoztak, hogy halasztanak egy évet.

661 A *Fiatalok csereprogramjaiért felelős ügynökség* projektkoordinátora, Vilnius, 2010.03.17.
662 Az Európai Önkéntes Szolgálati Szövetség „Saltes” központjának tagja, Vilnius, 2010.03.17.

Az **EVS-en keresztül önkéntes tevékenységet vállaló litván fiatalok legnagyobb része**[663]ehhez a korcsoporthoz tartozó fiatal.

- A mesterfokozattal rendelkezők (Litvániában ennek megszerzéséhez általában további két év szükséges) és akik az EVS-t a tanulmányaik befejezése utáni lehetőségnek tekintik arra, hogy egy kis szünetet tartsanak, **25 év körüliek**[664]. A kimenő litván önkéntesek e csoportja képezi a **második legnagyobb csoportot**[665].
- A **28 és 30 év közötti** EVS önkéntesek nem csak magasabb iskolai végzettséggel, hanem már 4–5 éves munkatapasztalattal is rendelkeznek és vagy csalódottak, vagy a szokásos életmódjukhoz képest valamiféle változást szeretnének[666]. E korcsoportból csupán néhány fiatal választja az EVS-t és a korhatár miatt utolsó lehetőségnek tekinti, hogy részt vegyen a programban[667].

A nemzeti iroda az önkéntesek nemek szerinti megoszlására vonatkozóan nem rendelkezik összesített statisztikai adatokkal, de egyértelmű, hogy **a nők mind beérkező, mind pedig kimenő fiatal önkéntesként aktívabbak**[668]. Bár látszólag kevés fiatal férfi érkezik Litvániába vagy megy Litvániából más tagállamba, hogy önkéntes munkát vállaljon, a beérkező önkéntesek között több férfi résztvevő van, mint a kimenők között[669].

Nehéz a litván önkéntesek gazdasági helyzetének és társadalmi státuszának megállapítása, mivel nem állnak rendelkezésre statisztikai adatok[670]. A litván nemzeti iroda EVS projektkoordinátorának becslése szerint azonban a **hátrányos helyzetű fiatalok az EVS-ben Litvániában részt vevő összes fiatal körülbelül 20%-át tették ki**[671]. A rövid távú csoportos önkéntes projektek megfelelőbbek számukra, mivel esetükben a hosszú távú egyéni önkéntes szolgálat túl nagy kihívást és túl nagy igénybevételt jelenthet[672].

Az EVS programismertetőjében szereplő kritériumok alapján sok litván önkéntes tekinthető hátrányos helyzetűnek, mivel életszínvonaluk a régebbi tagállamokból származó önkéntesekkel összehasonlítva alacsony, kevés jövedelemmel rendelkeznek, vagy egyáltalán nem rendelkeznek jövedelemmel.

---

663 Monika Kėžaitė and Vaida Špokevičiūtė, „Europos savanorių tarnybos poveikis jaunam žmogui ir organizacijai. Jaunimo tarptautinio bendradarbiavimo agentūra, 2006 (tyrimo ataskaita), 4. o.

664 Az *Európai Önkéntes Szolgálati Szövetség „Saltes"* központjának tagja, Vilnius, 2010.03.17.

665 Kėžaitė and Špokevičiūtė, 4. o.

666 Az *Actio Catholica Patria* állami szervezet korábbi vezetője, Vilnius, 2010.03.29.

667 Az Európai Önkéntes Szolgálati Szövetség „Saltes" központjának tagja, Vilnius, 2010.03.17.

668 A Nemzetközi ifjúsági együttműködésért felelős ügynökség EVS projektkoordinátora, Vilnius, 2010.03.16.

669 Az *Európai Önkéntes Szolgálati Szövetség „Saltes"* központjának tagja, Vilnius, 2010.03.17.

670 Uo.; az *Önkéntes központ*állami szervezet projektfelelőse, Vilnius, 2010.03.16.

671 A Nemzetközi ifjúsági együttműködésért felelős ügynökség EVS projektkoordinátora, Vilnius, 2010.03.16.

672 Uo.

A nem a nagyobb városokból, például Vilniusból, Kaunasból és Klaipėdából származók úgy tűnik, hogy távoli, vidéki területekről vagy peremterületekről származnak[673]. Miközben nehéz meghatározni azt a jövedelemcsoportot, amelybe a határokon átnyúló önkéntes tevékenységet vállaló tipikus litván önkéntes tartozik, a korral, az iskolai végzettséggel és a nemmel kapcsolatos tendenciák megállapítása jóval könnyebb.

Motiváció

Egy adott önkéntes esetében számos motiváló tényező merülhet fel, és mindenkit más-más tényezők motiválnak. A litván EVS önkéntesek körében végzett kutatás megállapította, hogy a külföldön történő önkéntes munkavállalásnál melyek a litván fiatalokat motiváló legáltalánosabb tényezők[674]. Az interjúk megállapításait is figyelembe véve a munkával kapcsolatos motiváló tényezők több csoportba oszthatók.

Az első csoportba tartozó motivációkat nevezhetjük **személyes indítékoknak**: a fiatalok szükségét érzik a változásnak, a kihívásoknak és néha annak, hogy megismerjék önmagukat[675]. A külföldön történő önkéntes munkavállalás lehetőség lehet a személyes vagy a családi élet csalódásai előli menekülésre is[676]. A jövőről – tanulmányokról vagy szakmai karrierről – való döntés igénye és az évhalasztás lehetősége is arra ösztönzi őket, hogy hosszabb időt töltsenek el egy külföldi országban[677].

Másodszor az önkéntességet **készségek és képességek tökéletesítésére és megszerzésére** szolgáló lehetőségnek is tekintik. Ezek egy része általános, ilyen az interkulturális tapasztalat, az idegennyelv-ismeret megszerzése vagy tökéletesítése, a személyiség határainak kipróbálása. Vannak specifikusabb célzott készségek is, mivel a fiatalok azért választják az önkéntes szolgálatot, hogy speciális ismereteiket gyakorolják vagy ilyenekre tegyenek szert. Ilyen esetekben szakmájuknak vagy érdeklődési körüknek megfelelő projektet választanak, például szociális munkát vagy pedagógiát[678]. Egyes önkéntesek egy adott projekthez való csatlakozáshoz akár egy évet is hajlandóak várni[679]. Másokat szakmai érdeklődés motivál, hogy alkalmazzák a formális képzésben szerzett ismereteiket: például egy Spanyolországból származó önkéntes olyan

---

673 Európai Bizottság, *„Fiatalok lendületben" program Pályázati útmutató*, 5. o. http://ec.europa.eu/youth/youth-in-action-programme/doc/how_to_participate/programme_guide_10/guide_hu.pdf [Hozzáférés 2010.01.03.].

674 Kėžaitė and Špokevičiūtė, 6. o.

675 Uo.

676 Az *Actio Catholica Patria* állami szervezet korábbi vezetője, Vilnius, 2010.03.29.; Litvániában önkéntes tevékenységet végző olasz EVS önkéntes, 2010.04.08.

677 Interjú egy korábban Németországban önkéntes tevékenységet végző litván EVS önkéntessel, 2010.01.27.

678 Az *Actio Catholica Patria* állami szervezet korábbi vezetője, Vilnius, 2010.03.29.

679 Interjú az *A. Lipniūnas kulturális központ* vezetőjével, 2010.04.13.

meghatározott jellegű projektet keresett, amely alapján az önkéntes projekt kötelező külföldi szakmai gyakorlatként ismerhető el[680].

A motivációk egy következő csoportját alkotja **a másoknak történő segítségnyújtásra való törekvés**, amelynek célja értelmes tevékenység és valami jótett véghezvitele[681]. A fiatalokat tehát elsősorban az önkéntesség maga motiválja, és céljukat úgy tekintik, hogy idejük és erőfeszítéseik feláldozásával pozitív változásokhoz járulnak hozzá. Ebben az esetben a fiatalok hosszabb idejű külföldi tartózkodás mellett döntenek, mert hasznosnak akarják érezni magukat és segíteni szeretnének. Ez a motiváció az EVS-ben azonban kevésbé fontosnak tűnik, legalábbis a kimenő litván önkéntesek körében[682].

Másrészt van az önkénteseknek egy olyan csoportja is, amelyet a nem kormányzati szervezetek képviselői **önkéntes-fogyasztókként**, kalandorokként, illetve utazókként határoznak meg. Ezek a fiatalok csupán megragadják a rendelkezésre álló lehetőséget, anélkül, hogy átgondolnák, hogy az EVS megfelelő-e számukra, mi az, amit pontosan keresnek és valóban szükségük van-e rá. Az önkéntességet csupán lehetőségnek tekintik arra, hogy egyszerűen eltöltsenek egy bizonyos időt külföldön. Lehet, hogy már az „Erasmus" programon keresztül voltak külföldön és az EVS-t lehetőségnek tekintik az utazásra, jó időtöltésre és ugyanakkor arra, hogy eleget keressenek ahhoz, hogy ne kelljen aggódniuk a megélhetés miatt[683]. Néha az EVS arra is lehetőséget jelenthet, hogy egy adott országban meghosszabbítsák az ott-tartózkodásukat[684]. Ezek a leendő önkéntesek egyetlen esetben sem egy adott projektet vagy munkaterületet keresnek, hanem egy adott országban bármilyen önkéntes tevékenységet.

A gazdasági recesszió miatt most nőtt az érdeklődés az EVS iránt. Bár a fent említett, „Önkéntesség Litvániában" elnevezésű felmérés azt mutatta, hogy a gazdasági válság 2008-ban nem nagyon befolyásolta a helyi önkéntességet, a következő évben nagymértékben megnőtt a munkanélküliségi ráta. 2009-ben Litvániában a munkanélküliségi ráta elérte a 15,8%-ot és az Eurostat adatai szerint az év végére a munkanélküliség a fiatalok körében meghaladta a 30%-ot[685]. A teljes munkanélküliségi rátában és a fiatalokat (25 év alattiakat) érintő munkanélküliségi rátában bekövetkezett változások az alábbi26. ábrában találhatók. A magas munkanélküliségi ráta miatt a külföldön töltött egy év

680 Interjú egy Litvániában önkéntes tevékenységet végző spanyol EVS önkéntessel, Vilnius, 2010.03.19.
681 Interjú egy Litvániában önkéntes tevékenységet végző német EVS önkéntessel, Vilnius, 2010.03.31.
682 Lásd Kėžaitė and Špokevičiūtė, 7. o.
683 Az *Actio Catholica Patria* állami szervezet korábbi vezetője, Vilnius, 2010.03.29.
684 Uo.
685 Eurostat, 2010. február: euroövezeti munkanélküliségi ráta: 10,0%. EU-27: 9,6%. Luxemburg, 2010.03.31., 2010/46. szám. http://epp.eurostat.ec.europa.eu/cache/ITY_PUBLIC/3-31032010-BP/EN/3-31032010-BP-EN.PDF. [Hozzáférés 2010.04.07.].

„időtöltésként” is felfogható, ha nehéz álláshoz jutni. Küldő- és fogadószervezetek képviselői megerősítették, hogy az EVS-ben több fiatal akart részt venni, mint akár néhány évvel ezelőtt[686]. Ebben az esetben az önkénteseknek motiváltabbaknak kell lenniük, hogy találjanak egy önkéntes projektet, miközben a helyek száma korlátozott[687].

26. ábra: Munkanélküliségi ráta Litvániában 2004 és 2009 között (%)

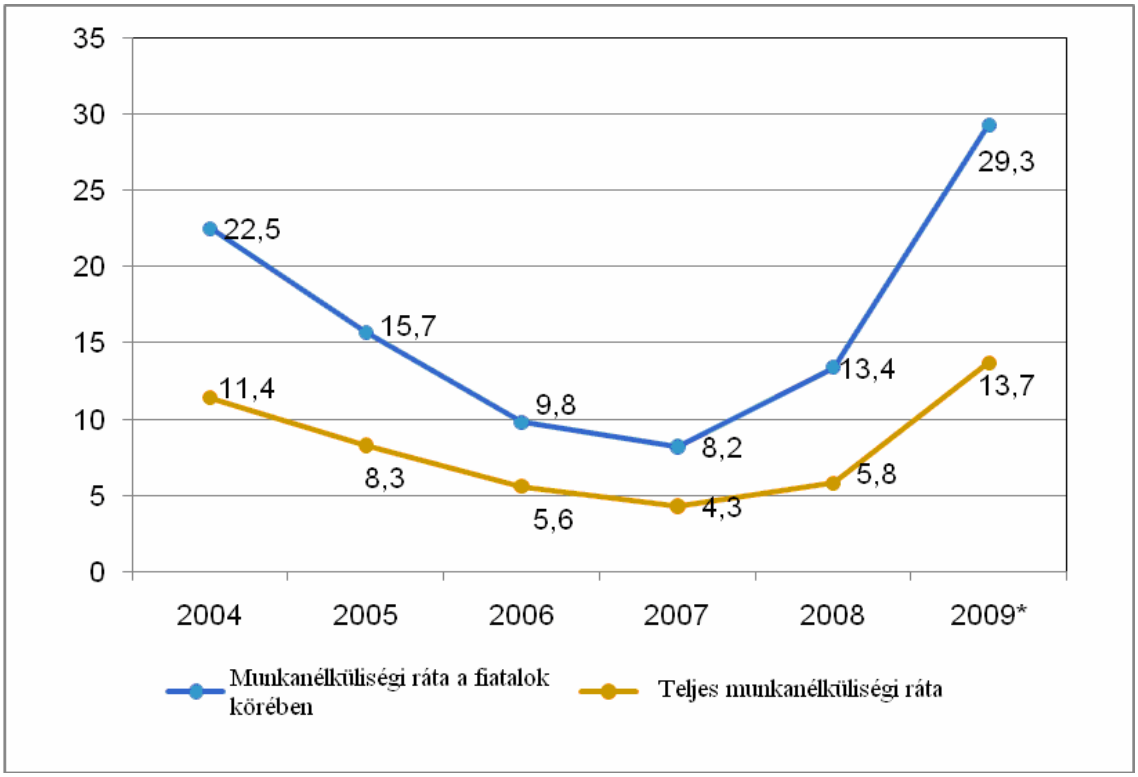

**előzetes adat*

Forrás: Statistikos departamentas prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės, „a litván statisztikai hivatal becslése szerint a munkanélküliségi ráta 2009-ben elérte a 13,7 százalékot”. Vilnius, 2010. http://www.stat.gov.lt/en/news/view/?id=8680. [Hozzáférés 2010.04.02.].

A hátrányos helyzetű résztvevők motivációi bizonyos értelemben eltérőek. Szélsőséges esetekben az EVS **a rossz életkörülmények előli menekülés** módja és lehetőség arra, hogy legalább egy évig kiegyensúlyozott körülmények között élhessen valaki[688]. Ezenkívül újrakezdésre lehetőséget adó esélynek is tekinthető. A hátrányos helyzetű fiatalok motivációja jóval kisebb, a küldéssel és koordinációval foglalkozó szervezetek pedig vezető szerepet játszanak. Egyes szervezetek kifejezetten hátrányos helyzetűeket céloznak meg és főként fogyatékossággal élőkkel dolgozó speciális szervezetektől toboroznak önkénteseket[689].

686 Az *Actio Catholica Patria* állami szervezet EVS önkéntesek küldéséért felelős tisztviselője, 2010.04.20.; az *Európai Önkéntes Szolgálati Szövetség „Saltes"* központjának tagja, Vilnius, 2010.03.17.; az *A. Lipniūnas kulturális központ* vezetője, 2010.04.13.

687 A *Fiatalok csereprogramjaiért felelős ügynökség* projektkoordinátora, Vilnius, 2010.03.17.

688 Uo.

689 A *Fiatalok csereprogramjaiért felelős ügynökség* projektkoordinátora, Vilnius, 2010.03.17.

Előnyök

A határokon átnyúló önkéntes projektek során szerzett előnyök a haszonélvezők szerint három csoportra oszthatók. Az alábbiakban kifejtjük a határokon átnyúló önkéntesség önkéntesekre, szervezetekre és helyi közösségekre gyakorolt pozitív hatását.

Az *önkéntes* **személyes** és **szociális ismereteket**, önbizalmat, türelmet és önismeretet szerez[690]. A fiatal önkéntesek tökéletesítik meglévő idegennyelv-tudásukat és/vagy megtanulnak egy **új nyelvet**, új **barátokat** szereznek és lehetőségük nyílik az **utazásra**[691]. Projekttől függően speciális **szakmai tapasztalatot** szereznek. Az **interkulturális tapasztalat** – nem csak a fogadó országé, hanem a más országokból érkező önkéntesekkel való kapcsolaton keresztül szerzett tapasztalat is – más kultúrákkal és más emberekkel szembeni nagyobb **toleranciát** eredményez. Ez sokféle ország és azok történelmének megismerésében is segíthet. Például egy spanyol önkéntes szerint a Litvániában vállalt önkéntes tevékenység lehetővé tette számára, hogy megértse, hogy mit jelentett a diktatúra és annak milyen hosszan tartó hatása van a társadalomra[692]. A hátrányos helyzetű fiatalok számára az EVS lehetővé tesz, hogy **„új embernek" érezzék magukat**, mert módot kapnak önmaguk újbóli meghatározására[693].

A *fogadó szervezetek* egyetértenek abban, hogy a határokon átnyúló önkéntes tevékenységet vállalók fontosak működésükhöz. Bár elismerik, hogy az önkéntesek nem tudják helyettesíteni és nem is helyettesítik a fizetett munkavállalókat, a fiatalok **olyan tevékenységeket szerveznek, amelyre a szervezeteknek nincs idejük**. Például Panevėžys városában a külföldi önkéntesek projekteket és eseményeket szerveznek[694], valamint azzal töltik az idejüket, hogy gyerekekkel beszélgetnek[695]. E tevékenységeket átveszik a munkavállalóktól, miközben azok szokásos munkájukat végzik.

A külföldi önkénteseket **„friss lélegzetvételnek"** is hívják, mivel **új nézőpontot, új tapasztalatot és ötleteket**[696] hoznak magukkal. A szervezet munkatársai új módszereket tanulnak arra, hogyan kell dolgozni, megtervezni a tevékenységeket és gyakorolni a probléma- és konfliktuskezelést[697]. Ezenkívül

690 Az *Actio Catholica Patria* állami szervezet korábbi vezetője, Vilnius, 2010.03.29.; Litvániában önkéntes tevékenységet végző német EVS önkéntes, 2010.03.31.

691 Litvániában önkéntes tevékenységet végző spanyol EVS önkéntes, Vilnius, 2010.03.19.; Michaela Bauer, Litvániában önkéntes tevékenységet végző német EVS önkéntes, 2010.04.09.

692 Interjú egy Litvániában önkéntes tevékenységet végző spanyol EVS önkéntessel, 2010.04.09.

693 A *Fiatalok csereprogramjaiért felelős ügynökség* projektkoordinátora, Vilnius, 2010.03.17.

694 Az A. Lipniūnas kulturális központ vezetője, 2010.04.13.

695 Az *Európai Önkéntes Szolgálati Szövetség „Saltes"* központjának tagja, Vilnius, 2010.03.17.

696 Uo. az *Actio Catholica Patria* állami szervezet korábbi vezetője, Vilnius, 2010.03.29.

697 Az Európai Önkéntes Szolgálati Szövetség „Saltes" központjának tagja, Vilnius, 2010.03.17.

az önkéntes projekt alatt más tagállamok szervezeteivel kerülnek kapcsolatba[698]. A projekt végén a külföldi önkéntesek javaslatokat tesznek a szervezetek felé, ami lehetővé teszi, hogy tökéletesítsék tevékenységüket. A határokon átnyúló önkéntes tevékenységet végzők egy másik kultúra egy cseppjét hozzák a szervezetbe, valamint azt is lehetővé teszik, hogy a szervezet alkalmazottai tökéletesítsék **idegennyelv-ismeretüket**[699].

Az EVS-ben való részvétel **anyagi előnyt**, valamint jövedelemforrást is jelent a nem kormányzati szervezetek számára, mivel a küldő- és fogadószervezetek az EVS-ben való részvételért pénzügyi támogatásban részesülnek. A pótlólagos finanszírozás előmozdítja a szervezeti tevékenységek minőségének javulását.[700]

Ami a *helyi közösséget* illeti, a nemzetközi önkéntesek jelenléte segít **az önkéntesség népszerűsítésében**. A határokon átnyúló önkéntes tevékenységet vállalók **más kultúrát**, más nézőpontot jelentenek és új elképzeléseket hoznak a helyi közösségekbe[701]. Mivel más országból érkeznek, felhívják a helyi média és közösség figyelmét az általuk szervezett eseményekre, például a panevėžys-i könyvtárban 2008-ban szervezett eseményre[702]. Más esetekben az EVS önkéntesek határokon átnyúló önkéntes tevékenységekről tartanak ismertetőt iskolákban és egyetemeken[703]. Következésképpen a helyi közösségek számára a más kultúrákkal, új ötletekkel és az önkéntességről alkotott átfogóbb képpel való találkozás is hasznos.

A készségek elismerése

Mivel Litvániában az EVS a legnépszerűbb nemzetközi önkéntes program, a megszerzett készségek elismerésére szolgáló legfontosabb eszköz a **Youthpass** bizonyítvány. A litván koordinációs szervezet szerint a Youthpass egyre népszerűbb és egyre ismertebb, de mindez lassú folyamat és sokat kell még tenni azért, hogy a bizonyítvány nagyobb jelentőséget kapjon[704]. Az önkéntesek a Youthpass szélesebb körű elismertségét azzal is erősíthetik, ha a megszerzett készségek bizonyítékaként bemutatják azt munkáltatójuknak[705].

A Youthpass bizonyítványt a litván munkáltatók széles körben nem ismerik el, különösen azok nem, amelyek nem ismerik a határokon átnyúló önkéntességet.

---

698 Uo. az *Önkéntes központ* projektfelelőse, Vilnius, 2010.03.16.

699 Az *Actio Catholica Patria* állami szervezet korábbi vezetője, Vilnius, 2010.03.29.

700 Az *Actio Catholica Patria* állami szervezet EVS önkéntesek küldéséért felelős tisztviselője, 2010.04.20.

701 Az A. Lipniūnas kulturális központ vezetője, 2010.04.13.

702 Panevėžio NVO informacijos ir paramos centras, „Įspūdžiai. EST projektas „Hagyd hátra a lábnyomod" Panevėžio rajono bibliotekose". Vilnius: Jaunimo tarptautinio bendradarbiavimo agentūra, 2008. http://www.jtba.lt/ispudziai/43 [Hozzáférés 2010.04.25.].

703 Interjú a *Kaunasi munkaközvetítő iroda* regisztrációs és tájékoztatási osztályának vezető tisztviselőjével, 2010.03.25.

704 A *Fiatalok csereprogramjaiért felelős ügynökség* projektkoordinátora, Vilnius, 2010.03.17.; az *Actio Catholica Patria* állami szervezet EVS önkéntesek küldéséért felelős tisztviselője, 2010.04.20.

705 Az *Actio Catholica Patria* állami szervezet korábbi vezetője, Vilnius, 2010.03.29.

Bár a személyes tapasztalatot, az idegen nyelv ismeretét, a szakmai és szociális készségeket értékelik a munkáltatók, tényleges jelentőségük továbbra is nagyban függ az adott állástól. Az önkéntesség során szerzett tapasztalatot sokkal jobban értékelik a szociális és az állami szektorban, miközben a magánvállalkozásokat jobban érdeklik a szakmai gyakorlatok[706].

Akadályok

Mivel az EVS önkéntes projektek jelentősen függnek a nem kormányzati szervezetektől és azok **lehetőségeitől**, a fogadással, küldéssel és koordinációval kapcsolatos feladatok bonyolulttá válnak, ha a szervezetek nem kellően felkészültek. A koordinációval foglalkozó szervezeteknek tehát nem csak az önkéntessel kell foglalkozniuk, hanem az önkéntesség terén a megfelelő tapasztalat biztosítása érdekében nagy figyelmet kell fordítaniuk a fogadó szervezetre is, mivel a fogadó szervezetek nem mindig értik, hogyan kell dolgozni egy önkéntessel vagy hogyan kell bevonni őt a szervezet tevékenységeibe[707]. Elképzelhető, hogy nem tudják, hogy az önkéntesnek milyen munkát adjanak, aki így tevékenység nélkül marad. Ezért az önkéntes motivációja csökken, aki így nem lehet annyira hasznos, mint amennyire lehetne.

A nemzeti iroda információja szerint továbbá a legtöbb EVS projektet a nagyobb litván városok szervezik. A peremterületeken általában kevés nem kormányzati szervezet létezik és közülük még kevesebb az EVS akkreditált **küldő** szervezet. Ez azt jelenti, hogy a **vidéki területekről származó fiatalok számára kevés lehetőség** áll rendelkezésre a határokon átnyúló önkéntes munkavállalásban való részvételre. A koordinációval foglalkozó litván szervezetek, az „Actio Catholica Patria" és a „Fiatalok csereprogramjaiért felelős ügynökség" a vidéki területek nem kormányzati szervezeteinek megerősítése érdekében képzést szerveztek, ami azonban elsősorban a szervezetek hiánya miatt bonyolultnak bizonyult. Ezért új vidéki koordinációs szervezetek létrehozása nem könnyű[708].

A határokon átnyúló önkéntesség lehető legjobb hozzáférhetőségének megteremtésére irányuló erőfeszítések ellenére az **információ hiánya** Litvániában továbbra is akadályozza a határokon átnyúló önkéntességet. Az önkéntesség, többek között a határokon átnyúló önkéntesség előmozdítására vonatkozóan nincs átfogó rendszer[709]. Az önkéntes tevékenység folytatásának lehetőségeivel kapcsolatos információk elégtelen ismerete akadályt jelent a

706 A *Fiatalok csereprogramjaiért felelős ügynökség* projektkoordinátora, Vilnius, 2010.03.17.

707 Az *Actio Catholica Patria* állami szervezet korábbi vezetője, Vilnius, 2010.03.29.

708 A *Fiatalok csereprogramjaiért felelős ügynökség* projektkoordinátora, Vilnius, 2010.03.17.; az *Actio Catholica Patria* állami szervezet korábbi vezetője, 2010.03.29.

709 Az *Actio Catholica Patria* állami szervezet korábbi vezetője, Vilnius, 2010.03.29.

hátrányos helyzetűeknek, mert nem mindig rendelkeznek internethozzáféréssel. Ellenkező esetben, ahogy az EVS szövetség, a „Saltes" képviselője említette, ha lehetőségük lenne a helyi önkéntességbe való bekapcsolódásra, előbb vagy utóbb megismernék a határokon átnyúló önkéntességet is. A vidéki területeken azonban kevés nem kormányzati szervezet található, és még ha lenne is egy intenzív promóciós kampány a határokon átnyúló önkéntességről, a **program korlátozott költségvetése**[710] miatt nem lehetne mindenkit kiküldeni, aki önkéntes szeretne lenni. Jelenleg pedig nincs más említésre méltó lehetőség.

Ami az EU-n belüli EVS-t illeti, úgy tűnik, hogy nincs sok problémája, illetve nem okoz sok gondot. **Adminisztratív problémákkal** szembesülhetnek az önkéntesek. Legfőképpen az egészségbiztosításról szóló jogszabály körüli legutóbbi politikai vita okozott zavart a tekintetben, hogy a kimenő litván önkénteseknek maguknak kell-e fizetni biztosítási járulékokat, annak ellenére, hogy a fogadó országban már rendelkeznek egy másik típusú egészségbiztosítással. Valójában nincs szükségük kiegészítő biztosításra, de a pénzbírságok elkerülése érdekében tájékoztatniuk kell a hatóságokat a külföldön történő önkéntes munkavállalás idején érvényes biztosítási státuszukról. Ez az előző évre vonatkozó jövedelemadó-bevallás benyújtásával történhet[711].

A lehetséges jogi akadályokon túl a határokon átnyúló önkéntesség esetében a **nyelv** tűnik egy eléggé fontos kérdésnek. Az angol nyelv ismerete nem feltétele az EVS-ben való részvételnek, a sikeres önkéntes munkavállaláshoz azonban szinte mindig szükséges. Először is a beérkező önkéntesek számára a litván nyelvtanfolyamokat angol nyelv közvetítésével tartják, és aki nem érti az angol nyelvet, aligha tud megtanulni litvánul. Másodszor: a nyelvtanfolyamok nem mindig a legjobb minőségűek és az önkéntesek arról panaszkodnak, hogy túl rövidek[712]. Ha az önkéntesek szabadidejük nagy részét együtt töltik, nem túl nagy az ösztönzés a litván nyelv gyakorlására[713]. Az időskorúak Litvániában ritkán beszélnek angolul, ez pedig még bonyolultabbá teszi a kommunikációt. Az angol nyelv hiányos ismerete a szervezetek munkavállalói számára is gondot és önbizalomhiányt okoz[714]. A fogadó szervezeten kívül egyes szolgáltatások lehet, hogy teljes egészében nem is érhetők el a litvánul nem tudók számára. Ahogy az egyik önkéntes mondta, az egészségüggyel kapcsolatosan problémái akadtak – nem a biztosítással vagy más adminisztrációs kérdésekkel összefüggésben, hanem azért mert az orvosok nem beszéltek angolul[715].

---

710 Az Európai Önkéntes Szolgálati Szövetség „Saltes" központjának tagja, Vilnius, 2010.03.17.

711 Valstybinė mokesčių inspekcija, „PSD įmokos iš Lietuvos išvykusiems gyventojams". Vilnius, 2010.04.26. http://www.vmi.lt/lt/index.aspx?itemId=10816515 [Hozzáférés 2010.06.04.].

712 Litvániában önkéntes tevékenységet végző spanyol EVS önkéntes, Vilnius, 2010.03.19.

713 Uo. interjú egy Litvániában önkéntes tevékenységet végző magyar EVS önkéntessel, 2010.03.25.

714 A *Fiatalok csereprogramjaiért felelős ügynökség* projektkoordinátora, Vilnius, 2010.03.17.

715 Michaela Bauer, 2010.04.09.

A már említett akadályokon kívül az önkéntes sikeres **integrációja** még nagyobb hatással lehet az egész projekt végrehajtására. Ha fiatal önkéntesek hosszú távú önkéntes szolgálatra érkeznek egy másik tagállamba, hirtelen kulturális, társadalmi sőt, klimatikus változáson esnek át és nyilvánvalóan időre van szükségük az alkalmazkodáshoz[716]. Az életkörülmények miatt félelmet, egyedüllétet vagy boldogtalanságot érezhetnek és nem motiváltak abban, hogy önkéntes tevékenységbe kezdjenek[717]. Az integráció könnyebb, ha vannak körülöttük hasonló élményekkel rendelkezők és különösen más határokon átnyúló önkéntes tevékenységet vállalók. Mivel sok EVS projektre nagyobb városokban kerül sor, kisebb önkéntes közösségek alakulnak, amelyek tagjai szabadidejüket együtt töltik[718]. A határokon átnyúló önkéntes tevékenységet vállalók azonban így nem integrálódnak a helyi közösségbe, alig tanulnak meg litvánul és nem nagyon ismerik meg a helyi kultúrát[719]. Egy francia önkéntes a hasonló korú litvánokkal való kapcsolat hiányát jelölte meg, mint ami önkéntes projektjével kapcsolatosan csalódást okozott számára[720]. A fogadó szervezeteknek tehát kezdeményezőbb szerepet kellene vállalniuk az önkéntes integrációjának megkönnyítése érdekében.

Következtetések

Az önkéntesség fogalmát Litvániában egyetlen dokumentum sem határozza meg és a társadalomban egyidejűleg többféle értelmezése létezik, bár a gyakorlatban önkéntes tevékenységekkel foglalkozók egyetértenek abban, hogy önkéntesség az, amikor valaki saját akaratából, kényszer nélkül és anyagi ellenszolgáltatás nélkül a társadalom javára dolgozik. Az önkéntességet Litvániában egyetlen jogi vagy politikai dokumentum sem határozza meg és kizárólag a polgári törvénykönyv szabályozza, az önkéntes tevékenységek azonban a nem kormányzati szervezetek fejlesztésével vagy az ifjúságpolitikával összefüggésben nyilvánvalóbbak.

Az EVS önkéntesek jogállása a helyi önkéntességgel összehasonlítva egyértelműbb. Valójában az EVS hatókörén túl kevés határokon átnyúló tevékenység létezik. Mivel Litvániában ez a legnépszerűbb és leginkább hozzáférhető határokon átnyúló önkéntes program, alakulása többé-kevésbé pontos képet nyújt a litvániai határokon átnyúló önkéntességről. A legtöbb litván Franciaországban, Németországban és Olaszországban vállal önkéntes munkát.

716 Interjú egy korábban Németországban önkéntes tevékenységet végző litván EVS-önkéntessel, 2010.02.12.

717 Interjú a *Fiatalok csereprogramjaiért felelős ügynökség* projektkoordinátorával, Vilnius, 2010.03.17.; Litvániában önkéntes tevékenységet vállaló német EVS önkéntessel, 2010.01.29.

718 A *Fiatalok csereprogramjaiért felelős ügynökség* projektkoordinátora, Vilnius, 2010.03.17.

719 Uo.; az *Actio Catholica Patria* állami szervezet korábbi vezetője, Vilnius, 2010.03.29.; Litvániában önkéntes tevékenységet végző német EVS önkéntes, 2010.03.31.

720 Interjú egy Litvániában önkéntes tevékenységet végző francia EVS önkéntessel, Vilnius, 2010.03.31.

Önkéntes tevékenységet külföldön általában az egyetemi diploma megszerzése után vállalnak, ami lehetőséget nyújt arra, hogy eldöntsék, hogy mit szeretnének csinálni a jövőben vagy egyszerűen szünetet tartanak. Az EVS programban részt vevő litvánokat személyes okok, valamint az a szándék motiválja, hogy szeretnék tökéletesíteni készségeiket, illetve készségeket kívánnak szerezni és segíteni akarnak másokon. Az önkéntesség azonban tekinthető az időtöltés egy módjának is, ha nehéz álláshoz jutni, vagy ha valaki csak utazgatni akar.

Ami a határokon átnyúló önkéntesség előnyeit illeti, a fiatal önkéntesek személyes és szociális készségeket, valamint szakmai tapasztalatot szereznek. Interkulturális tapasztalataiknak köszönhetően toleránsabbá válnak. A határokon átnyúló önkéntes tevékenységet vállalók új ötleteket, új tapasztalatokat hozhatnak másoknak és fogadásuk pénzügyi szempontból is előnyös a fogadó szervezeteknek. Az EVS-ben részt vevők népszerűsítik az önkéntességet és különböző kultúrákat közvetítenek a helyi közösségeknek. A Youthpass bizonyítványt azonban a megszerzett készségek ellenére a litván munkáltatók nem fogadják el kellő gyakorlat megszerzésének bizonyítékául.

Ami az akadályokat illeti, a beérkező önkéntesek jogi és adminisztratív akadályokkal találkozhatnak (ha az EU-n kívülről érkeznek), jogi vagy integrációs problémákkal szembesülhetnek, még akkor is, ha a nagyobb litván városokban tartózkodnak. Tekintettel az egészségbiztosításra vonatkozó jogszabályok közelmúltbeli módosulásaira fontos, hogy a küldő szervezetek tájékoztassák az önkénteseket arról a jogi kötelezettségükről, hogy értesíteniük kell a hatóságokat a külföldön történő önkéntes munkavállalás idején érvényes biztosítási státuszukról. Másrészt az önkéntes projektek nem mindig sikeresek. Ennek több oka lehet, például az önkéntesekről való gondoskodás terén hiányos a nem kormányzati szervezetek felkészültsége. Ezenkívül a vidéki területek szervezeteinek laza hálózata korlátozza a hátrányos helyzetű fiatalok határokon átnyúló lehetőségekben való részvételét.

Interjúk jegyzéke

Sorszám	Vezetéknév	Keresztnév	Beosztás	Intézmény	Az interjú formája	Az interjú időpontja
1.	Bauer	Michaela	Litvániában önkéntes tevékenységet végző német EVS önkéntes	-	e-mail	09-04-2010
2.	Bömer	Julia	Litvániában önkéntes tevékenységet végző német EVS önkéntes	-	*Skype*	29-01-2010

3.	Budreckytė	Akvilė	a központ tagja	*Európai Önkéntes Szolgálati Szövetség ""Saltes"*, Vilnius, Litvánia	személyes	17-03-2010
4.	Bustos	Laura	Litvániában önkéntes tevékenységet végző spanyol EVS önkéntes	-	e-mail	09-04-2010
5.	Csikós	Gábor	Litvániában önkéntes tevékenységet végző magyar EVS önkéntes	-	e-mail	25-03-2010
6.	Dal Lago	Francesco	Litvániában önkéntes tevékenységet végző olasz EVS önkéntes	-	e-mail	08-04-2010
7.	Daubaraitė	Roberta	vezető	*A. Lipniūnas kultúrális központ*, Panevėžys, Litvánia	telefon	13-04-2010
8.	Frolenko	Šarūnas	elnök	*Lithuanian Youth Council*, Vilnius, Litvánia	személyes	18-03-2010
9.	Gurskytė	Radvilė	EVS önkéntesek küldéséért felelős tisztviselő	*Actio Catholica Patria* állami szervezet, Kaunas, Litvánia	telefon	20-04-2010
10.	Janin	Sophie	Litvániában önkéntes tevékenységet végző francia EVS önkéntes	-	e-mail	31-03-2010
11.	Kadziauskas	Giedrius	elnökhelyettes az önkéntességgel kapcsolatos jogi környezetről szóló tanulmány szerzője	*Litván szabadpiaci intézet*, Vilnius, Litvánia	telefon	21-04-2010
12.	Kalytytė	Milda	korábban Németországban önkéntes tevékenységet végző litván EVS önkéntes	-	e-mail	12-02-2010
13.	Kučikas	Arūnas	főtisztviselő	közösségi ügyek osztálya, Litván Köztársaság, *Szociális Biztonsági és Munkaügyi Minisztérium*,	személyes	25-03-2010

				Vilnius, Litvánia		
14.	Lažauninkaitė	Bernadeta	az *Actio Catholica Patria* állami szervezet korábbi vezetője	-	személyes	29-03-2010
15.	Macevičiūtė	Laima	projektkoordinátor	*Ifjúsági csereprogramokért felelős ügynökség*, Vilnius, Litvánia	személyes	17-03-2010
16.	Marcinkus	Arnas	programfelelős	*Lithuanian Youth Council*, Vilnius, Litvánia	személyes	18-03-2010
17.	Margau	Jurgita	projektfelelős	*Önkéntes központ*állami szervezet, Vilnius, Litvánia	személyes	16-03-2010
18.	Mincienė	Laima	főtisztviselő	*Kaunasi munkaközvetítő iroda* regisztrációs és tájékoztatási osztálya, Kaunas, Litvánia	telefon	25-03-2010
19.	Müller	Frederike	Litvániában önkéntes tevékenységet végző német EVS önkéntes	-	e-mail	31-03-2010
20.	Pikiotienė	Zenaida	ifjúságiügyi koordinátor	*Telšiai District Municipality*, Telšiai, Litvánia	telefon	13-04-2010
21.	Ribokas	Stepas	vilniusi diákcsoport-koordinátor	*Keresztény diákok litván közössége*, Litvánia	telefon	15-04-2010
22.	Ruškytė	Simona	korábban Németországban önkéntes tevékenységet végző litván EVS önkéntes	-	e-mail	27-01-2010
23.	Uceda	Daniel	Litvániában önkéntes tevékenységet végző spanyol EVS önkéntes	-	személyes	19-03-2010
24.	Valentinavičius	Saulius	EVS projektkoordinátor	*Nemzetközi Ifjúsági Együttműködési Ügynökség* - a „Fiatalok lendületben" programért	személyes	16-03-2010

				felelős litván nemzeti iroda, Vilnius, Litvánia		

Publikációk jegyzéke

1. Európai Bizottság, *„Fiatalok lendületben” program Pályázati útmutató*. http://ec.europa.eu/youth/youth-in-action-programme/doc/how_to_participate/programme_guide_10/guide_hu.pdf [Hozzáférés 2010.01.30.].
2. Eurostat, „2010. február: Euroövezeti munkanélküliségi ráta: 10,0%. 27 tagú EU: 9,6%. Luxemburg, 2010.03.31., 2010/46. szám. http://epp.eurostat.ec.europa.eu/cache/ITY_PUBLIC/3-31032010-BP/EN/3-31032010-BP-EN.PDF. [Hozzáférés 2010.04.07.].
3. Giedraitienė, Nijolė, „Bendroji savanorystės situacija Lietuvoje”, presentation in the conference *Savanorystė Lietuvoje: iššūkiai ir perspektyvos*, Vilnius, 2008. Interneten elérhető a következő helyen: http://www.teo.lt/gallery/Dokumentai/ziniasklaidai/savanorystes_Giedr.ppt. [„Az önkéntesség általános helyzete Litvániában”, *Önkéntesség Litvániában: kihívások és kilátások*]
4. *Ilgalaikė jaunimo politikos 2010-2018 m. strategija*. Vilnius: Litván Ifjúsági Tanács, 2009. http://www.lijot.lt/Files/Documents/633912150726214753.pdf [Hozzáférés 2010.04.19.]. [*Hosszú távú ifjúsági stratégia a 2010 és 2018 közötti időszakra*]
5. Jaunimo tarptautinio bendradarbiavimo agentūra, „EST kokybės vadovas Lietuvoje”. Vilnius, 2008. http://www.jtba.lt/UserFiles/File/EST%20kokybes%20vadovas-2008.pdf [Hozzáférés 2010.04.20.]. [Nemzetközi Ifjúsági Együttműködési Ügynökség, Litvániai EVS minőségi útmutató]
6. Kėžaitė, Monika and Vaida Špokevičiūtė, „Europos savanorių tarnybos poveikis jaunam žmogui ir organizacijai”. Jaunimo tarptautinio bendradarbiavimo agentūra, 2006 (tyrimo ataskaita). [a Nemzetközi Ifjúsági Együttműködési Ügynökség tanulmányáról készült jelentése „Az EVS hatása a fiatalokra és a szervezetekre” címmel]
7. Kučikas, Arūnas, „Savanoriškos veiklos samprata Lietuvoje ir Vakarų Europos valstybėse” in Bernadeta Lažauninkaitė (kiad.), *Apie savanorišką veiklą: straipsnių rinkinys*. Kaunas: Actio Catholica Patria, 2007. [Az önkéntesség fogalma Litvániában és Nyugat-Európában//*Az önkéntes tevékenységekről: cikkgyűjtemény*]

8. Lietuvos laisvos rinkos institutas, *„LLRI analizė: Savanoriškos veiklos teisinės aplinkos vertinimas”*. Vilnius, 2008. http://www.lrinka.lt/index.php/analitiniai_darbai/llri_analize_savanoriskos_veiklos_teisines_aplinkos_ vertinimas/5200;from_topic_id;24 [Hozzáférés 2010.03.30.]. [Litván szabadpiaci intézet, *LFMI elemzés: az önkéntes tevékenységek jogi környezetének értékelése*]
9. Savicka, Aida és Stanislovas Juknevičius, „From Restitution to Innovation: Volunteering in Post-Communist Countries” in Paul Dekker, Loek Halman (ed.), *The values of volunteering: cross-cultural perspectives*. New York: Kluwer Academic/ Plenum Publishers, 2003.
10. Statistikos departamentas prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės, „a litván statisztikai hivatal becslése szerint a munkanélküliségi ráta 2009-ben elérte a 13,7%-ot”. Vilnius, 2010. http://www.stat.gov.lt/en/news/view/?id=8680. [Hozzáférés 2010.04.02.]. [Statisztikai Hivatal Litvánia]
11. TNS Gallup, *Savanorystė Lietuvoje: Lietuvos gyventojų nuostatų ir atvirumo savanorystės idėjai studija.* Vilnius: Nem kormányzati szerveztek információs és támogatási központja, 2008. http://www.nisc.lt/lt/files/main/Savanoryste_TNS.pdf [Hozzáférés 2010.04.02.]. [*Önkéntesség Litvániában: tanulmány a litvánok önkéntességgel szemben tanúsított viselkedéséről és nyitottságáról*]

Jogi dokumentumok jegyzéke

1. Lietuvos Respublikos įstatymas „Dėl užsieniečių teisinės padėties”. *Valstybės žinios*, 2004-04-30, 73-2539. [Litván Köztársaság, a külföldiek jogállásáról szóló jogszabály]
2. Lietuvos Respublikos Socialinės apsaugos ir darbo ministro įsakymas „Dėl Leidimo dirbti užsieniečiams išdavimo sąlygų ir tvarkos aprašo patvirtinimo”. *Valstybės žinios*, 2009, 98-4134. [a Litván Köztársaság szociális biztonsági és munkaügyi miniszterének rendelete a külföldiek munkavállalási engedélyének kiadására vonatkozó feltételek és eljárás leírásának jóváhagyásáról]
3. Lietuvos Respublikos Sveikatos draudimo įstatymas. *Valstybės žinios*, 2010, 41-1939. [a Litván Köztársaság, egészségbiztosításról szóló jogszabály]
4. Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimas „Dėl Nevyriausybinių organizacijų plėtros koncepcijos patvirtinimo”. *Valstybės žinios*, 2010, 12-566. [a Litván Köztársaság kormányának állásfoglalása a nem kormányzati szervezetek fejlesztésére vonatkozó iránymutatások elfogadásáról]
5. Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimas „Dėl savanorišką darbą atliekančių asmenų išlaidų kompensavimo tvarkos patvirtinimo”. *Valstybės žinios*, 2002, 53-2077. [hatályát veszítette]. [a Litván Köztársaság kormányának állásfoglalása az önkéntes munkát végző egyének költségtérítésére vonatkozó eljárás elfogadásáról]

6. Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimas „Dėl Savanoriškų darbų organizavimo tvarkos patvirtinimo”. *Valstybės žinios*, 2001, 106-3801. [hatályát veszítette]. [a Litván Köztársaság kormányának állásfoglalása az önkéntes munkavégzésre vonatkozó feltételek és eljárás elfogadásáról]

Honlapok jegyzéke

1. Global Education Network of Young Europeans (Fiatal európaiak globális oktatási hálózata) „A GLEN tevékenységei". http://www.glen-europe.org/index.php?lnk=1 [Hozzáférés 2010.04.25.].
2. Humana People to People Baltic, „The international Humana People to People movement’. Vilnius. http://www.humana.lt/index_eng.html [Hozzáférés 2010.04.07.].
3. Lietuvos Kolpingo draugija, „GLEN – tarptautinių savanorių programa”. Kaunas, 2009. http://lkd.kolping.lt/glen.php [Hozzáférés 2010.04.25.]. [Litván Kolping Társaság, "GLEN – nemzetközi önkéntes program"]
4. Migracijos departamentas prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos, „Europos Sąjungos piliečių teisė gyventi ir jų šeimos narių teisinė padėtis Lietuvos Respublikoje”. Vilnius, 2010. http://www.migracija.lt/index.php?-1408768467#4 [Hozzáférés 2010.05.13.]. [a Litván Köztársaság Belügyminisztériuma alá tartozó migrációs részleg, "Az Európai Unió polgárainak a Litván Köztársaságban való tartózkodásra vonatkozó joga és családtagjaik jogállása"]
5. Panevėžio NVO informacijos ir paramos centras, „Įspūdžiai. EST projektas „Hagyd hátra a lábnyomod” Panevėžio rajono bibliotekose”. Vilnius: Jaunimo tarptautinio bendradarbiavimo agentūra, 2008. http://www.jtba.lt/ispudziai/43 [Hozzáférés 2010.04.25.]. [Panevėžys Nem kormányzati szervezetek információs és támogatási központja, „Benyomások. Hagyd hátra a lábnyomod” EVS projekt a panevėžys-i körzeti könyvtárban]
6. Valstybinė mokesčių inspekcija, „PSD įmokos iš Lietuvos išvykusiems gyventojams”. Vilnius, 2010.04.26. http://www.vmi.lt/lt/index.aspx?itemId=10816515 [Hozzáférés 2010.06.04.]. [Állami Adófelügyelet, A külföldön dolgozókra vonatkozó kötelező egészségbiztosítási járulékok]
7. WWOOF Lietuva, „Taisyklės”. 2009. http://www.wwoof.lt/lt/taisykles [Hozzáférés 2010.05.31]. [WWOOF Litvánia, "Szabályok"]
8. WWOOF Litvánia, "Fogadó szervezetek". 2009. http://www.wwoof.lt/en/hosts [Hozzáférés 2010.05.31.].

6. MELLÉKLET

Esettanulmány: Magyarország

A határokon átnyúló önkéntesség fogalma Magyarországon még nem igazán épült be a civil társadalomba és gyakran az Európai Önkéntes Szolgálat (European Voluntary Service – EVS) szinonimájaként kezelik. A határokon átnyúló önkéntességre nincs más jól ismert lehetőség és úgy tűnik, hogy mind a hatóságok, mind pedig a civil szervezetek elégedettek ezzel a programmal, mivel nem érzik szükségét, hogy más típusú, határokon átnyúló önkéntes csereprogramokat fejlesszenek ki. Volt néhány szervezet, amely megpróbálta előmozdítani a nemzetközi önkéntességet, ezek azonban mára már beszüntették működésüket.

A határokon átnyúló önkéntesség talán azért sem alakult ki igazán Magyarországon, mert maga az önkéntesség sem épült ki az országban. Valójában az önkéntesség megítélése még nem szabadult meg a kommunista érából örökölt sztereotípiáktól és negatív mögöttes tartalomtól, valamint az emberek még mindig nem bíznak eléggé a civil társadalmi szervezetekben. Stratégiai szempontból az önkéntességet nem tekintik fontosnak, és hiányoznak az önkéntességgel kapcsolatos politikai kezdeményezések[721]. Az önkéntességre vonatkozóan nincs hosszú távú stratégia vagy cselekvési terv. Nevezetesen semmit sem tettek még az önkéntesség oktatási intézményekben, például iskolákban való előmozdításáért vagy megkönnyítéséért[722]. Érdekes azonban, hogy a nemzeti ifjúsági stratégiában szerepel a nemzetközi és az országon belüli önkéntesség, különösen a fiatalokra vonatkozóan, mint az „interkulturális tapasztalat ösztönzése”, valamint a társadalmi integráció és a közösségépítés eszköze[723].

A jelenlegi helyzet javítására azonban történtek próbálkozások. A 2001-es Önkéntesek Nemzetközi Évét követően öt civil szervezet Budapesten létrehozta az *Önkéntes Központ Alapítványt*. Az Alapítvány célja a magyarországi önkéntes tevékenységek és az önkéntesekre támaszkodó szervezetek

721 Interjú az *Önkéntes Központ Alapítvány* ügyvezető igazgatójával, Budapest, 2010.03.26.

722 GHK, *National Report – Hungary. Study on Volunteering in the European Union*. Brüsszel: Európai Bizottság, 2010, 16. o.http://ec.europa.eu/citizenship/pdf/doc1024_en.pdf [Hozzáférés 2010.03.21.].

723 Parlamenti határozat 88/2009. (X. 29.) OGY a *Nemzeti Ifjúsági Stratégiáról 2009-2024*. Budapest: Szociális és Munkaügyi Minisztérium, 2009, 56, 60. o. http://www.szmm.gov.hu/download.php?ctag=download&docID=21912 [Hozzáférés 2010.03.22.].

támogatása[724]. Az Alapítvány az önkéntesség politikai menetrendben való előrevitelében nagyon aktív. Például az Alapítvány elfogadtatta, hogy a regionális önkéntes központok létrehozásának támogatására strukturális alapokat kell felhasználni[725]. Ez arra utal, hogy ha az Alapítványnak sikerül átadnia az önkéntesség előmozdításának feladatát a regionális központoknak, az Alapítvány Magyarországon a nemzetközi önkéntességet is támogatni tudná[726].

Az önkéntesség megítélése

A Társasági törvény 1989-es kihirdetése jelentős lökést adott a civil társadalom kialakulásának és fejlődésének. Az önkéntes szervezetek a magyarországi rendszerváltás fontos tényezőjévé váltak[727]. A civil társadalmi szervezetekkel szembeni bizalmatlanság öröksége (amely szervezetek az előző rendszerben a kommunista párt ellenőrzése alatt álltak) és az önkéntesség mögött érzett negatív tartalom azonban még ma is jelen van.

Számos szomszédos országhoz hasonlóan az ENSZ Önkéntesek Nemzetközi Éve 2001 katalizátora volt a magyar önkéntesség fejlődésének. Ez az esemény segített az érdekeltek egyesítésében, amelynek eredményeként megalakult az Önkéntes Központ Alapítvány, amely az önkéntesség fejlesztésének vezető szervezete, valamint elfogadták a **közérdekű önkéntes tevékenységről szóló 2005. évi LXXXVIII. törvényt**.

A törvény megléte a közvélemény e kérdéssel kapcsolatos alakulását is befolyásolja[728]. A törvény meghatározza, hogy mi tekinthető közérdekű önkéntes tevékenységnek, valamint lehetővé teszi, hogy térítést fizessenek az e tevékenységet folytatók számára. Az önkéntesség fogalma négy elemet tartalmaz: ez egy olyan tevékenység, amelyet valaki **szabad akaratából**, **ellenszolgáltatás nélkül** (bár térítés fizetése megengedett), **családon vagy közeli barátokon kívüliek javára** végez, és amely a **köz javát szolgálja**[729].

---

724 Önkéntes Központ Alapítvány, „Küldetésünk”. Budapest, 2006. http://www.oka.hu/alap.php?inc=dsp&menu_id=4&almenu_id=1 [Hozzáférés 2010.04.02.]. Megjegyzés: a magyar források angol fordítását lásd az esettanulmány végén található bibliográfiában.

725 A magyar „Társadalmi Megújulás Operatív Programjának" 5.5.2. fellépése, amelyet részben az Európai Szociális Alap finanszíroz az önkéntesség előmozdítását szolgálja – lásd: Nemzeti Fejlesztési Ügynökség, „Társadalmi Megújulás Operatív Program (TÁMOP)’. Budapest, 2007. http://www.nfu.hu/doc/5 [Hozzáférés 2010.05.10.].

726 Interjú a *Kai Consulting* kutatójával, Budapest, 2010.04.06.

727 GHK, National Report – Hungary. Study on Volunteering in the European Union, 1. o.

728 Önkéntes Központ Alapítvány, *Útmutató az önkéntes törvényhez*. Budapest, 2006, 3. o. http://www.civil.info.hu/uploaded/documents/Onkentes/20070117100919_20070110_Onkentes_Utmutato.pdf [Hozzáférés 2010.03.14.].

729 F. Tóth András és Nagy Ádám, „Humán infrastruktúra: Önkéntesség – foglalkoztatás – tagság", Nagy Ádám (kiad.), Civil jelentés 2007–2008. Budapest: Civil Szemle Alapítvány, 2009, 59 o. (59-77).

Lehetőségek fiatalok határokon átnyúló önkéntes tevékenységének folytatására

A magyarországi önkéntesség nemzeti szinten jobban kialakult. Az **EVS** a legnépszerűbb határokon átnyúló önkéntes program, amelynek nevét gyakorlatilag a határokon átnyúló önkéntesség szinonimájaként használják. Az EVS-ben részt vevők száma az elmúlt három évben megnőtt (lásd „A határokon átnyúló önkéntes tevékenységet vállalók száma és lehetőségei című szakaszt). Úgy tűnik, hogy az EVS önkéntesei elégedettek a programmal: a magyar nemzeti ügynökség – „Neso-Mobilitás" – megbízásából 2006-ban a magyarországi beérkező és kimenő EVS önkéntesekről készült felmérés szerint a válaszadók 64,3%-a gondolta úgy, hogy az önkéntes tevékenység vonzóbbá vált[730]. Úgy tűnik, hogy az EVS-t annyira kielégítőnek tekintik, hogy ez hátráltathatja más, határokon átnyúló önkéntes lehetőségek fejlődését.

Egy másik, ugyanerre a célra – fiatalok önkéntes munkavállalására más európai országokban – alkalmazható magyar program az **Önkéntes Diakóniai Év**, a Magyar Református Egyház önkéntes szolgálata. A program 18 és 30 év közötti vallásos fiataloknak szól. Állítólag évente körülbelül 90 önkéntest fogadnak, akik 10-12 havi önkéntes szolgálatot vállalnak egyházi szervezetekben[731]; az Ökumenikus Diakóniai Év Hálózaton keresztül nem csak Magyarországon belüli önkéntes munkavállalásra van lehetőség, hanem Belgiumban, Csehországban, Dániában, az Egyesült Államokban, az Egyesült Királyságban, Franciaországban, Hollandiában, Lengyelországban, Németországban, Olaszországban, Romániában, Svédországban és Szlovákiában is[732]. A program lehetővé teszi, hogy a fiatalok hasznos tapasztalatot szerezzenek és megismerjék a modern társadalmak kihívásait, valamint szolidaritást mutassanak más nemzetekkel szemben[733]. A rendszer az EVS-hez nagyon hasonlóan működik – szállás, étkezés és zsebpénz biztosított az önkéntesség idejére, valamint az önkéntesek képzésben részesülnek[734]. Valójában úgy alakítható, akár egy EVS önkéntes tevékenység.

Az Önkéntes Diakóniai Év koordinálja a **Roma-Gádzsó Párbeszéd az Önkéntes Szolgálat által** elnevezésű kezdeményezést, amelyet részben az EU finanszíroz. A kezdeményezés célja, hogy az önkéntes szolgálaton keresztül

730 Szociális és Munkaügyi Minisztérium, *Magyarország nemzeti beszámolója a fiatalok önkéntes tevékenységéhez kapcsolódó közösségi célkitűzések megvalósításáról*. Budapest, 2007, 17. o. (rendelkezésre bocsátotta az *Önkéntes Központ Alapítvány* ügyvezető igazgatója)

731 Önkéntes Diakóniai Év, „Rólunk". Budapest, 2009. http://www.odeprogramiroda.net/Rolunk.html [Hozzáférés 2010.05.10.].

732 Ecumenical Diaconal Year Network, 'What is EDYN?'. Budapest, 2010. http://www.edyn.org/about_edyn [Hozzáférés 2010.05.10.].

733 Önkéntes Diakóniai Év, "A Diakóniai Évről". http://www.odeprogramiroda.net/Diakoniai%20Év.html [Hozzáférés 2010.05.11.].

734 Önkéntes Diakóniai Év, „Jelentkezés". http://www.odeprogramiroda.net/Jelentkezés_DY.html [Hozzáférés 2010.05.11.].

összehozza a roma és nem roma fiatalokat, javítva ezáltal a roma kisebbség helyzetét Magyarországon éppúgy, mint Csehországban, Romániában, Szlovákiában és Ukrajnában. Célcsoportja a 18 és 30 év közötti, roma és nem roma (gádzsó) származású fiatalok. A projekteket helyi roma közösségekben egy vagy két éves időszakra szervezik[735].

Végül a **Service Civil International**, a legnagyobb nemzetközi hálózat, amely nemzetközi építőtáborokat szervez, partnerirodát működtet Magyarországon. A magyarországi és külföldi építőtáborokon (2–3 hét) kívül a hálózat magyar tagja – az *Útilapu Hálózat* – hosszú távú határokon átnyúló önkéntes lehetőségeket kínál az EVS-en keresztül vagy saját „Long-term Volunteer" (LTV) (hosszú távú önkéntes) programján keresztül. Az LTV az EVS-hez hasonló, mivel szintén 3–12 hónapos időszakra nyújt önkéntes lehetőségeket, amely időszakot a fiatalok egy másik SCI iroda vagy egy partnerszervezet számára végzett munkával tölthetik. A projektek témái az oktatástól és a konfliktuskezeléstől egészen a környezetvédelmi kérdésekig terjednek. Ezeket a projekteket az SCI iroda, a partnerszervezet vagy az önkéntes finanszírozza. A programban való részvételnek nincs felső korhatára – csak minimumkorhatárt határoztak meg, amely országtól függően 18 vagy 21 év. Az európai projektek finanszírozása általában a szállást, az étkezést, a balesetbiztosítást és egyes esetekben a zsebpénzt fedezi, nem tartalmazza azonban az útiköltségeket. A fejlődő országokban önkéntes munkát vállalóktól a szálláshoz és az étkezéshez hozzájárulást kérnek[736].

Egyébként szinte semmilyen más választási lehetőség nincs. Számos más szervezet is létezett korábban (Planet Foundation, „Via Pacis", „United Ways"), amelyek más önkéntes tevékenységeket szerveztek külföldön, ezek azonban már nem működnek. Jelenleg tehát nehéz más tagállamokba irányuló, egyéb külföldi önkéntes programot szervező lehetőséget találni, mert ez e téren tevékenykedő szervezetek általában EVS koordináló szervezetek vagy fizetős önkéntes programokat szerveznek, amelyek magyarokat küldenek fejlődő országokba.

Az önkéntesek jogállása és garanciái

Az önkéntesek a közérdekű önkéntes tevékenységről szóló 2005. évi LXXXVIII. törvény alapján jogilag elismerhetők[737]. A törvény az Európai Gazdasági Térség polgáraira is vonatkozik[738]; így a külföldi önkéntesek jogilag szintén elismerhetőek. Nem minden önkéntes esik azonban e törvény hatálya alá – csak a közhasznú szervezetként regisztrált szervezetek számára önkéntes

735 Roma-Gadje-Dialogue through service Initiative, „What is the RGDtS Initiative?". Budapest, 2010. http://www.rgdts.net/?page_id=2 [Hozzáférés 2010.05.11.].

736 Útilapu Hálózat, „Táborok", „LTV: Long Term Volunteer". Budapest, 2005. http://www.utilapu.org/ [Hozzáférés 2010.05.24.].

737 2005. évi LXXXVIII. Törvény a közérdekű önkéntes tevékenységről.

738 ugyanott, 4. cikk.

tevékenységet végzők.

A törvény elismeri „a társadalom tagjainak szolidaritásán alapuló önkéntes tevékenységet”[739]. Célja azoknak a tevékenységeknek a legalizálása, amelyeket jogi kereteken kívül végeznek, ezáltal ösztönözve az önkéntességet. Ennek érdekében megteremti a lehetőséget az önkéntes megelőlegezett kiadásainak fedezésére és ezeket a kifizetéseket adómentessé teszi.
A törvény alapján, ha a (közhasznú szervezet önkéntesei által végzett) önkéntes tevékenységet külföldön végzik, az önkéntesek a felmerülő költségek fedezésére költségtérítést kaphatnak, de készpénzben kapott havi jövedelmük (amelyet *napidíjként* fizetnek ki) nem haladhatja meg a magyarországi minimálbér 20%-át. Ha ennél több pénzt kapnak, a többlet után adót kell fizetniük. A Magyarországon egy szervezeten keresztül önkéntes tevékenységet végzők számára étkezésük költségei, a kapcsolódó úti- és egyéb költségek visszatéríthetők. Itt is meghatároztak egy felső határt az önkéntesek „juttatására” illetve készpénzben kapott jövedelmükre (a természetben kapottra azonban nem) – egy év alatt a magyarországi havi minimálbér legfeljebb 20%-át kaphatják meg[740]. Az összeg változik, de jelenleg havi 50 euró körül van.

Másrészt az EVS által meghatározott zsebpénz Magyarországon jelenleg havi 95 euró[741]. Még nincs olyan hivatalos szabályozás, amely az EVS önkéntesek számára jogszabályban meghatározott kivételt állapítana meg, talán ezért is van az, hogy az Európai Bizottság előtt Magyarország olyan ország, amely megadóztatja az EVS önkéntesek zsebpénzét[742]. Létezik azonban egy olyan adóhatósági (nem hivatalos) vélemény, amely elfogadja azt a gyakorlatot, hogy az EVS önkéntesek zsebpénzt kapnak[743]. A megkérdezett beérkező és kimenő magyarországi EVS önkéntesek közül senki sem számolt be arról, hogy megadóztatták volna[744].

A visszaélések elkerülése érdekében ellenőrzéseket végeznek azon adómentességek kiszűrésére, amelyeket nem önkéntes és nem a közjó érdekében végzett tevékenységekkel összefüggésben igényelnek. Nevezetesen csak a közhasznú társaságok esnek e törvény hatálya alá. Ezeket a **közhasznú**

739 Uo., lásd a preambulumot.
740 Uo., 2. cikk
741 Európai Bizottság, *Fiatalok Lendületben Program Pályázati útmutató*, 67. o. http://ec.europa.eu/youth/youth-in-action-programme/doc/how_to_participate/programme_guide_10/guide_hu.pdf [Hozzáférés 2010.05.05.].
742 Interjú a „Fiatalok lendületben" egység vezetőjével, Oktatásügyi és Kulturális Főigazgatóság, Európai Bizottság, Brüsszel, 2010.01.19.
743 Interjú a *Neso-Mobilitás* – „Fiatalok lendületben” programért felelős nemzeti ügynökség EVS programkoordinátorával, Budapest, 2010.03.17.
744 Interjú egy korábban Belgiumban önkéntes tevékenységet végző magyar EVS önkéntessel, Budapest, 2010.04.01.; egy Magyarországon önkéntes tevékenységet végző szlovén EVS önkéntessel, Budapest, 2010.04.06.; egy korábban Portugáliában önkéntes tevékenységet végző magyar önkéntessel, Budapest, 2010.04.07.

szervezetekről szóló 1997. évi CLVI. törvény[745] határozza meg. Közhasznú szervezet jogállás megszerzéséhez a szervezeteknek számos, átláthatóságot és megbízhatóságot biztosító feltételnek kell megfelelniük. Azokat a szervezeteket, amelyek már rendelkeznek közhasznú szervezet jogállással és a Szociális és Munkaügyi Minisztériumnál regisztrálták őket, szigorú pénzügyi ellenőrzésnek vetik alá[746].

Ezért bár az önkéntes tevékenységre vonatkozóan létezik jogi keretrendszer, a szabályozás csak bizonyos típusú, önkéntesek részvételével működő szervezetekre vonatkozik. A közhasznú szervezet jogállást elérni kívánó nem kormányzati szervezeteknek és más intézményeknek, például önkormányzatoknak és múzeumoknak késznek kell lenniük arra, hogy külön adatnyilvántartást vezessenek, és pénzügyi ellenőrzéseknek vessék alá magukat. Ezenkívül az önkéntességről szóló jogszabály és az EVS-re vonatkozó szabályozás közötti ellentmondás hivatalosan továbbra is megoldatlan.

Ami a bevándorlást illeti, a legfeljebb három hónapot Magyarországon tartózkodó **európai uniós polgárokkal** szemben nem támasztanak jogi követelményeket. Amennyiben három hónapnál hosszabb idejű tartózkodást terveznek, a Bevándorlási Hivatalhoz kell fordulniuk és regisztráltatniuk kell magukat. A regisztrációs formanyomtatványon meg kell jelölniük tartózkodási céljukat a következő négy opció egyikének megadásával: jövedelemszerző tevékenység, tanulmányok folytatása, családegyesítés vagy egyéb. Az önkéntes tevékenységek az utóbbi kategóriába tartoznak[747].

Az **EU-n kívüli** országból érkező önkénteseknek ugyanakkor D-típusú vízumot kell igényelniük. A kérelem beadásakor meg kell adniuk az országba érkezésük célját. Érdemes megemlíteni, hogy az EU-n kívüli országból érkező látogatókra vonatkozó lista már tartalmazza az „önkéntes tevékenységek” kategóriát. Az önkénteseknek csupán a magyarországi fogadó szervezet nevét kell megadniuk[748]. Magyarországra történő megérkezésük után azonban az EU-n kívüli országokból származó önkénteseknek a Bevándorlási Hivatalnál tartózkodási engedélyt kell kérniük.

745 1997. évi CLVI. törvény a közhasznú szervezetekről.

746 Önkéntes Központ Alapítvány, *Útmutató az önkéntes törvényhez*, 8. o.

747 EUvonal, ‘Az Európai Gazdasági Térség állampolgára magyarországi beutazásáról és tartózkodásáról". http://www.euvonal.hu/index.php?op=mindennapok_utazas&id=118 [Hozzáférés 2010.05.24.].

748 A Magyar Köztársaság Külügyminisztériuma, „Application for visa authorising stay longer than 3 months". Budapest, 2007, 2. o.http://www.mfa.gov.hu/NR/rdonlyres/CE3682DA-FFE2-4D7D-915B-92DED30E1C68/0/080807angol_english.pdf [Hozzáférés 2010.05.24.].

A határokon átnyúló önkéntes tevékenységet vállalók száma és lehetőségei

Magyarország határokon átnyúló önkéntes tevékenységet vállaló önkéntesei általában az EVS résztvevői, mivel nincs más összehasonlítható lehetőség. A rendelkezésre álló csekély számú adat szintén csak az EVS önkéntesekre vonatkozik. Az alábbi 10. táblázatban találhatók a magyarországi beérkező és kimenő önkéntesekre vonatkozó, 2007 és 2009 közötti időszakot felölelő statisztikai adatok.

10. táblázat: Az EVS önkéntesek száma Magyarországon 2007 és 2009 között (kizárólag az EU-ba küldött és onnan fogadott önkéntesek)

Év	Küldött EVS önkéntesek	Fogadott EVS önkéntesek
2007	148	63
2008	176	76
2009	195	73

Forrás: Európai Bizottság

Az önkéntesek EU-n belüli csereprogramjai tekintetében nyilvánvaló, hogy Magyarország az önkéntesek külföldre küldésében aktívabb, mint a külföldiek fogadásában, mivel a kimenő EVS önkéntesek száma az elmúlt három évben több mint a duplája volt a beérkező önkéntesek számának.

27. ábra: A kimenő magyar EVS önkéntesek száma célországok szerint 2009-ben (kizárólag EU)

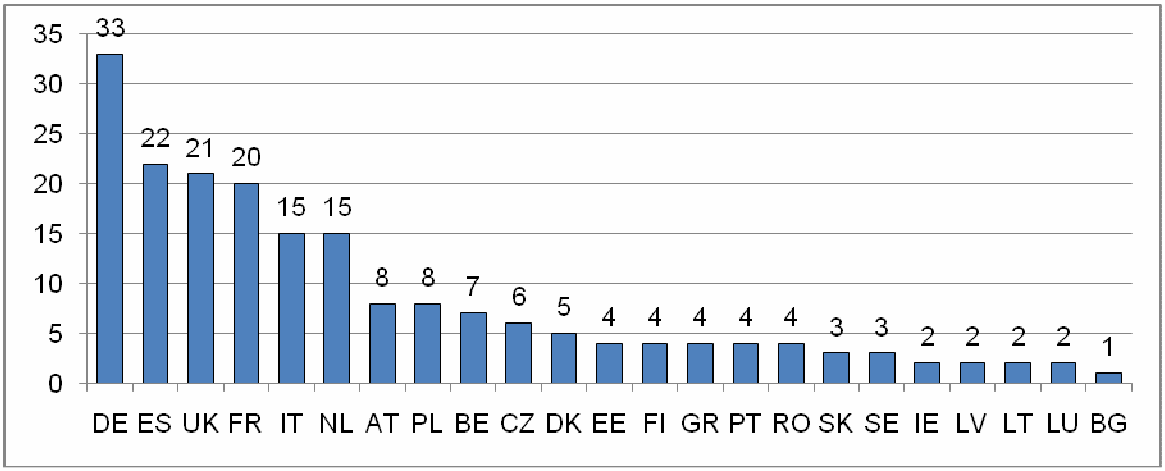

Forrás: Európai Bizottság.

A 26. ábra tartalmazza az EU-ban önkéntes tevékenységet vállaló magyar EVS önkéntesek célországok szerinti megoszlását. Úgy tűnik, hogy a magyarok azokat a nagy európai országokat részesítik előnyben, amelyeknek nemzeti nyelve népszerű idegen nyelv: **Németország**, **Spanyolország**, az **Egyesült Királyság**, **Franciaország** és **Olaszország**. Tekintettel arra, hogy

Magyarországnak nincsenek tengeri határai, nem meglepő, hogy a többi tagállamba kimenő magyar önkéntesek körülbelül egyharmada úgy tűnik, hogy mediterrán országot választ. Ez arra utal, hogy nem mindig az önkéntesség során szerezhető tapasztalat a hajtóerő[749].

28. ábra: A Magyarországra érkező EVS önkéntesek száma származási országok szerint 2009-ben (kizárólag EU)

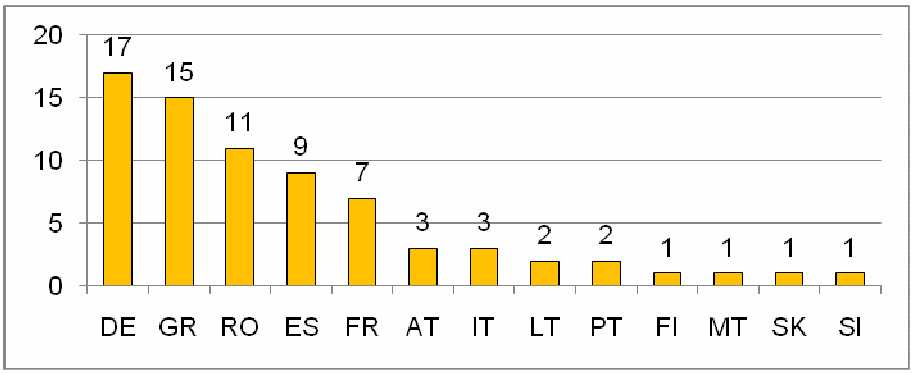

Forrás: Európai Bizottság.

Ami a beérkező EVS önkéntesek származási országát illeti, ismét **Németország** a legnagyobb partner (lásd a 27. ábrát). Mivel az EU-ban az önkéntesek kiküldése terén ez az ország a legaktívabb, figyelembe véve a Németország és Magyarország közötti történelmi és kulturális kötelékeket ez nem meglepő. Spanyolok, franciák és olaszok vagy osztrákok kisebb számban érkeznek. Egy megkérdezett véleménye szerint azonban a Nyugat-Európából Magyarországra érkező önkéntesek számára a fogadó ország közömbös, feltéve, hogy Kelet-Európában van[750]. Magyarország harmadik országokból is fogad néhány önkéntest: 2008-ban 7 EVS résztvevő érkezett Törökországból, 5 Örményországból és 4 Ukrajnából[751].

Ahogy a második ábrából látható, **Romániából** viszonylag sok EVS önkéntes érkezik. Ez történelmi okokkal magyarázható, mivel nagyszámú magyar kisebbség él a mai magyar államhatárokon kívül a szomszédos országokban, így Romániában, Szerbiában, Szlovákiában, Szlovéniában és Ukrajnában. A magyar fiatalok számára az EVS program lehetőséget nyújt arra, hogy ellátogassanak történelmi szülőföldjükre[752]. Ez a magyarázat nem vonatkozik azonban a fiatal **görögökre**, akik úgy tűnik, hogy az utóbbi időben felfedezték Magyarországot: miközben 2007-ben mindössze 5 önkéntest fogadtak, 2008-ban már 19-et, 2009-ben pedig 15-öt[753].

749 Az *Önkéntes Központ Alapítvány* ügyvezető igazgatója, Budapest, 2010.03.26.
750 Interjú a *Nemzeti Civil Alapprogram* elnökhelyettesével és EVS akkreditátorral, Budapest, 2010.03.18.
751 A *Neso-Mobilitás* EVS programkoordinátora által rendelkezésre bocsátott információ, Budapest, 2010.03.17.
752 Interjú *aNeso-Mobilitás* EVS képzési és akkreditációs tisztviselőjével, 2010.03.17.
753 Az Európai Bizottság által rendelkezésre bocsátott adatok.

A határokon átnyúló önkéntes feladatot vállalók társadalmi-gazdasági profilja

A határokon átnyúló önkéntes feladatot vállalók társadalmi-gazdasági jellemzőiről kevés adat áll rendelkezésre, mivel ilyen adatokat nem gyűjtenek rendszeresen. Megállapítható azonban, hogy a **tipikus magyar, határokon átnyúló önkéntes feladatot vállaló önkéntes a fővárosból, Budapestről származik**[754]. Beszél továbbá **idegen nyelvet** és nem fél a hazáján kívüli világ felfedezésétől. Jellemző, hogy a kimenő önkéntes **egyetemi végzettséggel rendelkezik**. Ennek oka, hogy általában képzett fiatalok beszélnek idegen nyelveket, és így mernek hosszabb időt külföldön tölteni[755].

A magyar nemzeti ügynökség megbízásából 2006-ban végzett felmérés szerint az EVS projektfelelősök 70,9%-ának az volt a véleménye, hogy az önkéntesek szociális háttere megváltozott[756]. A **hátrányos helyzetűek** EVS-be történő bevonása azonban csak részben sikeres. Bár ugyanazon felmérésből kiderült, hogy a válaszadók abszolút többsége egyetértett azzal, hogy a kevésbé tehetősek is megengedhetik maguknak, hogy részt vegyenek a programban (54,2%), csupán 16,7% gondolta, hogy egyre több hátrányos helyzetű engedhetné meg magának, hogy külföldre is menjen[757]. A nemzeti ügynökség tapasztalata azt mutatja, hogy a határokon átnyúló önkéntes programokkal kapcsolatos információk nem jutnak el a hátrányos helyzetűekhez[758].

Motiváció

Amióta az EVS-ben a felső korhatárt 2007-ben 30 évre emelték, azóta **több a képzett önkéntes**, akik világos elképzelésekkel és elvárásokkal rendelkeznek[759]. Másrészt ez általában azt is jelenti, hogy **kevésbé rugalmasak és nagyobb igényeket támasztanak**. Korábban inkább a szervezet állt a középpontban, ez most azonban áthelyeződött az önkéntes egyéni fejlődésére[760]. Minél népszerűbb az EVS, annál többen ismerik és annál nagyobbak az elvárásaik[761].

Hasonlóképpen az a tendencia figyelhető meg, hogy egyre több, határokon átnyúló önkéntes tevékenységben részt vevő **ismeri a szolgálat részét képező nem formális képzést és érdeklődik iránta**. Ez azt jelenti, hogy a határokon átnyúló önkéntesség nem csupán önzetlen tevékenység, hanem tudatosan

---

754 Interjú a *Cseresznye Ifjúsági Iroda* EVS koordinátorával, Budapest, 2010.03.22.

755 Szociális és Munkaügyi Minisztérium, *Magyarország nemzeti beszámolója a fiatalok önkéntes tevékenységéhez kapcsolódó közösségi célkitűzések megvalósításáról*, 16. o.

756 ugyanott, 18. o.

757 ugyanott

758 A *Neso-Mobilitás* EVS programkoordinátora, Budapest, 2010.03.17.

759 A *Cseresznye Ifjúsági Iroda* EVS koordinátora, Budapest, 2010.03.22.

760 Interjú az *Artemisszió Alapítvány* ifjúsági programokért és a fiatalok képzéséért felelős tisztviselőjével, Budapest, 2010.04.09.

761 A *Neso-Mobilitás* EVS képzési és akkreditációs tisztviselője, Budapest, 2010.03.17.

használják az egyéni fejlődéshez. Sőt, ez a fejlődés párhuzamosan azzal is jár, hogy a határokon átnyúló önkéntes programokkal szembeni megközelítés egyre inkább önzővé vált, ami azt jelenti, hogy az önkéntesek többet kérnek, ugyanakkor kevesebbet akarnak adni[762].

A határokon átnyúló önkéntes tevékenységet vállalókra vonatkozó magyarországi statisztikai adatok egyetlen forrása azonban a nemzeti ügynökség fent említett 2006-os felmérése a beérkező és a kimenő EVS önkéntesekről. E felmérésnek az EVS-ben való részvétel motivációjára vonatkozó eredményei az alábbi diagramban találhatók (29. ábra). Látható, hogy az önkéntesség útján **másoknak való segítségnyújtás szándéka** csak a negyedik helyen állt és nem volt sokkal népszerűbb, mint az a cél, hogy valaki **jobban megismerje önmagát és „előzetesen kipróbálja" a munkavállalást**. Ugyanakkor a leggyakrabban említett motivációk mindegyike a **személyes fejlődéshez** kapcsolódott: az idegennyelv-ismeret tökéletesítése, új országok felfedezése és a jellem, a képességek és a karakter kipróbálása ismeretlen környezetben.

Valójában az **utazást** vagy kifejezetten az egy adott ország iránt tanúsított érdeklődést is megemlítették néhányszor mint fő motivációt[763]. A határokon átnyúló önkéntes programok (ebben az esetben az EVS) vonzók a külföldön lehetőségeket kereső fiatalok számára[764]. Egyesek azért vállalnak önkéntes tevékenységet, hogy felfedezzék a kiválasztott országot és az önkéntesség alatt valamilyen állást találjanak[765].

29. ábra: Magyarországra érkező és onnan kimenő EVS önkéntesek motivációja 2006-ban (%)

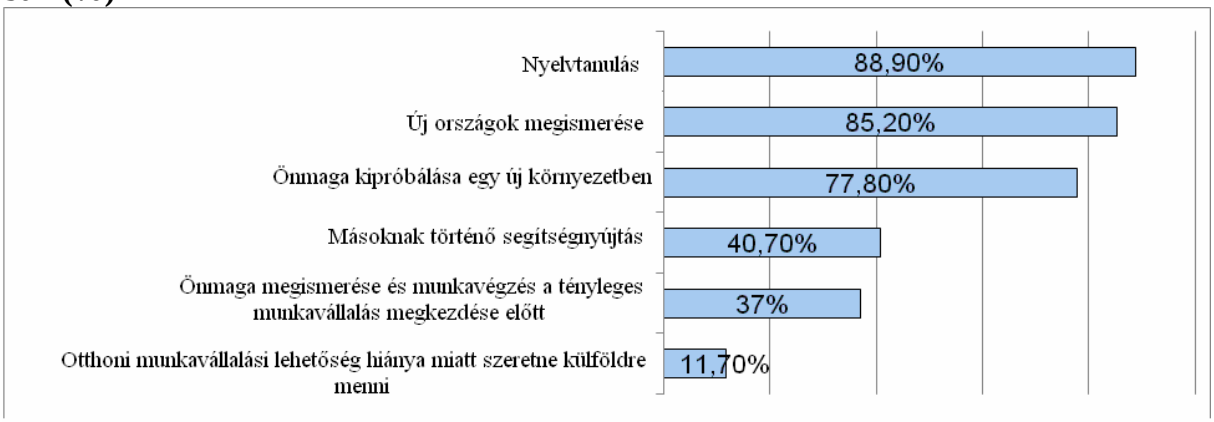

Forrás: Szociális és Munkaügyi Minisztérium, *Magyarország nemzeti beszámolója a fiatalok önkéntes tevékenységéhez kapcsolódó közösségi célkitűzések megvalósításáról*. Budapest, 2007., 18. o.

762 Uo.

763 Interjú az *Önkéntes Központ Alapítvány* programkoordinátorával, Budapest, 2010.03.11.; korábban Portugáliában önkéntes tevékenységet végző magyar EVS önkéntessel, Budapest, 2010.04.02.

764 Korábban Belgiumban önkéntes tevékenységet végző magyar EVS önkéntes, Budapest, 2010.04.01.

765 A *Neso-Mobilitás* EVS képzési és akkreditációs tisztviselője, Budapest, 2010.03.17.

Ugyanakkor minden önkéntes projekt egyedi, és a részvételnek többféle motivációja lehet. Mások azért akarnak külföldön önkéntes szolgálatot vállalni, mert **kalandra** vágynak vagy mert 26 évesen egy multinacionális vállalatnak való többéves munkavégzés után **kimerültek**[766]. Néhány esetben a mozgatóerő a **családban kialakult helyzetből való menekülés** volt, mint például annak a lánynak az esetében, akinek meghalt az édesanyja[767].

Az önkéntesek számára nyújtott előnyök

A határokon átnyúló önkéntes tevékenységet vállalók számára az egyik legmegfoghatóbb előny az **idegennyelv**-tudás megszerzése. Ez a **személyes fejlődés és előrehaladás** egyik aspektusa. Az új környezethez alkalmazkodó önkéntesek **függetlenebbé**, **rugalmasabbá** és **toleránsabbá** válnak. A korábban önkéntes tevékenységet végzők annak is örültek, hogy látták, hogy mennyire **önállóvá** váltak. Az egy adott területen végzett önkéntes tevékenység abban is segíthet egy fiatalnak, hogy meghatározza erősségeit és gyengeséget vagy megtalálja érdeklődési körét[768].

Egy másik általánosan elfogadott előny az **interkulturális tapasztalat**, amelynek része a más kultúrához való alkalmazkodás. Akik már végeztek önkéntes tevékenységet, nemzetközi szinten jóval gazdagabb személyes **kapcsolatrendszerrel** rendelkeznek, ez pedig később hasznos lehet. A külföldi önkéntes munkavégzés alatt az önkéntesek saját személyes nemzetközi kapcsolatrendszert tudnak kiépíteni, és az ezekkel az emberekkel való kapcsolattartás (és a náluk tett látogatások) révén jobban tudatára ébrednek **európai identitásukra** és új horizontok nyílnak meg előttük[769].

A szociális és civil kompetenciák is fokozódnak és erősödnek. A konfliktuskezelés gyakorlati tapasztalatokon keresztüli megismerése nagyon hasznos. A külföldön történő önkéntes munkavégzés az életbe változást hozó tapasztalat, amely általában növeli a résztvevők civil szféra iránti elkötelezettségét és segít elmélyíteni társadalmi felelősségérzetüket[770].

A társadalomra gyakorolt hatás

A külföldi önkéntesek fogadása segíthet abban, hogy a *fogadó szervezetek* **szakszerűbben** lássák el feladatukat, mivel a határokon átnyúló önkéntes tevékenységet vállalók irányítási folyamata a kihelyezés és a mentori feladatok ellátása terén megkíván bizonyos képességeket. Ez a civil szervezeteket

766 Uo.
767 A *Cseresznye Ifjúsági Iroda* EVS koordinátora, Budapest, 2010.03.22.
768 Korábban Portugáliában önkéntes tevékenységet végző magyar EVS önkéntes, Budapest, 2010.04.07.
769 A *Nemzeti Civil Alapprogram* elnökhelyettese és EVS akkreditátora, 2010.03.18.
770 A *Neso-Mobilitás* EVS képzési és akkreditációs tisztviselője, Budapest, 2010.03.17.

szervezettebbé teszi[771]. Egy külföldi önkéntes fogadása a szervezetet vonzóbbá teheti, így több önkéntes toborozható. Tehát a külföldi önkéntesek bevonása az önkéntesség terén új lehetőségek megteremtésében is segíthet[772].

Nem csak az önkéntesek, hanem az őket fogadó szervezetek számára is előnyt jelent az **interkulturális tanulás**. Önkéntesek más országokból történő fogadása lehetővé teszi, hogy a szervezetek alkalmazottai jobban megismerjék az adott országokat, és hogy hogyan mennek ott a dolgok[773]. Következésképpen változhat az alkalmazottak hozzáállása. Harmadik félként az önkéntesek értékes visszajelzéseket adhatnak, és ha a szervezet kész tanulni, ez a visszajelzés segíthet munkamódszereik tökéletesítésében. Önkénteseiken keresztül a szervezetek nemzetközi hálózatokat fejleszthetnek és egész Európára kiterjedő partnerségeket építhetnek ki.

Az önkéntesek csereprogramjainak irányításával a *küldő szervezetek* szélesíthetik **tevékenységi körüket**. Határokon átnyúló tevékenységet vállaló önkéntesek kiküldése nem igényel akkora befektetést, mint az önkéntesek fogadása. Határokon átnyúló önkéntes csereprogramok lehetőségének megteremtése a szervezetet azonban **vonzóbbá** teszi és segít abban, hogy több önkéntes, több tag (társulások esetében) jelentkezzen, sőt segít a határokon átnyúló önkéntes tevékenység vállalására való ösztönzésben is[774].

A határokon átnyúló önkéntesség az *egész társadalomra* nézve hasznos, mivel a külföldi önkéntesek jelenléte segíthet a fogadó közösségben, különösen a kisebb településeken fennálló **előítéletek és sztereotípiák** felszámolásában. Valószínűleg ez a hatás a fővárosban kevésbé nyilvánvaló[775]. Európai uniós szinten segít a tolerancia és az európai uniós intézmények tiszteletben tartásának, valamint az európai integrációba vetett bizalom erősítésében.

A készségek elismerése

Az önkéntesség és az önkéntesek képességeinek informális elismerése tekintetében a helyzet úgy tűnik, hogy lassan javul. A Szociális és Munkaügyi Minisztérium által folytatott tanulmányban 99 megkérdezettből 94 azt mondta, hogy a **civil szervezetek egyre nagyobb mértékben elismerik az önkéntesek munkáját**[776]. Ezenkívül 2005 óta működik az Önkéntes Központ Alapítvány által létrehozott „ÖTLET” program, amely a 18 és 26 év közötti, illetve a 45 év feletti álláskeresők számára lehetővé teszi, hogy 10 hónapon át önkéntes

771 Az *Önkéntes Központ Alapítvány* programkoordinátora, Budapest, 2010.03.11.
772 A *Nemzeti Civil Alapprogram* elnökhelyettese és EVS akkreditátora, Budapest, 2010.03.18.
773 ugyanott
774 A *Cseresznye Ifjúsági Iroda* EVS koordinátora, Budapest, 2010.03.22.
775 Az *Önkéntes Központ Alapítvány* programkoordinátora, Budapest, 2010.03.11.
776 Szociális és Munkaügyi Minisztérium, *Magyarország nemzeti beszámolója a fiatalok önkéntes tevékenységéhez kapcsolódó közösségi célkitűzések megvalósításáról*, 31. o.

tevékenységet végezzenek annak érdekében, hogy fenntartsák motivációjukat, valamint segítsenek nekik abban, hogy munkahelyi tapasztalatot szerezzenek és a munkaerőpiacon való elhelyezkedési lehetőségeik fennmaradjanak[777]. Egy ilyen program létezése arra utal, hogy erősödik az a megítélés, hogy az önkéntesség révén bizonyos készségekre lehet szert tenni.

Az önkéntesség során szerzett készségek elismerésére azonban nincsenek még általános normák, mivel Magyarország az önkéntesség terén továbbra is korai fejlődési szakaszban van, különösen a munkáltatók vagy az oktatási intézmények tekintetében. Az **önkéntes tapasztalat akkreditációjának** elképzelése kialakulóban van[778], de politikai szinten továbbra is láthatatlan. A munkáltatók még nem látják a határokon átnyúló önkéntes tevékenység során szerzett tapasztalat hozzáadott értékét, de érdekesnek találják, és általában többet szeretnének megtudni róla. Ez lehetőséget nyújt az önkéntesek számára, hogy elmagyarázzák az önkéntességen keresztül szerzett készségeket[779].

A készségek elismeréseként szolgáló eszközök, például a **Youthpass** tekintetében megoszlanak a vélemények. Az önkéntesek számára kiadott bizonyítványok megfelelhetnek a munkáltatók igényeinek, de a bizonyítványok még nem honosodtak meg és nem ismertek széles körben[780]. Ezenkívül nem mindenki ért egyet abban, hogy elsősorban a megszerzett készségek igazolására kell törekedni: minél több bürokráciát igényel a nem formális képzés, annál közelebb kerül a formális képzéshez[781].

Akadályok

Egyes önkéntesek a készségek formális elismerésével kapcsolatos helyzetet elkedvetlenítőnek találhatják. Nagyobb kihívást jelent azonban a határokon átnyúló önkéntesség **társadalmi elismerése** és az önkéntesek csereprogramjaival kapcsolatos **információk terjesztése**.

A szakmai gyakorlatokkal ellentétben az önkéntességet még komolyan nem népszerűsítették Magyarországon, és számos intézmény továbbra sem ismeri annak előnyeit. Sokkal fontosabb, hogy maguk a fiatalok sem mindig tudnak a külföldi önkéntes munkalehetőségekről. Ez különösen a **hátrányos helyzetű fiatalokat**, például a roma etnikai kisebbséget érinti. Valójában a közelmúltban

777 ÖTLET program, „A program célja". Budapest: Önkéntes Központ Alapítvány, 2006. http://www.otletprogram.hu/alap.php?inc=dsp&menu_id=4&almenu_id=1 [Hozzáférés 2010.05.10.].

778 Interjú a *Szociális és Munkaügyi Minisztérium Gyermek és Ifjúsági osztályának* nemzetközi ügyekért felelős tanácsadójával, Budapest, 2010.03.25.

779 Korábban Belgiumban önkéntes tevékenységet végző magyar EVS önkéntes, Budapest, 2010.04.01.

780 A *Kai Consulting* kutatója, Budapest, 2010.04.06.

781 Az *Artemisszió Alapítvány* ifjúsági programokért és a fiatalok képzéséért felelős tisztviselője, Budapest, 2010.04.09.

indítottak el egy romáknak szóló hosszú távú önkéntes programot, amelynek eredményét azonban még túl korai lenne megítélni.
A Magyarországon tartózkodó külföldi önkéntesek **jogi helyzete** és juttatásokban való részesedése nem egyértelmű, mivel elképzelhető, hogy ezek nem felelnek meg a pénzügyi bevételeikre vonatkozó korlátozásoknak. Bár tervbe vették, hogy az EVS önkéntesekre vonatkozóan jogszabályban meghatározott kivételt írnak elő, ez az ellentmondás gyakorlati szinten úgy tűnik, nem okoz problémákat.

A külföldi önkéntesek a magyar társadalomba való **beilleszkedést** nehéznek találhatják. A főváros, Budapest az ország más részeihez képest különböző és egy világváros, de a fővároson kívül angolul, németül vagy franciául valószínű, hogy nehéz boldogulni. Magyarország azokhoz a tagállamokhoz tartozik, amelyekben a legmagasabb azon polgárok aránya, akik anyanyelvükön kívül egyetlen más nyelvet sem beszélnek[782], miközben a magyar nyelv a legtöbb európai számára a nyelvtanulás szempontjából igen bonyolult nyelvnek tűnhet.

Következtetések

A magyar önkénteseknek és az önkéntesekkel foglalkozó szervezeteknek a térítésmentes szolgáltatásokkal szemben számos előítélettel kell még megküzdeniük. Az elmúlt évtizedben azonban jelentős fejlődést sikerült elérni, amit az ENSZ Önkéntesek Nemzetközi Éve indított el. Az e területen elért előrehaladás része egy erős, önkéntességgel foglalkozó lobby szervezet (Önkéntes Központ Alapítvány) létrehozása és az önkéntes tevékenységeket szabályozó jogszabály kihirdetése.

Bár a közérdekű önkéntes tevékenységről szóló LXXXVIII. magyar törvény megteremti az önkéntesség jogi keretrendszerét, amellyel hozzájárul az önkéntes munka társadalmi elismeréséhez és lehetővé teszi a megelőlegezett kiadások visszatérítését, illetve az önkéntesek számára a juttatások kifizetését, néhány kérdés továbbra is nyitott. Először is a szabályozás csak a közhasznú szervezetként regisztrált szervezetek által végzett önkéntes tevékenységekre vonatkozik, kizárva ezáltal a más típusú önkéntes munkát, és ezeket a szervezetek szigorú ellenőrzés alá veti.

Másodszor az önkéntesek számára készpénzben kifizetett juttatásokra meghatározott korlátok az EVS önkénteseket és a fogadó szervezeteket formálisan jogszabályszegővé teszik, még akkor is, ha az EVS az országban működő legnagyobb, határokon átnyúló önkéntes tevékenységet szervező rendszer. Az egyéb lehetőségek közé tartozik a Magyar Református Egyház által

[782] Special Eurobarometer 243 Wave 64.3, *Europeans and their languages.* 2006. február, 9. o. http://ec.europa.eu/education/languages/pdf/doc631_en.pdf [Hozzáférés 2010.05.11.].

szervezett Önkéntes Diakóniai Év és a Roma-Gádzsó Párbeszéd az Önkéntes Szolgálat által, amely a hátrányos helyzetű romákat célozza meg.

A magyar érdekelt feleknek átfogóbb módon kellene előmozdítaniuk mind a határokon átnyúló, mind pedig az országon belüli önkéntes lehetőségeket. A Nemzeti Ifjúsági Stratégia alapján mindkét típusú önkéntességet az ifjúságpolitika eszközének tekintik. Másrészt hiányoznak az önkéntességgel kapcsolatos kezdeményezések és nincs stratégia azok fejlesztésének módjára sem.

Interjúk jegyzéke

Sorszám	Vezetéknév	Keresztnév	Beosztás	Intézmény	Az interjú formája	Az interjú időpontja
1.	Czike	Klára	kutató	*Kai Consulting*, Budapest, Magyarország	személyes	06-04-2010
2.	Granyák	Gergely	nemzetközi ügyekért felelős tanácsadó	*Gyermek és Ifjúsági osztály, Szociális és Munkaügyi Minisztérium*, Budapest, Magyarország	személyes	25-03-2010
3.	Hont	Angela	korábban Belgiumban önkéntes tevékenységet végző magyar EVS önkéntes	-	személyes	01-04-2010
4.	Kovács	Vanda	EVS koordinátor	*Cseresznye Ifjúsági Iroda*, Budapest	személyes	22-03-2010
5.	Lejeune	Pascal	Fiatalok lendületben „egység vezetője	*Oktatásügyi és Kulturális Főigazgatóság, Európai Bizottság*, Brüsszel, Belgium	személyes	19-01-2010
6.	Lovászi	Attila	EVS programkoordinátor	*Neso-Mobilitás* – „Fiatalok lendületben" nemzeti ügynökség, Budapest, Magyarország	személyes	17-03-2010
7.	Major	Virág	korábban Belgiumban önkéntes tevékenységet végző magyar EVS önkéntes	-	személyes	07-04-2010
8.	Mátyási	Mónika	alelnök, EVS akkreditátor	*Nemzeti Civil Alapprogram*, Budapest, Magyarország	személyes	18-03-2010
9.	Nagy	Gabriella	Ifjúsági programokért és a fiatalok képzéséért felelős tisztviselő	Artemisszió Alapítvány, Budapest, Magyarország	telefon	09-03-2010

10.	Salamon	Judit	EVS képzésért, akkreditációért felelős tisztviselő	*Neso-Mobilitás* – „Fiatalok lendületben" nemzeti ügynökség, Budapest, Magyarország	személyes	17-03-2010
11.	Ijanec	Mateja	Magyarországon önkéntes tevékenységet végző szlovén EVS önkéntes	-	személyes	06-04-2010
12.	Tornóczi	Zsófia	programkoordinátor	*Önkéntes Központ Alapítvány*, Budapest, Magyarország	személyes	11-03-2010
13.	Tóth	András F.	ügyvezető igazgató	*Önkéntes Központ Alapítvány*, Budapest, Magyarország	személyes	26-03-2010
14.	Udvarhelyi	Tessza	korábban Portugáliában önkéntes tevékenységet végző magyar EVS önkéntes	-	személyes	02-03-2010

Publikációk jegyzéke

1. Európai Bizottság, *„Fiatalok lendületben” Pályázati útmutató* Brüsszel, 2010. http://ec.europa.eu/youth/youth-in-action-programme/doc/how_to_participate/programme_guide_10/guide_hu.pdf [Hozzáférés 2010.05.05.].
2. EUvonal, „Az Európai Gazdasági Térség állampolgára magyarországi beutazásáról és tartózkodásáról”. http://www.euvonal.hu/index.php?op=mindennapok_utazas&id=118 [Hozzáférés 2010.05.24.]. [„Entry to and stay in Hungary for citizens of the European Economic Community’].
3. GHK, *National Report – Hungary. Study on Volunteering in the European Union*. Brüsszel: European Commission, 2010. http://ec.europa.eu/citizenship/pdf/doc1024_en.pdf [Hozzáférés 2010.03.21.].
4. A Magyar Köztársaság Külügyminisztériuma, „Application for visa authorising stay longer than 3 months". Budapest, 2007. http://www.mfa.gov.hu/NR/rdonlyres/CE3682DA-FFE2-4D7D-915B-92DED30E1C68/0/080807angol_english.pdf [Hozzáférés 2010.05.24.].
5. Önkéntes Központ Alapítvány, *Útmutató az önkéntes törvényhez*. Budapest, 2006. http://www.civil.info.hu/uploaded/documents/Onkentes/20070117100919_20070110_Onkentes_Utmutato.pdf [Hozzáférés 2010.03.14.]. [*A Guide to the Volunteering Act*]

6. Szociális és Munkaügyi Minisztérium, *Magyarország nemzeti beszámolója a fiatalok önkéntes tevékenységéhez kapcsolódó közösségi célkitűzések megvalósításáról*. Budapest, 2007. (rendelkezésre bocsátotta: F. Tóth András). [Ministry of Social Affairs and Labour, *National Report on the implementation of the common objectives for voluntary activities of young people*]
7. Special Eurobarometer 243 Wave 64.3, *Europeans and their languages*. 2006. február http://ec.europa.eu/education/languages/pdf/doc631_en.pdf [Hozzáférés 2010.05.11.].
8. F. Tóth András és Nagy Ádám, „Humán infrastruktúra: Önkéntesség – foglalkoztatás – tagság", Nagy Ádám (kiad.), *Civil jelentés 2007–2008*. Budapest: Civil Szemle Alapítvány, 2009, 59–77. [‘Human Infrastructure – Volunteerism – Employment – Membership’ in *Civil Report 2007-2008*]

Jogi dokumentumok jegyzéke

1. 2005. évi LXXXVIII. Törvény a közérdekű önkéntes tevékenységről [Act LXXXVIII of 2005 on Voluntary Activities in the Public Interest]
2. 1997. évi CLVI. Törvény a közhasznú szervezetekről. [Act CLVI of 1997 on Public Benefit Organizations]
3. Parlamenti határozat 88/2009. (X. 29.) OGY a *Nemzeti Ifjúsági Stratégiáról 2009-2024*. Budapest: Szociális és Munkaügyi Minisztérium, 2009. http://www.szmm.gov.hu/download.php?ctag=download&docID=21912 [Hozzáférés 2010.03.22.].

Honlapok jegyzéke

1. Ecumenical Diaconal Year Network, „What is EDYN?”. Budapest, 2010. http://www.edyn.org/about_edyn [Hozzáférés 2010.05.10.].
2. Nemzeti Fejlesztési Ügynökség, „Társadalmi Megújulás Operatív Program (TÁMOP)". Budapest, 2007. http://www.nfu.hu/doc/5 [Hozzáférés 2010.05.10.]. [National Development Agency, „Social Renewal Operational Programme (SROP)’]
3. Önkéntes Diakóniai Év, „A Diakóniai Évről”. http://www.odeprogramiroda.net/ Diakoniai%20Év.html [Hozzáférés 2010.05.11.]. [Voluntary Diaconal Year, ‘The Diaconal Year’]
4. Önkéntes Diakóniai Év, „Jelentkezés”. http://www.odeprogramiroda.net/Jelentkezés_DY.html [Hozzáférés 2010.05.11.]. [Voluntary Diaconal Year, „Sign Up’]
5. Önkéntes Diakóniai Év, „Rólunk”. Budapest, 2009. http://www.odeprogramiroda.net/ Rolunk.html [Hozzáférés 2010.05.10.]. [Voluntary Diaconal Year, „About Us’]
6. Önkéntes Központ Alapítvány, „Küldetésünk”. Budapest, 2006. http://www.oka.hu/ alap.php?inc=dsp&menu_id=4&almenu_id=1 [Hozzáférés 2010.04.02.]. [Volunteer Centre Foundation, „Our Mission’]
7. ÖTLET program, „A program célja”. Budapest: Önkéntes Központ Alapítvány, 2006. http://www.otletprogram.hu/alap.php?inc=dsp&menu_id=4&almenu_id=1 [Hozzáférés 2010.05.10.]. [ÖTLET Programme, „The Aim of the Programme’]
8. Roma-Gadje-Dialogue through service Initiative, **„What is the RGDtS Initiative?” Budapest, 2010.** http://www.rgdts.net/?page_id=2 [Hozzáférés 2010.05.11.].
9. Útilapu Hálózat, „Táborok”, „**LTV: Long Term Volunteer”**. Budapest, 2005. http://www.utilapu.org/ [Hozzáférés 2010.05.24.]. [Plantain Network, „Camps’]

7. MELLÉKLET

Esettanulmány: Svédország

Az Európai Unión belül Svédországban a legmagasabb az országon belüli önkéntesség aránya, és értékelik és előmozdítják az önkéntességet. Önkénteseket küldő országként is aktív, lakossága támogatja a fiatalok hazai és határokon átnyúló önkéntes tevékenységekbe történő bevonását. A tevékenységek, a részvétel és az általános hozzáállás tekintetében azonban még jelentős különbségek vannak az országon belüli önkéntesség (az úgynevezett *ideellt arbete*, azaz az „idealisztikus munka" svédül) és a határokon átnyúló önkéntesség *(volontärarbete)* között. Az országon belüli önkéntesség gyakran a helyi közösségi igényekre és eseményekre összpontosul, miközben a határokon átnyúló önkéntességtől azt várják, hogy szélesebb humanitárius vagy környezetvédelmi feladatot töltsön be. A helyi szervezeteken belüli önkéntes munkában valamennyi korcsoport képviselteti magát, a határokon átnyúló önkéntes tevékenységben azonban rendszerint a munkába állás előtt álló fiatalok vesznek részt.

A svéd jóléti modellen belüli önkéntesség az egyesületi élet, valamint egyrészt az aktív polgárság, másrészt az erős állam tradícióinak szolíd alapjára épült. A szociális oldalra hangsúlyt helyező önkéntes szervezetek Svédországban az 1900-as évek alatt végig léteztek, 1990 óta pedig egyre több feladatot vállalnak. A svéd önkéntes szektor saját erejéből fejlődött független erővé, azonban (illetve pontosabban ezért) az önkéntességre vonatkozóan nincs érvényben jogi keretrendszer vagy konkrét kormányzati politika, így az önkéntesek jogállása Svédországban eléggé tisztázatlan[783].

Ez az esettanulmány a szakirodalom, a nemzeti jogszabályok, jelentések és felmérések elemzésén alapul. Önkormányzatok, küldő szerveztek, az EVS nemzeti ügynökség képviselőivel, valamint korábbi beérkező és kimenő EVS önkéntesekkel interjúk készültek. Az önkéntesek személyes blogjait, valamint más vonatkozó internetes forrásokat az esettanulmány elkészítésénél szintén figyelembe vették.

[783] European Volunteer Centre, *Volunteering in Sweden: Facts & Figures Report*. Brüsszel, 2007, 2-3. o. http://www.cev.be/data/File/FactsandFiguresSweden.pdf [Hozzáférés 2010.05.18.].

Az önkéntesség megítélése

Bár Svédországban az **önkéntesség** fogalmára nincs hivatalos meghatározás, ezt a tevékenységet általában úgy tekintik, mint **„az egyének által a nem kormányzati és állami szervezeteknek szabad akaratból, kényszer és ellenszolgáltatás nélkül szentelt idő és erőfeszítés”**[784]. A non-profit szektoron belüli önkéntes munka Svédországban általában szociális szolgáltatásnyújtást jelent. Svédországban az önkéntességet úgy tekintik, mint ami formális keretek között, általában egyetlen kérdéssel foglalkozó szervezeten belül történik[785], így alapvetően eltér a nem formális szervezetlen munkától[786]. A politika döntéshozatal tekintetében az önkéntességet a jóléti kérdések és a civil szerepvállalás területén, különösen a fiatalok vonatkozásában az általános nemzeti és önkormányzati politikák részének tekintik[787].

Svédországban a **teljes munkaidőben végzett, határokon átnyúló önkéntes tevékenység** fogalma, az e tanulmányban meghatározottak szerint, már több mint 15 éve létezik, és a Vöröskereszt alkalmazta először[788]. Ez általában Európán kívüli, leginkább Afrikába vagy Dél-Amerikába történő utazást jelent. A határokon átnyúló önkéntességet Svédországban úgy tekintik, mint ami

- elválik az inkább nem formális hazai önkéntességtől[789],
- az ifjúságpolitika szerves része, amely a kimenő svéd önkéntesekre összpontosít jobban,
- kapcsolódik az önkéntesség „klasszikus” vagy „misszionárius” értelmezéséhez: humanitárius/fejlesztési segélyezési munkavégzés miatt távoli országokba történő utazás.

Az elmúlt években a határokon átnyúló önkéntesség megítélése új dimenziókat nyert: a nem formális tanulás dimenzióját és európai dimenziót. Az EVS különösen segített abban, hogy az önkéntesség, mint tanulás fogalma teret nyerjen Svédországban. Fiatal önkéntesek azért választják az EVS-t, hogy megismerjenek más kultúrákat és új tevékenységbe fogjanak, olyasmibe, ami a helyi környezetben vagy talán saját hazájukban nem lenne lehetséges. A svéd társadalom egy része azonban még nem fogadta el az új fogalmat. Egyes

---

784 Tirza van Hal, Lucas Meijs and Marijke Steenbergen, *Volunteering and Participation on the Agenda: Survey in volunteering policies and partnerships in the EU*. Utrecht CIVIQ, 2004, 201 o. idézet: European Volunteer Center, 3. o.

785 Julia Grosse, *Volontärprogram riktade till ungdomar: En introduktion till ett nygammalt fenomen*. Stockholm: Ersta Sköndal Högskola, 2006, 13. o. http://www.esh.se/fileadmin/erstaskondal/ESH_Gemensamt/Arbetsrapporter/arbetsrapport_43.pdf [Hozzáférés 2010.04.20.]. Megjegyzés: a svéd források magyar fordítását lásd az esettanulmány végén található bibliográfiában.

786 European Volunteer Centre, 5. o.

787 Interjú *Jönköping önkormányzatának* diverzitásért felelős koordinátorával, 2010.01.29.

788 Interjú az *Ifjúsági Ügyekért felelős Svéd Nemzeti Irányító Testület* – a „Fiatalok lendületben” programért felelős svéd nemzeti ügynökség projektfelelősével, 2010.01.29.

789 Uo.

szervezetek szívesebben használják a „gyakornok” *(praktikant)* kifejezést, ha az önkéntes munkavégzés célja új készségek tanulása[790].

Lehetőségek fiatalok határokon átnyúló önkéntes tevékenységének folytatására

Az 1990-es évek elejétől a regionális önkéntes központok megjelenése és a Nemzeti Önkéntes Ügynökség *(Volontärbyrån)* létrehozása centralizálta és strukturálta a svédországi önkéntességet, és annak fókuszát a fiatalokra helyezte át. Az önkéntes munka, a gazdag szervezeti élet és a népszerű tömegmozgalmak hosszú hagyományaival összhangban azonban a határokon átnyúló önkéntesség Svédországban főként egyedi szervezeteken, nem pedig szervezett nemzeti programokon alapul.

Svédországban rengeteg határokon átnyúló önkéntes mobilitási lehetőség áll rendelkezésre. Azok a fiatalok, akik Európában és a világon másutt szeretnének önkéntes tevékenységet végezni, a következő főbb lehetőségek közül választhatnak[791]:

- **Rövid távú önkéntes munka nyári építőtáborokban**, 2–4 hét vagy 5–8 hét, amelyet az „Önkéntesek a békéért” 1982 óta több mint 100 országban szervez. Svédországban a legtöbb projektet, amelyek általában májustól szeptemberig tartanak, 18 éven felüliek számára szervezik. A projektenként 300 USD (246 EUR) összegű regisztrációs díj tartalmazza a szállást és az étkezést. A fejlődő országokbeli projekteknél további kisebb összegű díj is felszámolásra kerülhet. Az utazást az önkéntesnek kell megszerveznie és fizetnie[792].
- **Rövid és hosszú távú önkéntesség biogazdaságoknál**, 2-4 héttől néhány hónapig. Az „Earthway Experience” 1993 óta szervez önkéntes tevékenységeket Svédországban. A 250 USD (205 EUR) összegű részvételi díj tartalmazza a szállást és az étkezést[793]. A WWOOF (*World Wide Opportunities on Organic Farms*) hálózat 1971 óta szervez önkéntes tevékenységet a világ 50 országában[794], köztük 119 aktív fogadóhelyen

790 Grosse, 13. o.

791 Go.Abroad.com, „Volunteer in Sweden”. 2010. http://www.volunteerabroad.com/search/sweden [Hozzáférés 2010.05.24.].

792 Go.Abroad.com, „Volunteers For Peace, Inc. - International Voluntary Service". 2010. http://www.goabroad.com/providers/volunteers-for-peace-inc-international-voluntary-service/programs/affordable-international-service-projects-in-sweden-697 [Hozzáférés 2010.05.24.].

793 Go.Abroad.com, „Earthway Experience". 2010. http://www.goabroad.com/providers/earthway-experience/programs/green-living-61405 [Hozzáférés 2010.05.24.].

794 World Wide Opportunities on Organic Farms, „What is WWOOF?", „How does it work?" 2010. http://wwoof.org/index.asp [Hozzáférés 2010.052.24.].

Svédországban[795]. A résztvevők korhatár nélkül és kisebb összegű regisztrációs díj ellenében vehetnek részt a programban[796].

- **Rövid, közép- és hosszú távú önkéntes tevékenység építőtáborokban és közösségi projektekben**, 2–4 héttől 3–12 hónapig. **„Internationella Arbetslag”** (IAL), a Service Civil International (SCI) svéd irodája Európán belül és világszerte szervez egy hónapnál hosszabb ideig tartó önkéntes lehetőségeket 18 éven felüliek számára. Az önkéntesek szállást, ellátást és zsebpénzt kapnak és az SCI biztosítást is tud nyújtani számunkra. A fogadó szervezethez való elutazás költségeit általában az önkéntes fedezi. Az IAL által szervezett önkéntes tevékenységekben való részvételhez az önkénteseknek 1000 SEK (104 EUR) összegű díjat kell fizetniük és az IAL tagjának kell lenniük (a tagsági díj összege 150 SEK – 16 EUR)[797]. Az 1973-ban alapított **„Peace Works Sweden”** (korábban „Internationellt Kulturutbyte” vagy IKU) rövid és hosszú távú önkéntes munkát szervez Európában és világszerte. Minden önkéntesnek legfeljebb 300 SEK (31 EUR) összegű regisztrációs díjat kell fizetnie, ehhez jönnek még különböző díjak, az önkéntes kihelyezésének időtartamától (építőtábor, közép- és hosszú távú önkéntesség) és a célországtól függően. Például 2500 svéd koronába (261 euróba) kerül, ha valaki a „Peace Works” szervezettel Európán belül (és Palesztinába) megy építőtáborba és 3500 svéd koronát (365 eurót) kell fizetni, ha Európán kívüli országba. A díj tartalmazza az étkezést, a szállást és a zsebpénzt, önkénteseknek szóló és nyelvtanfolyamokat, teljes egészség- és balesetbiztosítást. Az útiköltséget teljes egészében az önkénteseknek kell fizetniük[798].
- **Fejlesztési segélyprogramokban való középtávú önkéntes munkavégzést**, amely 6 hónapig tart, a **Nemzetközi Ifjúsági Csereprogramokért felelős Svéd Központ** (*Centrum för internationellt ungdomsutbyte* – CIU) 1993 óta szervez. A csereprogramokat kambodzsai, indiai, zambiai és thaiföldi szervezetekkel együttműködésben bonyolítják és a programok fiataloknak (18 és 26 év közöttieknek) szólnak[799].
- **Fejlesztési segélyprogramokban való hosszú távú önkéntes munkavégzést** az **„Individuell Människohjälp”** (IM) 1938 óta a világ

795 WWOOF Sweden, „Hosts". 2010. http://www.wwoof.se/hosts/ [Hozzáférés 2010.06.01.].

796 WWOOF Sweden, „Membership WWOOF Sweden + WWOOF Independent (50 countries)". 2010. http://www.wwoof.se/join/join-wwoofer/ [Hozzáférés 2010.06.01.].

797 Internationella Arbetslag, „Long Term Volunteering". Stockholm, 2007. http://ial.se/www/en/long_term_volunteering [Hozzáférés 2010.05.24.].

798 PeaceWorks, “Volontärutbyten med PeaceWorks”. Stockholm, 2010. http://www.peaceworks.se/volontarutbytenmedpeaceworks [Hozzáférés 2010.05.24.].

799 Nemzetközi Ifjúsági Csereprogramokért felelős Svéd Központ (CIU), „Our exchanges”. Stockholm, 2010. http://www.ciu.org/in-english/our-exchanges/ [Hozzáférés 2010.05.24.].

15 országában szervez[800]. Európán belül az IM a legszegényebb régiókra, nevezetesen Moldovára és Romániára összpontosít. Korhatár nincs[801].

- **A szociális és pasztorális munka terén közép- és hosszú távú önkéntes tevékenységet**, amely 9–12 héttől 1–2 évig terjed, a „Time for God" szervezet Európában és az Egyesült Államokban 1965 óta szervez. A részvételi díj 2500 USD (2 046 EUR) összegtől kezdődik, amely tartalmazza az étkezést, a szállást, a zsebpénzt, a képzési és személyzeti támogatást. Korhatár nincs[802].
- **A fejlődő országokban hosszú távú misszionárius munkát**, amely 1-2 évtől hosszú távú elkötelezettségig terjed, az „Evangeliska Fosterlandsstiftelsen" (EFS – Evangélikus Misszió) Afrikában és Indiában szervez[803].

Összefoglalva, a svédországi fiatalok Európában és a világon, számos, építőtáborokban, biogazdaságokban, közösségi és fejlesztési segélyprogramokban való részvételt biztosító, rövid, közép- és hosszú távú, határokon átnyúló önkéntes lehetőség közül választhatnak. A fiatal önkénteseknek regisztrációs/részvételi díjat kell fizetniük és az útiköltséget maguknak kell fedezniük. A közép- és hosszú távú projektek részvételi díja általában tartalmazza a zsebpénzt, az egészségbiztosítást és a nyelvtanfolyamot. Az önkéntes lehetőségek nagy része a 18 év felettiek számára elérhető és ritkán van felső korhatár.

Az Európán belüli kihelyezéseket általában az EVS-en belül szervezik, de az Európában való önkéntes munkavégzésre vannak más lehetőségek is. Például előfordul, hogy a határokon átnyúló önkéntesség az oktatási program része (a szakmai gyakorlathoz hasonlóan), az önkéntesség a nemzetközi nem kormányzati szervezeteken és mozgalmakon (például Cserkészszövetségeken) belül vagy társult nem kormányzati szervezetek (például vallási vagy sportszervezetek) között csereprogramként megszervezhető. Ezenkívül valamely nem kormányzati szervezettel való közvetlen kapcsolatfelvétel révén egyénileg is kezdeményezhető határokon átnyúló önkéntes tevékenység[804].

---

800 Individuell Människohjälp (IM), „Welcome to IM!". Lund, 2008. http://www.manniskohjalp.se/en/ [Hozzáférés 2010.05.24.].

801 Individuell Människohjälp (IM), „IM"s work in Europe". Lund, 2010. http://www.manniskohjalp.se/en/Where-we-work/Where-we-work/Europa/ [Hozzáférés 2010.05.24.].

802 Go.Abroad.com, „Time for God". 2010. http://www.goabroad.com/providers/time-for-god/programs/time-for-god-73759 [Hozzáférés 2010.05.24.].

803 En Missionsrorelse i Svenska kyrkan, "Utlandsprojekt". Uppsala, 2010. http://www.efs.nu/portal/page?_pageid=53,38327&_dad=portal&_schema=PORTAL [Hozzáférés 2010.05.24.].

804 Grosse, 64. o.

Az önkéntesek jogállása és garanciái

Svédországban vonakodnak az önkéntességgel kapcsolatos bármilyen jogszabály bevezetésétől, mert úgy érzik, hogy ez ellentétben áll az önkéntes szektor esetében támogatott függetlenség és önállóság elvével[805]. Így Svédországban az egyéni önkéntesekre vonatkozóan **nincsenek konkrét jogi rendelkezések** és nincsenek a non-profit szervezetekre irányadó külön jogszabályok sem. A non-profit szervezetek és az önkéntesek civil és jogi helyzete erősen függ a kialakult gyakorlattól. Az esetlegesen kialakuló nézeteltéréseket az esetjog alapján rendezik[806].

Az EU polgárainak három hónapnál hosszabb svédországi tartózkodás esetén **tartózkodási engedéllyel** kell rendelkezniük, kivéve a skandináv országok polgárait, akik külön engedély nélkül utazhatnak és dolgozhatnak az egész skandináv régióban. A három hónapos szabály számos más országra is érvényes, az önkénteseket pedig gyakran turistaként kezelik, és nem írnak elő számukra munkavállalási engedélyt. A gyakorlatban az önkéntesek gyakran turistavízummal vagy diákvízummal rendelkeznek[807].

A külföldiek Svédországba való belépésének, ottani tartózkodásának és munkavállalásának feltételeit a külföldiekről szóló svéd törvény szabályozza[808]. A törvény az önkéntességet nem sorolja azon okok közé, amelyek alapján az EU/EGT polgárai tartózkodási engedélyt kaphatnak, de az EU/EGT polgára tartózkodási engedélyt kaphat, ha „saját maga és családtagjai eltartásához elegendő forrással rendelkezik, valamint átfogó, önmagára és családtagjaira vonatkozó, Svédországban érvényes egészségbiztosítással rendelkezik”[809]. Ez a rendelkezés problémát jelenthet az EU-n/EGT-n kívüli országok polgárainak, akiknek igazolniuk kell, hogy bankszámlájukon rendelkezésre állnak a szükséges pénzeszközök. Mivel tartózkodási engedély „egy külföldi számára kiadható a foglalkoztatáson kívüli igazolás alapján”[810], a tartózkodási engedélyért folyamodó önkénteseknek fogadó szervezetük által kiállított olyan levelet kell benyújtaniuk, amely szerint a fogadó szervezet biztosítja számukra a szállást, valamint igazolniuk kell az egészségbiztosítás meglétét[811]. Ennélfogva a fogadó és koordinációs szervezetek közvetítése alapvető fontosságú.

---

805 GHK, *National Report – Sweden. Study on volunteering in the European Union*. Brüsszel: Európai Bizottság, 2010, 16. o. http://ec.europa.eu/citizenship/eyv2011/doc/National%20report%20SE.pdf [Hozzáférés 2010.05.21.].

806 European Volunteer Centre.

807 Grosse, 26. o.

808 Utlänningslag, 2005:716.

809 *Utlänningslag*, 3. fejezet, 1. szakasz; 3a. fejezet, 3. szakasz az EU/EGT polgárokról.

810 *Utlänningslag*, 5. fejezet, 5. szakasz

811 YOUTH Programme, „SOS Volunteer Helpdesk. Volunteer Mobility: Arriving in Sweden". Brüsszel: Európai Bizottság, 2004. http://ec.europa.eu/youth/archive/program/sos/mob_arrive_se_en.html [Hozzáférés 2010.06.01.].

Mivel nincs az önkéntesek jogállását meghatározó jogszabály, az önkéntesek jogi alapon nem jogosultak szociális juttatásokra. Jogosultságukat más kategóriákon belüli jogállásuk, például a diákok vagy a munkanélküliek jogállása alapján határozzák meg, amelyet a munkanélküli-biztosításról szóló törvény vagy a társadalombiztosításról szóló törvény szabályoz. A munkanélküli-biztosításról szóló törvény előírja, hogy **a munkanélküli-biztosítás** a munkavállalók és az önálló vállalkozók számára nyújt biztosítási fedezetet, amely csak 20 év felettieknek fizethető. Így a 18 és 20 év közötti fiatal önkéntesek erre nem jogosultak. Jövedelemhez kapcsolódó kiegészítő munkanélküli-biztosításra való jogosultsághoz legalább egy évig egy alap tagjának kell lenni és meg kell felelni az alap által előírt követelményeknek, például el kell fogadni a foglalkoztatási szolgálatok által felajánlott munkát és aktívan állást kell keresni[812]. Mivel a határokon kívüli tevékenységet végző önkéntesek nem állnak rendelkezésre a svéd munkaerő-piaci kihelyezésekhez, külföldi tartózkodásuk idejére nem kérhetnek munkanélküli ellátást. Az EVS-ben való részvételt oktatásnak tekintik és jogi státusza a tanulmányok folytatásával megegyező; ezért a svéd önkénteseket az önkéntes tevékenység befejezése után ugyanazok a juttatások illetik meg, mint az önkéntes tevékenység megkezdése előtt[813].

A társadalombiztosítási törvény előírja, hogy a fejlesztési segélyszervezetek által külföldre küldött svéd önkénteseket továbbra is rezidenseknek kell tekinteni, így nem veszítik el **egészségbiztosításukat**[814]. A 12 hónapot meg nem haladó időszakra külföldre utazó svéd önkéntesek továbbra is a nemzeti egészségbiztosítási rendszerben maradnak, kivéve, ha abban a projektben, amelyben dolgoznak, alkalmazottnak tekintik őket. Az önkéntesek, még abban az esetben is, ha alkalmazottnak tekintik őket, önkéntes szolgálatuk befejezése után könnyen visszaléphetnek a nemzeti társadalombiztosítási rendszerbe[815].

Külföldiek számára az egészségbiztosítás svédországi tartózkodási hely (legalább egy éven át) vagy Svédországban történő foglalkoztatás esetén biztosított. Az európai önkénteseknek tanácsos beszerezniük az európai egészségbiztosítási kártyát (EHIC), amely biztosítja, hogy a kártya birtokosa az egészségügyi szolgáltatásokért ugyanazokat a díjakat fizeti, mint a svéd állampolgárok és ezeket utólag térítik meg számára[816]. Az EHIC kártyát

812 Lagen om Arbetslöshetsförsärkring, 1997:238.

813 YOUTH Programme, „SOS Volunteer Helpdesk. Volunteer Mobility: Leaving from Sweden". Brüsszel: Európai Bizottság, 2004. http://ec.europa.eu/youth/archive/program/sos/mob_leave_se_en.html [Hozzáférés 2010.06.01.].

814 Socialförsäkringslag, 1999:799.

815 YOUTH Programme, „SOS Volunteer Helpdesk. Volunteer Mobility: Leaving from Sweden".

816 Ungdomsstyrelsen, "Checklista för mottagande organisationer inom EVS 2005-11-17". Stockholm, 2005. http://www.ungdomsstyrelsen.se/ad2/user_documents/evs_checklista_mottagande_org.pdf [Hozzáférés 2010.06.01.].

általában azonban csak azon önkéntesek számára állítják ki, akik saját hazájukban már rendelkeznek biztosítási státusszal, azaz teljes munkaidőben foglalkoztatott munkavállalók, regisztrált munkanélküliek vagy diákok. Minden EVS önkéntes AXA biztosításban részesül, amely a fogorvosi szolgáltatásokat is fedezi[817].

Bár az egészségbiztosítással kapcsolatos problémák az EVS keretén belül az AXA kártya használatával megoldottak, a független/decentralizált, határokon átnyúló önkéntes programok résztvevői számára kihívást jelenthetnek. Ezért számos, jól felépített, önkéntes csereprogramokkal foglalkozó szervezet szolgáltatásai részeként biztosítást nyújt az önkénteseknek. Például a fent említett IAL arról tájékoztatja a csereprogramjaiban részt vevő önkénteseket, hogy az ernyőszervezetnél biztosítás áll rendelkezésükre[818].

Egy korábbi EVS önkéntes arról számolt be, hogy Svédországban semmiféle adminisztratív, bürokratikus vagy pénzügyi problémája nem volt. A hazájából ugyanakkor érkező más önkéntesekkel ellentétben számos dologról gondoskodtak számára: Svédországban minden külföldi EVS önkéntes még bankkártyát és mobiltelefon-kártyát is kapott a fogadó szervezettől. A korábbi önkéntes hozzáteszi, hogy mentorai támogatását is élvezhette és tudta, hogy mind a küldő, mind pedig a koordinációs szervezethez fordulhat segítségért[819].

A határokon átnyúló önkéntes tevékenységet vállalók száma és lehetőségei

Svédországban a határokon átnyúló önkéntes tevékenységet vállalók száma attól függ, hogy milyen szigorúan vesszük az önkéntességet. Ha az önkéntességet széles értelemben vesszük – azaz nem otthon, térítésmentesen végzett munkaként értelmezzük, **becslések szerint 2006-ban Svédországban a határokon átnyúló önkéntes tevékenységet vállaló, beérkező és a kimenő fiatalok száma összesen 1400 és 1800 között volt**. Ha a fiatal önkéntesek szigorúbb meghatározását vesszük – azaz azokat a 30 év alattiakat, akik teljes munkaidőben és ellenszolgáltatás nélkül, meghatározott ideig egy külföldi szervezeten belül végeznek önkéntes tevékenységet – **a nagyobb önkéntes szervezetek jelentése szerint a határokon átnyúló önkéntes tevékenységet vállaló fiatalok száma Svédországban körülbelül 890 svéd és 260 külföldi fiatal** (2006-ban)[820].

---

817 Ungdomsstyrelsen, “Försäkring för Europeisk volontärtjänst”. Stockholm, 2010. http://www.ungdomsstyrelsen.se/art/0,2072,5986,00.html [Hozzáférés 2010.04.08.].

818 Internationella Arbetslag.

819 Interjú egy korábban Svédországban önkéntes tevékenységet végző litván EVS önkéntessel, 2010.03.25.

820 Grosse, 20. o.

30. ábra: Svédországba érkező és onnan kimenő EVS önkéntesek számának alakulása 2009-ben (csak EU)

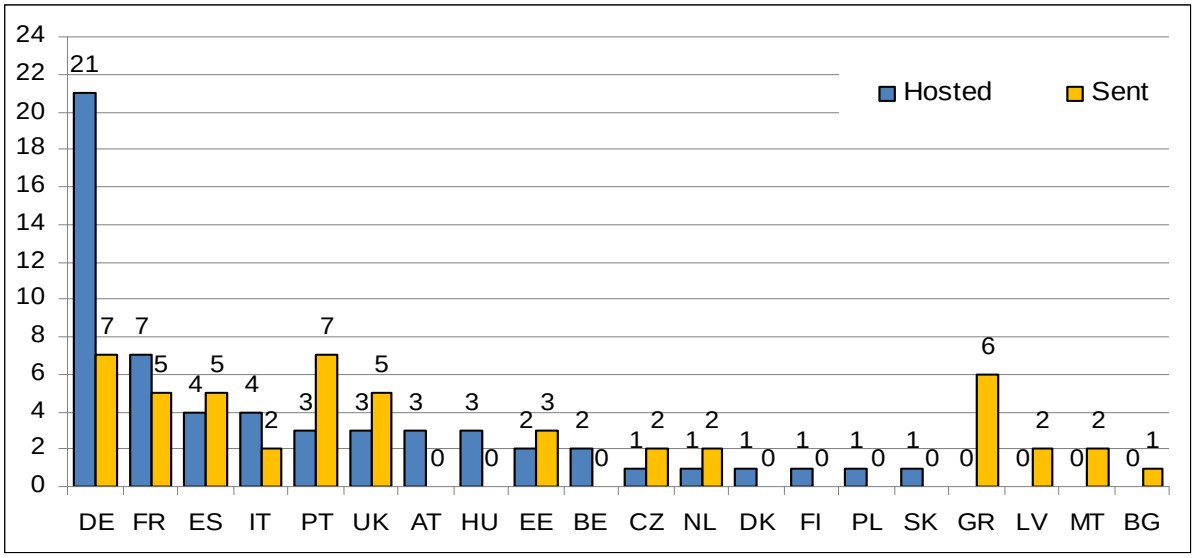

Forrás: Európai Bizottság.

Az EVS-en belül Svédországban 2009-ben körülbelül 65 kimenő és 80 beérkező önkéntes volt[821]. A külföldre küldött önkéntesek közül 49 más európai uniós országba utazott és a fogadott önkéntesek közül 58 érkezett más tagállamokból[822]. Az EU-n belül önkéntes tevékenységet vállalók származási ország és célország szerinti megoszlását a fenti30. ábra tartalmazza. Ahogy a grafikonból látható, az EVS Svédországba Németországból a többi tagállamhoz képest aránytalan mértékben vonz önkénteseket, azaz háromszor többet, mint a többi európai uniós országból (21). Eközben az alacsony számú kimenő svéd önkéntesek különböző tagállamok, Németország, Portugália és Görögország között oszlanak el, és ezek közül Görögország a legnépszerűbb európai uniós célország.

A „Lehetőségek” szakaszban említett szervezetek általában mind az EVS-en, mind pedig más rendszereken keresztül küldenek és fogadnak önkénteseket. 2006-ban az **IAL** mintegy 150 svéd önkéntest küldött európai országokba és azon túl, valamint körülbelül 100 fiatal önkéntest fogadott[823]. Az **IM** körülbelül 50 svéd önkéntest küldött Afrikába és Indiába, partnerszervezeteinél történő munkavégzésre. Évente mintegy hatvanan vettek részt a **Svéd Cserkésztanács** határokon átnyúló csereprogramjaiban. A **„Peace Works Sweden”** évente mintegy 50 határokon átnyúló önkéntes tevékenységet vállaló önkéntest vont be, miközben a **svéd egyház** 15–20 önkéntest küldött és több mint 10 önkéntest

821 Az Európai Bizottság által rendelkezésre bocsátott adat (amely az EVS önkéntesek „Youthlink” adatbázisából 2010.03.03-án kivont adat).

822 Az Európai Bizottság által rendelkezésre bocsátott adat (amely az EVS önkéntesek „Youthlink” adatbázisából 2010.05.04-án kivont adat).

823 Grosse, 17–18. o.

fogadott[824]. A **CIU** évente mintegy 60 svéd önkéntest küld Kambodzsába, Indiába, Thaiföldre és Zambiába, miközben a CIU önkéntes programjai között szerepel, hogy ezekből az országokból 60 önkéntest fogadnak[825].

Általában a svédországi önkéntes szervezetek jobban koncentrálnak az önkéntesek külföldre, különösen Európán kívüli országokba való küldésére, mint a külföldi önkéntesek fogadására. Az EVS fogadó szervezetekhez mindig jóval több igényt érkezik külföldi önkéntesektől, mint amennyit fogadni tudnak. Ezzel ellentétben, az interjúk alapján szerzett információk szerint viszonylag kevés svéd akar külföldre menni az EVS keretében[826].

A határokon átnyúló önkéntes feladatot vállalók társadalmi-gazdasági profilja

Általában a tipikus svéd önkéntes egy már aktív férfi vagy nő (a nemek közötti megoszlás többé kevésbé kiegyenlített), karrierje közepén jár, jól képzett és meglehetősen jólszituált társadalmi-gazdasági háttérrel rendelkezik[827]. A nemzetközi csereprogramokban részt vevő legtöbb svéd önkéntes **18 és 24 év közötti, felsőfokú végzettséggel rendelkezik és többségük nő**[828]. A határokon átnyúló önkéntes tevékenységet vállaló fiatal svédek a beérkező önkéntesekkel ellentétben általában nem sok tapasztalattal rendelkeznek az önkéntesség terén.

Jelenleg a határokon átnyúló önkéntesség főként a jobb társadalmi-gazdasági helyzetben lévő fiatal svéd önkéntesek számára elérhető, miközben a hátrányos helyzetű fiataloknak kevesebb lehetőségük van a részvételre. Ezért az Ifjúsági Ügyekért felelős Svéd Nemzeti Irányító Testület (az EVS-ért felelős nemzeti iroda) kifejezetten a hátrányos fiatalokat célozta meg annak érdekében, hogy a külföldön vállalt önkéntes tevékenység, valamint egy új nyelv és új készségek tanulása segítséget nyújthasson az egyenlő esélyek megteremtésében és e fiatalok életében változást hozó tapasztalat lehessen[829]. Egyes szervezetek megpróbálnak több kevésbé jómódú családból és vidékről származó fiatalt toborozni[830]. A fő kihívás azonban a tényleges kommunikáció és tájékoztatás, valamint e célcsoport ösztönzése a határokon átnyúló önkéntes projektekben való részvételre[831].

824 Uo.16–17. o. Megjegyzés: minden adat a 2006. évre vonatkozik.

825 Interjú a Nemzetközi Ifjúsági Csereprogramokért felelős Svéd Központ (CIU) Recognition of Formal Learning (ELD) (Informális Tanulás Elismerése) részlegének tisztviselőjével és az ELD módszer megalkotójával, 2010.05.26.

826 Grosse, 24. o.

827 European Volunteer Centre, 12. o.

828 Grosse, 30. o.

829 Az Ifjúsági Ügyekért felelős Svéd Nemzeti Irányító Testület projektfelelőse, 2010.01.29.

830 *Jönköping önkormányzatának* diverzitásért felelős koordinátora, 2010.01.29.

831 Grosse, 33. o.

Motiváció

Svédország a határokon átnyúló önkéntesség terén „klasszikus” értelemben teremtett hagyományt, ami azt jelenti, hogy az önkéntesek fejlődő országokba mennek és környezetvédelmi vagy fejlesztési segélyezési munkákban vesznek részt. Számos, *határokon átnyúló önkéntes tevékenységet vállaló kimenő önkéntes* távoli országot választ **annak érdekében, hogy más környezetben próbálja ki magát és valami teljesen új dolgot éljen át**[832]. Ezenkívül erős késztetést éreznek arra, hogy változást vigyenek végbe és hozzájáruljanak egy olyan ügyhöz, amiben hisznek[833].

Az egyik lehetséges ok, hogy a svéd önkéntesek miért mennek szívesebben fejlődő országokba az az, hogy megítélésük szerint minél gazdagabb és fejlettebb egy fogadó ország, annál kevésbé tud az önkéntes hozzájárulni egy adott ügyhöz[834]. Ezért a svéd nemzeti iroda jelenleg ezt a megítélést kihasználva a svéd EVS önkéntesek és az önkénteseket küldő szervezetek körében a kelet-európai és az európai országokat népszerűsíti mint egy olyan lehetőséget, amelyet be kell vonni az Európán belüli fejlesztési segélyezésbe[835]. Az *EVS önkéntesek* körében a **személyes fejlődés és az informális tanulás, különösen az idegennyelv-ismeret tökéletesítésének lehetősége**[836] a fő motiváló erő.

A határokon átnyúló önkéntes tevékenységet vállaló beérkező önkénteseket gyakran **inspiráló projektek és a zökkenőmentes adminisztratív eljárások** ösztönzik arra, hogy Svédországban vállaljanak önkéntes munkát. Egy volt EVS önkéntes arról számol be, hogy ő, aki korábban aktív önkéntes volt hazájában, azért akart önkéntes tevékenységet vállalni Skandináviában, mert korábbi önkéntesektől azt hallotta, hogy „a déli országokban gondjaik voltak a papírokkal, az engedélyekkel és a [helyiekkel történő] kommunikációval”. Svédország ebből a szempontból nem okozott számára csalódást[837]. Miután Svédország a dél-európai országokkal összehasonlítva nem számít népszerű turisztikai célpontnak, továbbá az Egyesült Királysággal, Franciaországgal vagy Németországgal ellentétben nem szolgálhat népszerű idegen nyelvvel sem, megvan az az előnye, hogy átfogó projektekkel és jól szervezett adminisztratív eljárásokkal rendelkezik, ami motiválja a beérkező önkénteseket.

832 Peace Works, *Våra volontärprogrammen*. Stockholm, 2010, 3. o. (rendelkezésre bocsátotta: Lea Pamperl).

833 Interjú a „Peace Works” szervezésében a Palesztin Területeken korábban önkéntes tevékenységet végző svéd EVS önkéntessel, 2010.04.20.

834 Grosse, 25. o.

835 Az Ifjúsági Ügyekért felelős Svéd Nemzeti Irányító Testület projektfelelőse, 2010.01.29.

836 Grosse, 35. o.

837 Korábban Svédországban önkéntes tevékenységet végző litván EVS önkéntes, 2010.03.25.

Az önkéntesek számára nyújtott előnyök

A másoknak való segítségnyújtásra és a fogadó szervezetek céljainak előmozdítására irányuló önzetlen motivációk, amelyek korábban elsődlegesnek számítottak Svédországban a határokon átnyúló önkéntes tevékenységet vállalók körében, változóban vannak: az emberek egyre inkább nem csak azt kérdezik, hogy önkéntesként mit tudnak tenni, hanem azt is, hogy az önkéntesség mit tud tenni értük[838]. Az önkéntesek által szerzett előnyök közé tartozik a személyiség fejlődése, a nyelvismeret tökéletesítése és a kulturális tapasztalat.

A *határokon átnyúló önkéntes tevékenységet vállaló kimenő fiatal svéd önkéntesek* számára az önkéntesség a következő előnyökkel jár: **új nézőpontok, új tapasztalatok és új készségek, valamint nagyobb önbecsülés**[839]. Volt önkéntesek megemlítik, hogy a különböző kulturális háttérrel rendelkező emberekkel való találkozás és az eltérően folyó mindennapi élet révén nőtt kulturális tudatosságuk, fejlődtek például **az időbeosztás és a kulturális tolerancia**[840] terén. Például egy korábban Lengyelországban önkéntes tevékenységet végző svéd EVS önkéntes felidézi, hogy bár három nemzetközi önkéntessel való együttélés nem könnyű, meglepődött, hogy a fiatalok mennyire megtanulták a konfliktusok elkerülését[841]. Meg kell említeni, hogy a kulturális tudatosság erősödése **erősítheti a polgári identitást**. Például egy bevándorló családból származó svéd önkéntes amíg Svédországban volt, úgy érezte, hogy származása miatt megbélyegzik és másnak érezte magát, de a külföldön végzett önkéntes munka ráébresztette, hogy Svédországból jött és Svédországot képviseli[842].

A svéd nemzeti iroda megbízásából készült kutatás eredményei azt mutatják, hogy a határokon átnyúló önkéntesség fő előnyeként az **idegennyelv-ismeretet** jelölték meg[843]. Valamennyi Svédországból kiutazó önkéntes tökéletesítette angoltudását és néhányan megtanultak egy új nyelvet is. Egy korábban az Egyesült Királyságban önkéntes tevékenységet végző svéd EVS önkéntes arról számol be, hogy még a mezőgazdasági munkavégzés közben is sikerült

838 European Volunteer Centre, 18. o.

839 *Jönköping önkormányzatának* diverzitásért felelős koordinátora, 2010.01.29.

840 Ungdomsstyrelsen, *Tre år med EU-programmet Ungdom: En studie kring programmets effekter åren 2000–2003*. Stockholm: Ungdomsstyrelsens skrifter, 2003, 30. o. Interneten elérhető a következő helyen: http://www2.ungdomsstyrelsen.se/butiksadmin/showDoc/4028e58a001ca0d101001ccab9b30040/US_skrifter_7_2003.pdf .

841 Amanda Holmberg, “Tva manader i polen”. 2007.03.14-i blogbejegyzés http://amandaholmberg.myevs.net/ [Hozzáférés 2010.04.03.].

842 Ungdomsstyrelsen, Tre år med EU-programmet Ungdom: En studie kring programmets effekter åren 2000–2003, 33. o.

843 Uo., 29. o.

tökéletesítenie angoltudását[844]. A különböző országokból érkezők körében általában az angol a *közös nyelv*, miközben egy új nyelv megtanulása a helyiek projektbe való bevonásától függött.
Svédországban a *beérkező önkéntesek* számára a **szociális és szakmai készségek bővítése, a szociális jellegű projektekben szerzett új tapasztalatok** és a **nyelvi képzés** jelenti a főbb előnyöket. Például egy volt holland EVS önkéntes arról számol be, hogy két, fiatalokkal kapcsolatos projektben is dolgozott Svédországban, és a fogadó társaságba való beilleszkedési nehézségek ellenére mindkettőben „hasznosnak és boldognak" érezte magát[845]. Egy volt litván EVS önkéntes fiataloknak szóló projektet keresett, végül egy svédországi projekt mellett döntött, amely szociális és szakmai fejlődése szempontjából is hasznosnak bizonyult számára[846]. Mindkét önkéntesnek svéd nyelvi képzésben való részvételre is lehetősége volt, de a nyelvtanulási esélyek az önkéntesség időtartamától és a munka típusától függtek. A 12 havi önkéntesség a litván EVS önkéntes számára elegendőnek bizonyult arra, hogy megtanuljon svédül, ez pedig hazájában jövőbeni karrierje szempontjából hasznos[847].

A készségek elismerése

Az önkéntesség során megszerzett készségek elismerése Svédországban meglehetősen **fejlett és decentralizált**. 2000-ben, az Önkéntesek Nemzetközi Évét megelőzően a kormány megbízta az Ifjúsági Ügyekért felelős Svéd Nemzeti Irányító Testületet, hogy készítsen tanulmányt az ifjúsági szervezeteken belüli informális tanulási és nem formális oktatási módszerekről[848]. A cél az volt, hogy a formális oktatáson kívül megszerzett készségek elismerésére módszereket dolgozzanak ki. Ugyanakkor konszenzust sikerült elérni a tekintetben, hogy a nem kormányzati szervezetek bármely formális hitelesítési rendszerbe való belekényszerítése ellentétes lenne működési elveikkel és ezáltal bomlasztó hatást gyakorolhat. Ezért az elismerési mechanizmusok kidolgozásának folyamatát decentralizálták: a feladatot nem az állami intézményekre bízták, hanem támogatást nyújtottak a nem kormányzati szervezeteknek, amelyek így eszközöket dolgozhattak ki a készségek elismerésére.

---

844 Kumulus, *Europeisk volontärtjänst: Mot nya aventyr*. Kalmar: Regionförbundet i Kalmar län, 26–27. o. Interneten elérhető a következő helyen: http://www.kalmar.se/Kalmar%20kommun/International/Projects/EVS/EVSbok_web.pdf.

845 Albert Meijer, „The last weeks". 2007.07.13-i blogbejegyzés http://albert.myevs.net/ [Hozzáférés 2010.04.03.].

846 Korábban Svédországban önkéntes tevékenységet végző litván EVS önkéntes, 2010.03.25.

847 Uo.

848 Az Integrációért és a nemek közötti egyenlőségért felelős Minisztérium ifjúságpolitikai osztálya, „The national report of Sweden concerning the implementation of the common objectives for voluntary activities of young people". Stockholm, 2007, 13. o. http://www.sweden.gov.se/content/1/c6/08/55/74/781c8944.pdf [Hozzáférés 2009.11.18.].

A Nemzetközi Ifjúsági Csereprogramokért felelős Svéd Központ (CIU) által kidolgozott **ELD** (*Experience, Learning, Description* – Tapasztalat, Tanulás, Leírás) módszer példaként szolgálhat. 2006-ban hozták létre azzal a céllal, hogy segítsenek a nemzetközi ifjúsági csereprogramokban részt vevőknek tapasztalataik és képességeik összekapcsolásában[849]. Eddig vélhetően ez a legkidolgozottabb módszer az önkéntesek által Svédországban megszerzett készségek elismerésére. Az ELD különösen alkalmas a záróbizonyítványt nyújtó önkéntes munka elismerésére[850]. Az ELD alapja, hogy a résztvevők leírják (bármilyen formában) azokat a helyzeteket, amelyek a projekt alatt előfordultak, és utalnak az ezekben a helyzetekben megjelenő készségekre, ismeretekre és/vagy magatartásra. A dokumentált helyzeteket rendszeresen megbeszélik egy ELD-képzésben részt vett facilitátorral. A beszélgetés keretének kijelölése érdekében a CIU kidolgozott egy beszélgetési mintalapot, amely egy sor kérdést tartalmaz. Végül a facilitátor kiállítja a Kompetencianyilatkozatot és leírja azokat a tevékenységeket, amelyekben a szakértelmet bizonyították[851]. Az ELD módszert alkalmazták a CIU nemzetközi önkéntesei esetében, valamint iskolák, munkaerőpiaci iránymutatás, közoktatás, nemzetközi fejlesztési munka és más szervezetek vonatkozásában is. 2010 májusáig Svédországban legalább 500, határokon átnyúló önkéntes munkát vállaló használta az ELD módszert az önkéntes szektorban szerzett készségek igazolására és legalább 300 fő használta azt az önkéntes szektoron kívül[852].

A társadalomra gyakorolt hatás

A svéd önkormányzatok és más állami szervek a határokon átnyúló önkéntességet magas megtérülést biztosító befektetésnek tekintik[853]. Az alkalmazottak és a tagok által szerzett személyes előnyök, például az **identitás alakulása**, **a kulturális tudatosság erősödése**, **a szociális és szakmai készségek javulása** a szervezetek és közösségek fejlődéséhez is hozzájárul.

Számos svéd fiatal azért választja a határokon átnyúló önkéntességet, hogy személyes fejlődést érjen el, és lehetőséget kapjon arra, hogy ismeretek birtokában dönthessen jövőjéről. Következésképpen az iskola befejezése után a formális képzés tekintetében tudatosabban tudnak választani[854]. Ezáltal az

849 Nemzetközi Ifjúsági Csereprogramokért felelős Svéd Központ (CIU), „Recognition of informal learning”. Stockholm, 2010. http://www.ciu.se/in-english/what-skills-are-learned-by-international-experience/ [Hozzáférés 2010.04.10.].

850 A Nemzetközi Ifjúsági Csereprogramokért felelős Svéd Központ (CIU) Recognition of Formal Learning (ELD) (Informális Tanulás Elismerése) részlegének tisztviselője és az ELD módszer megalkotója, 2010.05.26.

851 Nemzetközi Ifjúsági Csereprogramokért felelős Svéd Központ (CIU), „Recognition of informal learning”.

852 A Nemzetközi Ifjúsági Csereprogramokért felelős Svéd Központ (CIU) által rendelkezésre bocsátott adatok.

853 *Jönköping önkormányzatának* diverzitásért felelős koordinátora, 2010.01.29.

854 Az Ifjúsági Ügyekért felelős Svéd Nemzeti Irányító Testület projektfelelőse, 2010.01.29.

oktatási intézmények és az egész társadalom élvezi azokat az előnyöket, amelyek abból adódnak, hogy a **diákok érettebbek és motiváltabbak**.

Az önkéntesség során az egyének által szerzett tapasztalat magában hordozza a**szervezeti változás és fejlődés** lehetőségét. Például a „Peace Works" önkénteseinek 30%-a a csereprogramokban való részvételt követően továbbra is részt vesz a szervezet tevékenységeiben[855]. Néha az önkéntesség során szerzett egyéni tapasztalat eredményeként a küldő és a fogadó szervezetek között partnerség jön létre.
A határokon átnyúló önkéntesség erősítheti a fogadó ország „agy-visszanyerését" és **megkönnyítheti a határokon átnyúló mobilitás egyéb formáit**. Egy korábban Svédországban önkéntes tevékenységet végző EVS önkéntes szerint számos önkéntest lenyűgözött, hogy az önkéntesség szempontjából milyen jók voltak a feltételek, és hosszabb idejű svédországi tartózkodáson gondolkoztak. Néhányan közülük svéd egyetemekre jelentkeztek, miközben mások álláslehetőségek után néztek[856].

Akadályok

Svédországban a határokon átnyúló önkéntesség előtt álló akadályoknak közösek a gyökereik: **az önkéntesek tisztázatlan jogállása**, ami a fiatalok számára **társadalmi-gazdasági bizonytalanságot jelent**[857]. A kimenő önkénteseket eltántoríthatja, hogy „kiesnek" a svéd társadalombiztosítási rendszerből[858]. Egy munkanélküli esetében a határokon átnyúló önkéntes tevékenység vállalása azzal járhat, hogy elveszíti a munkanélküli ellátásra való jogosultságát, mivel a munkanélküliségről szóló jogszabály folyamatos álláskeresési kötelezettséget és az egyéni „vissza a munkába" terv megvalósítását írja elő[859]. A tartósan betegszabadságon lévőket az a veszély fenyegeti, hogy önkéntes munkavállalás esetén elveszítik juttatásukat, bár a munkaképtelen vagy a súlyosan csökkent munkaképességűek nem veszítik el juttatásukat még akkor sem, ha megmaradt munkaképességüket mindenképpen önkéntes munkavállalásra fordítják[860].

A határokon átnyúló önkéntesség során szerzett, **csalódást okozó tapasztalat** a fiatalok önkéntes tevékenységbe való további részvételének akadálya lehet. Például egy svéd önkéntes arról számol be, hogy a társadalmilag kirekesztett fiatalokkal kapcsolatos projektben kapott feladatai nem tették lehetővé számára, hogy említésre méltó hozzájárulással segítse a projektet[861]. Egy másik önkéntesnek a

855 Peace Works, 4. o.
856 Korábban Svédországban önkéntes tevékenységet végző litván EVS önkéntes, 2010.03.25.
857 Grosse, 44. o.
858 Az Ifjúsági Ügyekért felelős Svéd Nemzeti Irányító Testület projektfelelőse, 2010.01.29.
859 Lagen om Arbetslöshetsförsärkring.
860 European Volunteer Centre, 22. o.
861 Amanda Holmberg.

szervezet alkalmazottainak családjánál kellett dolgoznia, ami kételyeket ébresztett benne az önkéntes csereprogram céljait illetően[862]. Bár ezek a beszámolók semmiképpen sem jellemzőek valamennyi svéd önkéntesre, tükrözik azonban a svéd fiatalok és a fogadó szervezetek közötti, az önkéntességgel kapcsolatos eltérő elvárásokat és megítélést.

Hasonlóképpen, a nem angol nyelvű országokban fennálló és a nem angolul beszélő önkéntesek előtt álló **nyelvi korlátok** akadályozzák a projektben és a társadalmi életben való teljes mértékű részvételt. Egy volt svéd EVS önkéntes felidézi, hogy a külföldi önkénteseket zavarta, hogy nem tudtak kommunikálni a Lengyelországban velük együtt dolgozó fiatalokkal[863]. Ezt a problémát azonban az önkénteseknek szóló „Big Brother" program segítségével megoldották. Ezzel ellentétben, mivel Svédországban nem állt rendelkezésre ilyen program, egy volt lett EVS önkéntes állítása szerint a fogadó társaságon belül kirekesztették őt, mert nem tudott kommunikálni a helyi nyelven[864].

Az EVS-szervezetté váláshoz kapcsolódó **bonyolult pályázati eljárások** akadályt jelenthetnek abban, hogy új szervezetek lépjenek be az Európán belüli, határokon átnyúló önkéntes tevékenységeket szervező szektorba, miközben nagy és szilárd alapokkal rendelkező szervezetek már megszerezték a szükséges szakértelmet[865]. Ezenkívül a **partnerhálózatoktól való függés** az új nem kormányzati szervezetek számára megnehezítheti a belépést. Az önkénteseket küldő és fogadó szervezetek függése a helyi állami szektortól veszélyeztetheti a szervezetek projektjeinek fenntarthatóságát. Egy korábban Svédországban önkéntes tevékenységet végző holland önkéntes egy munkanélküli fiataloknak szóló tájékoztatási projekttel kapcsolatos csalódottságáról ír, amely projektet a kormányt és annak prioritásait érintő változást követően idő előtt lezártak[866].

Következtetések

Svédországra jellemző, megkülönböztető jegy, hogy az országon belüli és a határokon átnyúló önkéntes szektor decentralizált és nagyrészt szabályozatlan. Az önkéntesség a nemzeti politikák része, az önkéntesek jogállására vagy a nem kormányzati tevékenységek szabályozására pedig nincsenek egyedi jogszabályok. Bár a határokon átnyúló önkéntes tevékenységet vállalók bizonyos fokú társadalmi-gazdasági bizonytalanságban vannak, a küldő és fogadó szervezetek gondoskodnak róluk.

862 Sanna Hallgren (korábban Olaszországban önkéntes tevékenységet végző svéd EVS önkéntes), Vad àr en volontàr?". 2007.04.23-i blogbejegyzés http://sannahallgren.myevs.net/ [Hozzáférés 2010.04.03.].

863 Amanda Holmberg.

864 Vilis Bruveris, „How to get along with Swedes". 2007.04.19-i blogbejegyzés http://vilisb.myevs.net/archive/2007/04/19/909-How_to_get_along_with_Swedes.html [Hozzáférés 2010.04.03.].

865 *Jönköping önkormányzatának* diverzitásért felelős koordinátora, 2010.01.29.

866 Albert Meijer.

A határokon átnyúló önkéntességet Svédországban az uralkodó nézet szerint a rászorulók, különösen a kevésbé fejlett országok rászorulói számára történő önzetlen segítségnyújtásnak tekintik. Ezért a fiatal svéd önkéntesek az Európán kívüli országokat részesítik előnyben, ha ezt megengedhetik maguknak. Az önkéntesség, mint tanulás megítélése – amit az EVS támogat – egyre inkább teret nyer, és a fiatalok azzal a céllal választják a határokon átnyúló önkéntességet, hogy tökéletesítsék idegennyelv-tudásukat, szociális és szakmai tapasztalatot nyerjenek és bővítsék kulturális ismereteiket. Az önkéntesek által megszerzett tapasztalatok és a kompetenciájuk közötti szakadék áthidalása érdekében eszközöket dolgoztak ki az önkéntesség révén megszerzett készségek és képességek elismerésére.

Integrációs képességének és zökkenőmentes adminisztratív eljárásainak, valamint szociális irányultságú projektjeinek köszönhetően Svédország vonzó célpont a beérkező önkéntesek számára. A hosszú távú önkéntes munkát vállalók számára svéd nyelvtanfolyamok állnak rendelkezésre, bár az önkéntesek beilleszkedése a fogadó társaságba a munka jellegétől és az önkéntesek angolnyelv-ismeretétől függ.

A határokon átnyúló önkéntes tevékenységet vállaló svéd fiatalok társadalmi-gazdasági profilja azt mutatja, hogy a határokon átnyúló önkéntesség a hátrányos helyzetű fiatalok számára még nem hozzáférhető. Ennélfogva az európai határokon átnyúló önkéntesség előmozdítása a különböző célcsoportok körében még mindig befektetést, de legfőképpen a különböző rendelkezésre álló projektekről való megfelelő tájékoztatást kíván.

Interjúk jegyzéke

Sorszám	Vezetéknév	Keresztnév	Beosztás	Intézmény	Az interjú formája	Az interjú időpontja
1.	Ekstam	Pontus	projektfelelős	Ifjúsági Ügyekért felelős Svéd Nemzeti Irányító Testület - „Fiatalok lendületben" programért felelős svéd nemzeti iroda, Stockholm, Svédország	*Skype*	29-01-2010
2.	Giniotytė	Valdonė	korábban Svédországban önkéntes tevékenységet végző litván EVS önkéntes	-	*Skype*	25-03-2010
3.	Modin	Liz	diverzitásért felelős koordinátor	Jönköping önkormányzata, Jönköping, Svédország	*Skype*	29-01-2010
4.	Ferhatovic	Kenan	korábban a Palesztin Területeken önkéntes tevékenységet végző svéd EVS önkéntes	-	e-mail	20-04-2010
5.	Grosse	Julia	kutató	Ersta Sköndal University College, Sköndal, Svédország	e-mail	28-04-2010
6.	Raymond	Terese	a Recognition of Informal Learning (ELD) tisztviselője, az ELD módszer megalkotója	Nemzetközi Ifjúsági Csereprogramokért felelős Svéd Központ (CIU), Stockholm, Svédország	e-mail	26-05-2010

Publikációk jegyzéke

1. Az Integrációért és a nemek közötti egyenlőségért felelős Minisztérium ifjúságpolitikai osztálya, „The national report of Sweden concerning the implementation of the common objectives for voluntary activities of young people". Stockholm, 2007. http://www.sweden.gov.se/content/1/c6/08/55/74/781c8944.pdf [Hozzáférés 2009.11.18.].
2. European Volunteer Centre, *Volunteering in Sweden: Facts & Figures Report*. Brüsszel, 2007. http://www.cev.be/data/File/FactsandFiguresSweden.pdf [Hozzáférés 2010.05.18.].

3. GHK, *National Report – Sweden. Study on volunteering in the European Union*. Brüsszel: Európai Bizottság, 2010. http://ec.europa.eu/citizenship/eyv2011/doc/National%20report% 20SE.pdf [Hozzáférés 2010.05.21.].
4. Grosse, Julia, *Volontärprogram riktade till ungdomar: En introduktion till ett nygammalt fenomen*. Stockholm: Ersta Sköndal Högskola, 2006. http://www.esh.se/fileadmin/erstaskondal/ESH_Gemensamt/Arbetsrapporter/arbetsrapport_43.pdf [Hozzáférés 2010.04.20.]. [*Fiataloknak szóló önkéntes programok: bevezetés egy régi-új jelenségbe*]
5. Kumulus, *Europeisk volontärtjänst: Mot nya aventyr*. Kalmar: Regionförbundet i Kalmar län. Interneten elérhető a következő helyen: http://www.kalmar.se/Kalmar%20kommun/International/Projects/EVS/EVSbok_web.pdf. [*EVS: új kalandok felé*]
6. Peace Works, *Våra volontärprogrammen*. Stockholm, 2010. (rendelkezésre bocsátotta: Lea Pamperl). [*Önkéntes programjaink*]
7. Ungdomsstyrelsen, „Checklista för mottagande organisationer inom EVS 2005-11-17". Stockholm, 2005. http://www.ungdomsstyrelsen.se/ad2/user_documents/evs_checklista_mottagande_org.pdf [Hozzáférés 2010.06.01.]. [Ifjúsági Ügyekért felelős Svéd Nemzeti Irányító Testület, „Ellenőrző lista az EVS-hez tartozó fogadó szervezetek számára 2005-11-17"]
8. Ungdomsstyrelsen, *Tre år med EU-programmet Ungdom: En studie kring programmets effekter åren 2000–2003*. Stockholm: Ungdomsstyrelsens skrifter, 2003. Interneten elérhető a következő helyen: http://www2.ungdomsstyrelsen.se/butiksadmin/showDoc/4028e58a001ca0d101001ccab9b30040/US_skrifter_7_2003.pdf. [Ifjúsági Ügyekért felelős Svéd Nemzeti Irányító Testület, *Az IFJÚSÁG európai uniós program három éve: tanulmány a program 2000 és 2003 között kifejtett hatásairól*]

Jogi dokumentumok jegyzéke

1. *Utlänningslag*, 2005:716. [Külföldiekről szóló törvény]
2. *Lagen om Arbetslöshetsförsärkring*, 1997:238. [Munkanélküli-biztosításról szóló törvény]
3. *Socialförsäkringslag*, 1999:799. [Társadalombiztosítási törvény]

Honlapok jegyzéke

1. Bruveris, Vilis, „How to get along with Swedes". 2007.4.19-i blogbejegyzés http://vilisb.myevs.net/archive/2007/04/19/909-How_to_get_along_with_Swedes.html [Accessed 03-04-2010].

2. En Missionsrorelse i Svenska kyrkan, „Utlandsprojekt”. Uppsala, 2010. http://www.efs.nu/portal/page?_pageid=53,38327&_dad=portal&_schema=PORTAL [Hozzáférés 2010.05.24.]. [A svéd egyház misszionárius tevékenységei, „Külföldi projektek”]
3. Go.Abroad.com, „Earthway Experience”, „Time for God”, „Volunteer in Sweden", „Volunteers For Peace, Inc.- International Voluntary Service". 2010. http://www.goabroad.com/providers /earthway-experience/programs/green-living-61405, http://www.goabroad.com/providers/time-for-god/programs/time-for-god-73759, http://www.volunteerabroad.com/search/sweden, http://www.goabroad.com/providers/volunteers-for-peace-inc-international-voluntary-service/programs/affordable-international-service-projects-in-sweden-697 [Hozzáférés 2010.05.24.].
4. Hallgren, Sanna (korábban Olaszországban önkéntes tevékenységet végző svéd EVS önkéntes), „Vad àr en volontàr?”. 2007.4.23-i blogbejegyzés http://sannahallgren.myevs.net/ [Hozzáférés 2010.04.03.]. [„Ki az önkéntes?"]
5. Holmberg, Amanda, „Tva manader i polen”. 2007.3.14-i blogbejegyzés http://amandaholmberg.myevs.net/ [Hozzáférés 2010.04.03.]. [„Két hónap Lengyelországban"]
6. Individuell Människohjälp (IM), „IM’s work in Europe”. Lund, 2010. http://www.manniskohjalp.se/en/Where-we-work/Where-we-work/Europa/ [Hozzáférés 2010.05.24.]. [Egyedi támogatás]
7. Individuell Människohjälp (IM), „Welcome to IM!’. Lund, 2008. http://www.manniskohjalp.se/en/ [Hozzáférés 2010.05.24.]. [Egyedi támogatás]
8. Internationella Arbetslag, „Long Term Volunteering”. Stockholm, 2007. http://ial.se/www/ en/long_term_volunteering [Hozzáférés 2010.05.24.]. [Nemzetközi Munkacsoport]
9. Meijer, Albert, „The last weeks”. 2007.07.13-i blogbejegyzés http://albert.myevs.net/ [Hozzáférés 2010.04.03.].
10. PeaceWorks, „Volontärutbyten med PeaceWorks”. Stockholm, 2010. http://www.peaceworks.se/volontarutbytenmedpeaceworks [Hozzáférés 2010.05.24.]. [„Önkéntes csereprogramok a PeaceWorks" szervezettel]
11. The Swedish Centre for International Youth Exchange (CIU), „Our exchanges". Stockholm, 2010. http://www.ciu.org/in-english/our-exchanges/ [Hozzáférés 2010.05.24.].
12. The Swedish Centre for International Youth Exchange (CIU), „Recognition of informal learning”. Stockholm, 2010. http://www.ciu.se/in-english/what-skills-are-learned-by-international-experience/ [Hozzáférés 2010.04.10.].

13. Ungdomsstyrelsen, „Försäkring för Europeisk volontärtjänst”. Stockholm, 2010. http://www.ungdomsstyrelsen.se/art/0,2072,5986,00.html [Hozzáférés 2010.04.08.]. [Ifjúsági Ügyekért felelős Svéd Nemzeti Irányító Testület, „Biztosítás az EVS számára"]
14. World Wide Opportunities on Organic Farms, „What is WWOOF?’, „How does it work?” 2010. http://wwoof.org/index.asp [Hozzáférés 2010.05.24.].
15. WWOOF Sweden, „Hosts”, „Membership WWOOF Sweden + WWOOF Independent (50 countries)”. 2010. http://www.wwoof.se/hosts/, http://www.wwoof.se/join/join-wwoofer/[Hozzáférés 2010.06.01.].
16. YOUTH Programme, „SOS Volunteer Helpdesk. Volunteer Mobility: Arriving in Sweden”, „SOS Volunteer Helpdesk. Volunteer Mobility: Leaving from Sweden". Brüsszel: Európai Bizottság, 2004. http://ec.europa.eu/youth/archive/program/sos/mob_arrive_se_en.html, http://ec.europa.eu/youth/archive/program/sos/mob_leave_se_en.html [Hozzáférés 2010.06.01.].